

KAIP SUSIKURTI HARMONINGĄ GYVENIMĄ? ĮKVEPIANČIOS ISTORIJOS IŠ EKOKAIMŲ PATIRTIES

KAIP SUSIKURTI HARMONINGĄ GYVENIMĄ?

ĮKVEPIANČIOS ISTORIJOS IŠ EKOKAIMŲ PATIRTIES

KAIP SUSIKURTI HARMONINGĄ GYVENIMĄ? JKVEPIANČIOS ISTORIJS IŠ EKOKAIMŲ PATIRTIES

Sudarytojas: Dalia Vidickienė

Iliustracijų autorius: Stevenas Porteris

Straipsnių autoriai: Diana Leafe Christian, Achimas Eckeris, Gabriela Górewicz, Robertas Hallas, Antonina Kulyasova, Larsas Levinas-Jensenas, Ina Meyer-Stoll, Arturas Milickis, Laysan Mirzagitova, Andrzejus Młynarczykas, Igoris Morkovkinas, Lina Mustafinaitė, Dalia Navikaitė, Vilnis Neimanis, Ansa Palojärvi, Monika Podsiadła, Artūras Polis, Karlas Randau, Mia Saloranta, Katrien Van den Berge, Dalia Vidickienė, Alvis Zukovskis, Aivaras Zvirbulis, Ingrida Žitkauskienė, Svanholmo ekokaimo lankytojų/turistų grupė.

Nuotraukų autoriai: Pirta Ala, Samis Alas, Achimas Eckeris, Alica Ferliková, Živilė Gedminaitė-Raudonė, Ivanas Kulyasovas, Marija Kulyasova, Ieva Lučiūnaitė, Vidmantas Melnikas, Arturas Milickis, Dalia Norvaišaitė, Jesús Pacheco Justo, Monika Podsiadła, Irina Popova, Stevenas Porteris, Robertas Riabovas, Roberta Sabaliauskaitė, Daina Saktiņa, Ingrida Žitkauskienė, Amatciems ekokaimo archyvas, Kovčego ekokaimo archyvas, www.parmainupilseta.wordpress.lv, Solbyno archyvas, Suderbyno ekokaimo archyvas, Väinölä bendruomenės archyvas, www.ecoharmonykinscommunity.com/.

Versta iš anglų kalbos. Leidinio pavadinimas originalo kalba: *Living in harmony: Inspiring stories from ecovillages*.

Knyga taip pat išleista anglų, švedų, suomių, latvių ir lenkų kalbomis. Nemokamą knygos versiją galima rasti tinklapyje www.balticecovillages.eu.

ISBN 978-609-8080-32-2

Išleista Lietuvoje

Part-financed by
the European
Union (ERDF)

TURINYS

Ižanga	7
Iš ekokaimų folkloro: istorija apie vertybes	10
1 EKOKAIMŲ GYVAVIMO CIKLO ETAPAS:	
EKOKAIMO STEIGIMAS - NUO KO PRADĖTI?	11
Dėmesys ekotechnologiniams sprendimams: ekokaimas kaip graži ir sveika gyventi vieta	13
Amatciems ekokaimas kaip verslo projektas, Latvija	14
Barkowo ekokaimas kaip pelno nesiekiantis projektas, Lenkija	14
Dėmesys socialiniams santykiams: ekokaimas kaip glaudžiai susijusi bendruomenė	16
ZEGG ekokaimas, Vokietija	16
Svanholmo ekokaimas, Danija	18
Naujos kartos bendruomenė Melkio ekokaime, Lietuva	18
Dėmesys dvasinėms vertybėms: ekokaimas, paremtas filosofiniu mokymu	19
Ekokaimas kaip „giminės sodybų“ gyvenvietė	20
Damanhuro ekokaimas kaip gyvenimo būdą tirianti laboratorija, Italija	21
Rozkalni ekokaimas – socioterapiniai namai žmonėms su negalia, Latvija	22
Besikeičiantis miestas	23
Pasakojimas apie „Ikskilės pasikeitimo iniciatyvos“ Latvijoje pradininką Artūrą Polį	23
Iniciatorių naudojami ekokaimo gyventojų subūrimo ir atrankos būdai	25
Gyventojų grupės inicijuotas Blagodat ekokaimas, Rusija	25
Vienos šeimos inicijuotas Barkowo ekokaimas, Lenkija	26
Giminės sodybų ekokaimas Krunai, Lietuva	28
Kurjen tila ekokaimas su biodinaminiu ūkiu, Suomija	29
Understenshejdenas – ekokaimas mieste, Švedija	30
Ekokaimo „Kiškis ir kiti gyvūnai“ ir kultūrinės draugijos „Undinė“ bendradarbiavimas	31
Savos gyvenamosios vietos sukūrimo ir nekilnojamojo turto verslo derinys	
Amatciems ekokaime, Latvija	32
Žemė ir pastatai: išdėstymas, architektūra ir nuosavybės teisės	33
Namo įtaka žmogui	33
Amatciems ekokaimas, valdomas nekilnojamojo turto bendrovės, kurią įsteigė	
vienas gyventojas, Latvija	35
Kurjen tila ekokaimas, kurį valdo visi gyventojai kaip nekilnojamojo	
turto bendrovė, Suomija	36
Suderbyno permakultūrinis ekokaimas, priklausantis kooperatyvui, Švedija	37
Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“, priklausantis pelno nesiekiančiai organizacijai, Latvija	38
Mišri nuosavybė Munksgardo ekokaime, Danija	40
Finansiniai šaltiniai ekokaimų steigimui	41
Alternatyviu būdu finansuojamas Suderbyno permakultūrinis ekokaimas, Švedija	41
Patarimai steigiamų ekokaimų gyventojams	44
 Iš ekokaimų folkloro: istorija apie praturtėjimo tikslą	48
2 EKOKAIMŲ GYVAVIMO CIKLO ETAPAS:	
PIRMIEJI GYVENIMO EKOKAIME METAI - KUO UŽSIIMTI IR KAIP VISKĄ ORGANIZUOTI?	49
Dariaus pasakojimas: Kaip aš pasitraukiau iš žiurkių lenktynių	50
Kaip tapti ekokaimo gyventoju be jokio pradinio kapitalo: Ivano* iš Rusijos pasakojimas	52
Ekokaime galima lengvai pragyventi be pinigų keletą savičių:	
Nikolajaus* iš Rusijos ekokaimo pasakojimas	52

Ekobendruomenės kūrimas	54
Socialinis gyvenimas Kovčego ekokaime, Rusija	54
„Jausmų būrelis“ – bendruomeniškumo stiprinimo priemonė Keuruu ekokaime, Suomija	55
ZEGG forumas – ritualizuota bendravimo forma, skirta didesnėms grupėms, Vokietija	56
Vestuvių apeigos Krunų ekokaime, Lietuva	58
Bendri ištekliai ir jų vadyba	61
Bendras ūkis Väinölä ekokaime, Suomija	61
Bendrų išteklių vadyba glaudžioje ZEGG ekokaimo bendruomenėje, Vokietija	62
Bendruomenės verslas Kovčego ekokaime, Rusija	64
Ekokaimo savivaldos sistema	66
Stipriosios ir silpnosios sprendimų priėmimo modelio pusės Keuruu ekokaime, Suomija	66
Savivaldos sistema Kovčego ekokaime, Rusija	67
Sprendimų priėmimo procesai Svanholmo ekokaime, Danija	68
Patarimai jauno ekokaimo gyventojams	70
Iš ekokaimų folkloro: istorija apie permainų naudą	74
3 EKOKAIMŲ GYVAVIMO CIKLO ETAPAS:	
POKYČIŲ VALDYMAS - KAIP SUMAŽINTI ATOTRŪKĮ TARP EKOKAIMO VIZIJOS IR REALAUS GYVENIMO?	75
Narystė – palaipsnis procesas Keuruu ekokaime, Suomija	76
Naujos kartos rengimas	77
Vaikai Svanholmo ekokaime, Danija	77
Kovčego ekokaimo mokykla Rusijoje: tėvai kaip pagrindiniai mokytojai	79
Sprendimų priėmimo modelio keitimas	82
Keturių pasirinkimų konsensuso metodas, taikomas Sieben Linden ekokaime, Vokietija	82
Holokratija: naujoviškas veiklos organizavimo ir sprendimų priėmimo metodas ZEGG ekokaime, Vokietija	83
Sprendimų priėmimas brandžiam Solbino ekokaime, Švedija	87
Ekokaimų tvarumo testas	89
Patarimai brandos etapą pasiekusio ekokaimo gyventojams	94
Iš ekokaimų folkloro: Istorija apie bendradarbiavimą	98
4 EKOKAIMŲ GYVAVIMO CIKLO ETAPAS:	
KŪRYBIŠKUMO BENDRADARBIAUJANT ETAPAS. KAIP SUKAUPTĄ PATIRTĮ PERTEIKTI VISUOMENEI?	99
Mokymasis mokant kitus bei organizuojant viešus renginius	100
Vokietijos ekokaimas ZEGG kaip seminarų centras	100
Draugijos „Undinė“ kultūrinė veikla, Latvija	101
Pasaulio Taikos Dienos Dąbrówkoje, Lenkija	106
Bendradarbiavimas	107
„Njord“ asociacija, siekianti atstovauti Švedijos ekokaimams	108
Naujoviški bendradarbiavimo būdai: jūros žvaigždės tipo bendradarbiavimo tinklas Melkio ekokaime, Lietuva	109
Vyraujančių kultūrinių sistemų keitimas	112
Alternatyvios bendruomenės remiama permakultūrinė sodininkystė, Lenkija	112
Gamtinės žemdirbystės rėmėjų tinklas Lietuvoje	114
Šeimos mokyklos judėjimas ekobendruomenėje „Piebalga“, Latvija	118
Patarimai ekokaimams, pradedantiems bendradarbiaujančio kūrybiškumo etapą	121
Padėka	122

Vėžinė ląstelė – tai iš daugialypės ląstelių sąjungos išstojusi ląstelė. Ji ilgą laiką dirbo nedėkingą darbą „kitiems“, bet vieną kartą organizmas prarado savo, kaip terpės, patrauklumą, nes ląstelė troško savarankiškai joje vystytis. Juk vienaląstis organizmas yra laisvas ir nepriklausomas, gali daryti ką nori ir įveikti mirtį nenumaldomai daugindamasis. Tokia ląstelė paiso tik savo interesų ir negailestingai siekia laisvės, plisdama nekreipiant dėmesio į morfologines ribas ir sukurdamą atraminius punktus (metastazes). Likusi ląstelių visuma, nuo kurios ląstelė atsiskyrė, panaudojama kaip maistas.

Sėkmingas navikinės ląstelės plitimas baigiasi tada, kai ji visiškai išsekina žmogų, tarnavusį jai kaip maitinimo terpė. Tuomet ląstelė suvokia, kad tokiu elgesiu priartino savo pačios baigtį, bet, deja, jau vėlu ką nors pakeisti...

Kodėl žmogus, akivaizdžiai matydamas vėžinių ląstelių negailestingumą ir netoliaregiškumą, nepastebi, kad pats elgiasi visiškai taip pat, nemato, jog mes, žmonės, iš visų jėgų stengiamės išgyventi, vadovaudamiesi tokiu pat vėžiniu principu?

Med. Dr., gydytojas onkologas Ričardas Kriaučiūnas.

Ekokaimų judėjimas gimė ir vystėsi kaip atsakas į savanaudišką ir netoliaregišką visuomenės elgesį su gamta, kuris niekuo nesiskiria nuo vėžinių ląstelių elgesio. Į šį judėjimą jungiasi žmonės, nepasiduodantys visuomenės spaudimui elgtis kaip vėžinės ląstelės ir skatinantys kitus padėti Žemei išgyti nuo šios baisios ligos. Jie kuria ekologines gyvenvietes ir ieško būdų, kaip sukurti tokį gyvenimo stilių, kuris nepažeistų harmonijos visais aspektais: gamtosauginiu, socialiniu ir dvasiniu.

Ekokaimų skaičius ir judėjimo narių gretos auga kasmet. Mes tikime, kad ekokaimų judėjimas turi didelį potencialą išlaisvinti visuomenę iš individualistinio, materialistinio ir vartotojiško gyvenimo būdo. Mes tikime, kad ekokaimų judėjimas turi pakankamai galios išmokyti mus, kaip gyventi harmonijoje su Žeme ir aplinkiniais žmonėmis.

Ar tu jau įsijungei į ekokaimų judėjimą?

Projekto „Ekokaimai kaip tvarios kaimiškųjų teritorijų raidos veiksnys“ komanda
Vilnius, 2013

IŽANGA

Viena iš aktyviausiai tarptautiniu mastu dirbančių konsultantų ekokaimų judėjimo klausimais Diana Leafe Christian pataria kiekvienam, norinčiam įsijungti į ekokaimų judėjimą, pirmiausiai apsilankyti sėkmingai gyvuojančiuose ekokaimuose ir pamatyti, kaip jie atrodo ir kaip tvarkosi. Koks ten kasdienis gyvenimas? Kaip veikia ekokaimo ekologinė ir ekonominė sistemos? Kaip organizuota ekokaimo savivalda ir kokiais būdais jo gyventojai kuria unikalią šios vietos socialinį, kultūrinį ir dvasinį gyvenimą?

Organizuodami apsilankymus, pasinaudokite internete pateikiama „Ecovillage Road“ informacija apie lankytojus priimančius ekokaimus: <http://www.ecovillageroad.eu/>.

Kitas būdas sužinoti apie ekokaimus yra ši knyga.

Knyga sukurta tarsi virtuali ekskursija po Europos ekokaimus. Čia jūs rasite daug trumpų pasakojimų, kuriuose aprašomi įvairūs ekokaimų modeliai ir pagrindiniai jų organizacinės struktūros bei valdymo elementai. Visi pasakojimai parašyti stiliumi „kaip mes tai padarėme“.

Knygoje pateikti pasakojimai buvo surinkti, įgyvendinant projektą „Ekokaimai kaip darnios kaimiškųjų teritorijų raidos veiksnys“, kurį iš dalies finansavo ES Baltijos jūros programa. Juose aprašoma įdomiausia ir sėkmingiausia ekokaimų judėjimo praktika Europoje, daugiausia Baltijos jūros regione.

Knygą sudaro keturi skyriai. Kiekviename skyriuje atskleidžiamas vis kitas ekokaimo gyvavimo ciklo etapas, pradedant nuo ekokaimo steigimo, kuomet reikia apsispręsti dėl pagrindinių ekokaimo ypatumų, ir baigiant etapu, kai bendruomenė tampa stabili, turi savas tradicijas bei puikiai veikiančią valdžią ir gali tapti centru, kuris dalintųsi nuosava patirtimi praturtintomis žiniomis apie ekokaimų judėjimą.

Ekokaimų gyvavimo ciklo etapai

Gyvavimo ciklo metodas padeda suprasti specifines problemas, su kuriomis susiduria ekokaimai, ir suteikia jų kūrėjams perspektyvos pojūtį. Ekokaimai „išgyvena“ skirtingus gyvavimo etapus – visai kaip žmonės. Taip, kaip kūdikio gyvenimas skiriasi nuo paauglio gyvenimo, iššūkiai, su kuriais susiduria naujas ekokaimas, gerokai skiriasi nuo seniai įkurto ekokaimo patiriamų iššūkių.

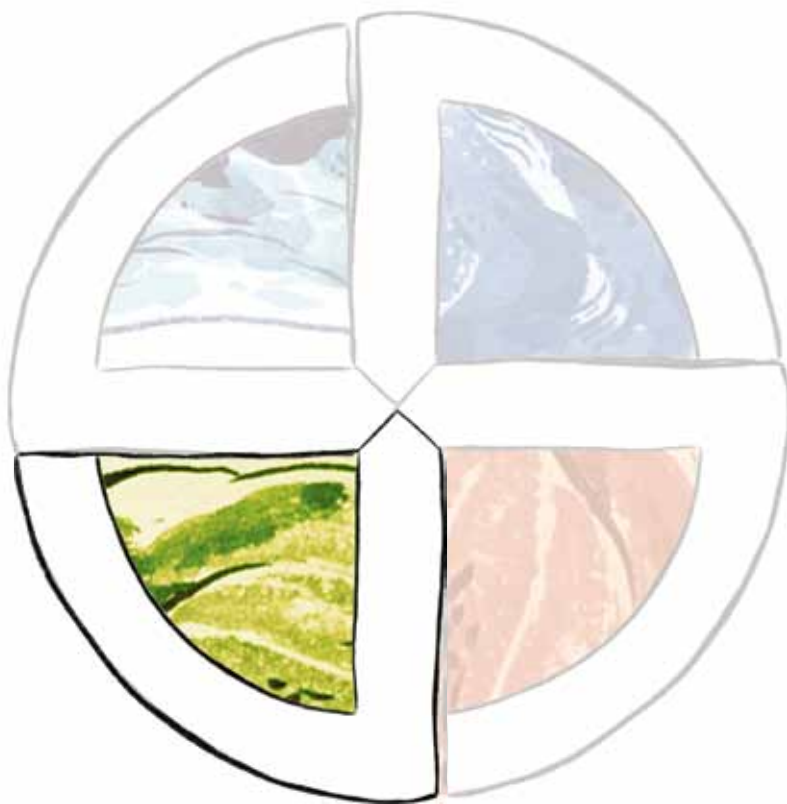
Idealaus ekokaimo nėra – jo ir negali būti. Realybėje egzistuoja daugybė įvairių sėkmingų sprendimų.

Susipažinkite su knygoje aprašoma ekokaimų patirtimi ir susikurkite tokį ekokaimo modelį, kuris labiausiai atitiktų jūsų poreikius ir vertybes.

1 etapas

ŽEMĖS STICHIJA

*Įkūnykite savo svajones, sergančią Žemę paversdami
Meilės Erdve.*

IŠ EKOKAIMŲ FOLKLORO: ISTORIJA APIE VERTYBES

Atėjęs į auditoriją skaityti paskaitos, filosofijos profesorius padėjo ant stalo stiklainį, pridėjo į jį didelių akmenų ir paklausė studentų:

– Ar stiklainis pilnas?

Šie patvirtino. Tada profesorius išsiėmė iš portfelio dėžutę pilną smulkių akmenėlių ir supylė juos į stiklainį. Akmenukai gražiai užpildė tarpus tarp didelių akmenų. Profesorius vėl paklausė studentų, ar stiklainis pilnas. Šie juokdamiesi jam pritarė.

Tada profesorius ištraukė maišelį, kuriame buvo smėlis, ir supylė jį į stiklainį. Smėlio kruopelės subiro į pačius mažiausius plyšelius tarp akmenų, visiškai užpildydamos stiklainį.

Profesorius vėl paklausė studentų, ar dabar stiklainis pilnas. Šie vėl patvirtino, kad pilnas.

Tada profesorius paėmė nuo stalo stiklinę vandens ir supylė į stiklainį. Vanduo subėgo ir susigėrė į smėlį. Studentai buvo sužavėti.

„Taigi, – tarė profesorius, – dabar įsivaizduokite, kad šis stiklainis yra jūsų gyvenimas. Didieji akmenys simbolizuoja svarbiausius jūsų gyvenimo dalykus: šeimą, draugus, sveikatą, darbą. Net jei visa kita dingtų, jie vis tiek suteiktų jūsų gyvenimui pilnatvę.

Smulkūs akmenėliai yra antraeiliai, bet jums asmeniškai svarbūs dalykai, pavyzdžiui, studijos, automobilio įsigijimas, buto remontas.

Smėlis simbolizuoja visiškai nesvarbius, nereikšmingus, netgi lėkštus dalykus. Jeigu jūs iš pradžių pilsite smėlį, inde neliks vietos nei dideliems akmenims, nei smulkiems akmenėliams.

Skirkite daugiau dėmesio svarbiems dalykams. Raskite laiko savo šeimai. Rūpinkitės savo sveikata. Nuspręskite, kas jums iš tikro yra vertinga ir daro jus laimingus. Pirmiausia rūpinkitės didžiosiomis vertybėmis, o visa kita – tik smėlis“.

Vienas iš studentų pakėlė ranką ir paklausė, ką reiškia vanduo. Profesorius nusišypsojo ir atsakė:

– Džiaugiuosi, kad paklausėte. Vandens aš supyliau norėdamas parodyti jums, kad, nors žmogui ir atrodo, jog jo gyvenimas be galo užimtas, visada galima atrasti šiek tiek laiko atsipalaidavimui ir poilsiui.

1 EKOKAIMŲ GYVAVIMO CIKLO ETAPAS: EKOKAIMO STEIGIMAS - NUO KO PRADĖTI?

Civilizacija taip palengvino gyvenimą, kad greit jis taps nebepakeliamas.

Lešekas Kumoras

Žmonės, nusprendę įsteigti ekokaimą, turės skirti nemažai laiko įgyvendinti šią idėją, nes jiems reikės priimti daugybę sprendimų ir nuveikti daug darbų. Laikotarpį, kai ruošiamas ekokaimo projektas ir kuriamos sąlygos jame apsigyventi, vadinsime ekokaimo gyvavimo ciklo steigimo etapu. Šio etapo pradžioje ekokaimas egzistuoja tik iniciatorių mintyse kaip idėja sukurti geresnę gyvenamąją vietą. Jo metu ekokaimo iniciatoriai turi atlikti šiuos darbus: sukurti ekokaimo viziją, parengti apgyvendinimo (įsikūrimo) projektą ir įrengti pagrindinius buitinius patogumus, kad vieta būtų tinkama gyventi.

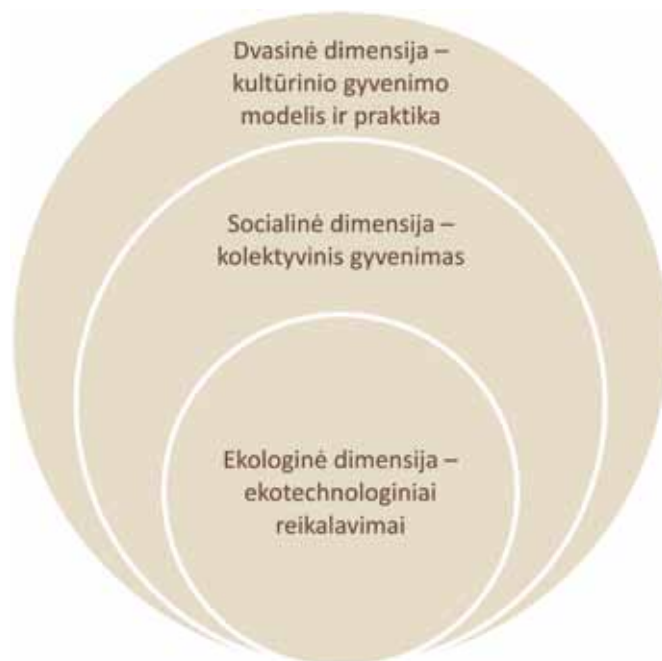

Pagrindiniai ekokaimo gyvavimo ciklo steigimo etapo elementai

Baltijos jūros regiono ekokaimų moksliniai tyrimai parodė, kad paprastai steigimo etapas trunka 2–5 metus. Tačiau yra ekokaimų, kurių steigimo procesas nuo pirmųjų ekokaimo projektavimo žingsnių iki gyvenimui tinkamos vietos sukūrimo gali užtrukti 10 ar net 15 metų. Tik nedaugeliui ekokaimų pavyko įveikti steigimo etapą per labai trumpą laikotarpį – mažiau negu per metus.

Ekokaimų steigimo iniciatoriai gali būti labai skirtingi: vienas gyventojas (šeima), grupė gyventojų, verslo įmonė, nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO), religinė organizacija arba savivaldybė. Nesvarbu, kas ėmėsi iniciatyvos steigti ekokaimą, steigimo etapo trukmė ir sėkmė daugiausia priklauso nuo ekokaimo vizijos. Taigi pirmoji ir pagrindinė užduotis ekokaimų steigėjams steigimo etape – realistinės ekokaimo vizijos sukūrimas.

Ekokaimo vizija priklauso nuo gyvenvietės iniciatorių motyvacijos ir vertybių. Įvairių ekokaimų steigėjų motyvų ir vertybių analizė, rodo, kad vizija turi tris dimensijas: dvasinę, ekologinę ir socialinę.

Trys ekokaimo vizijos dimensijos

Jeigu ekokaimo steigėjai nori, kad steigimo etapas būtų trumpesnis ir būtų išvengta daugybės problemų ateityje, geriausias būdas yra turėti viziją, nusakančią visas tris kuriamo ekokaimo modelio dimensijas.

Ekokaimo ekologinės dimensijos vizija nusako pagrindines steigėjų ekologines vertybes ir tinkamus techninius jų įgyvendinimo būdus, priimant sprendimus dėl pastatų, infrastruktūros ir veiklos, susijusios su fiziniais aplinkos pokyčiais ekokaimo teritorijoje. Vertybės turi būti suformuluotos kaip reikalavimai visiems gyventojams, kurių turi būti laikomasi sprendžiant šiuos klausimus:

- statant ir remontuojant pastatus (architektūra, statybinės medžiagos);
- tiekiant vandenį ir tvarkant nuotekas;
- pasirenkant energijos šaltinius (elektra, šildymo sistemos ir kt.);
- tvarkant atliekas;
- naudojant transporto priemones ekokaimo teritorijoje;
- perdirbant žemės ūkio produkciją ekokaimo žemėje;
- užsiimant gyvulininkyste, skerdžiant gyvulius.

Ekokaimai, kuriuos sudaro individualios sodybos, paprastai turi vidaus tvarkos taisykles, kuriose išdėstomi specialūs su paminėtomis sritimis susiję ekologiniai reikalavimai.

Ekokaimo socialinės dimensijos vizija apibrėžia norimą gyventojų bendrumo, kolektyviškumo lygį. Kai kurie ekokaimai nori gyventi tarsi viena didelė šeima, jų gyventojai dalijasi bendrais ištekiais, teikia tarpusavio pagalbą ir užsiima daugeliu bendrų veiklų. Kiti ekokaimai pirmenybę teikia individualiam gyvenimo būdai. Tokio ekokaimo gyventojai bendrauja tarsi geri kaimynai, organizuoja kai kuriuos tradicinius socialinius renginius ir susirinkimus, kuriuose aptaria ekokaimo vystymąsi, tačiau nesiekia praleisti didžiąją laiko dalį kartu. Vis tik dauguma ekokaimų stengiasi surasti pusiausvyrą tarp individualaus ir kolektyvinio gyvenimo būdo bei sukurti palankias sąlygas gyventojams, kurie nori būti grupės dalimi. Nepriklausomai nuo to, kokia yra ekokaimų steigėjų vizija – maksimalus, minimalus ar vidutinis kolektyviškumo lygis, svarbu nuo pat pradžių apsispręsti dėl ekokaimo turto valdymo principų. Kiekvienas potencialus ekokaimo gyventojas turi labai aiškiai žinoti, kam priklauso nuosavybės teisės į ekokaimo žemę, pastatus, kelius ir kitą infrastruktūrą. Ypatingą dėmesį reikėtų atkreipti į finansinius ekokaimo kūrimosi šaltinius ir kiekvieno gyventojų atsakomybę už ekokaimo vardu paimtas paskolas bei papildomas išlaidas, kurių prireiks ateityje prižiūrint bendruomenės turtą, pvz., sumokėti už susirinkimų salės šildymą ir remontą.

Ekokaimo dvasinės dimensijos vizija turi atspindėti pagrindines dvasines steigėjų vertybes. Daugelis ekokaimų savo vizijos dvasinę dimensiją apibūdina labai bendromis formuluotėmis, išreiškiant tikslą gyventi santarvėje su Žeme ir visomis gyvomis būtybėmis. Kai kurie ekokaimai konkretizuoja savo dvasines vertybes, remdamiesi kuria nors filosofinėse teorijose aprašyta bendro supratimo apie pasaulį koncepcija, pvz., Rudolfo Stainerio ar Šri Aurobindo filosofija. Jeigu ekokaimas nori, kad dvasinė dimensija dominuotų, daug laiko jo gyventojų kasdienėje veikloje turi būti skiriama sąmonės pabudimui ir transformacijai. Svarbia ekokaimo dvasinio gyvenimo stiprinimo priemone turi tapti apeigos, skatinančios vidinio pasaulio tobulėjimą ir kūrybiškumo kultūrą. Svarbiausios dvasinių principų įgyvendinimo kasdieniame gyvenime priemonės turi būti aptartos ekokaimo vizijoje.

Daugelis ekokaimų steigėjų iš pradžių daugiausia dėmesio skiria vienai iš trijų dimensijų, ir tik vėliau, augant gyventojų skaičiui ir ėmus glaudžiau bendrauti su kitais ekokaimų judėjimo nariais, steigėjai po truputį ima plėtoti kitas dvi dimensijas. Tai natūralios evoliucijos kelias, tačiau jis gali užtrukti. Be to, esminis ekokaimo vizijos keitimas vėlesniuose ekokaimo gyvavimo ciklo etapuose gali sukelti konfliktus. Todėl, nepaisant to, kuris motyvas steigti ekokaimą dominuoja, kuriant viziją pageidautina iš anksto susitarti dėl visų trijų dimensijų.

Toliau pateikiami motyvų steigti ekokaimą pavyzdžiai, sugrupuoti pagal tai, kuriai iš trijų išskirtų dimensijų įsikūrimo etape buvo skiriamas didžiausias dėmesys.

DĖMESYS EKOTECHNOLOGINIAMS SPRENDIMAMS: ekokaimas kaip graži ir sveika gyventi vieta

Ekologinė vizijos dimensija yra pamatinė, nes visų ekokaimų steigėjai turi vieną bendrą norą – gyventi sveikatai palankioje aplinkoje, harmonijoje su gamta. Tačiau kai kurie ekokaimai šiuo siekiu ir apsiriboja, visą dėmesį sutelkdami į technologinius sprendimus, leidžiančius palaikyti norimą ekologiškumo lygį. Gyventojai nesiekia glaudžiai bendrauti tarpusavyje – jiems pakanka tiesiog geros kaimynystės santykių. Tokių ekokaimų vizija taip pat neapima gyventojų susitarimo dėl konkrečių dvasinių vertybių laikymosi, bendros filosofijos ar požiūrių vienodumo. Ekotechnologinių sprendimų akcentavimas būdingiausias ekokaimams, kurie buvo inicijuoti kaip statybų verslo projektai.

AMATCIEMS EKOKAIMAS KAIP VERSLO PROJEKTAS, LATVIJA

Amatsciems ekokaimo panorama.
Šaltinis: Amatsciems ekokaimo archyvas

Kai ekokaimo iniciatorius verslininkas Aivaras Zvirbulis suprato, kad norėtų gyventi vaizdingoje gyvenvietėje, kurioje yra miškas, ežeras, ir kurios gyventojai laikosi tvarkos, jam į galvą atėjo ekokaimo idėja. Kurdamas savo kaimą jis siekė, kad jame būtų suderinti trys gamtos elementai – vanduo, žemė ir miškas. Iš pat pradžių ekokaimo iniciatorius ėmėsi kurti projektą, kuris patenkintų jo asmeninį troškimą gyventi jam patinkančioje aplinkoje. Įgyvendinęs šią idėją, jis sukūrė Amatsciems ekokaimą, kuris tapo patrauklia vieta gyventi ne tik jam pačiam ir jo vaikams, bet ir kitiems žmonėms, kurių požiūris į gyvenamąją vietą yra toks pats, kaip jo.

1987 metais Aivaras Zvirbulis kartu su žmona nusipirko pirmuosius žemės hektarus Amatos parapijoje (maždaug 80 km nuo Rygos). 1999–2000 metais ekokaimo steigėjas nusipirko kaimyninius žemės sklypus, ir kaimo plotas padidėjo iki 300 ha.

Amatsciems ekokaimas buvo sukurtas pakeičiant kraštovaizdį, iškasant tvenkinius, sukuriant kalvas, persodinant medžius. Tačiau, atliekant visus šiuos veiksmus, buvo paisoma gamtos bioritmų.

Steigėjas, remdamasis savo paties įsivaizdavimu ir užsienio šalyse esančių panašių kaimų patirtimi, sukūrė vidaus tvarkos taisyklės, kuriose apibrėžiama, kaip ekokaimas valdomas ir kaip kiekvienas turi elgtis, kad gerai sutartų su augmenija, laukiniais gyvūnais ir kitais Amatsciems gyventojais. Taisyklėse nurodoma, kad sklypai aplink individualius namus negali būti aptverti tvoromis, kad laukiniai gyvūnai, pavyzdžiui, elniai, lapės ir paukščiai galėtų laisvai patekti į sodybos teritoriją; vakarais ir naktį neleidžiama garsiai triukšmauti; bei primenama, kad šuo yra žmogaus draugas, todėl jo negalima laikyti pririšto. Vidaus tvarkos taisyklės yra skirtos tų pačių pažiūrų žmonėms, kurie mano, kad taisyklės ne suvaržo žmonių veiksmus, bet palaiko santarvę ir ramybę kaime. Kaimas jau priviliojo nemažai naujų gyventojų, vertinančių paprastumą ir ramų gyvenimo būdą.

Šeimos namas ir jį supantys elementai: vanduo, miškas, pieva, žvyruotas kelias.
Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa

Aivaras Zvirbulis ir jo komanda

Papildoma medžiaga skaitymui:

Amatsciems ekokaimo tinklalapis: <http://www.amatsciems.lv/eng/idea.html>

BARKOWO EKOKAIMAS KAIP PELNO NESIEKIANČIS PROJEKTAS, LENKIJA

Iniciatyvos įkurti Barkowo ekokaimą ėmėsi viena šeima. Po kelerių metų nesėkmingų bandymų prisijungti prie vieno iš jau egzistuojančių ekokaimų Lenkijoje Milickių šeimyna nusprendė imtis nuosavo pelno nesiekiančio projekto. Savo pasiryžimą įsteigti naują ekokaimą jie apibūdino šiais žodžiais:

Šeimos namas Barkovo ekokaime.
Nuotraukos autorius: Arturas Milickis

„Būdami vyru ir žmona, tėvu ir mama, kurie puikiai žino, koks yra šeimos gyvenimas mieste, ėmėme sąmoningai ieškoti ramesnių, tvaresnių, saugesnių ir nepriklausomų gyvenimo šioje puikioje planetoje būdų. Mūsų domėjimasis ir tyrinėjimai parodė, kad galima tiesiog paprastai gyventi žemės valdoje, didžiausioje santarvėje su gamta ir – jeigu pavyktų – su kitų panašiai mąstančių žmonių grupe.

Taip pat labai svarbus veiksnys, priimant sprendimą, šiuo atveju buvo mūsų vidinis poreikis siekti asmeninio tobulėjimo. Mes paprasčiausiai norėjome padaryti kažką tokio, kas, mūsų įsitikinimu, būtų prasminga mums, mūsų vaikams ir ateities kartoms, prasminga motinai Žemei, ekosistemai. Mes jautėme labai stiprų poreikį aktyviai „čia ir dabar“ dalyvauti bendrai kuriant natūralų, sveiką, draugišką ir gražų pasaulį, kupiną gerumo, išminties ir harmonijos. Ekokaimo idėja su savo ekologiniais, socialiniais ir dvasiniais aspektais mums atrodė pats geriausias ir vertas dėmesio variantas“.

Šeima įsigijo 16 ha žemės Barkovo kaime, esančiame Lenkijos šiaurės rytuose, ir 2011 metais persikraustė ten iš Varšuvos. Jų vietinių draugų (ir ne tik vietinių) būrys vis didėja. Kasmet nuo ankstyvo balandžio iki vėlyvo rugsėjo Barkovo ekokaimas yra atviras savanoriams ir studentams, kurie nori praplėsti savo įgūdžius ir žinias apie savarankišką, praktišką ir sveiką gyvenimo būdą.

Norėdamas tapti laikinu ar nuolatiniu Barkovo ekokaimo gyventoju, jūs turite laikytis šių taisyklių:

- etinis vegetarizmas, kurio pagrindas – užuojauta visoms gyvoms būtybėms;
- platus požiūris į ekologiją, apimantis rūpinimąsi vietos ir pasaulio bendruomene, biologine įvairove, ekosistema, planeta ir ateities kartomis;
- jokių žalingų įpročių – kategoriškai draudžiamas alkoholis, tabakas, narkotikai... ;
- sprendimai priimami konsensuso būdu. Tai reiškia, kad kiekvienas bendruomenės narys turi lygias teises balsuoti, ir visi sprendimai priimami tik esant visų sutikimui;
- natūrinė ekonomika – atviras dalijimasis žiniomis ir patirtimi, taip pat derliaus, išteklių, paslaugų ir prekių pertekliumi;
- laisvos Žemės įstatymas – požiūris, pagal kurį mes, žmonės, priklausome šiai planetai, o ne atvirkščiai. Visi nuolatiniai ekokaimo gyventojai yra šios vietovės saugotojai ir globėjai, lygūs tarpusavyje ir lygūs vietovės atžvilgiu.

Pasibaigus vienerius metus trunkančiam bandomajam laikotarpiui, per kurį pretendentai gyvena ir veikia kartu, suteikiama galimybė tapti nuolatiniu Barkovo ekokaimo gyventoju, jeigu tam pritaria visi vietos gyventojai.

Arturas Milickis

Papildoma medžiaga skaitymui:

• Barkovo ekokaimo tinklalapis: <http://ekowioska.wordpress.com/en/>

• Fondas „Žemei ir žmonėms“: <http://mamaziemia.wordpress.com/>

• „Basų kojų“ akademija: <http://ekowioska.wordpress.com/akademia-bosej-stop/>

Vaikai prie namo Barkovo ekokaime.
Nuotraukos autorius: Arturas Milickis

DĖMESYS SOCIALINIAMS SANTYKIAMS: ekokaimas kaip glaudžiai susijusi bendruomenė

Dalis ekokaimų kuriasi, visų pirma, norėdami gyventi geriau organizuotoje bendruomenėje. Nors jie pripažįsta, kad gamtai nedraugiškas elgesys – vienas iš pagrindinių dabartinės visuomenės trūkumų, jų gyventojai kelia sau daugiau uždavinių, nei vien į techninius ekosprendimus susitelkę ekokaimai. Pagrindinis jų tikslas – suburti į dažną ir glaudų bendravimą linkusių žmonių grupę, kurioje bendravimas būtų harmoningesnis, o gyvenimas – saugesnis nei tradicinėje aplinkoje. Dauguma į socialinę dimensiją orientuotų ekokaimų stengiasi puoselėti gyventojų tarpusavio santykius ir nuolat eksperimentuoja, siekdami sukurti tokį bendravimo stilių, kad gyvenimas bendruomenėje netrukdytų kiekvieno individo kūrybinei laisvei.

ZEGG EKOKAIMAS, VOKIETIJA

ZEGG ekokaimas buvo įsteigtas 1991 metais, siekiant sustiprinti bendrų tikslų jungiamą bendruomenę, susiformavusią dar 1978 metais. Tuo metu pagrindinis ekokaimo steigimo motyvas buvo noras susikurti ir gyventi tokį gyvenimą, kuriame daugiau neberekėtų veikti prieš savo įsitikinimus. 1991-aisiais kaime apsigyveno maždaug 80 žmonių, iš kurių 40–50 buvo ankstesniosios bendruomenės nariai.

ZEGG ekokaimo bendruomenė.
Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

Steigimo etape pagrindinį dėmesį bendruomenė skyrė socialiniams „klijams“. Mes tikėjome idėja, kad daug problemų, su kuriomis susiduriame gyvenime, kyla dėl socialinių santykių. Vadinasi, jeigu suprantame vienas kitą, betarpiškai, atvirai ir nieko neslėpdami vienas nuo kito bendraujame bei sulaukiame tokio pat atsako, visi drauge turėtume įveikti bet kokią kylančią problemą. Suprantama, bendradarbiavimas turi būti labai stiprus. Taigi, pagrindinis tikslas buvo suburti bendruomenę ir suformuoti gerus tarpusavio santykius ne tik tarp atskirų žmonių, bet ir bendresniu lygmeniu, susikuriant kitokį – ramesnį, teisingą, humanišką, rūpestingą – pasaulį, kuriame būtų verta gyventi. Taip nusprendę ėmėme praleisti labai daug laiko vienas su kitu, išklausydami, dalindamiesi savo mintimis ir taip įgydami meistriškumo spręsti savo problemas.

Palaipsniui bendruomenės nariai suprato, kad reikia pamiršti asmeninius vertinimus „mėgstu–nemėgstu“ ir susitelkti į tarnavimą didesniems tikslams. (Šiandien aš tai apibūdinau kaip dvasinį siekį, tačiau tada mūsų požiūris buvo kitoks.) Nebuvo labai svarbu, kaip aš gyvenu asmeniškai, jeigu matau gyvenimo prasmę ir sąžiningai bei atvirai bendrauju su draugais ir kitais žmonėmis. Bendraujant svarbiausia buvo išmokyti atsakyti tradicinio mandagumo, kuris slepia tikrąjį mūsų požiūrį, ir būti nuoširdžiu. Pradėję taip bendrauti su draugais, jautėmės saugiau, nei iš karto pereidami prie atviro bendravimo tradicinėje visuomenėje, ir tikėjome, kad drauge galime įveikti bet kokiais problemas. (Vėliau aš sužinojau, kad toks bendravimo stilius gana paplitęs Lotynų Amerikos kultūrose.) Kartu supratome, kad saugumo dėl ateities jausmą daug labiau padeda sukurti ne tavo materialus turtas ir santaupos banke, bet tarpusavio santykiai, tavo socialinis tinklas, tavo draugai. Tai visai kitoks požiūris, lyginant su industrializuotoje Europoje vyraujančiu požiūriu, skatinančiu turėti kuo daugiau turto, kad jaustumėsi saugus.

Pagrindinis motyvas veikti, gyvenant ekokaime, mums buvo nuolatinis eksperimentavimas, ieškant būdų žmonijai gyventi taip, kad tarpusavio santykiai niekada nesukeltų baimės ir prievartos, o žmonių

veikla nenaikintų planetos. Taigi, išmėginome daugybę dalykų. Vienas svarbiausių mūsų pasiekimų – bendruomenės sukurtas ritualas, kurį mes vadiname „forumu“ arba „skaidriu bendravimu“. Idėja buvo tokia: viskas, kas benutiktų bendruomenėje, turi būti paskelbiama viešai. Elgesio paskatos, baimės jausmas, džiaugsmas, meilės reikalai – viskas, kuo mes paprastai dalijamės tik su geriausiais draugais, turėtų būti parodyta „scenoje“, kad visi turėtų galimybę pamatyti jūsų vidų ir sugebėtų pajusti, suvokti ir užjausti jus. Visos gyvos sistemos veikia grįžamojo ryšio principu, todėl siekėme kuo daugiau sužinoti apie tai, ką kiti galvoja apie mus, kaip jie mus mato, jaučia ar supranta. Vykstant forumo ritualui, jo dalyviai gali pamatyti save lyg veidrodyje. Suprantama, atspindžio kokybė priklausys nuo žiūrinčiojo regėjimo (asmeninio suvokimo ribotumo) ir kitų dalyvių sugebėjimo išreikšti savo požiūrį (kaip kad iš stiklo pagamintame veidrodyje atspindys priklauso nuo stiklo kokybės). Tai buvo revoliucinis elgesys – paviešinti visa tai, ką mūsų kultūroje įprasta slėpti ir kas aptarinėjama žmogui už akių kaip paskalos, todėl iš pradžių buvo bangu sujungti vidinį savęs suvokimą su kitų suvokimu apie mane. Psichologas C.G. Jungas yra sakęs, kad kol vidinis ir išorinis suvokimai skiriasi, tol egzistuoja „šešėlis“. Psichologinis „šešėlis“ susideda iš mūsų asmenybės dalių, kurios negalėjo gyvuoti tam tikru mūsų gyvenimo laikotarpiu, nes jų nepriėmė visuomenė ar šeima, kuriai mes priklausėme. Kol šie dalykai yra mūsų „šešėlyje“, o tai reiškia, kad mes patys negalime jų pamatyti, tol jie darys įtaką ir vadovaus mūsų gyvenimams iš „užkulisių“. „Šešėlis“ slepia daug mūsų vidinių lobių, kuriuos dažnai sunku atgauti, nes jie susiję su skausmingais prisiminimais apie tai, kaip buvome atstumti kitų žmonių, kaip norėjome šiuos lobius panaudoti savo gyvenime. Todėl geranoriškai nusiteikęs forumo ritualo veidrodis gali parodyti kelią link kažkada jūsų atsisakytos asmenybės dalies, kuri dabar gyvena šešėlyje. Jos susigrąžinimas gali būti ne itin maloni procedūra, nes tenka prisiminti atstūmimo situaciją ir iš naujo išgyventi su ja susijusias neigiamas emocijas, bet tai padeda mums augti ir tapti laisvesniais.

Kita priežastis, paskatinusi rinktis bendruomeninį gyvenimo būdą, buvo ta, kad gyvendami kartu mes dalinamės tarp bendruomenės narių daugeliu išteklių ir taip sumažiname savo neigiamą poveikį Žemei. Taigi, nuo pat pradžių mes galvojome apie ekologines problemas.

2012 metais bendruomenė išaugo iki 110 narių ir užbaigė radikalių permainų tarpusavio santykiuose etapą. Prasibrovus pro visas kliūtis, apie kurias aš pasakojau, ir kurios buvo panašios į audrą, viską laužančią mūsų įpročiuose, dabar gyvename pučiant nedidelių pokyčių vėjeliui, nuolat rinkdamiesi geriausiąją iš gyvenimo siūlomų galimybių. Tačiau mes atkakliai laikomės įgyto įpročio intensyviai bendrauti tarpusavyje ir turime pasistatę mažiau bendravimą ribojančių sienų, palyginti su tradicine visuomene. Mūsų bendruomenės svečiai tai irgi pajunta ir ima elgtis panašiai. Galbūt tai ir yra mūsų didžiausias laimėjimas ir indėlis į visuomeninį gyvenimą.

Kai kurie ZEGG gyventojai pasijuto norintys privatesnio ir įprastesnio gyvenimo, todėl išsikėlė į kaimynines apylinkes. Bendruomeniškumo laipsnis yra amžinas klausimas, su kuriuo susiduria bendruomenė. Ar mes iš tikrųjų norime būti revoliucionieriais ir gyventi tvarų bei darnų gyvenimą, kuris, be kita ko, reiškia, kad neišsipildys kai kurios mano materialios svajonės, nors visas likęs pasaulis gyvena kaip visada, nepaisydamas tvarumo ir darnos dėsnių? Ar yra prasmė aukotis, jeigu visi kiti to nedaro? Ar mes tikrai galime pakeisti įvykių eigą, gal mums tiesiog reikia stengtis pasinaudoti visomis galimybėmis geriau gyventi šiame globaliame materialistiniame pasaulyje? Į šį klausimą mes neturime atsakymo.

Achimas Eckeris, ZEGG, Vokietija

Papildoma medžiaga skaitymui:

ZEGG ekokaimo tinklalapis: <http://www.zegg.de>

*Moteryų susirinkimas.
Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris*

SVANHOLMO EKOKAIMAS, DANIJA

Idėją 1978 metais įsteigti Svanholmo ekokaimą įkvėpė nepasitenkinimas esama visuomene ir noras sukurti kažką geresnio. Steigėjų vizija buvo sukurti tarsi valstybę valstybėje, su savo įstatymais ir idealais. Motyvacija įsteigti Svanholmo ekokaimą nesirėmė jokia ypatinga ideologija. Taip, gyventojai turi bendrus tikslus, tačiau jų nesieja bendra dvasinė pasaulėžiūra.

Bendruomenės namas Svanholmo ekokaime.

Ekokaimo vizija buvo kuriama, remiantis tuo, kas sieja gyventojus: panašus požiūris į ekologiją, pajamų pasidalijimą, bendruomeninį gyvenimą ir, galiausiai, „selvforvaltning“. Šių danų kalbos žodžių sunku išversti į kitas kalbas. Jis kilęs iš šiuolaikinės danų kultūros ir vartojamas, kalbant apie švietimo ir valdymo idėjas. Šis žodis reiškia suaugusiųjų ir vaikų bei darbuotojų skatinimą daugiau dalyvauti priimant sprendimus ir jausti atsakomybę už pasekmes. Galbūt artimiausias pagal reikšmę žodis būtų „savivalda“.

Savivalda nuo pat pradžių buvo esminė Svanholmo ekokaimo vizijos idėja. Ekokaimo steigėjų tikslas buvo sukurti glaudžiai susijusią, save organizuojančią bendruomenę. Savo viziją steigėjai apibūdina šiais žodžiais: „Mes norėjome daryti tiesioginę įtaką sprendimams, susijusiems su mūsų pačių gyvenimais. Mes norėjome užsiimti tuo, kas mums patinka, ir nuveikti tai, kas laikoma neįmanoma, nes „tai visiškai nerealu“ ir „tai nepelninga“. Mes galvojome, kad šis „selvforvaltning“, maksimalus mūsų įtakos sprendimams, susijusiems su mūsų pačių gyvenimais, padidinimas, jokiais būdais neturėtų būti įgyvendinamas kitų žmonių arba gamtos sąskaita. Būtų idealu, jeigu mes patys galėtume tvarkyti išteklių panaudojimą taip, kad neišleistume daugiau negu duodame – ties šiuo tikslu mes dabar ir dirbame. Darna turi būti ir aplinkosauginiame lygmenyje, ir žmogiškajame lygyje“.

Svanholmo žmonės paėmė paskolą ir 55 km nuo Kopenhagos įsigiję maždaug 415 ha žemės su pastatais pradėjo kurti savo rojų – mažą valstybę su nuosava vidaus ekonomine struktūra, transporto naudojimo taisyklėmis, gamtosauginiais reikalavimais, švietimo ir sveikatos apsaugos politika ir kt. Joje jie gali įgyvendinti tai, ką nori, ir siekti, kad jų svajonės išsipildytų.

Svanholmo ekokaimo lankytojų/turistų grupė

Papildoma medžiaga skaitymui:

Svanholmo ekokaimo tinklalapis: <http://www.svanholm.dk>

NAUJOS KARTOS BENDRUOMENĖ MELKIO EKOKAIME, LIETUVA

1990 m. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, jos piliečiams buvo gražintos po sovietų okupacijos nacionalizuotos žemės. Vilniaus universiteto dėstytoja Zinaida Gineitienė atgavo 15 ha žemės plotą, anksčiau priklausiusį jos tėvams. Sukant galvą, kaip geriau panaudoti atgautą nuosavybę, ji sugalvojo, kad ši žemė bus naudojama naujos kartos bendruomenei suburti. „Mano tikslas buvo altruistinis“, – sako Zinaida. „Norėjau įkurti sodybą, kurioje savo vietą rastų ir senas, ir jaunas. Norėjau pamokyti žmones prabusti ir gyventi kitaip: santarvėje su gamta, nesivaikant didelių turtų, lengvo uždarbio, gyvenant iš to, ką pats sukuri savo mintimis ir užaugini ar pagamini savo rankomis. Mokiau žmones pradėti verslą – ne paskaitomis, kaip universitete, bet viską rodant praktiškai. Jauni ar su socialine

atskirtimi susidūrę žmonės (ilgalaukiai bedarbiai, buvę kaliniai, vienišos motinos, našlaičiai) mokosi mano ekologiniame ūkyje. Jame auginame tai, ko reikia išgyventi. Tvartuose – gyvulių įvairovė. Karvė, ožkos, avys, paukščiai prisideda prie bendruomenės narių sveikos mitybos. Propaguoju vietinių tradicinių augalų, pvz., kanapių, kurios tinka ir statybai, ir buičiai, ir maistui, ir vaistui, auginimą; senovinę namų statybą, panaudojant pigias ekologiškas medžiagas – molį, šiaudus, pjuvenas ir daugybę kitų dalykų, padedančių žmogui tapti gamtos draugu, o ne jos išnaudotoju“.

Zinaida dosniai dalijasi žeme su kitais. 3 ha paskyrė vienuolynui, kitą dalį – kelioms šeimoms, panorusioms kurtis kaime ir ūkininkauti ekologiškai. Ji didžiuojasi, kad jos puoselėjamame Melkio kaime įsikūrė 30 šeimų ir jau gimė penki nauji gyventojai. Jos valdos, esančios netoli Vilniaus ir susidedančios iš laukų, pievų ir miško, pamažu tapo galingu traukos centru, kuriame vyksta daugybė kultūrinių renginių, seminarų, vasaros stovyklų. Vis dažniau Melkio kaime lankosi ne tik pagrindiniai Zinaidos pagalbininkai – studentai (esami ir buvę), kolegos, įvairių nevyriausybinių ir religinių organizacijų aktyvistai, bet ir svečiai iš užsienio šalių. Viskas, kas yra šioje sodyboje, tarnauja ne pelno siekiui, bet švietėjiškiems ir socialiniams tikslams.

*Melkio ekokaimo įkūrėja Zinaida Gineitienė su vasaros vaikų stovyklos dalyviais.
Nuotraukos autorius: Živilė Gedminaitė-Raudonė*

Ekologinio kaimo įkūrėja Zinaida puoselėja dar vieną svajonę. Ji nori savo sodžiuje apgyvendinti našlaičius vaikus ir vienišus senelius. Tai turėtų būti namai, kuriuose jaunystė ir senatvė bendradarbiautų ir rastų sau mielą veiklą, o gyventojams talkintų savanoriai, padedantys įprasminti orų ir visavertį gyvenimą.

Dalia Vidickienė

DĖMESYS DVASINĖMS VERTYBĖMS: ekokaimas, paremtas filosofiniu mokymu

Dvasinė dimensija yra pati bendriausia, kaip skėtis apgaubianti kitas dimensijas. Visų ekokaimų gyventojai yra alternatyvaus gyvenimo būdo ieškantys žmonės. Vieni savo dvasinio aspekto viziją formuoja kaip „draugiškesnį gamtai gyvenimo būdą“, kiti prie šio tikslo prijungia siekį sukurti draugiškesnę nei tradicinėje visuomenėje bendruomenę. Kai kurie ekokaimų steigėjai kelia sau ambicingesnius tikslus ir dvasinės dimensijos viziją formuoja tarsi siekį patobulinti save kaip žmogišką būtybę ir pakeisti visuomenės kultūrinį gyvenimą. Paprastai jie stengiasi patraukti įvairių religinių kryptių narius ir surasti bendras dvasines vertybes, jungiančias visas religijas. Kai kurie ekokaimai bando sukurti savo žmogiškumo ir gyvenimo stiliaus koncepciją, tačiau dauguma jų pradeda kurti ekokaimo viziją, remdamiesi koku nors filosofiniu mokymu. Populiariausi – antropofosofija ir „giminės sodybos“.

EKOKAIMAS KAIP „GIMINĖS SODYBŲ“ GYVENVIETĖ

Nuo 2000-ųjų daugybės ekokaimų ir su jais susijusių iniciatyvų kūrimąsi įkvėpė Vladimiro Megre knygos iš serijos „Skambantys Rusijos kedrai“ ir jų veikėjos Anastasijos pasiūlytas „giminės sodybos“ modelis. Pagal šį modelį įkurtos gyvenvietės – nauja ekokaimų karta, pagrindinį dėmesį skirianti giminei ir jos būsimų kartų tvarumui ir darnai. Pirmosios gyvenvietės, paremtos „giminės sodybų“ idėja, pasirodė 2001–2002 metais posovietinėse šalyse (Rusijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Baltarusijoje ir kt.), kurių žmonėms nepatiko labai kolektyviškai gyvenančių bendruomenių idėja, paplitusi Vakarų šalių ekokaimuose, nes ji priminė sovietmečiu patirtą prievartinę kolektyvizaciją. Po kelerių metų, kai V. Megre knygos buvo išverstos į kitas kalbas, pagal „giminės sodybos“ modelį sukurtos gyvenvietės išpopuliarėjo ne tik Europoje, bet ir visuose žemynuose. Šios knygos tapo naujos kartos ekokaimų judėjimo katalizatoriumi. Įkvėpti Megre idėjų, žmonės būrėsi į „Anastasijos klubus“, buvo įkurta tarptautinė „Skambančių kedrų“ asociacija. „Reikia naujos gyvenimo būdo ideologijos“, – sako jie.

*Giminės sodybos išplanavimo pavyzdys.
Šaltinis: <http://ecoharmonykinscommunity.com/>*

Ekokaimai, besiremiantys „giminės sodybų“ idėja, yra steigiami kaip gyvenvietės, kurias sudaro individualios sodybos. Kiekviena šeima ar asmuo turi ne mažiau kaip 1 ha žemės sklypą, sukurtą kaip savarankiška ekosistema. (1 ha žemės yra pakankamas plotas suformuoti uždara energijos srauto ir materijos ratą.) „Giminės sodybos“ ribas žymi gyvatvorė, suformuota iš medžių ir krūmų. Ji apsaugo nuo vėjo, yra kaip užuovėja laukiniams gyvūnams ir tarsi natūrali šeimai priklausančios teritorijos demarkacinė linija. Nuo ketvirtadalio iki trijų ketvirtadalių „giminės sodybos“ apželdinama daugiamečiais augalais: mišku, vaismedžiais ir krūmais. Vadovaujantis bioįvairovės stiprinimo principais, prisodinama kuo daugiau vietinių augalų rūšių. Daugybė augalų rūšių

yra susijusios tarpusavyje, todėl kuo didesnė jų įvairovė, tuo, anot permakultūros mokymo, geresnės augimo sąlygos sudaromos kiekvienam augalui. Perdirbtos natūralios medžiagos aprūpina augalus maistingosiomis medžiagomis ir pagerina derliaus kokybę bei kiekį. Jeigu teritorijoje nėra natūralaus vandens šaltinio, iškasamas nedidelis tvenkinys.

Namai statomi iš natūralių medžiagų. Maistui skirti produktai auginami, naudojant permakultūrinės žemdirbystės principus: pasėliai neariami, neravimi, medžiai negenimi, augalai netręšiami ir nepurškiami cheminėmis medžiagomis.

Ekokaimo gyventojai saugo gamtos paveldą, atsižvelgdami į savo kultūros tradicijas ir protėvių žinias, sukauptas per daugelį amžių.

„Giminės sodybos“ idėja – tai „mažos giminės“, kurioje gyventų daug giminės kartų, idėja. Ši sodyba turi būti kuriama kaip „meilės erdvė“, kur vyrai, moterys, vaikai, augalai, medžiai, paukščiai ir gyvūnai gyventų meilėje ir rūpintųsi vienas kitu. V. Megre į auditorijos klausimą „Kaip jūs siejate žemės hektarą su žmogaus dvasiniu ugdymu?“ atsakė: „Giminės sodyba – tai ne šiaip hektaras žemės, kur auginamos bulvės pardavimui; tai hektaras žemės, kuriame jūs kažką kuriate, būdamas tam tikrame sąmoningumo ir dvasingumo lygmenyje. Tai yra erdvė, jungianti jus su Visata. Joje esančios planetos bendraus su šia erdve, vadinasi, bendraus ir su jumis. Jos taps jūsų draugais, padėjėjais ir kūrinii bendraautoriais. Jūs turite savo teritoriją, kurioje visą augmeniją pasodinate jūs pats, o ne jūsų pasamdyti žmonės. Kiekvienas augalas, kiekviena žolėlė jus myli. Šie augalai, šios gyvos būtybės sugeba surinkti ir perteikti jums visą geriausią energiją iš Visatos. Mes visi kartu turėtume įsiklausyti į savo širdies balsą ir pereiti

nuo kalbėjimo apie dvasingumą prie jo įgyvendinimo kasdienybėje. Hektaras žemės yra mažytis taškelis Žemėje. Milijonai tokių taškelių pavers planetą žydinčiu sodu“.

Laysan Mirzagitova ir Dalia Vidickienė

Papildoma medžiaga skaitymui:

· Megre V. 2013. Anastasia. Megre, 2 leidimas ir kitos knygos iš serijos „Skambantys Rusijos kedrai“. Daugiau informacijos apie knygas: <http://vmegre.com/en/>

· „Giminės sodybų“ gyvenvietės koncepcija: <http://ecoharmonykinscommunity.com/>

DAMANHURO EKOCAIMAS KAIP GYVENIMO BŪDĄ TIRIANTI LABORATORIJA, ITALIJA

Gyvenamasis namas centinėje Damanhuro ekokaimo gyvenvietėje. Nuotraukos autorius: Vidmantas Melnikas

Damanhuro federacija, dažnai vadinama tiesiog Damanhuru, buvo įsteigta, siekiant įgyvendinti svajonę apie visuomenę, paremtą optimizmu ir tikėjimu, kad žmonės gali valdyti savo likimą, ir viskas priklauso nuo jų pačių, o ne nuo išorinių jėgų.

Tokia buvo Oberto Airaudi vizija, kai jis kartu su 24 kolegomis mokslininkais įsteigė dvasinę ekobendruomenę, nupirko žemės sklypą 40 km į šiaurę nuo Turino ir pradėjo Damanhuro ekokaimo – bendruomenės gyvenamosios vietos statybą (žodis „Damanhur“ reiškia „Šviesos miestas“). Gimęs 1950 m. Balangero mieste, Turino provincijoje, Oberto nuo pat vaikystės išsiskyrė iš kitų aiškia dvasine vizija ir gydymo gebėjimais, kuriuos ugdė ir tobulino be perstojo, ir negailėdamas jėgų vykdė įvairius eksperimentus, peržengiančius klasikinių akademinų institucijų nubrėžtą mokslo ribą. Jo dvasinis

ir asmeninis augimas tęsėsi daugelį metų: studijuojant, vykstant į mokslines keliones, dirbant su atmintimi, tobulinant meninius sugebėjimus ir iš naujo atrandant senovines žinias. 1975 metais šis filosofas, gydytojas (hileris), rašytojas ir dailininkas, norėdamas viešai pristatyti savo mokslinių tyrinėjimų rezultatus ir pradėti intensyvesnį eksperimentų etapą, Turine įkūrė egiptiečių dievo Horo vardu pavadintą centrą, kuris davė pradžią Damanhuro ekokaimui.

Damanhuro dvasinės ekobendruomenės tikslas buvo sukurti centrą, skirtą dvasiniams, meniniams ir socialiniams tyrinėjimams. Bendruomenė pradėjo savo veiklą, išsikėlusį labai specifinę užduotį – pastatyti požemines žmonijos šventyklas, skirtas žmonijos dieviškajai prigimčiai. Ekokaimo gyventojų pastatytos požeminės šventyklos tapo pagrindine Damanhuro žmonių laboratorija, kurioje, ieškant naujų žmonijos evoliucijos kelių, susivienijo menas ir mokslas, technologija ir dvasingumas. Šventyklos simbolizuoja kiekviename žmoguje esančias vidines erdves ir siekia integruoti visas pasaulio religijas. Dabar „Žmonijos šventyklos“ jau atvertos lankytojams ir dažnai vadinamos aštuntuoju pasaulio stebuklu.

Vieno Damanhuro federacijos ekokaimo gyventojai namus nusprendė statyti medžiuose. Nuotraukos autorius: Vidmantas Melnikas

Damanhuro federacijos gyventojai savo prichoenergetiką mėgsta harmonizuoti vaikščiodami labirintais. Nuotraukos autorius: Vidmantas Melnikas

Damanhuro gyventojų filosofija remiasi veiksmu, pozityviu mąstymu, optimizmu ir idėja apie tai, kad kiekviena žmogiškoji būtybė gyvena tam, kad paliktų kažką kitiems ir prisidėtų prie visos žmonijos augimo ir evoliucijos. Kuriant ekokaimą buvo siekiama sukurti gyvenimo būdą tiriančią laboratoriją, pagrįstą tikėjimu, kad kiekviename žmoguje slypi dieviškoji kibirkštis, kurią reikia įžiebtį iš naujo.

Po ilgų eksperimentų Damanhuro filosofija išsikristalizavo į aštuonias formules, parodančias žingsnius, vedančius per individų, grupių ir organizacijų žmogiškojo ir dvasinio augimo procesą.

Štai aštuonios formulės, pateikiamos labai supaprastinta forma:

1. Veikite, kad būtumėte, puoselėdami nuoširdžius ketinimus.
2. Nenustokite veikti, jei norite nenustoti būti.
3. Jei norite pasikeisti, pakeiskite savo logiką, pereidami nuo Aš prie Mes.
4. Būkite suprantantis, būkite naudingas.
5. Harmoningai, iš pagrindų pakeiskite savo vidinį „aš“.
6. Tapkite savo gyvenimo Menininku.
7. Ieškokite tikrosios Tiesos, peržengdami visus neabejotinus faktus ir aiškias tiesas.
8. Pasirinkite savo idealą ir atsiverkite kitiems su Meile.

Kasmet tūkstančiai žmonių apsilanko Damanhure, norėdami įsigilinti į šią filosofiją, pamėginti pagyventi pagal jų socialinį modelį ir pamedituoti požeminėje „Žmonijos šventykloje“.

Dalia Vidickienė

Papildoma medžiaga skaitymui:

Damanhuro ekokaimo tinklalapis: <http://www.damanhur.org/>

ROZKALNI EKOKAIMAS – SOCIOTERAPINIAI NAMAI ŽMONĖMS SU NEGALIA, LATVIJA

*Pagrindinis gyvenamasis namas Rozkalni ekokaime.
Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa*

Šio ekokaimo steigėjų pradinė idėja buvo sukurti mokyklą vaikams, kuri remtųsi antroposofijos principais ir Valdorfo mokyimo sistema.

Ekokaimo steigėjai – Naimanių šeima – penkerius metus gyveno, dirbo ir mokėsi Norvegijoje, Camphill tipo kaime, norėdami perprasti darbo ir gyvenimo specialiose bendruomenėse principus, galimybes ir vertybes. Iš ten jie pasiskolino Camphill kaimo sukūrimo idėją. Camphill kaimų judėjimas skelbia, kad kiekvienas dirba pagal savo

galimybes, dalyvauja bendruomenės gyvenime ir ilsisi. Šio judėjimo ideologija remiasi antroposofija pagal Rudolfą Steinerį, akcentuojančią būtinybę pripažinti žmogaus dvasinį unikalumą, nepaisant jo rasės, tautybės, religinių įsitikinimų, neįgalumo ar protinio sutrikimo. Camphill bendruomenės centrai – tai vietos, skirtos žmonėms su vystymosi sutrikimais. Žmonės turi galimybę kartu gyventi, dirbti ir mokytis, jie padėdami vienas kitam mokosi daryti viską.

*Ekokaimo vaikai dirba virtuvėje.
Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa*

Norvegijos ekokaime įgijusi žinių ir patirties Neimanių šeima su draugais 1999 m. sugrįžo į Latviją, turėdami idėją įsteigti savo Camphill kaimą Rozkalni šeimos paveldėtame ūkyje, esančiame netoli Rujienos. Pamažu jiems pavyko čia sukurti socioterapinius namus žmonėms su negalia. 2013 m. čia dviejuose bendruose namuose gyvena ir dirbo 15 žmonių, tačiau ekokaimo steigėjai planuoja jį gerokai išplėsti.

Vilnis Neimanis ir jo komanda

Papildoma medžiaga skaitymui:

· Rozkalni ekokaimo tinklalapis: <http://www.camphillrozkalni.lv/en/>

· Daugiau apie antroposofiją: www.antroposofija.lv

· Daugiau apie Camphill judėjimą: www.camphill.no; www.camphill.org.uk; www.camphillassociation.org

BESIKEIČIANTIS MIESTAS

Besikeičiantis miestas (angl. transition town) – tai judėjimas, kuris per pastaruosius penkerius metus susilaukė didelio dėmesio JK, JAV, Kanadoje ir Australijoje; čia judėjimo nuostatos pradėtos taikyti daugiau negu 450 miestų. Besikeičiančio miesto judėjimo idėjos pagrįstos moksliniais įspėjimais apie naftos išteklių išsekimą ir klimato kaitą, kurie nulems visuotinius pokyčius, keliančius grėsmę ypač industrializuotoms šalims. Tapti besikeičiančiu miestu reiškia kūrybiškais būdais užkirsti kelią tokiems pavojams, pritaikant populiarių principą – „Galvok globaliai, veik lokaliai“.

PASAKOJIMAS APIE „IKSKILĖS PASIKEITIMO INICIATYVOS“ LATVIJOJE PRADININKĄ ARTŪRĄ POLĮ

Mokymasis dirbant sode.

Šaltinis: www.parmainupilseta.wordpress.lv

Artūras – jaunas vyras, kuris vienas pirmųjų Latvijoje pradėjo propaguoti sveiką gyvenimo būdą ir tvaraus gyvenimo būdo idėjas internete.

Šiandien Artūras aktyviai įgyvendina savo idėjas praktikoje – jis įsteigė asociaciją „Ikskilės pasikeitimo iniciatyva“ (toliau tekste – IPI), kuri yra pirmoji Baltijos šalyse žmonių savivaldos iniciatyva, skatinanti tvarų miesto vystymąsi ir ypač jo priklausomybės nuo iškastinių energijos šaltinių bei išmetamųjų dujų kiekio, lemiančių klimato kaitą, sumažinimą.

Artūras ilgai svajojo įsteigti savo idealų ekokaimą kokiame nors civilizacijos nepaliestame Latvijos kampelyje. Jis žinojo, kad toks ambicingas projektas bus brangus ir sunkiai įgyvendinamas, todėl atidėjo šią viliojančią ir gražią idėją geresniems laikams, tikėdamasis sulaukti tinkamesnių aplinkybių. Idėja sukurti besikeičiančio miesto bendruomenę atėjo Artūrai į galvą visiškai netikėtai, ir šiandien jis pagaliau įgyvendino savo mintį įkurti ekokaimą tame mieste, kuriame jis gyvena.

Artūras susidomėjo ekokaimų judėjimu ir tvaraus vystymosi principais 2003 metais, kai jam buvo 16 metų. Artūro įkvėpimo šaltiniu tapo Vladimiro Megre knygos, kurios buvo ką tik išverstos į

latvių kalbą. Knygose aprašytos idėjos buvo tokios įdomios, kad vaikas panorė aptarti jas su kitais skaitytojais, todėl, padedant broliui, sukūrė internete nesudėtingą tinklapį. Šį tinklapį pastebėjo kiti žmonės ir pareiškė savo susidomėjimą. Prasidėjo intensyvus susirašinėjimas elektroniniais laiškais. Po kelių mėnesių įvyko pirmasis bendraminčių susitikimas. Tai buvo pirmasis žingsnis, užmezgant ryšius ir surandant tų pačių pažiūrų žmones.

Artūras ėmė domėtis gamta: jis leido laiką gamtoje, užsiiminėjo daržininkyste. Po truputį Artūras tapo vegetaru (tai buvo gana ilgas procesas). Jis nebežaidė kompiuteriu ir nebežiūrėjo siaubo filmų. Vaikas pajuto aistrą daržininkystei pagal permakultūrinės žemdirbystės principus ir kambariniams augalams (dabar jo augalų kolekcijoje yra daugiau negu 120 augalų). Savo idėjas Artūras ėmė aktyviai propaguoti radijo laidose, spaudoje, internete.

2009 metų pabaigoje Artūras apsilankė Findhorno ekokaime Škotijoje, kur dalyvavo vieno mėnesio trukmės „Gaia Education EDE“ mokymo programoje „Mokymai apie ekokaimo kūrimą“. Į programą buvo įtrauktas dviejų dienų seminaras apie besikeičiančio miesto judėjimą. Artūras pirmą kartą išgirdo apie šį judėjimą, kurio pagrindinė mintis – pritaikyti ekokaimo principus miesto aplinkai.

Ši galimybė sužavėjo Artūrą ir jis ėmė skleisti besikeičiančio miesto judėjimo idėjas Latvijoje. Pirmasis renginys – 2010 m. kovo mėnesį įvykusi filmo „Namai“ demonstracija Ikskilės kaimo bibliotekoje. Po filmo peržiūros dalyviai buvo supažindinti su besikeičiančio miesto judėjimo idėjomis.

Nuo to laiko Artūras suorganizavo daugybę įvairiausių šviečiamojo ir informacinio pobūdžio renginių tvaraus ir sveiko gyvenimo būdo tema. Didžiausias jo laimėjimas – asociacijos „Ikskilės pasikeitimo iniciatyva“ sukūrimas 2011 metais. Dabar jis tam skiria didžiąją dalį savo laiko. Asociacija veikia narystės principu, ją valdo valdyba. Asociacijos vizija, misija ir tikslai glūdi įsitikinimuose, kad žmonės gali sumažinti klimato pokyčius ir riboti išteklių išekvojimą.

IPI misija:

- šviesti visuomenę apie tvaraus vystymosi svarbą ir asmeninę naudą;
- prisidėti prie aktyvios Ikskilės bendruomenės kūrimo ir įtraukti ją į pereinamuosius procesus;
- propaguoti ir teikti konsultacijas apie ekologišką ir darnią plėtrą apskrities gyventojams, įmonėms ir organizacijoms;
- mažinti decentralizaciją visose srityse;
- įgyvendinti vietos ir tarptautinius projektus, stiprinančius apskrities gebėjimus atlaikyti socialinius ir ekonominius sukrėtimus (ypač energijos šaltinių išnaudojimą, klimato pokyčius ir finansų krizę);
- suvienyti žmones kurti tokią aplinką, kuri skatintų socialinę atsakomybę ir harmoniją gamtoje, kiekvieno žmogaus viduje ir jo santykiuose su kitais žmonėmis.

Remdamasi šiomis nuostatomis, IPI veikia dviem kryptimis: įgyvendina visuomenės švietimo ir praktinius projektus. Asociacijos nariai pasiskirsto, kas už kurį projektą bus atsakingas.

Artūras Polis, draugijos „Ikskilės pasikeitimo iniciatyva“ valdybos narys

Papildoma medžiaga skaitymui:

• Apie IPI draugiją: <http://parmainupilseta.wordpress.lv/>

• Apie besikeičiančio miesto judėjimą: <http://www.transitionnetwork.org/>

*Mokymasis darant sodo džiovintimo konstrukcijas.
Šaltinis: www.parmainupilseta.wordpress.lv*

INICIATORIŲ NAUDOJAMI EKOKAIMO GYVENTOJŲ SUBŪRIMO IR ATRANKOS BŪDAI

Pastaruoju metu nemažai žmonių pagalvoja apie tai, kaip gera būtų apsigyventi ekokaime. Jei svajonė apima nors šiek tiek daugiau nei norą gyventi name, įrengtame laikantis naujausių gamtai draugiškų technologijų, pastatytame statybų bendrovės, ir stovinčiame gražioje vietoje panašių namų apsuptyje, kyla klausimas: „O kas bus mano kaimynai?“

Nedaug ekokaimų iniciatorių pirminiame etape susimąsto apie tai, ar jiems svarbu, kad ekokaime gyventų panašių pasaulėžiūrą ir moralines nuostatas turintys žmonės. Ypač mažai dėmesio į tai kreipia į techninę ekologiškumo dimensiją susitelkę ekokaimų įkūrėjai. Netgi tuomet, kai ekokaimas kuriamas remiantis koku nors filosofiniu mokymu, ne visada pavyksta suburti vienminčių bendruomenę. Pvz., kuriant „giminės sodybų“ koncepcija besiremiantį ekokaimą, jame apsigyvena žmonės, turintys skirtingą patirtį ir požiūrį į giminės kūrimą. Paprastai daugelis jų skaito V. Megre knygas ir daugiau ar mažiau pritaria jose išdėstytoms idėjoms. Tačiau realybėje, pradėjus gyventi ekokaime, paaiškėja, kad visi gyventojai turi ganėtinai skirtingą požiūrį tiek į kasdienius buitinius reikalus, tiek į bendrus gyvenimo organizavimo principus. Taip pamažu aiškėja, kad, nesuradus bendro vardiklio, bus sunku išvengti konfliktų (apie tai galite paskaityti Blagodat ekokaimo istorijoje).

Norėdami išvengti daugelio problemų ateityje, ekokaimų steigėjai, ypač tuose ekokaimuose, kur siekiama sukurti glaudžius bendruomeninius ryšius, dar ekokaimo steigimo etape turėtų kelti sau klausimus dėl pageidaujamo gyventojų įvairovės lygio, pavyzdžiui, ar tam, kad ekokaimo gyventojai taptų glaudžia bendruomene, jie turi išpažinti tą pačią religiją ir (arba) laikytis panašių etinių vertybių? Ar įmanomas visavertis bendravimas, jeigu ekokaimo gyventojų išsilavinimas labai skirtingas?

Toliau rasite kelis pasakojimus apie būdus, kuriuos ekokaimų steigėjai naudojo sukviesti ir atrinkti būsimus gyventojus, ir apie tai, su kokiomis organizacinėmis problemomis jie susidūrė.

GYVENTOJŲ GRUPĖS INICIJUOTAS BLAGODAT EKOKAIMAS, RUSIJA

„Blagodat giminės sodybų sandrauga“ buvo įkurta 2002 metais tarp Maskvos ir Jaroslavlį. Inicijatyvinė Blagodat ekokaimo grupė susibūrė Maskvoje 2001 m. Visi šios grupės nariai buvo įkvėpti knygų apie Anastasiją, giminės sodybos ir „Meilės erdvės“ idealų. Steigimo etape asmuo, norintis prisijungti prie šios grupės, turėjo pritarti pagrindinėms šių knygų idėjoms, planuoti įsigyti nuosavos žemės, skirtos giminės sodybai, ir statyti ten namą. Vėliau žmonės galėjo prisijungti prie iniciatyvinės grupės ne tik asmeniškai susitikę, bet ir per skelbimus ir internetą. Po 2002–2003 m., kai netoli Pereslavljo-Zaleskio (170 km nuo Maskvos) jau buvo įsteigtas Blagodat ekokaimas, jame vis dar buvo galima lengvai įsigyti žemės sklypą. Žmonių atrankos procedūra buvo labai paprasta: naujokai atvykdavo į Blagodat kaimą, ir vienas arba du neformalūs vadovai jiems parodydavo laisvas žemes. Jeigu naujokai vadovams nepatiko, jie galėjo atsisakyti parduoti pasirinktus sklypus, tačiau tai buvo subjektyvus sprendimas, nes bendruomenė neturėjo oficialių taisyklių ir apribojimų naujiems nariams. Paprastai tereikėdavo deklaruoti savo pritarimą pagrindinėms giminės sodybos idėjoms ir sumokėti pinigus už žemės sklypą. Tiesa, pasitaikė keletas atvejų, kai buvo atsisakyta parduoti žemę tam tikriems asmenims dėl rimtų asmeninio pobūdžio konfliktų, kuomet kas nors iš Blagodat bendruomenės griežtai paprieštaraudavo naujojo nario priėmimui. Žmonės, nesutikę

Namas Blagodat ekokaime.
Nuotraukos autorius: Maria Kulyasova

su pagrindinėmis sveiko gyvenimo idėjomis (vartojantys alkoholį ir pan.), negalėjo tapti nariais. Tačiau daugumai naujokų nekildavo problemų dėl žemės įsigijimo ir įsiliejimo į Blagodat bendruomenę. Blagodat kaimo nariams nenumatyta bandomasis laikotarpis, jie nepildo jokių anketų ir nepasirašo oficialios sutarties (sutikimo) ar kitų norminių dokumentų. Blagodat turi savo interneto svetainę (eco-blagodat.ru) ir yra įtrauktas į <http://www.anastasia.ru> bei kitus tinklapius apie Rusijos ekokaimus, todėl naujokai gali labai lengvai susirasti norimą informaciją apie šį ekokaimą.

Blagodat bendruomenės narių nenoras susitarti dėl kokios nors aiškos narių priėmimo sistemos turėjo tam tikrų pasekmių: bendruomenėje įsivyravo galybė nuomonių apie tai, koks turėtų būti kaimo gyvenimas, ir daugybė skirtingų gyvenimo būdų. Kai kurie giminės sodybų savininkai pasistatė didžiulius ir brangius namus, kai kurie ėmėsi verslo savo žemėje, o kiti susirentė mažus ir pigius namelius, propagavo minimalizmą ir skyrė laisvalaikį menui bei dvasiniam tobulėjimui, bendraudami su gamta. Nuomonių įvairovė ir didelė gyventojų nepriklausomybė – svarbūs Blagodat bendruomenės ypatumai nuo pat jos susikūrimo pradžios, kurie paviliojo į šią bendruomenę daug savarankiškų ir kartais net per daug į individualizmą linkusių žmonių. Tai sąlygojo nepaprastai žemą socialinio bendravimo lygį, dėl kurio tapo neįmanoma šioje vietoje sukurti stiprios bendruomenės. Tačiau daug ekokaimo gyventojų yra patenkinti, galėdami mėgautis individualia laisve – jie nenorėtų gyventi glaudžioje bendruomenėje. Pasak jų, stipri bendruomenė slopina asmeninę laisvę, o to jie visiškai nepageidauja.

Igoris Morkovkinas

Papildoma medžiaga skaitymui:

Blagodat ekokaimo tinklapis: www.eco-blagodat.ru

VIENOS ŠEIMOS INICIJUOTAS BARKOWO EKOAIMAS, LENKIJA

2008–2009 metais mes su žmona neturėjome pakankamai pinigų imtis visiškai naujo ekokaimo projekto, todėl natūralu, kad pagrindinį dėmesį skyrėme kitų ekokaimų iniciatyvų Lenkijoje nagrinėjimui, kad galėtume prisijungti prie jų vėliau. Tuo metu sukūrėme labai paprastą interneto tinklapį, kuriame aprašėme pagrindines projekto, kurio bendraautorais norėtume tapti, idėjas. Mes išdėstėme pagrindinius reikalavimus projekto dalyviams ir svarbiausias mūsų ieškomos žemės savybes, nurodydami šiuos duomenis: formą, dydį, kaimynystę, atstumą iki miesto ir kt.

Mums bekeliaujant ir besikalbant su žmonėmis įvairiose Lenkijos vietose, atsirado galimybė nusipirkti labai gražų 20 hektarų dydžio ūkį Lenkijos kalnuose. Pati žemė ir visa vietovė buvo tokia nepaprastai graži, kad mes nusprendėme kaip nors surinkti reikiamą pinigų sumą ir nupirkti šį ūkį, nepaisant jokių kliūčių. Pasikalbėjome su daugeliu žmonių ir draugų, kuriems galbūt būtų įdomu dalyvauti šiame projekte, taip pat įdėjome skelbimus į interneto tinklapius bei forumus, aiškiai nurodydami, kad ieškome turtingų žmonių, kurie norėtų prisijungti prie naujo ekokaimo projekto ir įsigyti šį sklypą kalnuose kaip bendrąją nuosavybę. Po trijų mėnesių mes jau buvome surinkę visus pinigus, reikalingus pirkti ūkį. Dešimt žmonių pasiskelbė apie savo dalyvavimą projekte ir finansinį prisidėjimą. 2009 metų rugpjūčio mėnesį viskas buvo paruošta – buvo galima pradėti pirkimo procedūrą.

Tačiau, kai aš ir dar du grupės atstovai susitikome su ūkio savininku, norėdami pasirašyti sutartį ir sumokėti pirmąją dalį pinigų, jis mums pranešė, kad persigalvojo ir nusprendė padidinti anksčiau sutartą kainą. Mes nebuvome pasirengę tokiam akibrokštui ir nusprendėme atsisakyti sandorio. Po kelių dienų mūsų grupė bendrai nusprendė, kad reikėtų atidžiau pasidomėti situacija rinkoje – galbūt yra kitų galimybių nusipirkti gražų žemės sklypą tame regione už tokią pat ar mažesnę kainą. Netrukus radome kitą ūkį, kuris buvo gerokai pigesnis už pirmąjį, ir mes vėlgi buvome pasiryžę jį pirkti.

Visa grupė bendravo tarpusavyje daugiausia internetu. Po septynių mėnesių aktyvaus internetinio bendradarbiavimo 2010 m. sausio mėnesį Wrocławyje įvyko pirmasis grupės susirinkimas. Šiame susirinkime staiga paaiškėjo, kad beveik visi grupės nariai, norintys finansiškai prisidėti prie ekokaimo projekto, puoselėja visiškai skirtingus lūkesčius, vizijas ir tikslus. Štai vienas vyras tiesiai šviesiai pareiškė, kad jis ketina tik pasistatyti gražų namą, kuriame galėtų apsistoti per atostogas. Kitas pasakė, kad nori tapti tikru ūkininku ir apdirbti savo žemės dalį su traktoriumi. Dar vienas grupės narys prisipažino, kad jis norėtų turėti šiek tiek žemės, kad galėtų ateityje ją pelningai parduoti. O kažkas pareiškė, kad tenori pasistatyti nedidelį namuką, kuriame galėtų gyventi išėjęs į pensiją.

Asmeniškai man šis susirinkimas buvo tarsi žadintuvo skambutis. Aš aiškiai supratau, kad ši žmonių grupė gali sužlugdyti mano asmenines pastangas prisijungti arba dalyvauti, sukuriant tokią bendruomenę, kuri siekia darnos ir daug laiko skiria tiems patiems tikslams įgyvendinti. Ši konkreiti žmonių grupė susibūrė labai greitai, tačiau vienintelis susibūrimo motyvas buvo galimybė įsigyti nuosavybės dalį gražioje fermoje, kuri galbūt ateityje taps ekokaimu. Grupėje buvo tik du ar trys žmonės, kurie nuoširdžiai norėjo sukurti mikrobendruomenę, jungiančią narius su panašiais tikslais ir vertybėmis bei besiremiančią tvirtu nusiteikimu nuolat bendradarbiauti, o sprendimus priimti tik esant vieningam sutarimui. Visi kiti tiesiog norėjo pasinaudoti galimybe įsigyti žemės saviems tikslams gražioje Lenkijos vietoje.

Netrukus po minėto susirinkimo mes su žmona atvirai pareiškėme, kad pasitraukiame iš tolesnio dalyvavimo šioje iniciatyvoje, ir nusprendėme prisijungti prie kitos žmonių grupės Lenkijos šiaurės rytuose, kuri jau turėjo įsigijusi 35 hektarus žemės ir pakvietė mus padėti įsteigti ten ekokaimą. Po kelių intensyvaus bendravimo mėnesių mes su žmona nutarėme nusipirkti 16 ha žemės Barkowo kaime, esančiame tame pačiame Lenkijos šiaurės rytų regione. Neseniai mes padovanojome šią žemę savo įkurtam fondui. 2012 metai – faktiškai pirmieji mūsų gyvenimo šiame sklype metai ir antrieji Barkowo ekokaimo projekto įgyvendinimo metai.

Galvodami apie būsimųjų Barkowo ekokaimo gyventojų telkimą, mes norėjome, kad ši procedūra būtų kuo paprastesnė ir natūralesnė. Juk nėra jokio reikalo skubėti.

Be vegetarizmo ir abstinencijos – pagrindinių reikalavimų norint tapti ekokaimo gyventoju, taip pat nustatėme ne trumpesnę kaip vienerių metų bandomąjį laikotarpį. Barkowo ekokaime esančiame iš dalies renovuotame name yra pakankamai vietos apsigyventi vienai papildomai šeimai ar 2–3 žmonėms. Ekokaimo žemė ir nuosavybė priklauso fondui „Žemei ir Žmonėms“. Ekokaimo taryba, kuri yra kolektyvinis organas, vienbalsiai priima sprendimus dėl nuosavybės. 2012-ieji yra pirmieji mūsų pačių bandomojo laikotarpio toje vietoje metai. Nors gyvenimo sąlygos ten labai asketiškos, jau yra keletas žmonių, kurie norėtų prisijungti prie mūsų ir pamėginti pagyventi kartu šiuo pradiniu laikotarpiu.

Nesudėtinga interneto svetainė (<http://ekowioska.wordpress.com/en/>) ir iš lūpų į lūpas perduodama žodinė informacija – vieninteliai naudojami būdai pakviesti žmones apsilankyti mūsų ekokaime ir prisijungti prie mūsų projekto. Mes esame tvirtai įsitikinę, kad tada, kai mes, iniciatoriai, čia susitvarkysime savo gyvenimą taip, kad jaustumėmės laimingi ir patenkinti, tada ir kiti žmonės bus įkvėpti mūsų sėkmės bei džiaugsis galėdami prisijungti prie mūsų, gyventi kaip mes ir remti šį projektą arba visais įmanomais būdais propaguoti tokį gyvenimo būdą.

2012 metais, be manęs, mano žmonos ir mūsų 3 vaikų, Barkowo ekokaime dar nebuvo nuolatinis gyventojų. Tačiau yra maždaug 10 žmonių, kurie aktyviai dalyvauja šiame projekte ir yra potencialūs nuolatiniai Barkowo ekokaimo gyventojai. Kai kurie jų planuoja pavasarį atvykti į Barkowo kaimą gyventi ir dirbti kartu su Milickių šeima.

GININĖS SODYBŲ EKOKAIMAS KRUNAI, LIETUVA

Bendraudami Vilniaus V. Megre knygų skaitytojų klube ir internetinėse svetainėse, susibūrėme grupelė žmonių, norinčių steigti ekokaimą. Nuolat susitikinėdami sukūrėme būsimo ekokaimo, besiremiančio „giminės sodybos“ koncepcija, projektą. Nusprendėme, kad ekokaimas susidės iš:

- 50–70 atskirų 1–3 ha dydžio sodybų. Sodybos dydis toks, kad joje būtų galima pastatyti gyvenamąjį namą ir ūkinius pastatus, užveisti daržą, sodą, mišką, iškasti nedidelę kūdrą, suformuoti pilnavertę ekosistemą. Kiekviena sodyba apsodinama miško medžiais ir krūmais. Sodybos žemės sklypas nuosavybės teise priklauso sodybą kuriančiai šeimai arba asmeniui;
- alėjų;
- bendruomenės teritorijų: natūralių pievų laukiniams gyvūnams, sporto aikštelių, bendro miško ir apsauginių miško juostų, mašinų stovėjimo aikštelių, paviljono, amatų dirbtuvių, bendruomeninio pastato kultūrinei ir švietėjiškai veiklai vystyti.

Žemės sklypus įsigijome apleistoje buvusio Krunų kaimo teritorijoje, apie 50 km nuo Vilniaus, siekdami atkurti kaimą senuoju jo pavadinimu. Į Krunus mus atvedė žemė, nes iš pat pradžių nieko daugiau ir nebuvo – tik žemė ir du žmonės, kurie ryžosi ją pirkti, nors pinigų tam dar neturėjo... Kai atėjo laikas mokėti avansą, atsirado trys bendraminčiai, kurie sumokėjo avansą. O kai atėjo laikas pirkti visą žemę, atsirado ir visi kiti trūkstanti žmonės.

Namas Krunų ekokaime.
Nuotraukos autorius: Ingrida Žitkauskienė

Prieš perkant žemę neapsieita be gerai apgalvotos strategijos. 2003 metais ieškojome vietos netoli miesto (40–50 km), ne toliau nei 10 km nuo pagrindinio kelio, kad būtų nesunkiai pasiekama miesto žmonėms, taip pat, kad būtų užtektingai žemės 50 sodybų kurti (vienai šeimai skiriant 1–3 ha, taip pat įskaičiuojant bendriems reikams skirtą gyvenvietės plotą). Nebuvo svarbu rasti ypač gražią vietą, juk bus galima ją atkurti ir sutvarkyti. Iš karto nupirkti visą žemę buvo labai sunku, todėl ieškojome kad ir mažesnio žemės sklypo, bet su galimybe plėstis.

2004 metų vasarą įsigijome pirmuosius 19 ha žemės ir 19 ha miško. 2005 metais nusipirkome seną sodybą, kurioje kūrėme bendruomenės erdvę. 40 senų obelių sulaukė naujų šeiminkų. Kai prisirpo obuoliai, jų buvo tokia gausybė, kad neišlaikiusios svorio obelys ėmė skilti pusiau. Jų derlius buvo dovana mums – kad sugrįžome, džiaugėmės ir įvertinome. Kad būtų galima atsigaivinti po talkų, rudenio iškasėme kūdrą.

2005–2007 metais išardėme rąstinės-mūrinės trobos sienas, gautomis silikatinėmis plytomis išklajome užpelkėjusį įvažiavimą į mūsų sodžius. Išrinkome klėtį ir trobą, surūšiuojame ir nuvalėme rąstus, išvežėme kalnus šiukšlių, taip pat ir asbestinį stogų šiferį, išvalėme šulinį. Iš senų rastų pastatėme trobą, skiedromis uždengėme stogą. Įsikūrimo etape gyvenome su visais patogumais: įsirengėme lauko virtuvę, kompostuojantį lauko tualetą, vagonėlį nakvojimui. Kelis kartus per dieną, vėl pasijutę vaikais, turškėmės maloniai vėsiame kūdros vandenyje. Vienas iš mūsų iki pat pirmųjų šalčių gyveno sodyboje, todėl, kada beatvažiuotum, buvai sutiktas „šeimininko“.

Ekokaimo įkūrimo etapas užsitęsė beveik 10 metų, nes laikantis V. Megre knygos propaguojamų idėjų Krunų gyventojai neskubėjo, patys stengėsi atlikti daugumą sodybos statybos darbų. Tik 2012 m. ekokaime pradėta gyventi nuolat; iki tol gyventojai čia tik vasarodavo. Kiekviena šeima tvarkosi savo ritmu pagal finansines ir kitokias galimybes. Daugelis darbų atliekami talkų metu, padedant kaimynams.

Ingrida Žitkauskienė

Papildoma medžiaga skaitymui:

Krunų ekokaimo tinklalapis: <http://ekosodyba.lt/krunai/>

KURJEN TILA EKOKAIMAS SU BIODINAMINIU ŪKIU, SUOMIJA

Kartą Suomijoje grupė jaunų šeimų panorė gyventi kaime, auginti savo maistą ir gyventi ekologiškai. Šeimos pagalvojo, kad bus lengviau ir daug patogiau padaryti tai visiems kartu – susibūrus į bendruomenę. Taip pat šie žmonės norėjo įsteigti biodinaminį ūkį, nes Suomijoje tokių ūkių buvo vos keletas. (Biodinaminis žemės ūkis yra ekologinio ūkininkavimo būdas, kuriame daugiausia dėmesio skiriama dirvožemio, augalų ir gyvūnų kaip savaiminės ir savarankiškos sistemos holistiniam vystymuisi ir tarpusavio sąveikai. Biodinamika remiasi Rudolfo Steinerio filosofija, kuri vadinama antroposofija).

Iniciatoriai – grupė jaunų šeimų – dar 2003 metais ėmė ieškoti vietos, kuri būtų tinkama įkurti ūkį ir pastatyti nedidelį kaimelį. Galiausiai 2011 m. kovo mėnesį mūsų šeimos rado ir nupirko tokią vietą. Šioje vietoje namus gali pasistatyti devynios šeimos.

Nuo iniciatyvos pradžios daugybė žmonių domėjosi mūsų ekokaimo projektu, tačiau didžioji dalis paliko grupę, nes teko nepaprastai ilgai ieškoti tinkamos vietos. Būsimus gyventojus kvietėmės įvairiausiais būdais: organizavome kaimyniniame mieste viešus susirinkimus, kuriuose pristatydavome projektą, platinome lankstinukus, dalyvavome specialiose parodose, mugėse, renginiuose, siūsdavome elektroninius laiškus, viešinome projektą, skelbdami straipsnius laikraščiuose bei duodami interviu radijui ir televizijai.

Nupirkus sklypą, ekokaime vis dar trūko naujų gyventojų. Tada sugalvojome surengti „bičių darbininkių dienas“ – tai buvo pati sėkmingiausia projekto pristatymo forma. Buvo pakviestos kelios asociacijos, veikiančios artimiausiame mieste, ir suorganizuotas jų narių atvežimas į ekokaimą autobusu. Per šiuos susitikimus lankytojai mėgavosi savanorišku darbu ir diskutavo su ekokaimo gyventojais. Jiems buvo pasiūlyti pietūs, pagaminti iš ekologiškų maisto produktų. „Bičių darbininkių dienos“ sukėlė didžiulį susidomėjimą ekokaimu. 2012 metais jame namus statėsi jau septynios šeimos – beliko vietos dviejų šeimų namams.

Mia Saloranta

Papildoma medžiaga skaitymui:

Kurjen tila ekokaimo tinklalapis: www.kurjentila.fi

Apie biodinaminį žemės ūkį: www.biodynamics.com, www.biodynamic.org.uk, www.demeterbta.com

UNDERSTENSHEJDENAS – EKOKAIMAS MIESTE, ŠVEDIJA

Vos keli kvartalai nuo Bjerkhageno (Björkhagen) metro stoties, maždaug 12 kilometrų į pietvakarius nuo Stokholmo centro įsikūręs Understenshejdeno (Understenshöjden) ekokaimas yra arčiau centro nei daugelis Stokholmo priemiesčio rajonų. Ant beržais apaugusios kalvos, netoli daugiaaukščių namų, miesto oazėje jaučiai įsikūrė 44 namų ūkiai. Nedidelis upelis skiria Kertorpo (Kärtrorp) mikrorajono sporto zoną nuo tankiame beržyne įsikūrusių ekokaimo namų, kurie beveik paskęsta tarp juos supančių medžių. Understenshejdenas pakeitė nuostatą, kad ekokaimai turi būti įsikūrę kaimiškame arba pusiau kaimiškame regione. Understenshejdenas taip pat parodė, kad miesto savivaldybės gali paremti naują miestų atnaujinimo formą, suvienijančią geriausius kaimiškų ir miesto vietovių savybes.

1989 metų rudenį Stokholmo Karališkojo technologijos instituto architektūros studentė Mia Torpe išklusė įkvėpiančią Varis Bokalders paskaitą apie ekologinę statybą. Netrukus Mios gyvenamojoje vietoje Stokholmo miesto Bjerkhageno rajone jos draugų ir kaimynų tarpe pasklido idėja statyti mieste ekologinius gyvenamuosius pastatus. 1990 metų gegužės mėnesį susibūrė EBBA („Ecological Housing in Björkhagen“ – „Ekologiniai gyvenamieji pastatai Bjerkhagene“) gyventojų asociacija. Į ją susibūrė žmonės, pavargę nuo prastai vėdinamų ir jokio individualumo neturinčių butų, pastatytų naudojant kenksmingas medžiagas. Daugiausia dėmesio buvo skiriama sukurti saugią ir sveiką vietą vaikų augimui.

Daugiau nei du kartus negu tilptų ekokaime šia idėja susidomėjusių šeimų įstojo į gyventojų asociaciją. Tada asociacija surengė studijų būrelius, išvykas į vietą ir pakvietė lektorius, kurie padėjo asociacijos nariams nusistatyti, koks iš tiesų yra jų tikslas. Ekokaimo planais susidomėjusių narių sąrašas vėliau išaugo iki 2000 asmenų.

Gyventojų asociacija oficialiai paprašė Stokholmo miesto valdžios paskirti ekokaimo statybai atitinkamą žemės plotą Bjerkhagene. Paaiškėjo, kad teisės statyti šiame žemės sklype jau oficialiai yra paprašęs dviejų organizacijų – Švedijos kooperatinių gyvenamųjų namų nuomininkų ir savininkų asociacijos bei Stokholmo miesto kotedžų agentūros – aljansas.

Savivaldybės tarnautojai norėjo, kad statybas šiame sklype vykdytų savivaldybės statybos bendrovė. Savivaldybės politikai pasipriešino tokiam sprendimui ir leidimą statyti suteikė dviejų organizacijų aljansui su sąlyga, kad jis bendradarbiaus su gyventojų asociacija ir statys tik ekologiškus namus. 1992-ųjų rugpjūtį buvo įsteigtas naujas būsto kooperatyvas, į kurio direktorių valdybą įėjo po lygiai atstovų iš dviejų aljanso organizacijų ir ekokaimo gyventojų asociacijos EBBA.

Palyginus su daugeliu ekokaimų, Understenshejdenas buvo pastatytas labai greitai – praėjo tik 5 metai nuo idėjos gimimo iki 42 butų gyvenamojo komplekso užbaigimo dienos. Projektas nebuvo susijęs su jokia politine partija, kuri galėtų padėti gauti politinę paramą Understenshejdenui. Sėkmė lydėjo dėl to, kad įgyvendinant projektą buvo plačiai svarstoma nacionalinė „sergančių namų“ problema: buvo nustatyta, kad naujai pastatyti gyvenamieji namai pelija ir kelią pavojų gyventojų sveikatai, bei viešai suabejota statybos specialistais ir statybos kodeksais. Understenshejdenas tapo populiarus ir dėl to, kad jis buvo alternatyva „žaliosios bangos“ pabėgėlių migracijai iš miesto į kaimą – vietoj migracijos Understenshejdenas pabandė pakeisti patį gyvenamųjų namų statybos procesą. Nors Understenshejdene ir nepavyko pasiekti visų gamtosauginių tikslų, pvz., nuotekų valymo, jis įnešė savo indėlį plėtojant ekokaimo supratimą Švedijoje: nuo gyvenvietės, kurioje apsiribojama efektyvesnio energijos vartojimo koncepcija, buvo pereita prie labiau holistinės ir sveiko gyvenimo būdo platformos.

Robertas Hallas

Papildoma medžiaga skaitymui:

· Understenshejdeno ekokaimo tinklapis: www.understenshojden.se

· Christian, Diana Leafé (2003). *Creating a Life Together: Practical Tools to Grow an Intentional Community, Gabriola Island, BC, CAN: New Society Publishers.*

Ekokaimo „Kiškis ir kiti gyvūnai“ ir kultūrinės draugijos „Undinė“ bendradarbiavimas

Susirinkę švęsti 1995 metų Kalėdas keletas asmenų, suinteresuotų turėti Jūrmaloje vietą, kur galėtų organizuoti įvairius kultūrinius renginius, įkūrė „Pasakų namą“. Vietos valdžia šiai veiklai vykdyti skyrė pastatą. Procesas vystėsi ir 1998 metais buvo įsteigta draugija „Žalioji tvarka – Pasakų namai „Undinė“ (toliau „Undinė“), kuri tapo kultūriniu centru ir įvairių ekokaimų atstovų nuolatinių susitikimų vieta.

*„Undinės“ draugijos narių susirinkimas.
Nuotraukos autorius: Daina Sakštytė*

2009 metais buvo įsteigta draugija „Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“, kuri tapo „Undinės“ partneriu. Neoficialiai ją galima laikyti „Undinės“ filialu kaimiškoje vietovėje (Jaunjelgavos apskrityje, Secės parapijoje). Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“ – tai vieta, kur kultivuojamos tam tikros žemės ūkio veiklos, vyksta švietimo ir amatų renginiai. Draugijai priklausanti ekokaimo teritorija užima 65 ha, iš jų 13 ha – žemės ūkio paskirties žemė, po truputį „atsikovota“ iš krūmynų. Likusią sklypo dalį užima miškas, pelkė ir švariai išpjauti brūzgynai. Teritorijoje yra viena sodyba su gyvenamuoju namu (jame gyvena 4 asmenų šeima), šiltnamiu ir steigėjų keramikos dirbtuvėmis. Norintiems suteikiama galimybė pasistatyti namą ir aktyviai įsijungti į ekokaimo vystymąsi.

Draugija „Undinė“ veikia tarsi neoficialus „filtras“, padedantis surasti žmones su vienodais požiūriais. Šeštadieniai „Undinėje“ – atvirų durų dienos, kuomet kiekvienas besidomintis žmogus gali atvykti ir apžiūrėti „Pasakų namą“, jo aplinką, dalyvauti veiklose ar tiesiog pasimėgauti bendravimu. „Undinės“ nariai siekia, kad jų būstinė būtų ta vieta, į kurią kiekvienas nori sugrįžti, kuri suteiktų stiprybės ir įkvėptų bei sukurtų jausmą, kad esi namuose.

Praėję pirmąjį filtravimo etapą „Undinės“ draugijoje, susidomėjusieji gali būti pakviesti apsilankyti ekokaime „Kiškis ir kiti gyvūnai“, jei tam pritars ekokaimo nariai, kurie atsižvelgia į pretendento supratimą, kas yra ekokaimas, ir jo asmeninius interesus gyventi šiame ekokaime. Visa ekokaimo žemė ir pastatai yra draugijos nuosavybė, todėl naujas ekokaimo gyventojas turi tapti draugijos „Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“ nariu.

Nariu galima tapti trimis būdais: pirmasis – tapti draugijos „Undinė“ nariu, antrasis – tapti ekokaimo „Kiškis ir kiti gyvūnai“ nariu, ir trečiasis – tapti abiejų draugijų nariu. Jeigu suinteresuotasis asmuo tampa nariu, jis (ji) privalo laikytis įstatų. Pretendentai į narius turi tas pačias teises ir pareigas, kaip ir tikrieji nariai, išskyrus teisę balsuoti visuotiniame susirinkime ir teisę būti išrinktam į draugijos „Undinė“ finansų ir revizijos institucijas. Norint tapti nariu, nebūtina statyti namą ir pradėti gyventi ekokaime – pakanka aktyviai remti draugijas ir dalyvauti jų veikloje. „Undinė“ yra įsikūrusi arčiau sostinės, todėl daugelis veiklų vyksta būtent ten (įskaitant narių susirinkimus ir jų bendrus renginius).

Ekokaimo „Kiškis ir kiti gyvūnai“ žemė anksčiau priklausė pirmiesiems ekokaimo gyventojams privačios nuosavybės teise, tačiau jie ją padovanojo draugijai, tapdami bendro turto savininkais kaip nariai. Planuojama padidinti gyventojų (šeimų) skaičių, tačiau iki šiol nėra aiškos vizijos, kiek jų turėtų būti.

Šaltinis: <http://www.undine.lv/eng/>

Papildoma medžiaga skaitymui:

Undinės ekokaimo tinklalapis: <http://www.undine.lv/eng/>

SAVOS GYVENAMOSIOS VIETOS SUKŪRIMO IR NEKILNOJAMOJO TURTO VERSLO DERINYS AMATCIEMS EKOKAIME, LATVIJA

Ekokaimą įsteigė verslininkas Aivaras Zvirbulis, sukurdamas puikią gyvenamąją vietą sau ir savo šeimai. Nekilnojamam turtui valdyti ir tvarkyti namų bei žemės sklypų pardavimus jis įkūrė bendrovę „Amatciems Ltd.“

Iš pradžių kaime gyveno vien tik steigėjas, vėliau ten persikėlė kiti šeimos nariai. Palaipsniui ekokaimas plėtėsi, daugėjant žemės sklypų ir namų nusipirkusių gyventojų.

Kaimas nebuvo kaip nors ypatingai reklamuojamas – kas norėjo, tas susirado kelią, kaip ten nuvykti, ir parašė prašymus įsigyti namą. Informaciją apie šį kaimą žmonės vienas kitam perdavinėjo „iš lūpų į lūpas“ – tai buvo geriausia reklama.

Po kelerių metų Amatciems sukūrė internetinį tinklapį, kur galima rasti informacijos apie kaimo vidaus taisykles, namų ir žemės pardavimo sąlygas bei kai kurias kitas paslaugas.

Amatciems gyventojų tarpe yra ir užsieniečių. Šio ekokaimo steigėjas asmeniškai pasikalba su visais pretendais ir įvertina, ar asmuo gali gyventi tokioje aplinkoje, ar ne. Pagrindiniai kriterijai – asmens mokumo galimybės ir Amatciems vidaus taisyklių laikymasis (laikytis tylos, saugoti gyvas būtybes, laikytis statybos taisyklių, paisyti žemės ūkio veiklos apribojimų ir kt.).

Siekiant užtikrinti ramią ir taikią aplinką Amatciems teritorijoje, draudžiama bet kokia veikla, trikdanti ar pažeidžianti viešąją tvarką. Gerbiant gyventojus, kurie praleidžia savo šventes ar atostogas ekokaime ir nori pailsėti, iki 8 valandos ryto ir po 9 valandos vakaro draudžiama naudotis triukšmą skleidžiančiais mechaniniais prietaisais, pavyzdžiui, vežapjovėmis, statybos įrankiais ir kitais prietaisais. Taip pat neleidžiama automobiliuose ir patalpose garsiai leisti muziką, kuri trukdo aplinkiniams. Dauguma stogų yra dengti nendrėmis, todėl draudžiama leisti fejerverkus ir naudoti kitokias pirotechnikos priemones, išskyrus vadovo centralizuotai suorganizuotas priemones specialiai tam skirtoje vietoje.

Amatciems ekokaimo panorama.
Šaltinis: Amatciems ekokaimo archyvas

Kaimas neturi susikūręs jokių specialių bendravimą nustatančių planų. Amatciems gyventojai labiausiai mėgsta laisvai ir nevaržomai gyventi nuosavuose namuose. Kartais jie susiorganizuoja bendrų švenčių paminėjimą – Kalėdas, Naujuosius metus, Velykas ir kt.

Susidomėjimas šiuo kaimu – didelis, nes pati idėja ir harmoninga Amatciems aplinka yra patraukli daugeliui žmonių. Tačiau ne kiekvienas gali apsigyventi čia, nes sodybos nėra pigios.

Aivaras Zvirbulis ir jo komanda

Papildoma medžiaga skaitymui:

Amatciems ekokaimo aplinka: <http://amatciems.lv/eng/environment.html>

ŽEMĖ IR PASTATAI: IŠDĖSTYMAS, ARCHITEKTŪRA IR NUOSAVYBĖS TEISĖS

Dabartinėje kultūroje nusistovėjo įprotis aplinką formuoti pagal savo pageidavimus ir grožio supratimą. Ekokaimuose stengiamasi atsikratyti šio įpročio ir, parenkant statinių dydį, formas ir jų išdėstymą, kuo labiau prisiderinti prie konkrečios vietovės reljefo, atsižvelgti į namo orientaciją pagal pasaulio šalis, vyraujančią vėjo kryptį ir kitus gamtos veiksnius. Tačiau net ir ekokaimuose dar retai susimąstoma apie tai, kad gyvenamosios vietos pasirinkimas ir įrengimas gali daryti įtaką gyventojų psichoenergetikai.

Maciūnų ekokaimą Lietuvoje kurianti menotyros mokslų daktarė Dalia Navikaitė teigia, kad formuojant savo gyvenamąją aplinką reikėtų atsižvelgti į bendruosius, gamtos diktuojamus dėsningumus, susijusius su pastatų ir jų sudėtinių dalių formos, pastatų vietos ir jų išdėstymo teritorijoje poveikiu į energetinę juose gyvenančių žmonių savijautą. Pavyzdžiui, Lietuvoje tradiciškai nusistovėjęs stačiakampio dvigalio tipo trobesys. Tai daugeliu atveju lėmė statybinės medžiagos ir technologijos: medinį rąstų namą sunku būtų pastatyti, tarkime, apvalų. Šiuolaikinės ekologinės technologijos ir tvarios medžiagos (įvairių tipų šiaudų statiniai: karkasiniai, surenkami ir pan., plaušmoliniai – molio ir šiaudų, spalų ar kt. mišinio būstai, „gyvieji“ namai, suformuoti iš augančių medžių, kitaip tariant užauginti) leidžia rinktis įvairias, nebūtinai tradiciškai nusistovėjusias namo formas. Todėl dažnai pasitaiko, kad siekiant įdomumo, išskirtinumo, įmantrumo pasirenkami nestandartiniai namų tipai. „Be abejo, tai yra sveikintina, tačiau būtina žinoti namo formos poveikį žmogui ir jo gyvenimui, nes tai, kas supa mus, nepriklausomai nuo to, ar tai sukūrėme mes patys, ar jau yra duota, veikia mus“, – sako Dalia. Toliau rasite jos patarimus, į ką reikėtų atsižvelgti, renkantis pastatų formas, statybines medžiagas ir vietą.

NAMO ĮTAKA ŽMOGUI

Mano patirtis ir teorinės žinios rodo, kad projektuojant savo namą reikia sutelkti dėmesį į šiuos aspektus ir pasirinkti variantą, kuris labiausiai tinka Jums.

Namo forma

Apvalus namas užsuka, todėl jame bus daug judesio ir stigs ramybės, gyventojai jame jausis kaip centrifūgoje. Apvalios formos namas netinkamas ramiam ir darniam gyvenimui. Toks pasirinkimas gali paskatinti ne tik vaisingas diskusijas, bet ir nuolatinius gyventojų kivirčus. Tačiau apvali namo forma yra vienas iš puikiausių pasirinkimų visuomeniniams ar sakraliniams statiniams. Ne veltui nuo senovės Graikijos laikų ji naudota amfiteatrams, dažnai ir centrinėms miestų aikštėms, o po krikščionybės pasidalinimo nuo pat Bizantijos laikų rotonda buvo populiariausias cerkvės planas, kuris Renesanso epochoje buvo išpopuliarintas ir bažnyčių statyboje.

Šešiakampis namas – šeimyninis. Tai bitės korys, kuriam būdingas jaukumas, saugumas – tarsi motinos įsčiose tūnotum ir nuo visko būtum apsaugotas.

Kvadratinis namas suteikia stabilumo, išlygina, subalansuoja, tačiau kartu ir stabdo judėjimą, tarytum užstingdo ir įrėmina.

Amorfiškas namas suteikia lankstumo, minkštumo, jis artimas gamtai, tačiau dažnai gali sąlygoti konkretumo, ryžto stoką, sunkumus priimant sprendimus, todėl jis tinkamas tikrai ne kiekvienam.

Tradicionis stačiakampis namas suteikia įsižeminimo, konkretumo (galbūt dėl to mūsų seneliai ir

proseneliai buvo tokie žemiški ir paprasti...). Artimos stačiakampiui ir tinkamos gyventi yra įvairios L, T ir U formos variacijos.

Į bendruosius dėsningumus reikėtų atsižvelgti, pasirenkant ir **stogo formą**.

Plokščias stogas, apaugintas žole, galbūt labai gražiai atrodo ir susilieja su gamta, tačiau kai kuriais atvejais jis gali slėgti, spausti prie žemės (be abejo, reikia žiūrėti derinį su namo formos poveikiu). Skrajotojams ir svajokliams gal tai bus gerai, tačiau daugelį kitų žmonių gali pastūmėti perdėto materializmo link.

Dvišlaitis stogas padeda namo gyventojams „išlaikyti stuburą“, „gyvenimo ašį“.

Keturšlaitis stogas ir kiti lygiakraščiai sucentruoja, subalansuoja tokio namo gyventojų energijas.

Langai ir durys, ypač jų darinėjimosi kryptis, taip pat turi poveikį: atsidarantys į vidų įleidžia energiją, į išorę – išleidžia. Jei norite, kad jus svečiai dažnai lankytų ir susidarytų apie jus svetingų šeiminių įspūdį, duris darykite atsiderančias į vidų, o langus – į išorę. O jei norite uždaro ir privataus gyvenimo, neįleiskite energijos per duris, o ją išleiskite: darykite duris atsiderančias į išorę – tada nei svečiams pas jus patiks, nei jūs patys jų norėsite. Jei langus darysite atsiderančius į vidų, galite sulaukti nepageidaujamų energijų atėjimo, jei langai nesidarinės – energija gali užsistovėti ir trūks takumo, judesio, o tai pasijaus veiksmy ir minčių vangumu ar abejingumu, galiausiai netgi nenoru ką nors daryti.

Namo vietos parinkimas

Atsargiai reikia rinktis gyvenimą **ant vandens**. Anksčiau buvo vengiama statyti namą ten, kur gruntiniai vandenys labai aukštai arba yra šaltiniuota vieta. Daug kas aiškina, kad tai lėmė baimė, jog drėgmė nuolat skverbsis į statinį. Šiandien į tai nebūtina atsižvelgti, nes šiuolaikinės statyboje naudojamos medžiagos gali padėti patikimai išspręsti šią problemą. Tačiau gyvenimas ant vandens turi ir energinį poveikį. Dažnai tokia būsto vieta neigiamai veikia gyventojų būseną, nes atsiranda nuolatinio vidinio nestabilumo jausmas. Tačiau, jei norite išsiugdyti netradicinį mąstymą ar, kad jus nuolat lankytų naujos idėjos, kaip tik reikėtų statyti namelį ant vandens...

Atvira vieta namui suteikia erdvės, skrydžio pojūtį, o galimybė žvilgsniu aprėpti plačius horizontus – galios jausmą. Šiuolaikiniai žmonės dažnai jos trokšta, nors ne visada sąmoningai. Galbūt dėl to taip vertinamos sodybos ant aukštumėlės netoli ežero kranto – juk iš čia matosi daugiausiai. Tačiau šis pasirinkimas turi ir šalutinį poveikį: tai gali sukelti puikybę ir nedėmesingumą aplinkiniams žmonėms, kaimynams ir visai aplinkai. Ypač tai pasakytina apie namą ant kalvos viršūnės – tokia vieta ypač paskatina norą jaustis viršesniu už kitus. Tokio noro pasekmė – dažnai pasitaikantis nesąmoningas aplinkinių žmonių pavydas, galintis pasireikšti noru žeminti ir menkinti. Tokią vietą reikėtų rinktis nebent labai jautriems ir mažai save vertinantiems žmonėms – tai sustiprintų jų savivertės jausmą ir neturėtų neigiamų pasekmių, jei tik jie sugebės išlaikyti savo jautrumą greta esantiems.

Lomoje esantis namas suteikia jaukumo, bet gali sąlygoti vidinį suspaudimo, uždarymo, nesugebėjimo save realizuoti jausmą, todėl tinka tik tiems, kas iš tiesų yra savo viduje laisvas nuo bet kokių pančių.

Tradiciškai dominuojanti versija – **būstas ant šiek tiek aukštėlesnės vietos**, apsodintas medžiais – ne tik saugodavo nuo bereikalingos drėgmės ir vėjų, bet ir sukurdavo emociškai tinkamą būseną: jaukumą, kurį galima peržengti ir atverti platesnius horizontus. Tai vidinio ir išorinio pasaulio pusiausvyra.

Medžiagos, iš kurių statomas namas

Molis apima ir drėbtinius molio statinius, ir plaušmolio būstus, ir džiovintų (ar degtų) plytų namus. Tai „įžeminantys“ namai, kai kuriems žmonėms galintys sukelti sunkumo jausmą. Visų tipų „šiaudinukai“ – lengvi, džiu-gūs.

Medinis namas suteiks saugumo ir saugojimo būseną.

Dalia Navikaitė

Ekokaimo funkcionavimui svarbus ne tik tinkamas sklypo suprojektavimas, pastatų išdėstymas ir architektūra, bet ir žemės bei kito nekilnojamojo turto nuosavybės teisių modelio pasirinkimas. Yra daugybė skirtingų modelių, kaip tvarkyti ekokaimo žemę ir pastatus. Kiekvienas iš jų turi savo stipriąsias ir silpnąsias puses. Išsiaiškinkite tokių idėjų, kurios labiausiai tiktų jums.

AMATCIEMS EKOKAIMAS, VALDOMAS NEKILNOJAMOJO TURTO BENDROVĖS, KURIĄ ĮSTEIGĖ VIENAS GYVENTOJAS, LATVIJA

Teritorijos žemė (300 ha) nuosavybės teise priklauso ekokaimo steigėjui Aivarui Zvirbuliui. Buvo įkurta bendrovė „Amatciems Ltd.“, kad valdytų nekilnojamąjį turtą ir tvarkytų namų bei žemės sklypų pardavimus. Pirkėjas, įvertinęs savo lėšas, gali pasirinkti tinkamiausią jam nuosavybę – nusipirkti žemės sklypą ir namą. Būsimieji turto savininkai gali išsirinkti žemės sklypą iš esamų laisvų sklypų, taip pat gali pasirinkti sklypą, kuriame namo statyba jau šiek tiek pradėta, arba sklypą, kuriame stovi jau gatavi ir apstatyti namai. Sklypų dydis svyruoja nuo 4000 iki 10000 kvadratinų metrų.

*Amatciems ekokaimo įkūrėjas.
Šaltinis: Amatciems ekokaimo archyvas*

Amatciems ekokaimo teritorija – tai individualių namų statybai skirta žemė (su bendrovės „Amatciems Ltd“ vadovo nustatytomis viešosios prieigos zonomis). Visi sklypai gali būti naudojami tik kaip namų valda. Sklype leidžiama pasistatyti namą vienai šeimai, pirtį, garažą šalia namo, pavėsines ir kitus statinius, kurie paprastai yra reikalingi, atsižvelgiant į vienos šeimos namų ūkio poreikius. Draudžiama sklypą naudoti religinei ir politinei veiklai, įrengti name barus, diskotekas, šokių klubus, lošimo namus, lošimo prietaisus, teikti intymias ir kitas panašaus pobūdžio paslaugas, organizuoti kitokius pramoginius renginius, teikti prekybos ir viešąsias paslaugas, užsiimti masine gamyba ir kitomis veiklomis,

sukeliančiomis didelį triukšmą ir nepageidautinus kvapus.

Amatciems yra suplanuotas kaip vienodo stiliaus namų kaimas, todėl šeimos gyvenamojo namo, garažo, tvoros ar kitų statinių, taip pat rekreacinių objektų, esančių bet kuriame kaimo žemės sklype – tvenkinių, teniso kortų, statyba, rekonstrukcija, vietos parinkimas ar užkonservavimas leidžiami tik raštiškai suderinus projektą su administracinės teritorijos vyriausioju architektu ir vadovu.

Kai kuriuose sklypuose jau pradėta gyvenamųjų namų statyba, tačiau vidaus darbai kol kas neatlikti. Šių namų kainą sudaro tik statyboms išleistų lėšų suma. Vykdamas tolesnius statybos darbus, kiekvienam savininkui suteikiama galimybė pasirinkti norimą apdailą. Individualius būsimą gyventoją norus padės įgyvendinti įvairūs namo rūšio ir mansardos išdėstymo variantai.

Pardavimui skirtuose sklypuose, kur namo statyba dar neprasisidėjusi, statybos projektas turi atitikti bendrąjį regimąjį kaimo stilių ir Amatos savivaldybės nustatytas statybos taisykles. Jūs visada galite pasirinkti vieną iš siūlomų standartinių projektų ir pritaikyti jį savo reikmėms. Yra sukurtų įdomių rąstinių namų projektų, kurie puikiai dera su supančiu kraštovaizdžiu. Standartiniai projektai pasižymi minimalistine konstrukcija, bet maksimaliu patalpų dydžiu. Jūs galite pasistatyti namą, tenkinantį visus jūsų poreikius ir puikiai derantį prie kraštovaizdžio ir atitinkantį ekokaimo vidaus tvarkos taisykles bei statybos reglamentus.

Aivaras Zvirbulis ir jo komanda

Papildoma medžiaga skaitymui:

Amatciems ekokaimo taisyklės: <http://www.amatciems.lv/eng/rules.html>

KURJEN TILA EKOKAIMAS, KURĮ VALDO VISI GYVENTOJAI KAIP NEKILNOJAMOJO TURTO BENDROVĖ, SUOMIJA

Kaimo žemė ir su ja įsigyti seni pastatai (skirti bendram naudojimui) priklauso nekilnojamojo turto akcinei bendrovei, kurią įsteigė gyventojai. Visi jie tapo akcininkais. Bendrovė nuomoja žemę akcininkams, ant kurios šie statosi gyvenamuosius namus. Namas priklauso gyventojams privačios nuosavybės teise.

Kaimo planą sukūrė architektas. Nauji gyvenamieji namai bus išdėstyti greta senųjų ūkinių pastatų, netoli vienas kito. Pasiūlytas sprendimas pritaikytas prie kraštovaizdžio ir atsižvelgia į tai, kad visiems gyventojams būtų patogų naudoti bendrus pastatus.

Naujųjų pastatų išvaizda taip pat bus priderinta prie kaimo vietovės kultūrinio kraštovaizdžio. Jau parengtos statybos instrukcijos, nurodančios reikalavimus dėl pastatų išdėstymo, formos, dydžio, spalvų, statybinių medžiagų ir kiemo želdinių.

Namai ir vanduo bus šildomi centralizuotai, naudojant vietines medžio drožles. Vanduo tiekiamas viešaisiais vamzdynais. Vasarą vandeniui šildyti bus naudojama saulės energija. Ateityje bus siekiama patiems pasigaminti visą bendruomenei reikalingą energiją, taip pat ir elektrą.

Bendruomenėje yra viena pora, kuri atsako už ūkininkavimą biodinaminiu būdu. Kiti ekokaimo gyventojai mėgsta daržoves, kurios užaugintos jų kaime biodinaminiu būdu. Jie gali nebrangiai nusipirkti tokių daržovių iš minėtų ūkininkų. Pastarieji nesiekia gauti pelno iš savo produkcijos, kurią jie parduoda savo bendruomenės žmonėms.

Mia Saloranta

Papildoma medžiaga skaitymui:

Kurjen Tila ekokaimo tinklalapis: www.kurjentila.fi

SUDERBYNO PERMAKULTŪRINIS EKOKAIMAS, PRIKLAUSANTIS KOOPERATYVUI, ŠVEDIJA

Žemė ir pastatai Suderbyno ekokaime priklauso kooperatyvui, kuris pagal Švedijos įstatymus registruotas kaip „ekonomisk förening“ tipo įmonė. Tai reiškia, kad pastatai ir žemė yra bendroji gyventojų nuosavybė. Norėdami tapti kooperatyvo nariu, gyventojai turi nusipirkti vieną pajų ir mokėti metinį narystės mokestį. Nariai turi teisę balsuoti metiniame susirinkime ir rinkti organizacijos valdybą.

*Suderbyno ekokaimo vaizdas iš oro.
Šaltinis: Suderbyno ekokaimo archyvas*

Nuosavybės struktūra

2008 metais, prieš įsteigiant Suderbyno permakultūrinį ekokaimą, penki jo steigėjai sėmėsi įkvėpimo, lankydami kituose užsienio šalių ir Švedijos ekokaimuose. Šių apsilankymų metu jie atkreipė dėmesį į problemas, susijusias su privačia nuosavybe. Kai kuriuose ekokaimuose, susidedančiuose iš privačių sodybų, kildavo konfliktai, nes privatūs savininkai nesiėlgė taip, kaip numatė bendruomenės vizija. Be to, privatūs

savininkai skirdavo daugiau laiko savo sklypui negu bendrojo naudojimo vietoms, taip sukurdami dar didesnio individualizmo atmosferą. Remdamiesi šia patirtimi, Suderbyno steigėjai nenorėjo elgtis kaip dauguma Švedijos ekokaimų, kur žemė ir pastatai priklauso individualiems asmenims, ir nusprendė pasirinkti kolektyvinę žemės nuosavybę. Buvo įsteigtas lygiateisių narių kooperatyvas, kuriam priklausė ūkinis pastatas ir 5 ha žemės. Kolektyvinė nuosavybė labiau derėjo su narių išskirtiniu dėmesiu permakultūrai bei rūpinimusi viešomis teritorijomis ir gamta.

Vietoj įprasto bendro būsto modelio, kai didžioji dalis patalpų priklauso gyventojams nuosavybės teise, Suderbynas taiko nuomos modelį ir išnuomoja patalpas 13–20 gyventojų (priklausomai nuo sezono), kurie įsikuria trijuose namuose. Nuomos mokestis turi padengti naudojimosi asmeninio ir bendro naudojimo patalpomis išlaidas. Nėra jokių formulių ar ko nors panašaus, pagal ką apskaičiuojamas nuomos dydis. Jis nustatomas subjektyviai, todėl kartais kyla problemų, ypač apgyvendinus naujus gyventojus. Atsižvelgiant į tai, planuojama artimiausiu metu peržiūrėti nuomos mokesčio nustatymo tvarką. Kambariai yra nuomojami, todėl į ekokaimą gali atvykti ir tie žmonės, kurie nori tiesiog pabandyti čia pagyventi, ir tie, kurie turi mažesnes pajamas. Senajame ūkiniame pastate įrengti 6 miegamieji, svetainė, valgomasis, virtuvė ir dušas. 2011-aisiais į teritoriją su kranu buvo atgabenti du nameliai: viename namelyje yra trys miegamieji, kitame – vienas miegamasis ir viena bendra svetainė. Atskirame pastate įrengti sausieji tualetai.

Nuosavybės modelis yra sukurtas taip, kad naujiems žmonėms būtų nesudėtinga tapti nariais ir jaustis lygiaverčiais visos žemės ir turto savininkais. Suderbynui yra svarbu turėti aiškias rašytines taisykles, reglamentuojančias narystę, todėl į kiekvieną metinę ataskaitą įrašomas kiekvieno gyventojo narystės statusas. Štai viena šeima, atsikrausčiusi čia, nepanoro gyventi kolektyviniame name. Jiems kooperatyvas nupirko naują namelį ir pastatė jį kaimo teritorijoje.

Kaip tapti bendro turto savininku?

Tapti kooperatyvo nariu pasiūloma tik po to, kai žmogus pragyvena Suderbyne šešis mėnesius. Tokiu būdu suinteresuoti asmenys gali išbandyti gyvenimo sąlygas ekokaime, o dabartiniai gyventojai – geriau pažinti naujokus. Pragyvenęs Suderbyne šešis mėnesius, gyventojas, jeigu nori pasilikti kaime, turi tapti nariu. Kiekvienas naujas narys kaip individualus asmuo privalo nusipirkti vieną pajų, kurio

dydis – 12 000 eurų. Pagal įstatus jis gali tai padaryti, sumokėdamas visą sumą iš karto ir tapdamas tikruoju kooperatyvo nariu, arba išsimokėdamas dalimis ne ilgiau kaip per 5 metus, įgydamas kandidato į narius statusą. Kiekvienas žmogus moka šią sumą individualiai, išskyrus jaunesnius negu 16 metų vaikus – jiems nereikia mokėti už narystę.

Suderbynas nori užtikrinti galimybes kiekvienam tapti bendro turto savininku, nepriklausomai nuo jo pajamų. Vadovaujantis įstatais, valdyba turi patvirtinti narystę ir mokestį. Nariai privalo mokėti 24 eurų metinį mokestį, kad gautų teisę balsuoti metiniame susirinkime.

Jeigu nariai nori išsikraustyti iš ekokaimo ir nutraukti savo narystę, jie gali paprašyti sugrąžinti jų nario įnašo dalį, sumokant visą grąžintiną sumą ne ilgiau kaip per penkerius metus.

Nario teisės

Nariai turi visas teises rinkti kooperatyvo valdybą ir kitus atsakingus asmenis bei teikti siūlymus per metinį susirinkimą. Vadovaujantis valdybos sprendimu, jie gauna nuolaidą nuomos mokesčiui. Tikrieji nariai moka už kambarį 60 eurų mažiau, o kandidatai į narius – 30 eurų mažiau negu nesantys nariais. Gyventojas yra laikomas kandidatu į narius tą laikotarpį, kol jis išsipirkinėja už savo nuosavybės dalį.

Valdyba taip pat gali nuspręsti dėl kitų kandidatų į narius teisių, pavyzdžiui, dėl balsavimo teisės arba teisės užimti pareigas valdyboje ir panašiai.

*Suderbyno ekokaimo gyventojai ir savanoriai.
Nuotraukos autorius: Jesús Pacheco*

Suderbyno gyventojų nuomone, labai svarbu, kad savanoriai ir stažuotojai, neturintys nario statuso, būtų įtraukti į sprendimų priėmimo procesą ir galėtų pareikšti savo nuomonę, nes jie irgi yra bendruomenės dalis. Todėl visi iki šiol vykę susirinkimai buvo atviri visiems tuo metu gyvenantiems ekokaime. Atsiradus daugiau narių ir gyventojų, ši nuostata gali pasikeisti.

Man patinka ekokaimo atvirumas naujiems nariams ir jų įtraukimas į bendruomenės gyvenimą, ypač kalbant apie tokius jaunos žmones kaip aš, kurie neturi daug pinigų. Kitaip negu privačios nuosavybės atveju, aš galiu tapti bendro turto savininke pagal suderintą 5 metų išsimokėjimo už pajų kooperatyve planą ir būti ekokaimo dalimi.

Katrien Van den Berge, kandidatė į Suderbyno kooperatyvo narius, pagal ekokaimo steigėjo Roberto Hallo, gyvenančio jame nuo 2008 m., pasakojimą

Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“, priklausantis pelno nesiekiančiai organizacijai, Latvija

Šis ekokaimas įsikūręs Secės parapijoje, Jaunjelgavos apskrityje, 111 km nuo Rygos. Kaimas 2009 metais įregistruotas kaip draugija ir yra pelno nesiekianti organizacija.

Draugijos valdymo organai yra visuotinis narių susirinkimas, valdyba, taryba ir direktorius. Valdybą sudaro draugijos „Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“ direktorius ir trys jo paskirti nariai. Tarybą sudaro valdyba ir šeši valdybos išrinkti nariai. Finansinę ir ekonominę veiklą kontroliuoja revizorius, kurį renka visuotinis, pagalnarių susirinkimas.

*„Undinės“ būstinės kiemas.
Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa*

Aukščiausias valdymo organas – visuotinis narių susirinkimas. Šis turi teisę keisti įstatus, rinkti ir atšaukti direktorių ir revizorių, tvirtinti biudžetą ir metinę ataskaitą, priimti sprendimą dėl organizacijos likvidavimo arba reorganizavimo, priimti sprendimus svarbiausiais draugijos „Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“ klausimais.

Valdyba arba taryba priima sprendimus paprasta balsų dauguma. Jeigu balsai pasiskirsto po lygiai, direktoriaus balsas turi sprendžiamąją teisę. Valdybos ir tarybos posėdžiuose galima priimti sprendimus tik tuomet, jeigu juose dalyvauja ne mažiau kaip pusė narių.

Valdyba arba taryba priima gyventojus į draugijos „Ekokaimo „Kiškis ir kiti gyvūnai“ narius ir pretendentes į narius. Pretendentes į narius gali tapti draugijos nariu tik po vienerių metų.

Draugija „Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“ buvo įsteigta narių ir pretendentų į narius nuosavybės, kitų privačių ir juridinių asmenų paaugotomis lėšomis, taip pat panaudojus LEADER projekto lėšas.

Visas nekilnojamas turtas ekokaimo teritorijoje yra bendra draugijos nuosavybė. Visuotinis narių susirinkimas priima sprendimus dėl nuosavybės valdymo.

Ekokaimo žemė, kuri priklauso draugijai, yra 65 ha dydžio. Iš jų 13 ha – žemės ūkio paskirties žemė, po truputį „atsikovota“ iš krūmynų. Likusią teritoriją užima medžiai, pelkė ir švariai išpjauti brūzgynai. 2012 metais kaimo teritorijoje buvo tik viena ūkio sodyba su gyvenamuoju namu, šiltnamiu ir keramikos dirbtuvėmis, įkurtomis steigėjams įgyvendinant ES remiamą LEADER projektą. Dvi šeimos nuolat gyvena ekokaime. Draugija

yra pateikusi projektą statyti amatų (tautodailės) namus. Ateityje planuojama pastatyti bendruomeninius pastatus ir 9–11 individualių sodybų.

Kiekvienas draugijos „Ekokaimas „Kiškis ir kiti gyvūnai“ narys (privatus asmuo) yra ekokaimo teritorijos bendraturtis, kuris atsako už jam patikėtą turtą. Narys gali išsirinkti bet kurį žemės sklypą ir pasistatyti jame namą. Draugijos nariams žemė suteikiama neatlygintinai visam gyvenimui. Nariai laikosi sklypo ploto lygybės principo. Nekeliai jokie konkretūs reikalavimai statomų pastatų išvaizdai ir medžiagoms, tačiau, žinoma, galioja sąlyga „kuo natūraliau – tuo geriau“. Naujieji savininkai statosi namus pagal savo skonį.

Ekokaimo „Kiškis ir kiti gyvūnai“ pagrindinio pastato kiemas. Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa

„Undinės“ draugijos susirinkimų kambarys. Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa

Naujiems gyventojams, kol jie stato namą, siūloma laikinai pagyventi vasarnamyje. Tos sodybos, kurias pastatys naujakuriai, nebus gyventojų nuosavybė – visa nuosavybė yra draugijos turtas.

Šaltinis: <http://www.undine.lv/eng/>

Papildoma medžiaga skaitymui:

Undinės ekokaimo tinklalapis: <http://www.undine.lv/eng/>

MIŠRI NUOSAVYBĖ MUNKSGARDO EKOKAIME, DANIJA

Munksgardo (Munksøgård) ekokaimas buvo įsteigtas 2000-aisiais, integruojant jį į naujai sukurtą mikrorajoną, kuris vadinasi „Trekronen“. Jis įsikūręs Roskildės miesto pakraštyje, maždaug 25 km į vakarus nuo Kopenhagos, šalia dirbamos žemės laukų.

Šio ekokaimo projektas buvo sukurtas, siekiant užtikrinti gyvenamųjų namų dydžių ir nuosavybės rūšių įvairovę bei paremti įvairias gyventojų amžiaus grupes. Projektą sudaro 100 gatvėmis sustatytų skirtingo dydžio namų, kuriuose gali apsigyventi maždaug 225 vaikai, jauni ir suaugę žmonės, susibūrę į socialiai gyvybingą bendruomenę. Kaimas yra padalintas į penkias gyvenamųjų pastatų grupes, kiekvienoje po 20 namų. Kiekviena pastatų grupė turi savo bendrą namą, skirtą jungtinėms veikloms (bendriems pietums, susirinkimams, pobūviams ir pan.). Šios gyvenamųjų pastatų grupės remiasi skirtingomis nuosavybės rūšimis. Vieną pastatų grupę sudaro atskiroms šeimoms privačios nuosavybės teise priklausantys namai, kita pastatų grupė priklauso kooperatinei asociacijai (t. y. priklauso gyventojams, susibūrusiems į asociaciją, bendrosios nuosavybės teise, tačiau tuo pat metu gyventojams privačios nuosavybės teise priklauso dalis namo, kuriame jie gyvena). Trys gyvenamųjų pastatų grupės priklauso Roskildės statybos asociacijai, ir šių grupių namai yra nuomjami. Gyventojai kontroliuoja, kas atsikrausto gyventi į nuomojamus namus. Viena iš trijų pastatų grupių yra skirta tik jauniems žmonėms, viena – tik vyresnio amžiaus gyventojams, ir viena yra atvira visoms amžiaus grupėms.

*Munksgardo ekokaimo žemėlapis, vaizduojantis skirtingos nuosavybės pastatų kompleksus.
Nuotraukos autorius: Dalia Norvaišaitė*

Gyvenvietės centre yra seni ūkiniai pastatai, kurie priklauso bendruomenei. Šiuose pastatuose vyksta įvairiausia bendra veikla: čia įsikūrusi kavinė, daržovių parduotuvė, dovanų ir suvenyrų parduotuvė, išnuomojamos patalpos biurui, apsinakvoti norintiems svečiams, yra dviračių stoginė, dviračių remonto dirbtuvės, išnuomojamos sandėlio patalpos ir patalpos gyvūnų laikymui.

Gyventojai gyvenvietėje tvarkosi savarankiškai ir patys planuoja tolesnę jos plėtrą.

Keletas asociacijų su gyventojų išrinkta direktorių valdybos ir visuotinio susirinkimo pagalba valdo kolektyvinę nuosavybę ir organizuoja atitinkamus darbus, pvz., katilinėje, nuotekų valymo stotyje, atliekų perdirbimo stotyje, senuosiuose ūkiniuose pastatuose, kolektyviniuose namuose ir kt. Viena asociacija valdo turtą, priklausančią bendrosios nuosavybės teise visoms penkioms gyvenamųjų pastatų grupėms, kita asociacija valdo senuosius ūkinius pastatus, o visos penkios gyvenamųjų pastatų grupės dar turi įsteigę po atskirą asociaciją, kuri organizuoja grupės veiklą. Gyvenamųjų pastatų grupė paprastai kas mėnesį rengia posėdžius. Visiems ekokaimo gyventojams rūpimi klausimai aptariami per bendrą patariamąjį posėdį, kuris vyksta maždaug kas antrą mėnesį ir yra atviras visiems gyventojams.

Yra sudarytos kelios brigados, kurios atlieka techninius darbus, pvz., sniego valymo ir kelių priežiūros, kanalizacijos ir nuotekų valymo, katilinės priežiūros. Be techninių darbų brigadų, dar yra darbo grupės, kurios vykdo socialinę veiklą, pvz., organizuoja pobūvius ir įvairius renginius, susijusius su nacionalinėmis šventėmis. Kiekviena darbo grupė ar brigada turi savo biudžetą, kurį jai skyrė visuotinis susirinkimas. Pageidautina, kad kiekvienas gyventojas dalyvautų bent vienoje darbo grupėje ar brigadoje.

Šiuo metu tapti nauju Munksgardo ekokaimo gyventojų nėra paprasta, nes jau sudarytas ilgas laukiančiųjų, kurie norėtų persikelti čia gyventi, sąrašas.

Larsas Levinas-Jensenas

Papildoma medžiaga skaitymui:

Munksgardo ekokaimo tinklalapis: http://www.munksoegaard.dk/index_en.html

FINANSINIAI ŠALTINIAI EKOKAIMŲ STEIGIMUI

Nekilnojamojo turto įsigijimas – turbūt pats sudėtingiausias momentas steigiant ekokaimą. Ši procedūra turi būti atlikta, atsižvelgiant į daugelį veiksnių, siekiant palengvinti nenutrūkstamą ir darnų ekokaimo bendruomenės augimą. Žemės pirkimas – vienas iš didžiausių iššūkių ekokaimo steigėjams. Išimtyms galimos tik labai retais atvejais – pavyzdžiui, Sieben Linden ekokaime Vokietijoje arba Kovčego ekokaime Rusijoje, kur dėl pereinamosios visuomeninės sistemos stadijos buvo galima pigiai įsigyti žemės.

Dauguma ekokaimų, pasirinkdami ekokaimo įkūrimo finansavimo būdą, daug dėmesio skiria finansavimo etiškumui. Ieškodami būdų, kaip pagerinti žmonijos gyvenimo būdą, jie nepalieka nuošalyje ir finansinės sistemos. Pirkdami žemę, statydami pastatus ir kitus ekokaimo infrastruktūros objektus, ekokaimų įkūrėjai stengiasi išvengti skolinimosi iš tradicinės bankų sistemos ir naudotis alternatyva – socialinės bankininkystės paslaugomis.

Rolandas Benedikteris straipsnyje, publikuotame 2012 metų vasario 15 d. žurnale „Europos finansų apžvalga“ („The European financial review“), rašė: „Nuo 1990-ųjų socialinė bankininkystė ir socialinis finansavimas Europoje tapo labai svarbia veiklos kryptimi aptarnaujant banko klientus. Socialiniai bankai daugiausia dėmesio skyrė socialinei atsakomybei, skaidrumui ir tvarumui. Jie laikė save „socialinių pokyčių katalizatoriais“, nes neteikė pirmenybės pelno siekiui. Finansinės krizės metu jie ne tik neprarado pinigų, bet ir uždirbo daugiausiai per visą savo istoriją, padidindami savo valdomą turtą maždaug 20–25 proc. per metus. 2009-aisiais – krizės piko metu – jų turto augimo mastas buvo vidutiniškai 30 proc. Manoma, kad ateinančiais metais bendras Europos socialinių bankų augimo mastas išliks stabilus ir sudarys 13–15 proc. per metus, ir iki 2020-ųjų jie aptarnaus apie milijardą žmonių“.

ALTERNATYVIU BŪDU FINANSUOJAMAS SUDERBYNO PERMAKULTŪRINIS EKOKAIMAS, ŠVEDIJA

Suderbyno ekokaimas sugebėjo per labai trumpą laikotarpį nusipirkti savos žemės, pasinaudodamas komercinei bankininkystei alternatyviais finansinių lėšų šaltiniais. Gavęs paskolas iš dviejų pagrindinių Švedijos alternatyvaus finansavimo institucijų – „JAK Banken“ ir „Ekobanken“, Suderbyno ekokaimas galėjo greitai ir etiškai sumokėti už nusipirktą žemę. Nors, suprantama, galima ginčytis, ar dominavo etiniai, ar ekonominiai finansinių išteklių suradimo motyvai.

Pradžia

2007 metais įsteigto Gotlando ekokaimų bendradarbiavimo tinklo (vėliau pavadinto „RELEARN Suderbyn“) tikslas buvo įkurti ekokaimą Gotlande, tačiau steigėjams nepavyko rasti tinkamo žemės sklypo. Galiausiai iniciatyvinė grupė rado nedidelį ūkį, kuris buvo parduodamas internete aukciono būdu. Grupei pasisekė: ji pasiūlė didžiausią kainą, kuri tiko pardavėjams, todėl 2008 metų gegužės 8 d. steigėjams buvo pasiūlyta pirkti žemę už 1 550 000 Švedijos kronų.

Tą patį vakarą buvo sukurta Suderbyno kooperatinė bendrija ir prasidėjo visokių formalumų maratonas, kurį reikėjo įveikti per kelias savaites. Pardavėjai pageidavo, kad pirkimo procedūra būtų užbaigta iki liepos 1 dienos, tą dieną visiškai sumokant už žemę. Jie net kelis kartus priminė steigėjų grupei, kad buvo daugybė kitų galimų pirkėjų, kurie tebelaukia ir norėtų užimti jų vietą. Norėdamas užbaigti pirkimo procedūrą, kooperatyvas turėjo užsiregistruoti Nacionaliniame įmonių registre, sumokėti 10 proc. dydžio įmoką, gauti iš apskrities administracijos specialų leidimą pirkti žemės ūkio paskirties žemę ir pasiskolinti beveik milijoną Švedijos kronų – ir visa tai reikėjo padaryti vos per keletą dienų.

*Saulėlydis Suderbyno ekokaime.
Nuotraukos autorius: Jesús Pacheco*

Iniciatyvinei grupei teko laikinai paskolinti asmeninius pinigus įmokai sumokėti. Parengus tokius demokratinio, nesiekiančio pelno kooperatyvo įstatus, kurie lengvai pritrauktų naujus narius, reikalingus iniciatyvai įgyvendinti, buvo užbaigti kooperatyvo juridinės registracijos formalumai, atidarytos banko sąskaitos ir kreiptasi į penkis steigėjus su prašymu sumokėti vienkartinį narystės įnašą – po 100 000 Švedijos kronų, tokiu būdu surenkant 500 000 Švedijos kronų dydžio narių kapitalą. Jeigu žemę perka juridinis asmuo, Švedijos žemės ūkio paskirties žemės pirkimo įstatymas reikalauja apskrities administracijos valdybos patvirtinimo. Apskrities administracijai buvo pateiktas prašymas, tačiau ji paprašė daugiau informacijos apie šios iniciatyvos siekius ir tikslus. Pagaliau visi reikalavimai buvo įvykdyti per 6 savaites.

Gotlando apskrities administracijos valdyba išdavė sprendimą, kad žemė yra „tinkama permakultūrinio ekokaimo steigimui“, Nacionalinis įmonių registras įteisino kooperatyvą, o du bankai jau buvo pasirengę finansuoti žemės įsigijimą.

Apie paskolas

*Tarptautinė savanorių komanda stato kupolą
- būsimą susitikimų vietą. Šaltinis: Suderbyno
ekokaimo archyvas*

Nors iniciatyvinės grupės nariai nuo 1990 metų asmeniškai buvo „JAK“ banko, veikiančio narystės pagrindu, nariais, Suderbyno kooperatinė bendrija buvo naujas banko klientas. Bankas pareikalavo verslo plano, įkeisti perkamą žemę ir apsidrausti nuo gaisro. Taip pat bankas reikalavo, kad dalis pirkinio būtų apmokėta nuosavomis kooperatyvo lėšomis. Net ir įvykdžius visas šias sąlygas, „JAK“ nebūtų skolinęs 75 proc. pirkinio kainos – daugiausiai 50 proc. arba 750 000 Švedijos kronų. Bankas pasiūlė kooperatyvui kreiptis į dar vieną banką ir pasiimti komercinę paskolą likusiems 25 proc. pirkinio kainos. Kooperatyvas pasirinko pagrindinį „JAK“ konkurentą – banką „Ekobanken“, kuris mielai sutiko finansuoti

25 proc. (arba 412 500 Švedijos kronų) ir netgi pasiūlė paskolinti tą dalį, kurią siūlė finansuoti „JAK“. Apšvarstęs šį pasiūlymą, kooperatyvas nusprendė skolintis pinigų iš abiejų bankų, kad neprarastų su jais užmegztų ryšių, kurie gali praversti ateityje, jei vieną dieną prireiks papildomų paskolų. Įkeitus perkamą žemę, iš abiejų bankų pavyko gauti 1 162 500 Švedijos kronų hipotekinę paskolą.

Apie „JAK“ banką

1965 m. buvo įsteigta Švedijos nevyriausybinė organizacija „Nacionalinė žemės, darbo ir kapitalo asociacija ekonominiam sąmoningumui skatinti“ (pažodinis vertimas iš švedų kalbos). Asociacijos atsiradimą įkvėpė jos „sesė“ – 1931 m. Danijoje įsteigta analogiška organizacija. Asociacija siekė skleisti informaciją apie žalingą palūkanų poveikį visuomenės vystymuisi ir propaguoti visuomenę be palūkanų. 1970-aisiais asociacija suteikė savo pirmąją paskolą. Iš kraštutinių idealų besilaikančios organizacijos „JAK“ pavirto į tikrą banką tuomet, kai dėl Sorošo spekuliacijų pervertintos Švedijos kronos kilo krizė ir į tai reaguodami beveik 30 000 švedų panoro tapti asociacijos klientais. 1993 m. asociacija tapo kooperatyvu, o 1997 m. gruodžio mėnesį Švedijos valdžia suteikė „JAK“ kooperatyvui banko, veikiančio pagal narystės teisę, statusą. Ši banko licencija reiškia, kad valstybės garantuojamas indėlių draudimas saugo „JAK“ klientus ir narius, kaip ir visuose Švedijos bankuose. Bankas tapo Europos bankų be palūkanų judėjimo dalimi, panašiu į „J.A.K.“ (Danija), „JAK Bank Italia“ (Italija), „Reciprocal Bank“ (JK), „Rentevrij“ (Belgija) ir „o/ZB“ (Vokietija). Panašios, nepripažįstančios palūkanų, idėjos egzistuoja ir islamo šalių bankininkystėje, ir kai kuriose kitose pasaulio šalyse.

„JAK“ suteikė Suderbyno ekokaimo kooperatyvui 750 000 Švedijos kronų dydžio paskolą 30-čiai metų. Kooperatyvas turi grąžinti po 6250 Švedijos kronų kas ketvirtį ir taip pat privalo per visą 30 metų skolos grąžinimo laikotarpį kas ketvirtį sutaupyti po 6250 Švedijos kronų – šiais pinigais Suderbynas negalės naudotis tol, kol nesugrąžins paskolos. Be to, kooperatyvas turėjo padėti banke indėli, sudarantį 45 000 Švedijos kronų, kuris taip pat nebus sugrąžintas tol, kol per 30 metų nebus sugrąžinta paskola bankui. Tai reiškia, kad išsimokėjęs visą skolą Suderbynas atgaus beveik 800 000 Švedijos kronų.

Apie „Ekobanken“ banką

„Ekobanken“ kilo iš 1980 metais Jarnoje (Järna) įsteigto Laisvojo kultūros fondo, kuris 1992 metais susijungė su Solos indėlių ir paskolų įstaiga ir tapo „Ekosparkassan“. 1998 metais ši įstaiga buvo reorganizuota į „Ekobanken“ – vieną pirmųjų Švedijos bankų, veikiančių narystės pagrindu. Kartu su „Cultura Sparebank“ (Norvegija), „Banca Etica“ (Italija), „GLS Gemeinschaftsbank“ (Vokietija), „La Nef“ (Prancūzija), „Freie Gemeinschaftsbank“ (Šveicarija), „Andelskassen Merkur“ (Danija) ir „Triodos Bank“ (Nyderlandai) „Ekobanken“ priklauso tarptautiniam bankininkystės judėjimui, kuris vadinamas „socialine“ arba „tvaria“ bankininkyste, paskatinusiam susikurti „Pasauliniam aljansui už bankines vertybes“.

Kad Suderbyno ekokaimas gautų iš „Ekobanken“ 412 500 Švedijos kronų paskolą 20-čiai metų, šis projektas pirmiausia turėjo būti patvirtintas kaip socialiai ir ekologiškai etiškas projektas. Po patvirtinimo Suderbyno kooperatyvas turėjo tapti „Ekobanken“ nariu ir įsigyti pajų, kurio vertė sudaro 5 proc. imamos paskolos dydžio. Taigi kooperatyvas nusipirko „Ekobanken“ akciją už 20 625 Švedijos kronų, taip padidindamas banko kapitalą. Apie „Ekobanken“ paskolą, kurią jis suteikė Suderbynui, buvo viešai paskelbta banko leidinyje „Skaidrus kreditavimas“. Dabar Suderbynas grąžina „Ekobanken“ kintančias hipotekinės paskolos įmokas, kurios kas mėnesį sudaro maždaug 1200 Švedijos kronų. Į šią sumą įeina pasiskolintos sumos grąžinimas ir palūkanos, kurių dydis 2012 metais buvo 4 proc.

Kam reikalingas draudimas nuo gaisro?

Nors ir pritarė daugeliui kritiškų pastabų apie komercinės bankininkystės sektoriaus etiką, abu bankai pareikalavo iš Suderbyno apdrausti turtą nuo gaisro. Toks draudimas atrodo visai logiškas ir

bankai turi būti visiškai tikri, kad kooperatyvas galės sugrąžinti pasiskolintas lėšas, nes kooperatyvo pajamos priklauso nuo ekokaime esančių patalpų nuomos. Tačiau nė vienas bankas negalėjo rekomenduoti etiško draudimo paslaugų teikėjo, veikiančio Švedijos rinkoje. Geriausias pasiūlytas variantas buvo bendrovės „Folksam“ draudimas. „Folksam“ draudimas laiko savo lėšas banke „Robur“, kuris savo ruožtu garantuoja, kad į ginklus, alkoholį ir tabaką investuoja ne daugiau kaip 5 proc. kapitalo. Kooperatyvas, būdamas abiejų paskolų suteikusių bankų nariu, pasiūlė bankų metiniuose susirinkimuose, kad abu bankai bendromis jėgomis rastų etišką sprendimą, kaip jų nariams reikėtų apdrausti turtą. Nors mažesnis bankas „Ekobanken“ pripažino problemos egzistavimą, „JAK“ atmetė etiško draudimo klausimą kaip nesusijusį su jo pagrindine veikla ir prioritetais.

Išvados

Alternatyvus, etiškas finansavimas yra labai svarbus daugeliui ekokaimų, kurie nebenori turėti reikalų su tradicinėmis finansų rinkomis. Daugelis Švedijos ekokaimų kreipėsi į vieną iš Švedijos bankų, veikiančių narystės pagrindu, prašydami suteikti etiškas paskolas ir padėti užmegzti ryšius su kitomis panašiai mąstančiomis organizacijomis. Deja, galimybės pasinaudoti alternatyviais finansų šaltiniais Europos Sąjungoje nėra vienodos. Suderbynui pavyko suderinti dvi skirtingas alternatyvių paskolų rūšis: vieną – be palūkanų, kitą – reikalaujančią dokumentuose įtvirtintų etiškų tikslų. Galiausiai kooperatyvas liko patenkintas bendradarbiavimu su abiem bankais, kurių pagalba pavyko išvengti skolinimosi iš tradicinio finansų sektoriaus.

Robertas Hallas, Katrien van den Berge

Papildoma medžiaga skaitymui:

• Suderbyno ekokaimo tinklalapis: www.suderbyn.se

• „JAK“ banko tinklalapis: www.jak.se

• „Ekobanken“ banko tinklalapis: www.ekobanken.se

• Pasaulinio aljanso už bankines vertybes tinklalapis: <http://www.gabv.org/>

PATARIMAI STEIGIAMŲ EKOKAIMŲ GYVENTOJAMS

paremti patirtimi, sukaupta Baltijos jūros regiono ekokaimuose

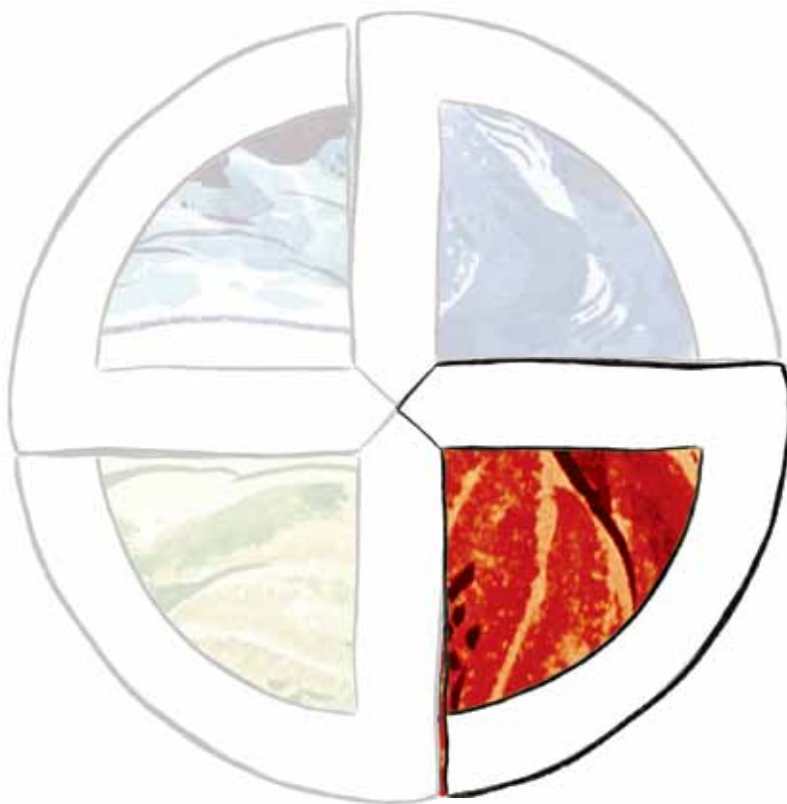
- Aiškiai nusistatykite savo vertybes ir apibūdinkite jas tridimensinėje ekokaimo vizijoje. Kaip tvaraus ekokaimo vizijos kūrimo priemonę galite naudoti ekokaimo tvarumo įsivertinimo testą (žr. 3 skyrių).
- Sukurkite tam tikrus ekokaimo gyventojų atrankos kriterijus, duodančius pradžią bendruomenės vienybei.
- Formuodami gyvenvietę, atsižvelkite į gamtos diktuojamus dėsningumus.
- Pasirinkite aiškų nuosavybės teisių į žemę ir kitą nekilnojamąjį turtą modelį ir susitarkite dėl būsimų mokesčių už ekokaimo priežiūrą ir paskolų įmokas.
- Pasirinkite etišką ekokaimo įkūrimo finansavimo būdą, ieškokite alternatyvų tradicinei bankų sistemai (socialiniai bankai, kredito unijos, mikrokreditas ir pan.).

2 etapas

UGNIES STICHIJA

*Pasitelkite kūrybinę ugnį ne tik naikindami netikusius įpročius,
bet ir formuodami naują gyvenimo stilių.*

Iš ekokaimų folkloro:

ISTORIJA APIE PRATURTĖJIMO TIKSLĄ

Gyveno kartą verslininkas. Savo verslą jis susikūrė sunkiai ir atkakliai dirbdamas, jo kasdienybė buvo kupina įtampos ir nuolatinės baimės priimti neteisingą sprendimą. Nei šeimai, nei sau nelikdavo laisvos valandėlės, nes ir vakarai, ir savaitgaliai buvo skiriami verslo vakarienėms, priėmimams ir golfui (kurio jis nekentė) su verslui reikalingais įtakingais žmonėmis. Atostogauti jis sau leisdavo tik 10 dienų per metus. Tuomet vykdavo į pamėgtą kaimelį prie jūros ir mėgavosi gamta bei ramybe.

Kartą vaikščiodamas pajūriu jis pamatė ant kranto žveją, pamažu kraunantį iš valtės savo negausų laimikį. Buvo pusiaudienis, verslininkas dar buvo net nepietavęs. Jis paklausė žvejo:

– Ar kas nutiko tavo valčiai, kad taip anksti sugrįžai iš žūklės?

Žvejys meiliai pažvelgė į valtį ir atsakė:

– O ne, aš ja puikiai naudojuosi jau daug metų.

– Tai gal blogai pasijutai bežvejojamas, gal reikia gydytojo? – susirūpino verslininkas.

Žvejys nusišypsojo:

– Kad ne, jaučiuosi puikiai.

Verslininkas pasijuto nieko nesuprantąs.

– Tai kodėl taip trumpai žvejojai? – paklausė žvejo.

– Pagavau užtektinai: pusę suvalgys šeima, kitą pusę parduosiu, – atsakė žvejys.

Verslininkas pasipiktino:

– Bet taip niekas nedaro, ką gi dabar veiksi?

– O, manęs dar laukia begalė darbų, – atsakė žvejys. – Sugrįžęs namo skaniai papietausiu su šeima, po to pažaisiu su vaikais. Vakare su žmona eisime pas kaimynus, kartu rūkysime žuvį, ragausime pirmą kartą užderėjusias jų naujos veislės slyvas ir šnekėsime apie gyvenimą.

Verslininkas suglumo:

– Bet tai ne darbas. Tau reikėtų žvejoti, kol sutems.

Tuomet suglumo ir žvejys:

– O kam man to reikia?

Verslininkas atsiduso ir pradėjo aiškinti:

– Jei kasdien žvejojtum visą dieną, sugautum kelis kart daugiau žuvies. Pardavęs žuvį, sukauptum pakankamai pinigų antrai valčiai. Tada pasamdytum savo kaimyną, kad jis žvejotų. Po kiek laiko turėtum pakankamai pinigų, kad galėtum turėti tiek valčių, jog tau dirbtų visi kaimo vyrai.

– O kam man to reikia? – vėl klausė žvejys.

– Koks tu nesupratingas, – aistringai dėstė verslininkas. – Tuomet galėtum įsteigti savo žuvų perdirbimo fabriką ir išstūmęs tarpininkus gautum dar didesnę pelną. Persikraustytum gyventi į didelį miestą ir iš ten valdytum savo verslą.

– O kam man to reikia? – vis tiek nesuprato žvejys.

– Betgi būtum be galo turtingas, tave vadintų milijonieriumi, – aiškino verslininkas.

– Ir kas man iš to, – vėl teiravosi žvejys. – Ką tuomet veiksiu?

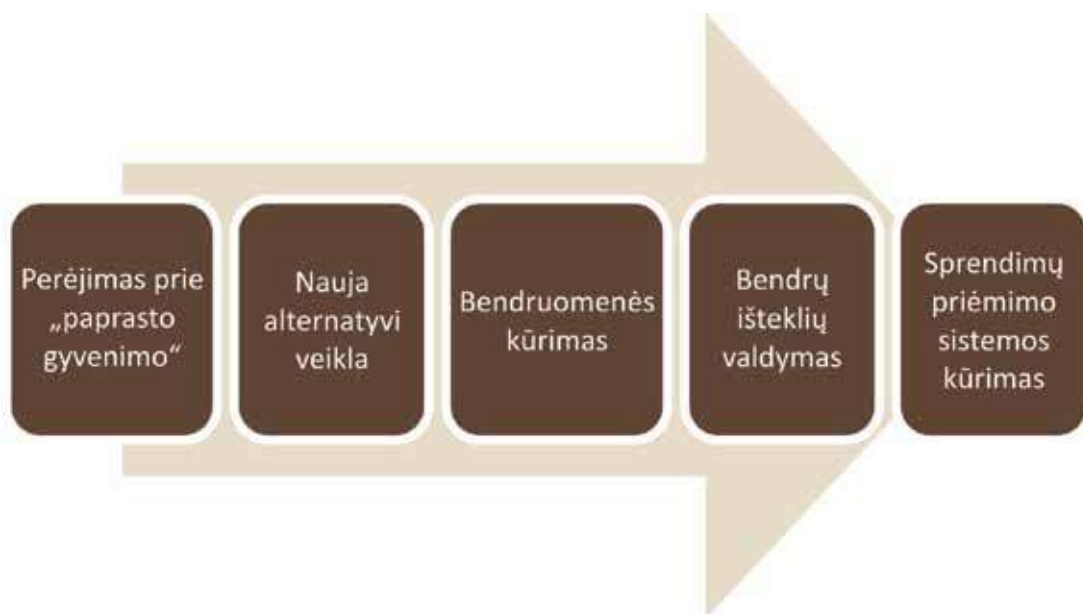
Išgirdęs šį klausimą, verslininkas suglumo, nes ką tik buvo išdėstęs žvejui savo dar neįgyvendintą svajonę. Jis kiek patylėjo ir staiga išpoškino:

– O tuomet, kai būsi tikrai turtingas, galėsi leisti sau dažnai atostogauti pajūrio kurorte.

2 EKOKAIMŲ GYVAVIMO CIKLO ETAPAS: PIRMIEJI GYVENIMO EKOKAIME METAI - KUO UŽSIIMTI IR KAIP VISKĄ ORGANIZUOTI?

Ne taip svarbu daryti daug įvairių darbų. Daug svarbiau atlikti reikalingus veiksmus tinkamu laiku.
Gešė Džampa Tintlėjus

Rūpestingas ir kruopštus ekokaimo įsteigimo projektas – labai svarbus žingsnis, tačiau pirmieji gyvenimo ekokaime metai būna kupini naujų iššūkių. Antrajame ekokaimo gyvavimo ciklo etape gyventojai ir bendruomenė privalo surasti būdus, kaip jie organizuos savo praktinį gyvenimą. Pirmųjų gyvenimo ekokaimuose metų pagrindiniai uždaviniai yra „žemesnės pavaros įjungimas“, t. y. perėjimas prie lėtesnio gyvenimo būdo, dažnai vadinamo „paprastu gyvenimu“ (angl. downshifting), naujos alternatyvios veiklos susiradimas, bendruomenės kūrimas, bendrų išteklių valdymas ir sprendimų priėmimo sistemos kūrimas.

Pagrindiniai ekokaimo gyvavimo ciklo 2 etapo elementai

Į ekokaimus dažniausiai keliausi žmonės, pavargę nuo materializmo, besaikio vartojimo, masinės kultūros, norintys patirti mažiau streso ir daugiau laiko skirti dalykams, kurie jiems atrodo svarbesni nei priimta manyti visuomenėje, pvz., bendravimui su šeima ir draugais, dvasinei mankštai ar aplinkinio gamtos pasaulio pažinimui. Sąmoningas sprendimas pereiti prie paprastesnio gyvenimo, atsisakant bereikalingos materialinės gerovės, prestižo, apibūdinamas kaip „paprastas gyvenimas“.

„Paprasto gyvenimo“ koncepcija tampa vis populiareesnė turtingose industrinėse valstybėse. Tačiau asmeninis šio gyvenimo būdo pasirinkimas turi būti sąmoningas ir gerai apgalvotas veiksmas. Juk neužtenka tik protestuoti prieš dabartinėje visuomenėje svarbiausiu dvasiniu orientyru tapusį vartojimo kultą, nusprendžiant pirkti tik iš tiesų būtinus ir gamtai nekenksmingus daiktus, bei susitrupinant darbo laiką, pavyzdžiui, pereinant iš viso etato į pusę. Gyvenimas persikėlus į ekokaimą tęsiasi ir, norint gyventi prasmingai, reikia surasti alternatyvius veiklos būdus ir pragyvenimo šaltinius.

Ekokaimų patirtis rodo, kad tie, kuriems pavyksta pakeisti gyvenimo būdą ir pereiti prie „paprasto gyvenimo“ bei juo mėgautis, pasižymėjo pozityviu mąstymu. Visų pirma, jie sutelkė dėmesį į savo ketinimus, stengdamiesi suvokti, kuo jie iš tikro nori užsiimti, o tik po to rūpinosi, kaip iš savo gyvenimo pašalinti visuomenės primestus, bet jiems nepriimtinius gyvenimo būdo elementus. Toliau pateikiami keli ekokaimų gyventojų pasakojimai tema „Kaip mano gyvenimas ekokaime skiriasi nuo mano ankstesnio gyvenimo“.

DARIAUS PASAKOJIMAS: KAIP AŠ PASITRAUKIAU IŠ ŽIURKIŲ LENKTYNIŲ“

Antrame pagal dydį Lietuvos mieste Kaune gyvenęs 26 metų Darius Ražauskas metė darbą ir patogų gyvenimą mieste ir išvažiavo gyventi į Ročkių ekokaimą Lazdijų rajone. Vytauto Didžiojo universiteto firmų organizavimo ir vadybos magistras, naktinio klubo direktorius – taip dar prieš kelerius metus apie save galėjo sakyti Darius. Dabar jaunas vaikiną prisistato kaip laimės mokytojas ir žaliavalgių bei ekologinių kaimų bendruomenių narys.

„Esu tikras miesto vaikas, augęs daugiabutyje. Tik vasaras leiddavau pas močiutę kaime. Baigęs mokyklą išvažiavau studijuoti į Kauną. Studijuodamas universitete dirbau nekilnojamojo turto brokeriu ir žurnalistu, vasaromis vykdavau į Airiją padirbėti statybininku“, – pasakoja Darius apie tuos metus, kai gyveno daugeliui įprastą gyvenimą.

Tačiau mieste Darius nesijautė laimingas. Naktinis darbas ir nuolatinis stresas pradėjo gadinti sveikatą ir priminė vaikystės problemas. „Vaikystėje buvau ligotas vaikas, iki pat paauglystės nuolat sirgdavau įvairiomis ligomis, – pasakoja Darius. – Sėdėdavau prie lango ir žiūrėdavau, kaip vaikai žaidžia kieme, ir man būdavo liūdna. Nusivylę tradicine medicina tėvai ėmė pagalbos ieškoti pas žolininkus ir bioenergetikus. Per pusę metų jie pastatė mane ant kojų. Dabar jau daugelį metų nesu sirgęs jokiais peršalimo ligomis – beveik nuo tada, kai nustojau vartoti cheminius vaistus.

Nuolatinis sirgimas turėjo ir teigiamų pasekmių. Gydydamasis netradicinės medicinos būdais, susipažinau su daug įdomių žmonių, kurie gyvena remdamiesi kitokia pasaulėžiūra. Kai sirgdamas gulėdavau lovoje, mintyse kurdavau filmus, piešdavau skraidančius miestus ir svajodavau. Taip išsiugdžiau lakią vaizduotę ir kūrybiškumą, kurie padeda man gyvenime siekti tikslų. Šiuo metu rašau knygą ir tas kūrybiškumas labai padeda.

Mūsų šeima nebuvo turtinga, gyvenome kukliai. Todėl galvodavau: „Va, kai užaugsiu, tai prasigyvensiu.“ Atvykęs į Kauną studijuoti, norėjau kuo greičiau susirasti naujų draugų ir linksmai pagyventi. Skubėdamas atsigriebti už vienišą vaikystę, kai buvau ligotas ir kompleksuotas vaikas, puoliau į gyvenimą, kupiną vakarėlių, alkoholio, cigarečių. Dar studijuodamas gavau direktoriaus postą ir pajutau valdžios skonį. Juk, kai esi jaunas, nėra didesnio malonumo, kaip kontroliuoti vakarėlį, į kurį visi nori ateiti. Jautiesi toks visagalis, kai ką nors įleidi nemokamai, o kai ko visai neįleidi. Sulaukiau daug dėmesio, garbės, pinigų.

Tačiau greitai pajutau, kad mano darbas naktinio klubo direktoriaus poste nėra prasmingas, nedarau žmonijai nieko gero. Gyvendamas mieste vis galvodavau: negi aš dabar visą gyvenimą taip ir gyvensiu, dirbsiu nuo aštuonių iki penkių tam, kad uždirbčiau pinigų ir atiduočiau paskolą, už kurią nusipirkau blokinę dėžutę, kurioje gyventi labai nesveika. Negi tai viskas, ką aš galiu gauti šiame gyvenime?

Stresas, darbas naktimis pakenkė sveikatai. Todėl pradėjau domėtis žaliavalgyste – valgyti termiškai neapdorotą maistą. Mieste tai daryti yra sunku. Be to, perskaičiau V. Megre knygą „Anastasija“. Man patiko joje ir kitose to paties rašytojo knygose pateiktos idėjos apie žmogaus ir gamtos ryšį.

Atsisakiau gyvenimo mieste, gero darbo, gero atlyginimo, nes tai man nesuteikė pasitenkinimo ir silpnino sveikatą. Supratau, kad toks gyvenimo būdas prieštarauja mano vertybėms.

Kartu su bendraminčiais iš Kauno „Anastaziukų“ klubo kurį laiką ieškojome ekokaimo, kuriame galėtume įsigyti žemės ir gyventi. Norėjome, kad būtų graži gamta, gera bendruomenė ir gera žemė. Nudžiugome, radę Ročkiuose besikuriančią ekobendruomenę: ir vieta graži, ir žemės kaina įkandama. Tad nedelsėme ir nusipirkome.

Išvažiavęs iš miesto sodinau daržoves, medžius, padėjau kaimynams statyti namą. Daug kas sakytų, kad aš nenuveikiau nieko vertingo, tačiau man atrodė, kad mano veikla buvo labai prasminga. Juk sodinau medžius, kurių vaisius valgys mano anūkai ir proanūkiai. Artimiausiu metu planuoju pasistatyti sodybą, o kol kas gyvenu po atviru dangumi, kartais nakvoju laikinoje pašiūrėje arba pas kaimyną.

Tradicinis kaimas man asocijuojasi su sunkiu fiziniu darbu dirbant žemę, kurį praskaidrina tik alkoholis. Ekokaime gyvenimas visai kitoks. Čia užsiauginau agurkų, moliūgų, kopūstų pagal gamtinės žemdirbystės principus – vadinasi, nė karto jų nelaisčiau, netręšiau ir neravėjau. Gyvendamas ekobendruomenėje jauti saugumo jausmą, čia susibūrę bendraminčiai, be to, jie visada pasirėmę ateiti tau į pagalbą, pavyzdžiui, jei pradedi statyti namą. Tradiciniame kaime galbūt vargtum vienas visą laiką, o čia nespėji nė mirktelėti, jau susirenka į pagalbą kaimynai ir darbai atliekami dešimt kartų greičiau. Po darbų suvalgome arbūzą, pašokame, padainuojame ir išsiskirstome. Be to, gyvenant bendruomenėje taupomi pinigai. Pavyzdžiui, statant namus reikalinga betono maišyklė, vienam žmogui ją pirkti būtų brangu, o ir prireikia jos retai. Mūsų ekokaimo gyventojai susimetė po šimtą ar du šimtus litų ir nusipirko maišyklę. Taip pat nusipirkome priekabą, gerą žoliapjovę. Už tūkstantį litų, kuriuos būčiau išleidęs gerai žoliapjovei, nusipirkau dešimt reikalingų įrankių. Tai ir yra bendruomenės galia.

Į ekokaimų judėjimą įsitraukęs Darius sako, kad yra dėkingas miestui už tai, kad parodė, kaip gyventi jis nenori, o ekokaimų judėjimui – už suteiktą prasmingo ir laimingo gyvenimo viltį.

Lina Mustafinaitė

Papildoma medžiaga skaitymui:

Dariaus tinklalapis: <http://www.esujums.lt/>

KAIP TAPTI EKOKAIMO GYVENTOJU BE JOKIO PRADINIO KAPITALO: IVANO* IŠ RUSIJOS PASAKOJIMAS

Vienas namas iš rastų jau pabaigtas, o kitas pradėdamas statyti Kovčego ekokaime. Nuotraukos autorius: Irina Popova

Prieš atvykdamas į ekokaimą, Ivanas buvo laisvai samdomas darbuotojas. Jaunas vyriškis įgijo traktorininko specialybę, tačiau dar jis buvo muzikantas ir kompozitorius. Ivanas atvyko į ekokaimą, neturėdamas jokių santaupų ir finansinės paramos iš artimųjų ar kitų žmonių. Taigi, jam teko verstis pačiam dirbant ekokaime. Ekokaimo gyventojams prireikus iškasti tvenkinį, jie samdo Ivaną, nes jis moka dirbti su ekskavatoriumi. Taip pat jis atlieka ekokaimo kelių tiesimo darbus. Pagal ekokaimo taisykles, kai gyventojai nusprendžia remontuoti kelią, jie surenka pinigus ir pasamdo kažką iš ekokaimo, kas gali ir yra pasirengęs atlikti šiuos darbus.

Dabar pagrindinis Ivano darbas – tradicinių rąstinių namų gamyba. Ivanas kartu su keliais kaimo gyventojais suorganizavo brigadą, kuri gamina namus pardavimui. Vyrai atkūrė tradicinį rusišką namų statymo būdą, kuriam nenaudojami šiuolaikiniai statybos įrankiai ir metodai. Jie iš apvalių rąstų rankomis gamina rąstinius namus, naudodami specialius senovinio tipo kirvius ir kitus senovinius įrankius, kurie apsaugo medieną nuo puvimo ir vabzdžių (kinivarpu ir kitokių vabalų). Paprastai Rusijoje tokie namai stovi sveikutėliai 100–200 metų – dar ir dabar daugybę šių senų namų galima rasti šiaurės Rusijos kaimuose. Iki XX-ojo amžiaus vidurio, dar prieš industrializaciją, visi kaimo gyventojai turėjo žinių ir mokėjo savo rankomis pastatyti namą – patys arba kartu su šeimos nariais ar kaimynais. Dabar senuose kaimuose išlikęs vos vienas kitas meistras, kurį sunku susirasti, kad jis atskleistų savo meistriškumo paslaptis arba sutiktų pastatyti jums namą.

Štai kodėl rąstiniai namai, kuriuos gamina Ivano brigada, yra labai paklausūs, nors daug brangesni, palyginti su įprastiniais pramoniniu būdu statytais namais. Kartais klientams tenka laukti po kelis mėnesius ar net iki metų, kol jų užsakymas bus pradėtas vykdyti, nes šių namų gamybai reikia daug laiko.

* Vardas pakeistas

Laysan Mirzagitova

Kovčego ekokaimo statybininkų grupė namus stato pagal senovinę technologiją, naudodamiesi tik kirviais. Nuotraukos autorius: Irina Popova

EKOKAIME GALIMA LENGVAI PRAGYVENTI BE PINIGŲ KELETĄ SAVAIČIŲ: NIKOLAJAUS* IŠ RUSIJOS EKOKAIMO PASAKOJIMAS

Prieš pradėdamas ekokaimo įsteigimo projektą, Nikolajus turėjo nedidelį nuosavą baldų gamybos verslą. Persikraustęs su šeima į ekokaimą, jis sustabdė savo verslą. Į klausimą „Kuo užsiimsi, kad galėtum pragyventi ekokaime?“ Nikolajus atsakė, kad pirmiausia būtina suprasti, kad gyvenant ekokaime žmonėms reikia gerokai mažiau pinigų negu gyvenant mieste. Pagrindinės išlaidos, kurias

žmogus patiria mieste, skirtos maistui, transportui, komunaliniams mokesčiams, ekokaimuose yra daug mažesnės, nes didžiąją maisto dalį žmonės užsiaugina patys, jiems nereikia transporto paslaugų kiekvieną dieną, jie patys apsirūpina mediena šildymui ir turi nuolat mokėti tik už elektrą. „Koks pagrindinis skirtumas tarp miesto ir ekokaimo?“ – paklausė Nikolajus ir pats atsakė į šį klausimą: „Mieste be pinigų neįmanoma išsiversti nė kelių dienų, o ekokaime galima lengvai pragyventi be pinigų kelias savaites ar net mėnesius“.

Priestatas, skirtas stebėti bityną Kovčego ekokaime. Šaltinis: Kovčego ekokaimo archyvas

Nikolajus su žmona augina įvairias daržoves ir kai kurių rūšių vaisius bei uogas maždaug 10 arų sklype. Vasaros ir rudens sezono metu (4–5 mėnesius) jie beveik visiškai apsirūpina šviežiomis daržovėmis ir prieskoniniais augalais iš savo daržo. Likusius metų mėnesius jie vartoja savo šviežias bulves, burokėlius, kopūstus, morkas, svogūnus, moliūgus, kuriuos laiko sandėlyje, be to, pasiruošia gausias maisto atsargas. Jie taip pat augina šiek tiek grūdinių kultūrų, susirenka medaus. Šitaip jie parūpina šeimai maždaug pusę ar netgi daugiau reikiamo maisto kiekio (jie yra vegetarai).

Daržas duoda gerą derlių. Šaltinis: Kovčego ekokaimo archyvas

Daugumą savo pajamų Nikolajaus šeima gauna iš bitininkystės, seminarų apie natūralią bitininkystę ir parduodami bičių avilius. Taip pat jie parduoda medų ir bičių produktus, kurių nesuvartoja patys arba jų gausūs svečiai ar giminės. Paklausa viršija pasiūlą, todėl nereikalinga jokia reklama ir pardavimo infrastruktūra. Žmonės, besidomintys natūralios bitininkystės vystymu savo gyvenamajose vietose, užsako iš Nikolajaus avilių (tokių originalių bičių avilių nerasite įprastinėse bitininkams skirtose parduotuvėse) ir rėmelių jiems. Seminarai apie natūralią bitininkystę papildo ne tik šeimos, bet ir kitų ekokaimo gyventojų, kurie užsiima organizaciniais darbais ir transporto paslaugomis, pajamas.

Bitininkystė Nikolajui nėra „verslo projektas“, greičiau tai pomėgis arba paslauga visuomenei, nes Nikolajus turi užsibrėžęs ambicingą tikslą – plačiai propaguoti natūralią bitininkystę Rusijoje ir ypač centrinėje Rusijos dalyje. Jis atliko išsamius mokslinius tyrinėjimus apie bitėms palankią sodininkystę, parašė ir išleido dvi knygas apie natūralią bitininkystę, pravedė daugybę seminarų šia tema ir toliau tęsia savo eksperimentus bei tyrinėjimus. Gautos pajamos yra labiau „šalutinis produktas“, t.y. neplanuota sėkmė, kurią Nikolajui atnešė jo aistringas siekis nuveikti visai visuomenei vertingą darbą.

Nikolajaus žmona sodyboje pradėjo veisti medelyną. Šiuo metu jie susitelkę į jaunų medžių sodinimą ant ekokaimą supančių kalvotų vietų. Ateityje medelynas taip pat gali tapti pajamų šaltiniu.

* Vardas pakeistas

Laysan Mirzagitova

EKOBENDRUOMENĖS KŪRIMAS

Visuomenės spaudimas kitaip mąstantiems yra didžiulis. Norint, kad bėgant laikui ekokaimo gyventojų pamažu vėl neapimtų didžiajai dabartinės visuomenės daliai būdingos vartotojiškos nuotaikos ir jie nepradėtų mažinti sau keliamų reikalavimų dėl ekologinių standartų laikymosi, svarbu palaikyti vienas kitą. Netgi tose gyvenvietėse, kurios sukurtos kaip individualių sodybų teritorija, periodiškai gyventojų bendravimas yra svarbus veiksnys, padedantis palaikyti nusiteikimą kelti sau didesnius reikalavimus nei reikalauja tradicinės elgesio normos. Todėl į ekokaimą atsikėlusių žmonių grupės laukia didelis darbas, kuriant ekobendruomenę. Egzistuoja daugybė būdų, kaip tai daryti, todėl kiekvienas ekokaimas turi pasirinkti jam tinkamiausius, atsižvelgiant į gyventojų pomėgius ir siekius. Toliau rasite keletą pasakojimų apie ekobendruomenės kūrimui taikomus būdus. Juose akcentuojama bendra veikla, skirta gamtosauginiams projektams, taip pat renginių, švenčių ir ritualų, padedančių geriau pajusti tėviškės gamtos ritmus ir suprasti pirminį savosios tautos papročių tikslą, organizavimas.

SOCIALINIS GYVENIMAS KOVČEGO EKOKAIME, RUSIJA

Kovčego ekokaimo gyventojai drauge mokosi pažinti vaistažoles. Nuotraukos autorius: Irina Popova

Kovčego ekokaimas, įsteigtas 2001 metais, yra garsiausias, didelis ir pakankamai sėkmingai gyvuojantis Rusijos ekokaimas. Jis susikūrė kaip „giminės sodybų“ gyvenvietė, siekianti įgyvendinti Rusijos rašytojo Vladimiro Megre knygose aprašytas idėjas. 2013-aisiais šiame ekokaime buvo maždaug 150 gyventojų (įskaitant beveik 50 vaikų iki 16 metų amžiaus), kurie jau pragyveno iš savo žemės (jie sudarė daugiau negu 2/3 projektą įgyvendinančių narių). Likusieji ruošiasi atvykti gyventi čia artimiausiu metu. Visa 79 ha ploto gyvenamoji teritorija jau padalinta nariams, todėl priimti naujus narius galima tik tuo atveju, jeigu kas nors išvažiuoja iš ekokaimo arba sustabdo savo narystę.

Socialinis gyvenimas – labai stipri Kovčego ekokaimo gyvenimo dalis. Dauguma Kovčego gyventojų – įvairiausiose srityse išsilavinę žmonės, todėl jie nusprendė, kad kiekvienas, kuris gali, turi nemokamai skleisti savo žinias ir įgūdžius, kad būtų naudinga visiems ekokaimo gyventojams. Taip atsirado didelė mokymo programų ir reguliariai vykstančių užsiėmimų pasiūla. Ekokaimas turi teatro studiją, kuriai vadovauja profesionalus aktorius, chorą, kuriam vadovauja profesionalus režisierius (suaugusiems ir vaikams), hindi kalbos, indų šokių studijas, aikido, dailės ir amatų, piešimo būrelius ir apie 15–20 įvairių būrelių vaikams. Be to, yra susibūrusios interesų grupės, kuriose žmonės susitinka, švenčia, atlieka bendrus darbus, pavyzdžiui, bendrai augina daržoves ir grūdines kultūras. Ekokaimo bendruomenė taip pat susirenka kartu švęsti Žemės dieną (liepos 23 d.) ir tradicinės Rusijos saulės šventės (šešis kartus per metus).

Kovčege buvo įgyvendinti keli projektai, skirti sukurti bendruomeninę infrastruktūrą: čia buvo pastatyti bendruomenės namai (tai buvo pirmasis ekokaime atsiradęs

Kai tėčiai dainuoja Kovčege surengtame koncerte, vaikai nenori būti tik žiūrovais. Nuotraukos autorius: Irina Popova

Pamoka Kovčege apie valgomųjų reikmenų darymą iš medžio. Nuotraukos autorius: Irina Popova

pastatas), pirtis, mokyklos pastatas, malūnas ir medžio apdirbimo dirbtuvės, nutiesti keliai, įvesta elektra (nuvedant liniją nuo valstybinės elektrinės). Buvo sukurta atsakomybės už šiuos objektus ir jų priežiūros bei naudojimo sistema.

Kovčego gyventojai nuolat prižiūri savo kaimo teritoriją, sodina medžius. Buvo įgyvendintas didelis visuomenei skirtas projektas, saugantis viešuosius miškus nuo neteisėto kirtimo, kuris vėliau išaugo į naują miškų valdymo aplink ekokaimą esančiose teritorijose projektą: gyventojai valė miškus nuo išvartų, džiovino medieną, sodino naujus medžius ir tiesė ekologinius takus.

Gyventojai per metus organizuoja maždaug 15 seminarų šešiomis skirtingomis temomis: natūrali bitininkystė, ekologinis būstas, krosnių statymas, ekokaimo gyvenimas, vaistažolės, motinystė. Nuo 2009-ųjų ekokaime pradėtos organizuoti kasmetinės jaunimo vasaros stovyklos (skirtos 14–25 metų amžiaus žmonėms), kuriose jaunimas iš ekokaimų turi galimybę susitikti vieni su kitais ir užmegzti ryšius. Dar po dvejų metų pradėtos organizuoti vasaros stovyklos vaikams.

Namo statymas bendromis pajėgomis.
Šaltinis: Kovčego ekokaimo archyvas

Laysan Mirzagitova

Papildoma medžiaga skaitymui:

Kovčego ekokaimo tinklalapis: <http://www.eco-kovcheg.ru>

„JAUSMŲ BŪRELIS“ – BENDRUOMENIŠKUMO STIPRINIMO PRIEMONĖ KEURUU EKOKAIME, SUOMIJA

„Jausmų būrelis“ veikla padeda išlaikyti gerą ekokaimo atmosferą. Nuotraukos autorius: Pirta Ala

„Jausmų būrelis“ – svarbi priemonė, padedanti sukurti „socialinius kljus“ Keuruu ekokaime. Paprastai vieną kartą per savaitę ekokaimo gyventojai susirenka kartu ir aptaria savo emocijas bei jausmus. Dalyvavimas „Jausmų būrelyje“ yra neprivalomas, bet pageidautinas.

Pagrindinės šio būrelio idėjos – tai neapsimestinis kitų išklausymas, pagarbus požiūris į kiekvieną, nuoširdus kalbėjimas apie savo jausmus ir visiškas konfidencialumas. Niekas, kas buvo pasakyta ir išgirsta „Jausmų būrelyje“, negali būti paviešinta už jo ribų, nebent tai padaro pats žmogus, toliau aptarinėdamas savo „paslaptis“ su kitais žmonėmis.

Susirinkimas vyksta taip: dalyviai susėda ratu. Vienas žmogus būna pagalbininku ir, jei reikia, paaiškina naujiems dalyviams užsiėmimo principus. Kalbantysis turi „kalbančiąją lazdelę“ (tikrą ar įsivaizduojamą daiktą), kuri reiškia, kad niekas negali kalbėti tuo pačiu metu. Kalbėjimo trukmę kartais galima riboti arba leisti dalyviui kalbėti tiek, kiek jis nori. Tada „kalbančioji lazdelė“ perduodama kaimynui, dažniausiai pagal laikrodžio rodyklę. Per susirinkimą lazdelė turi apeiti ratu ne mažiau kaip du kartus. Paprastai pirmąjį ratą „kalbančioji lazdelė“ apsuka lėčiau, o antrąjį greičiau, nes jo metu išsakomi komentarai.

„Jausmų būrelis“ - nuostabus būdas bendrauti vieniems su kitais. Nuotraukos autorius: Pirta Ala

Dalyviams leidžiama kalbėti apie viską, ką nori. Temos gali kilti iš ankstesniosios patirties arba dabartinių įvykių. Tai gali būti gilūs išgyvenimai, žmogų sukrėtę dalykai arba menki susierzinimai. Pagrindinė taisyklė – negalima nieko už nieką kritikuoti, komentuoti ar diskutuoti dėl pasakytų žodžių teisingumo.

Nuolatiniai „Jausmų būrelio“ užsiėmimai padeda gyventojams geriau pažinti vienas kitą ir išsiugdyti atjautą kitam žmogui. Žodiniai „išsikalbėjimai“, kurių nelydi papasakotų dalykų vertinimas, jau savaime padeda atsikratyti žmogų jaudinančių problemų arba bent jau sumažina jų neigiamą poveikį. „Jausmų būrelyje“ galima išsakyti ir teigiamas emocijas bei išreikšti dėkingumą.

Ansa Palojärvi

ZEGG FORUMAS – RITUALIZUOTA BENDRAVIMO FORMA, SKIRTA DIDESNĖMS GRUPĖMS, VOKIETIJA

Vokietijoje įsikūręs ZEGG ekokaimas sukūrė originalų bendravimo ritualą, kurį dabar naudoja socialiniai tinklai ir bendruomenės įvairiose pasaulio vietose – tai ZEGG forumas. Jis gimė iš troškimo būti nuoširdžiais tiek su atskirais žmonėmis, tiek su visu pasauliu. Ritualas sukuria empatišką socialinę aplinką, kuri palaiko mus kartu su viskuo, kas yra mūsų viduje, kaip mes dėl to besijaustume. Svarbiausias principas – „Mano viduje nėra nieko keisto, kas būtų bloga ar neteisinga“.

*Energinga kūrybiškumo išraiška.
Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris*

ZEGG forumas skirtas didesnėms žmonių grupėms. Rituale dalyvaujantys žmonės susėda ratu, rato viduryje tampa scena, kurioje dalyvių mintys, jausmai ar kiti juos skatinantys veikti dalykai gali tapti matomi kitiems. Vienas žmogus, „pristatytojas“, žengia į rato vidurį ir prisistato, mėgindamas aprėpti visą savo egzistenciją, kurią sudaro fizinė ir žodinė išraiška, protas, kūrybiškumas ir jausmai. Prisistatymo tikslas – atskleisti tai, kas yra savita, gyva ir tikra, bei pasidalinti vidine motyvacija, slypinčia už žmogaus veiksmų. Šis prisistatymas – galingas įrankis, padedantis atrasti asmens sąmoningumo „baltąsias dėmes“ ir nuslėptus, asmenybės „šešėlyje“ tūnančius

lobius. Prisistatymai padeda sukurti pasitikėjimo ir atvirumo erdvę tarp žmonių ir sustiprina santykių nuoširdumą, aiškinantis meilės, galios ir sprendimų priėmimo klausimus. Jie parodo, kad egzistuoja didelis skirtumas tarp protu paremtos diskusijos ir emocinių procesų. Tokiu būdu forumas padeda tobulinti savęs pažinimo procesą ir didina pasitikėjimą tarp bendruomenės narių. Dalyviai jaučiasi laisvi ir gavę leidimą būti tuo, kuo yra, jie gali leisti kitiems matyti juos kaip visumą.

ZEGG forumas turi sukaupęs net 35 metų patirtį, dirbant su grupinio elgesio ir konfliktų sprendimo problemomis. Mes sukūrėme forumą 1978-aisiais, siekdami, kad bendruomenėje vykstantys procesai būtų skaidrūs ir suprantami visiems ekokaimo gyventojams kaip ilgalaikio socialinio eksperimento grupės dalyviams. Nuo to laiko metodas gerokai pasikeitė, nes buvo nuolat tobulinamas.

Kaip tai vyksta?

Dalyvaujantys forumė paprastai atlieka vieną iš trijų vaidmenų: **pristatytojo** arba svarbiausio vaidmens atlikėjo, **pagalbininkų** ir „**veidrodžių**“. Grupė susėda **ratu**.

Pristatytojas įžengia į rato vidurį ir turi pasidalinti su visais tuo, kas jį (ją) jaudina. Jis gali naudotis visa vidine rato erdve, laisvai judėti aplink, kalbėti, veikti ir reikšti savo jausmus. Pristatytojas gali dalintis savo situacijos potyriais. Vienintelis tikslas – būti arba tapti tikru.

Ratu sėdintys žmonės palaiko pristatytoją savo buvimu, skleidžiančiu meilę. Jų vaidmuo – suvokti procesą ir būti jo liudininkais. Galingas ir jaudinantis jausmas matyti, kaip forumo metu kažkas vis giliau ir giliau skverbiasi į savo vidų. Dažnai temos yra susijusios su daugeliui grupės žmonių aktualiais klausimais ir „išjudina“ jų pačių emocinius procesus. Mes galime pamatyti, kad daugelis mūsų emocinių procesų yra panašūs ir viskas, kas nutiko rato viduryje stovinčiam žmogui, yra būdinga visiems mums.

Paprastai kiekvienam forumui vadovauja du specialiai apmokyti **pagalbininkai**. Jie mokomi ieškoti tikrojo savęs savo viduje ir valdyti savo bei pristatytojo emocijas. Pagalbininkai yra tarsi „pribuvėjos“, padedančios gimti tikrajai pristatančiojo esybei. Idealu, kai forumo pagalbininkai yra abiejų lyčių asmenys. Tik pagalbininkai vadovauja ritualui ir gali bet kuriuo momentu įsiterpti į jo vyksmą. Grupė jiems patiki vadovauti procesui, atsižvelgdami į jų patirtį ir intuiciją. Pagalbininko tikslas – atskleisti žmogaus asmeninę tiesą, jo galią, jo didžiausią potencialą ir parodyti ją pristatytojui bei visiems dalyviams.

Kai pristatytojas baigia, kiti gali įžengti į rato vidurį ir pasidalinti tuo, ką jie suvokė. Mes vadiname tai „**veidrodžiu**“: keletas dalyvių vienas po kito išsako savo požiūrį į tai, ką jie suvokė. Tai tarsi dovana pristatytojui, padedanti sužinoti, ką kiti galvoja ar jaučia jam ir ką jie turi pasakyti papildydami, praplėsdami ir paaštrindami pristatytojo paliestą klausimą. Einant savęs pažinimo keliu, tokia socialinio grįžamojo ryšio forma yra būtina. Pristatytojas nusprendžia, ar veidrodžio požiūris bus priimtas, ar atmetas, priklausomai nuo to, ar šis požiūris pristatytojui turi prasmę, ar ne. Net ir geriausias veidrodys yra tik kelrodis mūsų kelyje, jis neišgelbės mūsų nuo kelio, kurį teks nueiti mums patiems.

*Pristatytojas išsako savo mintis rato centre.
Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris*

Įspūdingas ir meistriškai praveistas forumas atskleidžia mus bauginančius šešėlius su humoru ar kitokiu teatrališku ir netradiciniu būdu taip, kad mes juos suvokiame nejudami pasmerkimo. Jei forumo dalyviai per menkai reaguoja į pristatymą, pagalbininkas paragina pristatytoją judėti greičiau, gestikuliuoti energingiau ar „įgarsinti“ savo jausmus. Skirtingų elgesio būdų išbandymas ir teatrališkas emocinių procesų pavaizdavimas padeda pristatytojui atsiskirti nuo savo emocinės būsenos. Jis tiesiogiai patiria, kad egzistuoja kažkas daugiau negu jo besikeičiančios emocijos.

Kaip mes naudojame forumą bendruomeniniame gyvenime?

Visi gyvenantys ZEGG išmoksta pagrindinius forumo principus, todėl šio ritualo eiga yra aiški jo dalyviams.

Bendruomenei, kurią sudaro daugiau negu 100 narių, dabar jau nebeužtenka vienos forumo grupės, nes forumas geriausiai veikia, kai jame dalyvauja 15–35 žmonės. Mes turime keletą forumo grupių, kai kurios grupės susirenka kartą per savaitę. Jų užsiėmimai trunka maždaug 90 minučių. Naujiems bendruomenės nariams organizuojamos nuolatinės forumo grupės, kurios susirenka kartą per savaitę maždaug dviem valandom.

Svarbu pabrėžti, kad forumas turi prasmę tik tuomet, jeigu jūs praktikuojate jį nuolat ir priklausote grupei, kurios dalyviai beveik nesikeičia. Kuriant pasitikėjimą, svarbu turėti galimybę dirbti su tais pačiais žmonėmis ir tais pačiais klausimais. Taip tarp žmonių sukuriami bendruomeninė patirtis ir

daugiau supratimo bei ryšių. Juk mes gyvename tokioje bendruomenėje, kur dauguma narių yra arba užsiėmę, arba keliauja darbo reikalais, todėl beveik neįmanoma organizuoti forumus visiems kas savaitę.

Kartais mes pakviečiame visą bendruomenę į teminį forumą, kur dalijamės asmeninėmis ir ne asmeninėmis nuomonėmis konkrečiu klausimu. Per metus mes organizuojame tris „intensyvius renginius su bendruomene“, kurie trunka dvi ar tris dienas ir yra aktyviai lankomi. Juose mes dalinamės savo gyvenimų pokyčiais ir bendruomeninių klausimų perspektyvomis. Šį laiką mes skiriame aptarti konkrečius klausimus, pavyzdžiui, kaip mes kiekvienas elgiamės su pinigais, kokių būdu norime statyti namus arba kaip suplanuoti kitų metų veiklą ir mūsų svarbiausius renginius.

Forumas tebėra dalis mūsų nuolatinės kelionės ZEGG bendruomenėje link gyvos erdvės, pripildytos besikeičiančių santykių, konfliktų, jausmų ir draugystės. Šioje kelionėje tobulinami mūsų vidus ir išorė, remiantis forumo sukurtu pasitikėjimu ir skaidrumu. Tuo pat metu mes pradėjome naudoti ir kitas bendruomenės kūrimo priemones, pavyzdžiui, bendravimo be įtūžio metodą (*angl. Non-Violent Communication*). Gyvenimas glaudžioje bendruomenėje tam labai padeda, nes jis suformuoja aplinką, skatinančią tobulėjimą ir užtikrinančią nuolatinį šio proceso tęstinumą. Mes laikome tai savo indėliu į pasaulį, kokį norime jį matyti – pasaulį, kuris susiformuoja iš žmonių širdies gelmių. Skaidrus bendravimas ir forumas – tai dalis „klijų“, kurie palaiko mūsų bendruomenės gyvastį ir bendrumą, slypinčius bendruomenės širdyje.

Be forumo, bendruomenės nariai nuolat bendrauja įvairiais kitais būdais: dalyvauja vyrų ir moterų grupėse, kuriose gvildena labiau asmenines temas; sekmadienio seanse, kur dalijasi dvasinėmis ir intelektualiomis idėjomis; visuotiniuose narių susirinkimuose, skirtuose paviešinti informaciją ir priimti sprendimus; kasdien bendrai ruošdami ir valgydami maistą, dalyvaudami festivaliuose, skirtuose pažymėti metų laikus, kurdami muziką, meną, šokdami, eidami į sauną, taip pat dirbdami bendruomeninius darbus.

Savaime suprantama, vien perskaičius šį aprašymą, jums nepavyks organizuoti forumo, tam reikalinga patirtis. Tačiau šis pasakojimas turėtų paskatinti jus imtis kažko panašaus. Jeigu norėtumėte sužinoti daugiau, arba jeigu norite pasikviesti į savo bendruomenę instruktorių, apsilankykite interneto tinklapyje: www.zegg-forum.org.

Ina Meyer-Stoll, Achimás Eckeris, ZEGG bendruomenė

VESTUVIŲ APEIGOS KRUNŲ EKOKAIME, LIETUVA

Kiekvienos valstybės gerovė priklauso nuo jos paskirų ląstelių – šeimų – gerovės. Kiekvieno žmogaus gerovė priklauso nuo šeimos, kurioje jis užauga, darnos. Kai šeimoje tarp vyro ir moters vyrauja meilė, jie aplink save kuria meilės erdvę. Vaikai gimsta, auga, bręsta meilės apsuptyje. Mūsų protėviai žinojo, kokie veiksmai ne tik stiprina meilę, bet ir daro ją amžiną. Vienas iš tokių veiksmų – senovės vestuvių apeigos, kurias mes vadiname vainikuotuvėmis.

Krunuose jau vyko trejos vestuvės. Dveiose dalyvavo daugiau nei penkiasdešimt žmonių, vienerios buvo kuklesnės – iki dvidešimt svečių. Jaunieji susirašymo procedūras atliko savo mieste: kai kurie bažnyčioje, kai kurie tik metrikacijos įstaigoje. Nors kiekviena šventė skyrėsi pagal jaunųjų pasirinkimą ir fantaziją, tačiau visoms buvo bendri šie organizaciniai bruožai.

Vainikuotuvų apeigos

Meilės erdvės sukūrimas įmanomas tik gyvenant savo šviesiomis mintimis ir rankomis sukurtoje sodyboje, kur kiekvienas augalas, gyvūnas, paukštis, dangaus kūnas atspindi žmogaus meilungus jausmus. Nuo pat pradžių pradžios vyras ir moteris privalo viską kurti su meile: statyti giminės namus, užveisti sodą, įgyvendinti savo svajones, ir džiaugtis, kad pavasarį jų kūriniai pražysta.

Senovėje pamilę vienas kitą du jaunuoliai išsirinkt turėjo, kur jų sodybai būtų tinkama vieta. Pasirinktame sklype gyvenimą jie tikrą kūrė: koks bus jų namas, kaip kuo geriau išdėstyti augalų gausybę, kad viskas tarp savęs derėtų ir ateityje džiugintų jų vaikus bei vaikaičius. Į Krunus taip pat atėjo kelios jaunos poros, kurios, kaip ir jų protėviai, savo bendrą ateitį pradėjo kurti nuo sklypo pasirinkimo. Išsirinkę vietą savo būsimai sodybai, jie keletą mėnesių, net metų, stebėjo, svajojo, kūrė bendrą sodybos viziją. Sodino alėjas, vaismedžius, gėlynus. Parinko vietą namui, pirtelei prie iškastos kūdros. Kartu piešė pastatus, braižė jų išplanavimus. Po kiek laiko vėl ir vėl permąstė, taisė, keitė. Prieš įgyvendinant svajones realybėje, svarbu viską gerai apgalvoti. Bendra kūryba suartina, išbanda, sustiprina ir suvienija porą. Tai tarsi egzaminas prieš vestuves. Savaime suprantama, kad vestuvių šventė taip pat turėtų vykti kuriamoje meilės erdvėje. Geriausias metų laikas – vasara, kai šilta ir gamta kupina žydėjimo.

Vainikuotuvės per vestuvių ceremoniją Krunų ekokaime. Nuotraukos autorius: Robertas Riabovas

Pasiruošimas. Jau prieš keletą dienų prasideda paruošiamieji darbai: dalgiais pjaunama žolė, statomos palapinės, sukalami suolai ir stalai, įkuriama laužavietė, pastatomi ir žolynais apipinami vartai ir taip toliau. Jauniesiems padeda draugai ir giminaičiai.

Senovėje jaunuoliai prieš vestuves apsilankydavo kiekvienoje jaunosios ir jaunojo kaimų sodyboje, kad sukviestų visus kaimynus į didžiąją šventę. Kaimo gyventojai laukdavo šių svečių su jauduliu, nes didi garbė ir atsakomybė prisidėti prie naujos meilės erdvės kūrybos. Jie atidžiai įsiklausydavo į kiekvieną jaunuolių žodį, kad suprastų, kokios dovanos iš jų tikimasi. Jaunasis vienoje sodyboje, pavyzdžiui, pagirdavo gražiai nuaugusį kumeliuką, kitoje jaunoji pasidžiaugdavo ypač skaniais obuoliais. Kiekvieno svečio dovana buvo indėlis į naujos sodybos kūrimą. Kaimynai džiaugėsi, kad jų dovanojamas kumeliukas džiugins naujus šeimininkus, o obelėlė derės tarp kitų augalų. Per vainikuotuvų apeigas jaunavedžiai nurodydavo kiekvieno dovanojamo augalo vietą, ir žmonės kaipmat pasodindavo juos. Po vestuvių puikavosi gyvatvore apsodintas sklypas, užveistas sodas. Naujoji sodyba tapdavo brangi ne tik jaunuoliams, bet kiekvienam kaimo gyventojui, nes šie būdavo prisidėję ją kuriant.

Deja, Krunuose sodybos dar tik kuriasi, todėl pirmosios jaunavedžių poros negalėjo pasinaudoti šia senovine savadarbės dovanos užsisakymo iš kaimynų tradicija. Tačiau ateityje ją tikrai taikysime.

Pirma vestuvių diena. Susirinkę draugai, giminaičiai, kaimynai sutinka jaunuosius ir jų palydą prie vartų. Jiems einant pro juos, dainuojama, ant jaunavedžių beriant grūdus kaip vaisingumo palinkėjimą. Sveikinama, teikiamos dovanos. Jos nepaprastos – kūrybinės: muzikiniai palinkėjimai, trumpi vaidybiniai siužetai, rankų darbo kūriniai. Dovanojama daug augalų, kurie iškart drauge ir pasodinami.

Svarbiausia vestuvių akimirka – vainikuotuvės. Jaunieji pasirenka sau tinkamą šios apeigos laiką. Tai gali būti prieš sveikinimus ir vaišes arba po jų. Gali būti net naktį po žvaigždėtų dangumi, šviečiant mėnesienai. Jaunieji ruošiasi apeigoms: vaikštinėdami pievose pina vainikus, pabūna rimti, susikaupia, susilieja su dieviškuoju pradū. Artimųjų akivaizdoje uždėdami vainikus vienas kitam ant galvos ir tardami svarbius žodžius, užtvirtina savo meilės sąjungą. Naujos šeimos užgimimo virsme dalyvauja

ne tik patys brangiausi žmonės, bet ir visa erdvė: medžiai, gėlės, paukščiai ir gyvūnai, dangus, saulė ir mėnulis – lyg laimintų pats Dievas.

Dauguma mūsų sodžiaus gyventojų – vegetarai, o valgantieji mėsą po kiek laiko lengvai ir jos atsisako. Nėra jokių reikalavimų – tai savaiminis procesas. Todėl vestuvėse vaišės – vegetariškos ir be svaigiųjų gėrimų. Mėgstamas mūsų vestuvių gėrimas – naminė gira.

Vakarop, po visų apeiginių virsmų ir pasistiprinus įvairiausiais patiekalais, prasideda linksmoji dalis. Linksmybes praveda tautinės muzikos atlikėjai. Šokiams grojama liaudiškais instrumentais, dainuojama, einami rateliai, vyksta žaidimai.

Kai kas ruošiasi miegoti palapinėse, kai kas – kaimynų statomuose pastatuose, o yra ir besilinksminančiųjų iki aušros.

Antra vestuvių diena. Ryte saulei nušvitus, pirmieji pakyla muzikantai ir armonikos garsais skuba žadinti vestuvininus. Susirenkama prie laužo, geriama arbata, dalinamasi įspūdžiais, ilgai pusryčiaujama. Antros dienos įvykiai dažnai vyksta savaime: čia ir pasivaikščiojimas po sodžių, jaunosios vogimas ir išpirkimas, maudynės kūdrosė ir panašiai. Ir nenoras išsiskirti. Bet antroje dienos pusėje svečiai pradeda skirstytis. Kelias dienas užtrunka, kol viskas sutvarkoma.

Dar ilgai, užėjus į šią vietą pasisvečiuoti, jaučiamas nepaaiškinamas pakylėjimo pojūtis, lyg erdvė švytėtų ir pulsuotų džiaugsmu.

Vestuvių gairės trumpai:

- Vyras ir moteris, nusprendę kurti šeimą, drauge suranda jiems patinkantį žemės sklypą, kuriame kurs savo giminės sodybą. Pageidautina, kad sklypas būtų bendraminčių apsuptyje.
- Dviese kuo detaliau apgalvoja būsimos sodybos viziją. Tai gali užtrukti mėnesius, net metus.
- Vestuvės keliamos būsimoje sodyboje.
- Svečių sukvietimas ir dovanų užsakymas.
- Jaunieji savo rankomis apvainikuoja vienas kitą, sutvirtindami bendros kūrybos norą.
- Vestuvių vaišės vegetariškos, be svaigiųjų gėrimų.
- Vyrauja tautinė muzika, šokiai ir dainos.

Vestuvių šventės suvienijo ekokaimą – tapome artimesni, susijungė giminės. Jaunųjų tėvai ir giminaičiai, susipažinę su savo vaikų būsimais kaimynais, išsiaiškino jiems rūpimus klausimus, kėlusius abejonių dėl pasirinkto vaikų gyvenimo būdo – gyvenimo ekologiniame sodžiuje.

Ateityje savo vainikuotuves planuoja švęsti ne tik jaunavedžiai, bet ir vedusios poros, nepriklausomai nuo amžiaus, nes ši apeiga sujungia du mylinčius žmones bendrai dieviškai kūrybai konkrečioje vietoje. Pora sutvirtina savo meilės sąjungą, sujungia protėvius ir ateities kartas mažame žemės lopinėlyje – giminės sodyboje.

Ingrida Žitkauskienė

Papildoma medžiaga skaitymui:

Krunų ekokaimo tinklalapis: www.ekosodyba.lt

BENDRI IŠTEKLIAI IR JŲ VADYBA

Ekokaimuose egzistuoja didžiulė modelių, susijusių su bendru gyventojų turtu ir jo vadyba, įvairovė. Vienuose ekokaimuose visas turtas ir gaunamos pajamos yra bendros ir skirstomos individualiam gyventojų naudojimui pagal tam tikras pačių susikurtas taisykles. Kiti ekokaimai apsiriboja vos keliais bendrais infrastruktūros objektais, pvz., gyvenvietės keliais, bendra elektros gamybos ar šildymo įranga ir pan. Tačiau dauguma ieško geriausio tarpinio varianto, kai dalis turto, o kartais ir gaunamos pajamos, yra bendra ekokaimo gyventojų nuosavybė.

Bendrų ekokaimo išteklių vizija

Kiek ir kokio bendro turto bus ekokaime, priklauso nuo ekokaimo gyventojų noro bendrauti tarpusavyje. Ekokaimai, susikūrę kaip individualių (šeimos) sodybų gyvenvietė, dažniausiai renkasi kuo mažiau bendro turto reikalaujantį ekokaimo išplanavimą, o einamąsias išlaidas, reikalingas tvarkyti ekokaimą ar bendriems renginiams, stengiasi padengti iš vienkartinių tikslinių rinkliavų. Ekokaimai, kuriami siekiant gyventi glaudžioje bendruomenėje, renkasi kuo labiau į bendrą turtą ir į bendrą gyventojų gaunamų pajamų panaudojimą orientuotą modelį.

Sukonstruoti ir palaikyti bendra nuosavybe pagrįstą modelį yra didelis iššūkis, ypač tuo atveju, kai siekiama sukurti save išlaikančią ekokaimo ekonominę sistemą. Be to, bėgant laikui, ekokaimo gyventojų bendruomeniškumo laipsnis kinta. Vienuose ekokaimuose susiformuoja glaudi ir draugiška bendruomenė, kituose vyksta susvetimėjimo ir vis retesnio bendravimo procesai. Tokiais atvejais atsiranda poreikis peržiūrėti pasirinktą turto bendrumo laipsnį. Toliau rasite keletą pavyzdžių, kaip tvarkomasi daug bendros nuosavybės turinčiuose ekokaimuose.

BENDRAS ŪKIS VÄINÖLÄ EKOKAIME, SUOMIJA

Väinölä teosofinė bendruomenė susikūrė 1978 metais. Šiuolaikinė teosofija remiasi religine ir filosofine sistema, paremta H. P. Balatskajos (1831–1891) idėjomis. Väinölä yra nepriklausoma, niekur nejregistruota vieta, kurioje įgyvendinamos ir vykdomos suomių teosofų Pekka Ervasti (1875–1934) idėjos. Jo idealas – kad teosofai sukurtų bendrą ūkį vedančią bendruomenę. Vienas ankstesnis bandymas buvo nesėkmingas dėl nepakankamo bendruomenės narių tarpusavio pasitikėjimo. Tik 1978 metais Marttos Horjander vadovaujama žmonių grupė turėjo pakankamai drąsos pabandyti

šià idėjà įgyvendinti dar kartà ir jų eksperimentas tebesitęsia Vainolà ekokaime. 2013 metais Vainolà bendruomenėje gyveno daugiau kaip trisdešimt suaugusiųjų.

Gyvenimas bendruomenėje Vainolà ekokaime.
Šaltinis: Vainolà bendruomenės archyvas

Vainolà bendruomenė funkcionuoja kaip šeima, vedanti bendrà ūkį. Bendruomenės nariai savanoriškai pasirinko tokià ekonominę sistemà. Dauguma narių uždirba pinigų už bendruomenės ribų, o kiti atlieka „neapmokamà“ darbà bendruomenėje: užsiima namų ruošà, daržininkyste, menais, priežiūra ir t. t. Visos gautos pajamos yra sudedamos į bendrà kasà ir naudojamos padengti visas bendruomenės narių išlaidas.

Verslo reikalams už bendruomenės ribų tvarkyti Vainolà bendruomenė įkūrė ūkinę bendrijà. Šiuo metu ji jungia 20 narių, kurie savo pajamas kaupia bendroje sąskaitoje. Pagrindiniai pajamų šaltiniai yra dviejų darbo komandų verslo sandoriai už bendruomenės ribų – viena dažo pastatus, o kita teikia valymo paslaugas (dažniausiai pramoninių pastatų). Dalis pajamų gaunama iš bendro verslo, pavyzdžiui, Vainolà vasaros teatro. Vainolà bendruomenės nariai nepriima jokios finansinės paramos iš valstybės, nes jie nori būti kiek įmanoma nepriklausomi.

Visos ekokaimo gyventojų išlaidos dengiamos iš bendrų bendruomenės pinigų, o dėl didesnių investicijų sprendžiama kartu. Darbo komandos gauna pinigus pagal savo poreikius. Trys bendruomenės nariai paskirti rūpintis buhalterija ir kitais finansiniais reikalais. Jie tik tvarko buhalteriją ir stebi, kad nebūtų viršytas turimas biudžetas, bet neužsiima vertinimu, kiek pagrįsti prašymai apmokėti tam tikras išlaidas. Bendruomenės nariai negauna nustatytos sumos kišen pinigų, tačiau jie gali laisvai naudotis bendro iždo pinigais. Bendruomenė pasitiki, kad jos nariai ims pinigus tik svarbiems tikslams.

Bendro ūkio modelis sėkmingai veikia Vainolà bendruomenėje. Joje nėra jokios privačios nuosavybės. Nuosavybės turėjimas pakeistas rūpinimusi bendru turtu. Visi nariai aktyviai dalyvauja bendroje ūkio sistemoje. Paaiškėjo, jog siekiant, kad bendro ūkio projektas būtų sėkmingas ilgà laikà, bendruomenės narių dvasinės vertybės ir gyvenimo tikslai turi būti panašūs, jie turi būti pasiryžę dirbti neatlyginamai, tačiau taip pat turi būti sudarytos galimybės kartais priimti individualius sprendimus.

Ansa Palojärvi

Papildoma medžiaga skaitymui:

Vainolà ekokaimo tinklalapis: www.ihmisyydentunnustajat.fi

BENDRŲ IŠTEKLIŲ VADYBA GLAUDŽIOJE ZEGG EKOKAIMO BENDRUOMENĖJE, VOKIETIJA

ZEGG ekokaime, įsikūrusiame 15 hektarų žemės plote Vokietijoje, gyvena tarptautinė bendruomenė, vienijanti 110 narių (suaugusiųjų, jaunimo ir vaikų), ir veikia didžiulis tarptautinis seminarų centras.

Mūsų taikoma ekokaimo ūkio valdymo sistema, kaip mes sakome, susikūrė „natūraliai“. Ji nebuvo iš anksto parengta projektuotojų dirbtuvėse ir vėliau įgyvendinta. Ji susikūrė kaip geriausia praktika augant bendruomenei ir seminarų centrui, kurį visi gyventojai valdo bendrai. Empirinės paieškos vyksta nuo bendruomenės įsteigimo 1978 metais.

Nuo pat pradžių mus sieja bendros vertybės ir bendra veikla. Kuriant ekokaimo ekonominę sistemą, mums buvo svarbu išvengti pelno siekiančios įmonės logikos. Jau ZEGG kūrimo pradžioje 1991 metais buvo aišku, kad mes visi kartu pirkime žemę, namus ir kiekvienam iš mūsų priklausys vienoda turto dalis mūsų bendrai įkurtoje ribotos atsakomybės bendrovėje. Šiuo metu nauji nariai, tapdami dalininkais, turi įmokėti 2 300 eurų. Bėgant metams, buvo dienų, kai bendruomenei gaunant mažas pajamas kildavo pagunda atsisakyti šios koncepcijos. Pavyzdžiui, vienas narys išreiškė norą nusipirkti vieną iš bendruomenės namų ir naudoti jį kaip privačią nuosavybę. Tuo metu tai būtų išsprendę mūsų finansines problemas. Tačiau mes pasielgėme pakankamai protingai ir atsisakėme šio pasiūlymo. Vėliau aš lankiausi daugelyje bendruomenių ir mačiau, kad bendra žemės ir namų nuosavybė pasiteisina labiau nei bet kokia privačios nuosavybės forma.

Kolektyvinis darbas prie saulės energijos kolektorių. Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

Mūsų įsteigta ribotos atsakomybės bendrovė užsiima seminarų organizavimo verslu ir yra turto ir namų savininkė, ji gauna pajamų iš seminarų dalyvių už maitinimą ir apgyvendinimą. Bendrovė nuomoja namus ekokaimo gyventojams. Kiekvienas bendruomenės narys susimoka į bendruomenės kasą, padengdamas savo išlaidas už maistą ir būstą. Kai kurias būsto priežiūros išlaidas apmoka bendrovė.

Bendros nuosavybės priežiūra. Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

ZEGG ekokaime visi namai turi centrinę šildymo sistemą, tiekiančią karštą vandenį ir šildymą. Naudojama keletas skirtingų technologijų ir išteklių rūšių. Mes nusprendėme, kad tai mums suteiks daugiau saugumo krizės laikotarpiu nei turint vieną šildymo įrenginį, naudojantį vienos rūšies išteklius. Taigi, dabar mes turime 260 kv. m. ploto saulės kolektorių, tris termofikacines elektrines, naudojančias dujas (kiekviena iš jų pagamina 5 kW elektros ir 15 kW šilumos), 500 kWh galios medžio drožlių krosnį ir 350 kWh galios malkų krosnį, kaip atsarginį variantą. Mūsų didžiulio šaldytuvo ir šaldiklio „išskiriama“ šiluma naudojama vandeniui pašildyti – tokiu būdu pasiekiamas daugiau nei 90 proc. efektyvumas. Patys pasigaminame apie 90 procentų suvartojamos elektros energijos 450 kv. m. ploto fotovoltiniais elementais ir termofikacinėmis elektrinėmis. Likusią elektros dalį gauname iš atsinaujinančių energijos šaltinių per kooperatyvą „Greenpeace Energy“.

Mes naudojame labai kokybišką vandenį iš nuosavo šulinio, o nuotekas valome jau 20 metų puikiai veikiančiu požeminiu filtru, kuriam reikia labai mažai priežiūros ir energijos.

Bendrai perkame maisto produktus ir pagrindinius namų apyvokos reikmenis bei gaminame maistą. Turime nuosavą 1,5 hektaro ploto daržą ir daugybę vaiskrūmių bei vaismedžių, auginamų pagal permakultūros principus. Užaugintus vaisius ir daržoves konservuojame, šaldome ir sandėliuojame žiemai. Esame sukūrę veiksmingą atliekų perdirbimo sistemą, dalijamės automobiliais. Bendrai naudojame, valdome ir prižiūrimė daugumą įrankių ir mašinų.

Kiekvienos paminėtos ūkio srities veiklą organizuoja ir prižiūri paskirta komanda arba vienas asmuo. Patirtis parodė, kad būtina laikytis tam tikros tvarkos ir asmeninės atsakomybės. Jei gyventume laikydamiesi nuostatos, kad viskas priklauso mums visiems ir mes paprasčiausiai naudojames daiktais, netrukus turėtume blogos būklės įrankius arba jie būtų padėti ten, kur niekas negalėtų jų rasti. Atsakomybės už ūkinę veiklą problemos nepavyko išspręsti jokiais kitais būdais, todėl dabar paskyrėme už kiekvieną konkrečią sritį (daržininkystę, aplinkos tvarkymą, statybą, staliaus darbus, dažymą ir t.t.) atsakingus asmenis.

Vegetariškas maistas ZEGG ekokaime bendroje virtuvėje. Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

Kiekvieno nario darbo valandos apskaitomos, naudojant vidinę apskaitos sistemą. Pavyzdžiui, daržo grupė prižiūri augalus ir nuima derlių, virtuvės komanda paruošia valgį iš mūsų žemėse išauginto derliaus, tiekimo grupė užsako reikiamus pirkinius. Visas maistas laikomas svečių namuose esančiame vėsiamame rūsyje, juose taip pat yra pagrindinė virtuvė su valgomuoju, kur dauguma mūsų valgo kartu su seminaro centro lankytojais. Kiekvienas bendruomenės narys gali nuspręsti, ar valgyti mūsų virtuvėje pagamintą maistą, ar pasiimti maisto produktų iš mūsų sandėlio ir pačiam gaminti maistą bei valgyti jį namuose.

Visi mūsų bendruomenės nariai kartą per savaitę pamainomis gamina maistą ir valo virtuvę bei bendro naudojimo patalpas. Suformuojamos 10–14 asmenų grupės, kurios jų budėjimo dieną yra atsakingos už maistą ir švarą. Jos privalo visus darbus atlikti savarankiškai. Kartais tai atrodo varginanti užduotis, nes trukdo atlikti pagrindinį mūsų darbą ir kitas kasdienes pareigas. Tačiau atsižvelgiant į šios sistemos suteikiamą patogumą kiekvieną dieną gauti skaniai pagaminto maisto, kartą per savaitę atlikti pamainos darbą virtuvėje tėra nedidelis pasiaukojimas.

Darbo valandomis medžio apdirbimo įrankiai ir mašinos išduodami bendruomenės nariams su sąlyga, kad jie žino kaip jais naudotis. Bendruomenėje veikia staliaus dirbtuvės, kur remontuojami ir surenkami mediniai baldai, langai ir durys. Bendruomenė taip pat turi priežiūros komandą, kuri didžiulėje ekokaime teritorijoje atlieka visus kasdienes tvarkymosi darbus ir daro remontą.

Visos komandos turi joms priskirtas atsakomybės sritis ir visų darbų koordinuoja valdymo komanda. Mes naudojame sociokratinę valdymo formą, kurią vadiname holokratinio sprendimų priėmimo būdu. Apie tai išsamiau galite sužinoti trečiame šios knygos skyriuje.

Sutaupome labai daug pinigų, gamtos išteklių ir energijos, bendrai naudodami pastatus, įrankius ir įrenginius. Tačiau, kad sukurtume gerai veikiančią bendrą ūkį, būtinas tam tikras bendrų išteklių ir asmeninės atsakomybės derinys.

Achimas Eckeris, ZEGG

BENDRUOMENĖS VERSLAS KOVČEGO EKOKAIME, RUSIJA

Kovčego ekokaime įkurtas pagal „giminės sodybų“ modelį ir susideda iš privačių, 1 ha ploto sodybų. Nors kiekviena šeima savo finansinius reikalus sprendžia individualiai, Kovčego ekokaime gyvena aktyviai bendraujančių ir viena bendra kryptimi besivystančių žmonių bendruomenė, todėl nuo pat įkūrimo pradžios jie pradėjo įgyvendinti keletą bendrų projektų, įskaitant tuos, kurie galėtų atnešti pajamų ekokaime gyventojams. Jiems nepavyko pradėti jokių stambių bendruomenės verslo projektų, tačiau keletas mažų projektų iki šiol sėkmingai gyvuoja. Įgyvendinant šiuos projektus sukurtos verslo įmonės gamina produkciją ir teikia paslaugas, patenkinančias ekokaime gyventojų poreikius, o dalis produkcijos skirta išoriniam vartotojui. Pateiksiu du pavyzdžius. Pirmasis pavyzdys – bendruomenės lentpjūvė ir staliaus dirbtuvės. Antrasis pavyzdys yra Kovčego ekokaime organizuojami seminarai.

Būtinybė ekokaime turėti savo lentpjūvę ir staliaus dirbtuves yra akivaizdi. Ekokaime bendruomenei nuolat reikia statybos ir remonto medžiagų, tačiau būtų brangu ir neefektyvu kiekvienam namų ūkiui turėti savo mažą lentpjūvę ir staliaus dirbtuves. Ekokaime bendruomenė priėmė sprendimą pastatyti bendrą lentpjūvę ir staliaus dirbtuves. Ekokaime buvo žmonių, pasirengusių priimti atsakomybę už šį

projektą, pastatyti minėtus objektus ir rūpintis jų tolimesniu darbu. Jie savo norą išreiškė visuotiniame susirinkime, kuris yra pagrindinis sprendimų priėmimo organas Kovčego kaime, o bendruomenės nariai pritarė šio projekto įgyvendinimui. Pinigai statyboms buvo surinkti iš narių, kurie norėjo dalyvauti projekte. Pagal Kovčego principą, gyventojai, kurie investavo pinigus į statybą ir įrangos pirkimą, susigrąžins juos, dirbtuvėms pradėjus dirbti ir gauti pirmąsias pajamas.

Verslo įmonė pradėjo veikti pagal tam tikras taisykles. Buvo nustatytas valandinis mokestis už naudojimąsi įranga. Dabar bet kuris ekokaime gyventojas gali ateiti į lentpjūvę ir dirbti tiek, kiek jam reikia, tik privalo sumokėti už laiką, kurį jis naudojasi lentpjūve. Tokiu būdu gauti pinigai grąžinami tiems nariams, kurie investavo į lentpjūvės statybą. Buvo paskirti asmenys, atsakingi už apmokymą dirbti lentpjūvėje, sąskaitų tvarkymą, pinigų rinkimą, grafiko sudarymą. Kai kurie ekokaime gyventojai negalėjo patys dirbti lentpjūvėje, jiems reikėjo pagalbos. Už tokią paslaugą taip pat buvo nustatyta fiksuota kaina. Padėjėjui buvo mokama už jo atliktą darbą. Kai kuriems ekokaime gyventojams reikėjo medinių lentų statybos darbams jų namuose – jas buvo galima nusipirkti. Ekokaime nustatė kainą už lentų gamybą, todėl kaimo gyventojai, atlikę šį darbą, galėjo užsidirbti pinigų. Taigi lentpjūvė kai kuriems ekokaime gyventojams tapo svarbiu pajamų ir užimtumo šaltiniu, o daugeliui kitų – statybos medžiagų tiekėju. Kol kas lentpjūvė dirba tik ekokaime gyventojams, dar nepradėjo vykdyti klientų užsakymų už ekokaime ribų.

*Bendruomenės staliaus dirbtuvės.
Šaltinis: Kovčego ekokaime archyvas*

Vaikai bityne. Šaltinis: Kovčego ekokaime archyvas

Staliaus dirbtuvės darbas pagrįstas tais pačiais principais. Žmonės jomis naudojasi gamindami baldus savo namams, kai kurie netgi gamina muzikos instrumentus. Kai kurie gyventojai dirbtuvėse gamina avilius ir avilių rėmus – produktus, kurie buvo paklausūs tiek ekokaime, tiek už jo ribų. Dėl to kai kurie ekokaime gyventojai pradėjo uždirbti pinigų iš ekokaime negyvenančių klientų. Dirbtuvių potencialas išorinės rinkos paklausos atžvilgiu yra pakankamai didelis ir iki šiol nėra visiškai išnaudotas. Viskas priklauso nuo gyventojų norų ir poreikių. Tačiau akivaizdu, kad vietos gyventojų poreikiams tenkinti skirti infrastruktūros objektai taip pat gali būti naudojami pajamoms uždirbti.

Kovčego kaimo organizuojami seminarai yra kitas pavyzdys. Šiuo metu Kovčege rengiami kelių rūšių mokymai ir seminarai, skirti ekokaime kūrimui, natūraliai bitininkystei, ekologinei statybai, maistinių ir vaistinių laukinių žolelių naudojimui ir motinystei. Seminarai, visų pirma, buvo sugalvoti kaip būdas dalintis patirtimi ir priemonėmis, padedanti organizuoti daugybės svečių priėmimą, priimti grupes tam tikru laiku ir nustatytais periodais. Atsižvelgiant į nuolat augantį miestų gyventojų susidomėjimą ekokaime, šių seminarų paklausa išlieka didžiulė. Seminarai ne tik išplėtė ekokaime gyventojų žinias, bet ir pradėjo nešti jiems pajamas. Taigi, jie gali būti traktuojami kaip verslo projektas.

Seminarai organizuojami kaip kolektyvinė veikla, kurioje paprastai dalyvauja daugybė žmonių ir kiekvienam iš jų priklauso dalis pelno. Už dalyvavimą seminaruose sumokėtos lėšos vėliau paskirstomos tarp ekokaime gyventojų, dalyvaujančių projekte, pagal jų dalyvavimo lygį. Paprastai būna vienas pagrindinis seminaro koordinatorius, kuris organizuoja renginį. Jis (ji) palaiko ryšį su potencialiais dalyviais, surenka ir paskirsto dalyvio mokesčius, koordinuoja visų projekte dalyvaujančių asmenų darbą ekokaime. Seminarų organizavimo darbai suskirstyti į keturias rūšis. Viena iš jų yra dalyvių pervežimas iš traukinių stoties į ekokaimą ir atgal. Koordinatorius šiuo klausimu susitaria su

Seminaras apie laukines vaistažoles Kovčego ekokaime. Nuotraukos autorius: Ivanas Kulyasovas

automobilius turinčiais ekokaimo gyventojais. Jie pasitinka dalyvius ir vėliau parveža atgal į traukinių stotį, už tai gaudami savo pelno dalį. Antroji darbų rūšis yra maitinimas. Paprastai seminarų dalyviai valgo pietus ir vakarienę bendrame name. Kai kurie ekokaimo gyventojai seminaro metu gamina jiems maistą. Maisto produktai (daržovės), jei įmanoma, perkami iš ekokaimo gyventojų; pastariesiems tai yra būdas užsidirbti. Seminarų dalyvių apgyvendinimas yra trečioji darbų rūšis. Ekokaimo gyventojai apgyvendina dalyvius savo privačiuose namuose. Jie parūpina jiems lovą, patalynę ir patiekia pusryčius. Ir, galiausiai, ketvirtoji seminarų pajamų dalis yra paskirstoma dėstytojams, vedantiems seminarą. Kai kuriuos seminarus veda

visa dėstytojų komanda, pavyzdžiui, ekokaimo kūrimo seminarą. Yra autorinių seminarų, pavyzdžiui, bitininkystės tema, kurį veda vienas ar du lektoriai. Taigi, pasirodo, seminarai gali tapti veiksminga finansine parama didelei grupei gyventojų ir būti organizuojami kaip mažas kolektyvinis verslas ekokaime.

Antonina Kulyasova

EKOKAIMO SAVIVALDOS SISTEMA

Vienas iš motyvų keltis gyventi į ekokaimą dažnai būna protestas prieš visuomenėje įsigalėjusias negeroves, prie kurių priskiriama ir valdymo sistema su daugybe biurokratinių procedūrų. Todėl ekokaimų valdymui reikalingų sprendimų priėmimą stengiamasi padaryti kuo paprastesnį. Kita vertus, siekiama, kad būtų atsižvelgiama į visų gyventojų nuomonę. Labiausiai šiuos du reikalavimus atitinkantis sprendimų priėmimo būdas yra konsensusas (bendras sutarimas), kai kiekvienas gyventojas yra įtraukiamas į sprendimo priėmimą. Sprendimas yra laikomas priimtu, kai visi gyventojai pritaria sprendimui ir sutinka jį įgyvendinti. Dėl galimybės į sprendimų priėmimą įtraukti visus gyventojus konsensusas yra labiausiai paplitęs sprendimų priėmimo būdas ekokaimų valdyme, ypač pirmaisiais kaimo egzistavimo metais. Didesniuose ekokaimuose naudojamos mišrios sprendimų priėmimo sistemos: dalis sprendimų priimami konsensuso būdu, dalis – daugumos gyventojų pritarimu, o dar kiti – deleguojami ekokaimo tarybai arba už tam tikrą veiklos sritį atsakingoms gyventojų grupėms.

Toliau pateikiama keletas pavyzdžių apie sprendimų priėmimo sistemas ilgiau nei dešimtmetį gyvuojančiuose ekokaimuose. Jie jau praėjo antrąjį kaimo gyvavimo ciklo etapą ir savo sprendimų priėmimo sistemas pristato, įvertindami jų privalumus ir trūkumus.

STIPRIOSIOS IR SILPNOSIOS SPRENDIMŲ PRIĖMIMO MODELIO PUSĖS KEURUU EKOKAIME, SUOMIJA

Keuruu ekokaimas buvo įsteigtas 1997 metais. 2013 m. sausį Keuruu ekokaimą savo namais vadino 31 gyventojas, iš kurių septyni buvo jaunesni nei 17 metų amžiaus.

Keuruu ekokaime naudojami trijų rūšių sprendimų priėmimo būdai. Skubių sprendimų reikalaujančiais klausimais sprendimai priimami balsų dauguma. Kaip pavyzdį galima paminėti nedidelius pirkinius arba sprendimus dėl bendrų sodo darbų datų. Didesnių lėšų reikalaujančiais ir

svarbesniais klausimais, pavyzdžiui, finansinių investicijų ar naujų gyventojų atrankos klausimais, sprendimų priėmimas yra pagrįstas dalyvaujančių asmenų konsensusu. Tai reiškia, kad sprendimas priimamas tik tuo atveju, jei niekas jam neprieštarauja. Trečiasis sprendimų priėmimo būdas naudojamas, kai reikalingos specialios žinios. Tokiems sprendimams priimti sudaromi komitetai ar darbo grupės. Tai, pavyzdžiui, taikoma įgyvendinant pastatų restauravimo projektus.

Visam ekokaimui svarbūs sprendimai priimami vadinausiuose „pirmadienio susirinkimuose“. Kiekvieną pirmadienį ekokaimas organizuoja susirinkimą, kuriame gali

*Medis iš sniego Keuruu ekokaime.
Nuotraukos autorius: Pirta Ala*

dalyvauti visi bendruomenės nariai ir kiti gyventojai. Kiti gyventojai – tai retkarčiais atvykstantys lankytojai arba gyventojai, ilgiau nei pusę metų laipsniškai siekiantys nuolatinės narystės ekokaime. Bet kuris susirinkimo dalyvis gali pasiūlyti svarstyti klausimą, įrašydamas jį į ant sienos kabantį sąrašą.

Susirinkime visi dienotvarkės klausimai svarstomi naudojant „rato“ modelį. Tai reiškia, kad sėdėdami ratu kiekvienas išsako savo nuomonę, pristačius klausimą. Tai garantuoja, kad kiekvienas bus išgirstas.

Susirinkimuose gali dalyvauti visi, tačiau tik oficialūs Keuruu ekokaimo sąjungos nariai gali dalyvauti priimant sprendimus, kai svarstomi svarbūs finansiniai arba naujų gyventojų bei narių priėmimo į bendruomenę klausimai. Ypač svarbu, kad tik nariai gali nutarti dėl naujų narių priėmimo.

Keuruu ekokaimas teisiškai registruotas kaip asociacija, jo valdyba susitinka maždaug kartą per mėnesį. Faktiškai visi sprendimai priimami „pirmadienio susirinkimuose“, valdyba yra tiesiog teisinis organas, kuris yra privalomas kiekvienai juridškai registruotai asociacijai. Valdybos susirinkimuose oficialiai fiksuojami „pirmadienio susirinkimo“ sprendimai, tvirtinami sprendimai finansiniais ir naujų gyventojų ar narių priėmimo klausimais.

Ansa Palojärvi

Papildoma medžiaga skaitymui:

Keuruu ekokaimo tinklalapis: www.keuruunekokyla.fi

*Miegamasis pastatas Keuruu ekokaime.
Nuotraukos autorius: Samis Alas*

SAVIVALDOS SISTEMA KOVČEGO EKOKAIME, RUSIJA

Kovčego ekokaimas buvo įsteigtas 2001 metais. 2013 metais jame gyveno apie 150 gyventojų, iš kurių beveik trečdalis buvo jaunesni nei 16 metų amžiaus vaikai.

Sprendimai priimami visuotiniuose ekokaimo narių susirinkimuose. Nuo pat ekokaimo įsteigimo pradžios jame gyveno gana daug žmonių, todėl būtų buvę sunku priimti sprendimus konsensuso būdu. Dėl šios priežasties buvo nuspręsta, kad sprendimas yra laikomas priimtu, jei už jį balsuoja 3/4 susirinkime dalyvaujančių narių (narys reiškia šeimą arba asmenį, turintį 1 ha ploto žemės sklypą. Jei tai šeima, balsuoja tik vienas jos atstovas). Pirmaisiais gyvavimo metais visuotiniai susirinkimai buvo

Bendruomenės diskusijos. Šaltinis: Kovčego ekokaismo archyvas

šaukiami gana reguliariai – kas mėnesį, nes reikėjo aptarti daugybę klausimų, pavyzdžiui: naujų narių priėmimas, infrastruktūros organizavimas, įvairios bendruomenės gyvenimo taisyklės ir veiklos. Dabar susirinkimai šaukiami pagal pageidavimą, kai iškyla klausimų, dėl kurių turi būti priimtas sprendimas.

Sprendimų priėmimo balsų dauguma sistema turi du trūkumus: visų pirma, ekokaimas nuolat susiduria su būtinybe priimti sprendimus dėl įvairių smulkmeniškų arba gana siauros specializacijos klausimų. Iš pradžių jie taip pat buvo svarstomi visuotiniuose susirinkimuose,

o tai pareikalavo daug laiko, susirinkimai trukdavo ilgai ir vargindavo narius, kuriems svarstomi klausimai buvo neįdomūs arba nesuprantami. Norint šito išvengti, vėliau buvo nutarta šaukti mažesnius susirinkimus siauresniems ir specializuotiems techniniams klausimams spręsti, pavyzdžiui, priimti sprendimus dėl kelių statybos ir priežiūros darbų. Tie, kurie nori ir jaučiasi esą kompetentingi konkrečiais klausimais, gali dalyvauti mažesniuose susirinkimuose, kurie šaukiami gana reguliariai (apytikriai kartą per savaitę). Bendro pobūdžio klausimai priklauso visuotinio susirinkimo kompetencijai.

Vaikai taip pat sugeba organizuotis. Nuotraukos autorius: Ivanas Kulyasovas

Kitas sprendimų priėmimo balsų dauguma sistemos trūkumas yra 3/4 balsų balsavimas, kuris sukuria nuolatinę opoziciją principiniams klausimais, dėl kurių egzistuoja dvi priešingos nuomonės. Pavyzdžiui, Rusijos ekokaimuose (ir ne tik Rusijos) nesibaigia diskusijos dėl ekokaismo žemės nuosavybės: ar ji turėtų būti kolektyvinė, ar individuali.

Vyrų būrelio susijimas. Nuotraukos autorius: Ivanas Kulyasovas

Buvo įsteigtas teismas, išrinktų teisėjų taryba sprendžia ginčus ir mėgina išplėsti bendrą požiūrį į esmines ekokaismo nuostatas. Ši taryba rinkdavosi 1–2 kartus per savaitę, tačiau, rašant šią knygą, ji dar nebuvo iki galo susiformavusi. Kitas bandymas sukurti erdvę diskusijoms ir stiprinti vieningą požiūrį yra diskusijų klubas, kurį įsteigė iniciatyvinė grupė ir į kurį renkasi suinteresuoti žmonės.

Antonina Kulyasova

SPRENDIMŲ PRIĖMIMO PROCESAI SVANHOLMO EKOKAIME, DANIIJA

Svanholmo ekokaimas gyvuoja kaip labai glaudi bendrą ūkį turinti bendruomenė. 2013 metais Svanholmą savo namais vadino 85 suaugusieji ir 56 vaikai bei kintantis svečių skaičius.

Nuryti piliulę

Bendruomenės susirinkimas – aukščiausias sprendimų priėmimo organas. Susirinkimas šaukiamas kartą per dvi savaites, jame gali dalyvauti visi nariai ir svečiai. Susirinkimuose gauname informacijos,

diskutuojame ir priimame visus bendrus sprendimus, liečiančius visą kolektyvą. Svanholmo bendruomenėje sprendimus priimame konsensuso būdu. Tai reiškia, kad norint priimti sprendimą jam privalo pritarti visi nariai. Konsensusas yra sprendimų priėmimo modelis, kuriuo siekiama išvengti mažumos nepasitenkinimo ir susierzinimo, jei sprendimas priimamas daugumos balsais. Jei bent vienas pasisako prieš, sprendimas nebus priimtas, tačiau pasiūlymas nėra paprasčiausiai atmetamas, tiesiog baigiamas klausimo svarstymas. Realiai procesas paprasčiausiai trunka ilgiau – galbūt reikės keletą kartų atsitraukti ir padaryti tam tikrus pasiūlymo pakeitimus pagal bendruomenės susirinkimo metu išsakytas pastabas ir prieštaravimus. Galbūt teks keletą kartų persiversti per galvą ir „nuryti piliulę“, kol pagaliau visi nariai pritars pasiūlymui. Galbūt proceso metu suprasite, kad privalote praryti daugiau nei vieną piliulę, kad būtų pritarta pasiūlymui, ir nutarsite atsisakyti savo siūlymo. Galbūt po kurio laiko vėl norėsite jį pateikti, jei nuspręsite, kad atmosfera pasikeitė.

Iš siūlymui nepritarusių asmenų tikimasi, kad jie pasiūlys alternatyvų sprendimą, kuris būtų jiems priimtinas. Jei bendruomenės susirinkimo metu juntama, kad sprendimas yra atmetamas arba jo priėmimas vilkinamas dėl dviejų tarpusavyje prieštaraujančių grupių judėjimo skirtingomis kryptimis, paprastai jų prašoma tarpusavyje pasikalbėti ir pateikti naują pasiūlymą. Dažnai pastebime, kad per tokį pokalbį problemos yra daug išsamiau aptariamios nei prieš tai, ir galiausiai paaiškėja, kad gali būti priimamas visiškai kitoks sprendimas.

Išklausti ir nusileisti

Jei Svanholmo ekokaime norime gyventi, vadovaudamiesi savivaldos principu, privalome pasirinkti konsensuso modelį, nes priešingu atveju valdytume vieni kitus, keisdamiesi pagal daugumos norus. Konsensuso modelis turi dar vieną privalumą – jis nereikalauja sustiprinti nuomonių skirtumų, kaip dažnai atsitinka prieš įvykstant referendumui.

Sustiprėjusi nuomonių poliarizacija yra aiškiai matoma politiniuose debatuose prieš svarbų referendumą. Jei norite, kad Svanholmo bendruomenėje kas nors vyktų, svarbu ne tiek išsakyti savo nuomonę ir tarti paskutinį žodį, kiek išklausti ir nusileisti. Jei sugebate būti atviri ir lankstūs bei pritaikyti savo idėjas pagal kitų norus ir poreikius, tuomet galite būti tikri, kad bus rimtai pasižiūrėta į jūsų siūlymus.

Kai Svanholmo ekokaime ruošiamasi priimti svarbius sprendimus, neskubame, nes, mūsų manymu, svarbu, kad klausimai būtų nuodugniai apsvarstyti prieš priimant vieną ar kitą sprendimą. Todėl mes laikomės taisyklės, kad sprendimas dėl pasiūlymo negali būti priimtas per tą patį susirinkimą, kuriame jis buvo pristatytas. Galutinis sprendimas gali būti priimtas ne anksčiau nei per kitą susirinkimą ar net vėliau, jei pasiūlymai privalo būti peržiūrėti.

Išlaikyti pusiausvyrą

Akivaizdu, kad kartais sprendimai turi būti priimami greitai, pavyzdžiui, jei norima viršyti virtuvės biudžetą, nes pasiūlyta nauja, labai gera orkaitė, kurią naudojant visi darbai vyktų lengviau ir sklandžiau, bet pasiūlymas galioja tik vieną savaitę.

Kartais individui, gyvenančiam Svanholmo ekokaime, gali būti sunku apsispręsti. Pavyzdžiui, jei ES leido mums pagaminti daugiau pieno, o galvijais besirūpinanti grupė nori nupirkti 30 papildomų melžiamų karvių, kokių finansinių pasekmių šis sprendimas turės ilguoju laikotarpiu? Galbūt mes suprantame, kad dėl to reikės padidinti tvartą, įdarbinti daugiau žmonių, įsigyti daugiau mašinų ir t. t. Tačiau kiek mes galime iš to uždirbti? Kokį poveikį padidėjęs mėšlo kiekis turės mūsų pasėlių kokybei? Kokia bus ekologinio pieno rinka po 2–3 metų? Ar turėsime išpilti pieno perteklių į kanalizaciją? Ar Kopenhagos gyventojai stovės eilėse, norėdami įsigyti mūsų pieno?

Savininkas ir darbuotojas viename asmenyje

Dalyvaujant visuose sprendimų priėmimo proceso etapuose, dažnai viskas tampa sudėtingiau nei buvo tikėtasi. Gyvendami Svanholmo bendruomenėje esame ir darbdavys, ir darbuotojas vienu metu, į viską privalome žiūrėti tiek iš vadovo, tiek iš darbininko perspektyvos. Kiekviename projekte privalo būti tinkamai išspręsti ne tik finansiniai, bet ir ekologiniai klausimai – kitais žodžiais tariant, visos sritys turi susieiti. Be to, viskas turi atitikti mūsų susikurtą viziją, kokia Svanholmo bendruomenė turėtų būti ateityje. Dėl šios priežasties visuomet stengiamės kiek įmanoma realiau apskaičiuoti, prieš šokdami per griovį ir priimdami galutinį sprendimą.

Darbo grupės

Kol pasiūlymas patenka į bendruomenės susirinkimą, prieš tai daugybė darbo grupių pirmiausia apsarsto daugumą jo aspektų. Jei, pavyzdžiui, Jakobas prašosi priimamas į bendruomenę, pasiūlymas turi būti nagrinėjamas kontaktų grupėje. Jei pasiūlymas susijęs su paskolos padidiniu, jį turi apsarstyti ekonomikos grupė. Anitos, norinčios pradėti mokytis, kad galėtų tapti cirko artiste, pasiūlymą apsarsto švietimo grupė ir t.t. Atskiros grupės gali priimti savo nepriklausomus sprendimus tik pagal tam tikras nustatytas ribas. Jei bendruomenės susirinkimas priėmė sprendimą dėl investicijoms skirtos metinės sumos, investicinė grupė turi nutarti, kaip ta suma turi būti paskirstyta darbo grupėms, atsižvelgiant į jų poreikius. Bendruomenės susirinkimas taip pat nusprendžia, kiek narių vienu metu gali būti mokslo atostogose, o švietimo grupė turi nutarti, kuriems nariams pasiseks konkrečiais metais.

Kai tik įmanoma, laikomės principo, kad grupės sudarantys asmenys būtų kaip įmanoma glaudžiau susiję su sprendžiamais klausimais. Asmenys, norintys pradėti studijuoti, priklauso švietimo grupei, o investicinių planų turintys asmenys įeina į investicijų grupę ir t. t. Žinoma, susidomėjimas ir iniciatyva taip pat yra labai svarbūs, todėl grupėse gali dalyvauti visi norintys Svanholmo bendruomenės nariai.

Svanholmo svečiais besirūpinanti grupė

Papildoma medžiaga skaitymui:

Svanholmo ekokaimo tinklalapis: <http://www.svanholm.dk/index.php?id=77>

PATARIMAI JAUNO EKOKAIMO GYVENTOJAMS *paremti Baltijos jūros regiono ekokaimų patirtimi*

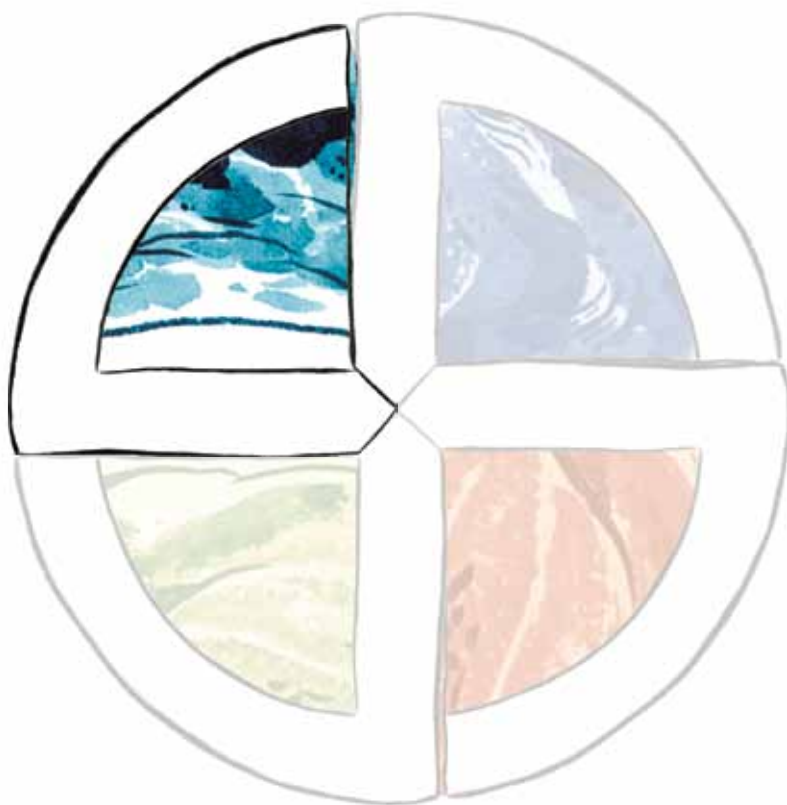
- Įsijungimas į ekokaimų judėjimą nėra vien protestavimas prieš visuomenėje įsigalėjusias ydas ir galimybė pasitraukti iš „žiurkių lenktynių“. Gyvenimas persikėlus į ekokaimą tęsiasi ir reikia surasti alternatyvius veiklos būdus bei pragyvenimo šaltinius. Jūs turite sąžiningai prisipažinti, ką jūs pats (pati) labiausiai mėgstate ir vertinate gyvenimo teikiamose galimybėse, o ne orientotis į visuomenės primestus „teisingo“ gyvenimo standartus.
- Svarbu, kad ekokaimo bendruomenės narius jungtų ne tik bendros vertybės, bet ir bendra veikla. Norint išlaikyti ir sustiprinti kaimo ekologinį pobūdį, ypač daug dėmesio turi būti skiriama gamtosauuginiams projektams ir renginiams, padedantiems geriau pajusti tėviškės gamtos ritmus ir suprasti pirminį tautos bei regiono papročių tikslą.
- Jei ekokaime numatoma turėti daug bendros nuosavybės, reikia daug dėmesio skirti bendruomenės savivaldos sistemai sukurti, o taip pat turėti keletą aiškių taisyklių, nustatančių, kokius narius bendruomenė galėtų ir norėtų priimti.

3 etapas

VĒJO STICHIJA

Nuolat nupūskite kasdienybės dulkes, nes susikaupus nenaudojamai vėjo energijai galite būti nublokšti uragano.

Iš ekokaimų folkloro:

ISTORIJA APIE PERMAINŲ NAUDĄ

Sugrįžo sūnus iš darbo, atsisėdo virtuvėje ir guodžiasi motinai:

– Kad tu žinotum, mama, kaip sunku pasidarė dirbti, kai prie mūsų komandos prijungė kitą skyrių. Iki tol aiškiai žinojau savo pareigas ir jaučiau, kad kitiems bendradarbiams esu autoritetas savo srityje. O dabar naujokai nuolat ginčijasi ir nenori klausyti mano nurodymų. Kabineto durys neužsidaro: vienam nepatinka tas, kitam anas. Šiandien pasijutau lyg būčiau spirginamas keptuvėje.

Motina tuo metu maišė blynų tešlą. Ji pastatė keptuvę ant viryklės ir kepdamą blynus pasakė:

– O aš pastebėjau, kad šios permainos tau labai į naudą. Anksčiau viskas vyko taip sklandžiai, kad tavo charakteris buvo tapęs toks pat minkštas kaip ši blynų tešla. Tu buvai praradęs gebėjimą ginti savo nuomonę ir kam nors pasakyti „ne“. O dabar be šių savybių niekaip neapsieisi. Žiūrėk, kaip sukietėjo blynų tešla pakepta keptuvėje. Taip ir tavo charakteris pamažu keičiasi ir tampa tvirtesnis.

Sūnus susimąstęs pakilojo jam į lėkštę įdėtą pirmą iškeptų blynų porciją ir atsakė:

– Na, gal tu ir teisi, šios permainos grūdina charakterį. Bet vakar, kai viena bendradarbis apsisverkė po pokalbio su manimi, išsigandau, kad iš komandinio žaidėjo virstu diktatoriumi. Anksčiau stengdavausi su visais elgtis maloniai, o dabar kartais taip suerzina kai kurių žmonių nesupratingumas, kad nutraukiu diskusijas ir net nebeieškau mandagių žodžių.

Motina, laužydama šokolado plytelę, j tai atsakė:

– Žiūrėk, šokoladas dabar kietas, bet tuoj aš jį pakaitinsiu ir jis suminkštės. Taip ir tu, kasdien spirginamas nuolatinių pokyčių „keptuvėje“, išmoksi valdyti savo emocijas ir surasi būdus, kaip išvengti perdėto kietumo santykiuose su bendradarbiais.

Ji apipylė suskystėjusiu šokoladu blynus ir pastatė prieš sūnų kavos puodelį.

– Permainos turi galią suteikti žmogui visas savybes, kurių jam trūksta. O kai jos padarys tavo būdą nei per minkštą, nei per kietą, tu tapsi toks pat galingas kaip kava, kuri patekusi į jai be galo priešišką aplinką – verdantį vandenį – sugeba tą aplinką paversti aromatingu ir skaniu naujos rūšies gėrimu.

3 EKOKAIMŲ GYVAVIMO CIKLO ETAPAS: POKYČIŲ VALDYMAS - KAIP SUMAŽINTI ATOTRŪKĮ TARP EKOKAIMO VIZIJOS IR REALAUS GYVENIMO?

Šiame pasaulyje nėra nieko pastovaus, išskyrus patį nepastovumą.

Džonatanas Sviftas

Norėdami palaikyti ekokaimo tvarumą jo gyventojai turi būti pasirengę nuolatiniam pokyčiams. Gyvenimas neišvengiamai koreguoja įsikūrimo etape suformuotą ekokaimo viziją, todėl ekokaimo gyventojai turi nuolat balansuoti tarp siekio laikytis pirminės ekokaimo vizijos, dėl kurios sutarė steigdami ekokaimą, ir noro ją keisti, priderinant prie laiko aktualijų. Su ypač daug problemų susiduria ekokaimai, kuriuose siekiama sukurti glaudžiai bendraujančią bendruomenę.

Pagrindinis 3 ekokaimų gyvavimo ciklo etapo iššūkis

Dauguma ekokaimų stengiasi kuo mažiau keisti ekokaimo viziją, suformuotą steigimo etape. Tačiau kai kuriais atvejais sunku to išvengti. Didžiausi iššūkiai ekokaimo laukia tuomet, kai įvyksta ekokaimo plėtra, papildanti bendruomenę naujais gyventojais, arba užaugusi jaunoji karta į pirmą vietą iškelia kitas vertybes ir propaguoja kitokį gyvenimo būdą.

Nauji gyventojai meta didžiulį iššūkį bendruomenės tvarumui, nes jie dažnai laikosi kitokių vertybių, ypač, jei prieš persikeldami į ekokaimą nedalyvavo ekokaimų judėjime ir ateina iš tradicinės visuomenės. Jų įpročių, normų ir prioritetų priderinimas užima laiko ir reikalauja nuolatinių pastangų.

Sparčiai didėjant gyventojų skaičiui arba esant didelei žmonių kaitai gali prireikti persvarstyti ekokaimo viziją, kuri buvo sukurta steigiant bendruomenę. Ar esate pasirengę keisti savo ekokaimo viziją, siekdami integruoti naujus narius, turinčius kitokį požiūrį? Jei ne, tuomet privalote nustatyti potencialių narių atrankos kriterijus ir sugalvoti vertinimo eigą. Tai gali apimti daug žmogaus savybių ir keletą priėmimo etapų. Be to, labai padėtų aiškos taisyklės, apibrėžiančios bendruomenės narių pareigas, kad būtų išvengta konfliktų ateityje, arba tuo išskirtiniu atveju, jei iš ekokaimo norėsite pašalinti asmenį, kurio elgesys bendruomenėje netoleruotinas.

NARYSTĖ – PALAIPSNIS PROCESAS KEURUU EKOKAIME, SUOMIJA

Keuruu ekokaimas buvo įsteigtas 1997 metais. 2013 m. sausį Keuruu ekokaime gyveno 31 gyventojas nuo 0 iki 73 metų amžiaus, iš kurių septyni buvo jaunesni nei 17 metų amžiaus.

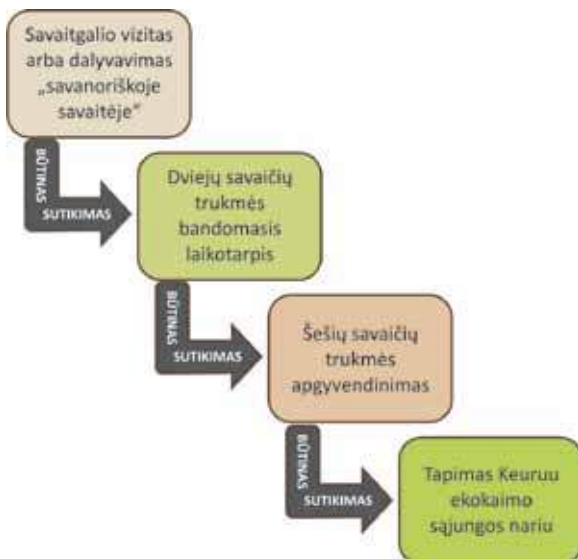
Apsnigtas kiemas Keuruu ekokaime.
Nuotraukos autorius: Pirta Ala

Keuruu ekokaimas priima naujus narius. Iš pradžių bendruomenė neturėjo jokio įstojimo mechanizmo, kuris būtų taikomas naujiems gyventojams. Netrukus buvo pastebėta, kad tiek ekokaimui, tiek ir suinteresuotiems asmenims būtų naudinga sukurti pakopinę tapimo nariu sistemą, kuri leistų susipažinti su žmonėmis ir gyvenimo būdu.

Žmonės, kuriuos domina galimybė prisijungti prie ekokaimo bendruomenės, pirmiausia į ekokaimą atvyksta dviejų dienų vizitui. Pirmojo apsilankymo tikslas yra susipažinti su bendruomene ir jos nariais bei gauti visą informaciją, reikalingą norint priimti sprendimą dėl įstojimo į bendruomenę.

Po pirmojo vizito bendruomenė nusprendžia, ar asmuo gali atvykti ir ekokaime praleisti dvi savaites. Po dviejų savaičių laikotarpio priimamas sprendimas dėl apsigyvenimo ekokaime šešių mėnesių laikotarpiui. Jam pasibaigus, kandidatas gali kreiptis į Keuruu ekokaimo asociaciją dėl priėmimo į bendruomenę.

Kiekviename etape po atviro aptarimo būsimi gyventojai konsensuso būdu atrenkami asociacijos susirinkimuose. Jei nors vienas narys pasisako prieš, asmuo negali tęsti tolesnės tapimo ekokaimo gyventoju procedūros.

Pakopinis narystės procesas Keuruu ekokaime

Keuruu ekokaimo ženklas.
Nuotraukos autorius: Pirta Ala

Visi asociacijos nariai ir laikini gyventojai pasižada laikytis bendrų taisyklių ir susitarimų. Keuruu ekokaimas stengiasi, kad tokių taisyklių būtų kiek įmanoma mažiau. Praėjus keletui metų nuo ekokaimo įkūrimo buvo nustatyta keletas paprastų taisyklių. Jos vadinamos „3 K“ – dėl jų suomiško pavadinimo „Älä kännää, älä käännätä, älä kähinöi“ („neprisigerk, nekeisk tikėjimo, nesimušk“). Šios taisyklės labai retai kada pažeidžiamos, tačiau jei tai įvyksta, imamas skubių veiksmų. Jei gavęs pirmą raštišką įspėjimą asmuo vėl sulaužo taisyklės, tai reiškia, kad prasižengėlis privalo palikti ekokaimą (ypač griežtai baudžiama už alkoholio ir narkotikų vartojimą). Agresyvaus elgesio atveju pirmiausia bandoma spręsti problemą pasitelkus tarpininkus arba naudojant visų narių „jausmų būrelio“ metodą.

Ekokaimo gyvavimo pradžioje iš visų narių buvo tikimasi keturių valandų savanoriško darbo ekokaimo labai kiekvieną darbo dieną. Nėra jokios apskaitos sistemos ir niekas nekontroliuoja darbo valandų, atlikti šią pareigą – kiekvieno individualaus gyventojų/nario sąžinės reikalas. Šiuo metu yra bendrai susitarta, kad visų narių užduotis yra asmenine veikla remti, išsaugoti ir plėtoti Keuruu ekokaimo asociacijos tikslus. Praktiniame gyvenime daugelį bendrų darbų (teritorijos tvarkymą, maisto gaminimą, valymą ir t. t.) ekokaimo gyventojai pasiskirstė tarpusavyje.

Ansa Palojärvi

NAUJOS KARTOS RENGIMAS

Norint užtikrinti ilgalaikį ekokaimo tvarumą, svarbu turėti galvoje, kad ateitis daug kuo priklausys nuo jaunesnės kartos. Ar užaugę vaikai liks gyventi bendruomenėje? Ar jų vertybės stipriai skisis ir, jei taip, kaip keisis gyvenimas ekokaime? Šie klausimai nuolat neramina ekokaimo bendruomenės, mąstančias apie ilgalaikę perspektyvą, todėl jie pabrėžia vaikų ir jaunimo įtraukimo į ekokaimo gyvenimą, jų švietimo, paremto ekokaimo judėjimo idėjomis ir patirtimis, svarbą.

VAIKAI SVANHOLMO EKOKAIME, DANIJA

Svanholmo ekokaime didžiulis prioritetas skiriamas vaikams ir bendruomenė stengiasi kiek įmanoma labiau įtraukti vaikus į kasdienį bendruomenės gyvenimą. Danija turi vieną geriausių valstybinių rūpinimosi vaikais sistemų pasaulyje. Danijoje paprastai abu tėvai dirba ne namie ir plačiai po visą šalį išsidėsčiusi dienos priežiūros institucijų sistema rūpinasi visais vaikais net iki 10 metų amžiaus. Tai Danijos gerovės valstybės modelio dalis, kur numatyta, kad visi tėvai turi teisę gauti jų vaikų priežiūros paslaugas tomis valandomis, kada jie dirba. Dauguma išlaidų už šią paslaugą padengiama iš bendrojo mokesčių fondo, tad tėvai pagal federalinius įstatymus privalo sumokėti tik nedidelę jų dalį. Paprastai vaikai dienos priežiūros centrus lanko nuo 6 mėnesių amžiaus. Tai reiškia, kad Danijoje vaikas vidutiniškai didžiąją dalį savo ryto ir dienos laiko praleidžia ne namie, o viešojoje vaikų dienos priežiūros institucijoje arba privačioje vaikų priežiūros grupėje su kitais 3–4 vaikais. Kai vaikams sueina 3 metai, jie pradeda lankyti vaikų darželius. Nuo 6 metų iki 10 metų amžiaus vaikai maždaug pusę dienos praleidžia mokykloje, o likusią dienos dalį – veiklos centre. Nuo 10 metų amžiaus vaikai gali pradėti lankyti jaunimo klubus ar kitus būrelius, pavyzdžiui, sporto ar muzikos užsiėmimus.

Šios dienos priežiūros paslaugos yra mūsų pasiektos gerovės dalis ir daugeliui šeimų tai priimtina. Tačiau vaikai didžiąją savo laiko dalį praleidžia ypatingame vaikų pasaulyje, kuris beveik visiškai atskirtas nuo suaugusiųjų pasaulio, neskaitant tų institucijų personalo. Todėl vaikai neturi jokio supratimo apie suaugusiųjų darbinį gyvenimą ir turi nedaug galimybių pabūti gamtoje. Per savo vaikystės metus jie turi prisitaikyti prie daugybės įvairių vaikų priežiūros institucijų, privalo laikytis laiko grafikų bei kiekvienos naujos institucijos taikomos skirtingos tvarkos ir logikos. Beveik nelieka vietos savivaldai.

Vaikų savivalda

Svanholmo ekokaimo vaikai gyvena kartu su savo tėvais kaip ir kiti vaikai, tačiau jie daug artimiau bendrauja su daugeliu suaugusiųjų ir dalyvauja beveik visose Svanholmo bendruomenės gyvenimo srityse. Privaloma mokykla yra už Svanholmo ekokaimo ribų, pagal Danijos mokyklų sistemą vaikai nuo 6 metų kasdien privalo mokykloje praleisti 2–4 valandas, palaipsniui šis laikas ilgėja ir pasiekus 16 metų amžių sudaro 6–7 valandas.

Svanholmo bendruomenėje vaikų priežiūros tikslas yra suteikti vaikams galimybę dalyvauti plataus spektro veikloje ir įvyniuose, įskaitant darbinį gyvenimą, bei leisti jiems vystytis kaip individualybėms ir kaip savivaldos grupei. Mes stengiamės padėti jiems rasti savo individualų ritmą ir suprasti savo poreikius, o tai nėra lengva, jei visą savo vaikystę jie turi praleisti vaikų priežiūros institucijos stipriai reguliuojamoje aplinkoje.

Šiuo metu mes turime gana didelę ikimokyklinio amžiaus vaikų (6–7 metų) grupę, kuriais rūpinamasi mūsų ikimokyklinio amžiaus vaikų grupėje, esančioje vaikų centre, kurį gali lankyti ir aplinkinėse vietovėse gyvenantys vaikai. Centro darbuotojai yra bendruomenės nariai, kurių darbas yra vaikų priežiūra ir kurie dažniausiai būna baigę vaikų priežiūros srities studijas.

Vaikai, išskyrus kelis, atėję į centrą gali vaikščioti kur nori ir daugelis suaugusiųjų su jais artimai bendrauja ir dalyvauja jų auklėjime. Tačiau yra keli suaugusieji, kurie profesionaliai dirba su vaikais ir atsako už juos. Suprantama, vaikai negali dalyvauti sudėtinguose gamybiniuose procesuose, nes tai trukdytų mūsų įmonėms dirbti veiksmingai ir konkurencingai. Tačiau vaikai visuomet gali stebėti procesus, matyti, su kuo jų tėvai ir kiti suaugusieji susiduria gyvenime, ir jei ekokaime vyksta kas nors įdomaus, galite būti tikri, kad vaikai tikrai bus ten.

Vaikai ir darbas

Kai kuriuos paauglius domina darbinė veikla ir jie nori ją išbandyti. Todėl mes susitariame su jais, kad jie gali dirbti po pamokų ir kartu užsidirbti papildomų kišenpinigių. Tokie susitarimai visuomet yra pagrįsti laisva jaunuolių valia, tačiau po to jie privalo tų susitarimų laikytis arba prašyti juos pakeisti.

Šiuolaikiniai gebėjimai

Paprastai mūsų tikslas yra suorganizuoti vaikų priežiūrą ir švietimą tokiu būdu, kad mūsų vaikai augtų įgydami kuo didesnių savireguliacijos įgūdžių, ir tai dažniausiai darome suteikdami jiems dideles erdves ir galimybes veikti tiek patalpose, tiek lauke, bei laiko surasti nuosavą gyvenimo kelią. Vaikai žino daugybę reagavimo ir savo galimybių valdymo būdų ir mes tai vertiname kaip labai svarbų „šiuolaikinį gebėjimą“, padedantį valdyti asmenines galias, poreikius ir norus. Šiandien žmonės patys turi žinoti ir sugebėti jausti savo poreikius, o mes privalome juos išmokyti būti realistais vertinant juos supančio pasaulio teikiamas galimybes.

Vaikai yra skirtingi

Kai kurie vaikai tarp savo klasiokų turi daugybę draugų, lanko įvairius sporto būrelius ir begalę kitų užsiėmimų. Kitus labiausiai domina darbas Svanholmo ekokaime. Kai kurie daug valandų praleidžia

žaisdami kompiuterinius žaidimus. Kiti vaikštinėja paskendę savo mintyse ir didžiąją laiko dalį praleidžia būdami vieni. Svanholmo bendruomenėje turėtų būti vietos visiems skirtingų tipų vaikams. Vieni tyrinėja gamtą ir apylinkes, statydami pašiūres miške, augindami vištas ir triušius arba jodinėdami arkliais, o kiti didžiąją laiko dalį praleidžia skaitydami, rašydami, piešdami ir žaisdami patalpose. Mes stengiamės savo vaikams pasiūlyti pagalbą išbandant ką nors nauja, jei atrodo, kad jie per daug vienpusiškai, tačiau paprastai mes pasitikime, kad jie patys gali surasti savo kelią, nes jie gyvena įtraukti į įvairialypį socialinį tinklą ir turi daug galimybių veikti.

Vaikai žaidžia drauge

Ko gero pats svarbiausias vaikystės Svanholmo bendruomenėje privalumas yra tas, kad aplink visuomet yra vaikų, kitaip nei šiuolaikinėje šeimoje. Mūsų vaikai daug laiko praleidžia žaisdami drauge be suaugusiųjų priežiūros, taip pat ir sudėtingus žaidimus, kurie trunka po keletą mėnesių, ir suaugusiųjų kišimasis būtų didžiulė klaida.

Aktualijų priešaky

Šiandien savivaldos klausimas ir vaikų individualumo paaiskymas yra plačiai aptarinėjami Danijos pedagogų, todėl mums gana įdomu stebėti, kaip dabar traktuojamos problemos ir priimami sprendimai, su kuriais auklėdami savo vaikus, mes susidūrėme jau seniai. Daugeliu atvejų atrodo, kad švietimo sistema Svanholmo bendruomenėje yra pati moderniausia ir kad mažo biudžeto viešai valstybinei institucijai, turinčiai labai ribotą erdvę ir išteklius, būtų sunku jai prilygti patenkinant šiandienos reikalavimus ir poreikius.

Nieko ypatingo

Taigi, kaip mes visa tai darome ir kaip mums pavyksta susitarti? Be abejonės, mes ne visuomet sutariame visais klausimais, tačiau pagrindiniai mūsų vaikų priežiūros būdai remiasi savivaldos ir bendradarbiavimo principais, kuriuos mes taikome visos bendruomenės gyvenime. Nuo pat pradžių bendruomenėje gyveno daug vaikų ir mes privalėjome rasti būdų, kaip jais pasirūpinti. Taigi sprendimai buvo priimti mūsų bendrame susirinkime, kaip ir visais kitais klausimais. Kiekvienas bendras susirinkimas prasideda nuo „vaikų naujienų“, kur vaikai gali išsakyti savo nuomonę arba suaugusieji gali pakalbėti už vaikus. Tėvų susirinkimai šaukiami dažnai ir diskusijos dėl vaikų ir jų auginimo tęsiasi.

Svanholmo svečiais besirūpinanti grupė

KOVČEGO EKOKAIMO MOKYKLA RUSIJOJE: TĖVAI KAIP PAGRINDINIAI MOKYTOJAI

Maždaug trečdaliį Kovčego ekokaimo gyventojų sudaro vaikai, dauguma kurių gimė Kovčege. Taigi, septintaisiais ar aštuntaisiais ekokaimo gyvavimo metais mokyklos klausimas tapo ypač aktualus ir svarbus. Persikėlę gyventi į Kovčegą daugelis ekokaimo gyventojų pradėjo galvoti, kaip suteikti savo vaikams mokyklinį išsilavinimą. Visi tėvai gerai supranta savo vaikų švietimo svarbą. Tačiau kadangi vienas iš pagrindinių persikėlimo gyventi į ekokaimą motyvų Rusijoje yra noras stiprinti santykius šeimoje, tėvams ir vaikams gyvenant drauge, mintis išsiųsti vaikus mokytis į internatą net nebuvo svarstoma. Be to, ekokaimo gyventojai nenorėjo, kad jų vaikai susidurtų su šiandieninio jaunimo gyvenimo pavojais ir grėsmėmis, pavyzdžiui, alkoholiu, narkotikais, žemo lygio formaliu švietimu, priklausomybe nuo kompiuterio ir televizoriaus. Jie taip pat baiminosi, kad jų vaikai įsitrauks į vartotojišką gyvenimo būdą. Kasdien vežti vaikus į artimiausią valstybinę kaimo mokyklą pasirodė netinkama alternatyva

Mokymasis dainuoti bendruomenės name.
Nuotraukos autorius: Irina Popova

dėl duobėto ir kartais automobiliais nepravažiuojamo 13 km kelio. Daugelis šeimų pasirinko mokymo „eksternu“ būdą, kai vaikai mokosi namie, o keletą kartų per metus laiko egzaminus valstybinėje mokykloje, kuriai jie oficialiai priklauso. Vaikai mokosi patys, padedami tėvų ir tų ekokaimo gyventojų, kurie nusimano skirtinguose dalykuose. Tėvai ir kiti Kovčėgo ekokaimo gyventojai, kurie galėjo ir norėjo mokyti vaikus, pradėjo vesti pamokas ikimokyklinukams. Iš pradžių pamokos nebuvo tarpusavyje susijusios, reguliarių pamokų kursas buvo suformuotas vėliau. Tėvai kartkartėmis susitikdavo ir aptardavo, kaip turėtų atrodyti mokykla, jie daug ginčijosi, bet nesugebėjo prieiti prie bendros nuomonės, kaip naujoji mokykla turėtų būti sukurta. Diskusijos šiuo klausimu truko ilgiau nei vienerius metus, kol į Kovčėgą neatvyko nauja šeima ir neįkūrė mokyklos.

Kaip atsirado mokykla?

Olga Sidorova, tuo metu auginusi dvi dukteris, prieš persikeliant į Kovčėgą dirbo vienoje iš Maskvos alternatyvaus mokymo mokyklų. Ji pasakė: „Aš pradėdu! Jei norite, galite prie manęs prisijungti!“ Grupė tėvų, auginančių 5–6 metų amžiaus vaikus, prisijungė prie Olgos, nes jie turėjo laiko eksperimentams: vienus-dvejus metus iki pirmųjų oficialių egzaminų valstybinėje mokykloje. Olga turėjo labai aiškią mokyklos viziją, gerą ir tikslų mokyklos kūrimo etapų supratimą. Kiti tėvai, bendradarbiaujantys su Olga, buvo labai talentingi ir kūrybingi. Jiems kartu pavyko sukurti mokyklos koncepciją.

Mokyklos koncepcija

Koncepcija buvo paremta Vokietijos Voldorfo ir Rusijos akademiko Ščetinino mokyklų sinteze. Abi šios švietimo sistemos bando pažadinti vaikų kūrybingumą ir gebėjimą stebėti, galvoti, analizuoti, susieti, apibendrinti. Mokyklos organizatoriai ir jos pirmųjų mokinių tėvai susitarė, kad svarbiausias mokyklos uždavinys yra vaiko asmenybės formavimas – nuo tada, kai mokinys pradeda lankyti mokyklą būdamas vaikas ir pabaigia ją būdamas beveik suaugęs. Kadangi būsimas žmogaus gyvenimo kelias formuojamas daugiausia mokykloje, mokykla privalo būti pagrįsta ideologija, priešingu atveju viskas būtų beprasmiška. Svarbus ir mokytojo, kaip asmenybės, vaidmuo mokykloje, nes vaikai iš savo mokytojo mokosi ne tik dalyko, bet ir visos pasaulėžiūros. Vadinasi, ir mokytojo asmenybė, ir jo asmeninis gyvenimo supratimas yra labai svarbūs švietimo procese. Todėl mokyklos Kovčėge koncepciją galima apibūdinti taip: mokomų dalykų turinys yra paremtas požiūriu į pasaulį arba konkrečia filosofine koncepcija, o mokymo metodus ir technologiją apibrėžia mokymo turinys.

Mokyklos Kovčėge koncepcija

Nuo rūpesčių dėl apsirūpinimo materialiomis mokymo priemonėmis (vadovėliais, sąsiuviniais, rašomosiomis lentomis, rodomosiomis lazdelėmis, suolais ir t. t.) ekokaimo gyventojai perėjo prie visai kito mokymo supratimo, traktuodami jį kaip labai kūrybingą abipusių mainų procesą, kuriame susitinka žinių ieškotojas ir žinių turėtojas. Tėvai irgi tapo mokymo proceso dalimi. Tai reiškia, kad į mokyklą eina ne tik vaikas, bet visa šeima drauge.

Praktika

Pirmaisiais Kovčego mokyklos mokslo metais mokytojai dažniausiai buvo tėvai vaikų, kurie pradėjo lankyti mokyklą Kovčege. Jie dalinosi mokymo pareigomis ir nuolat tyrinėjo mokymo procesą kartu su savo vaikais. Kiekvienai savaitei pasibaigus tėvai-mokytojai suplanuodavo kitą savaitę ir atlikdavo reikiamus mokymo programos pataisymus. Jie organizuodavo vadinamąjį bendrą „pasinėrimą“ į vaikų studijuojamą dalyką, kurio esmė – kelių dienų ar vienos-dviejų savaitių nepertraukiamas išsamus vieno dalyko studijavimas, kurio metu tiek tėvai, tiek vaikai pasiekdavo studijuojamo dalyko bendrą ir gilų supratimą. Mokykla nebuvo atskirta nuo gyvenimo, bet tapo labiausiai jaudinančia jo dalimi. Įdomaus ir su kasdieniu gyvenimu susieto pažinimo procese mokykloje suteiktos žinios buvo suvoktos kaip integrali pasaulio dalis.

Nuo pačios pradžios didžiulis dėmesys buvo skiriamas kūrybingam darbui. Įvairius rankdarbių, meno ir muzikos menų dėstė tėvai ir Kovčego ekokaimo gyventojai, tarp kurių nemažai muzikantų ir menininkų, galinčių perduoti savo žinias vaikams ir suaugusiems. Projekto idėja nuo pat pradžios pasirodė esanti sėkminga. Visas pirmos klasės mokymas buvo sukoncentruotas ties kelionių idėja. Geografijos dalykas buvo pasirinktas pagrindine tų mokslo metų linija. Pirmiausiai vaikai ištyrinėjo namą, tada teritoriją aplink jį ir galiausiai visą kaimą. Per matematikos pamokas jie mokėsi skaičiuoti, rašė rašinėlius rusų kalbos tema ir tuomet, naudodamiesi žemėlapiais ir knygomis, pradėjo tyrinėti miškus, upes, kalnus, jūras. Klasė vyko į ekskursijas į gretimai esantį mišką ir apylinkes. Kiekvienai temai buvo skiriama viena savaitė. Per tą savaitę kaip mokymo medžiaga buvo naudojamos įvairios knygos, filmai, keliautojų pasakojimai. Įgytos žinios buvo išreiškiamos raštu ir rankdarbiais: mokiniai piešė, iš molio kūrė landšafto modelius ir t. t.

*Gautos naujos žinios džiugina.
Nuotraukos autorius: Irina Popova*

Daug dėmesio buvo skiriama visų pamokos dalyvių nuotakai: pamoką vedančių suaugusiųjų ir vaikų. Mokytojas privalėjo būti linksmai nusiteikęs pamokai, o mokiniai turėjo su malonumu ateiti į pamoką. Jei mokytojas buvo prislėgtas arba liūdnas, pamokos galėjo būti atšauktos. Taip pat jei mokinukas nebūdavo nusiteikęs dalyvauti pamokoje, jam buvo pasiūloma tą dieną praleisti pamokas.

Antroje klasėje pradiniai principai buvo šiek tiek keičiami, nes reikėjo griežčiau laikytis valstybinės mokyklos reikalavimų. „Pasinėrimo“ metodas, pagal kurį visą savaitę ar 10 dienų mokomas tikrai vienas dalykas, pasirodė esąs labai sėkmingas. Per šį trumpą laikotarpį mokiniai sugebėdavo išmokti didžiąją dalį mokymo programos, kuri oficialiose mokyklose dėstoma ištisus metus. Dvi disciplinos kartais būdavo kaitaliojamos kas savaitę, pavyzdžiui, rusų kalbos gramatika su skaitymu, matematika su aplinkos apsauga. Taikant šią sistemą mokiniai per vieną savaitę galėdavo daug išmokti ir jų žinios buvo gilesnės nei paprastai mokantis pagal daugelio disciplinų sistemą. Tie patys principai buvo taikomi ir aukštesnėse klasėse.

Tėvų-mokytojų komanda prasiplėsdavo sulig kiekviena nauja laida. Jie pasirinkdavo savo metodus, artino juos prie oficialios mokyklos standartų. Mokyklos įkūrėja Olga Sidorova mirė mokyklai skaičiuojant

trečius metus nuo jos įkūrimo. Tačiau mokykla tęsia savo darbą nepaisant iššūkių, problemų ir krizių. Tėvai ir vaikai yra nuolatiniame kūrybiniame ieškojime.

Formaliai visi vaikai yra priskirti vietos ar Maskvos mokykloms kaip eksternu besimokantys mokiniai ir kelis kartus per metus privalo laikyti egzaminus.

Antonina Kulyasova

Papildoma medžiaga skaitymui:

· Apie Ščetinino mokyklą: <http://loveforlife.com.au/node/5173>

· Apie Valdorfo mokyklą: <http://www.waldorftoday.com/>

· Steinerio Valdorfo mokymo Europos taryba: <http://www.ecswe.org/index.php>

SPRENDIMŲ PRIĖMIMO MODELIO KEITIMAS

Norint sukurti harmoningus tarpusavio santykius neužtenka vien geros valios, tolerantiško požiūrio. Gausesnėse bendruomenėse prireikia mokyti įvairių vadybos metodų. Daugelis kaimų savo egzistavimo pradžioje sprendimus priima tik konsensuso būdu. Tačiau didėjant ekokaimo gyventojų skaičiui ir plečiantis bendrai veiklai reikalingų sprendimų skaičius taip pat auga. Ekokaimo valdymas konsensuso būdu darosi vis sudėtingesnis, nes nepritariant keliems gyventojams sprendimų priėmimas nuolat atidėliojamas, o jei pasiekiamas kompromisas, tenka rinktis tokią alternatyvą, kuri daugumai atrodo prastesnė. Be to, ne visi gyventojai nori gilintis į kiekvieną veiklos žingsnį ir diskusijoms skirti vis daugiau laiko. Susidarius tokiai situacijai ekokaimas turi rinktis iš trijų alternatyvų:

1. Mažinti bendros veiklos apimtį ekokaime (tai prasčiausias, bet, deja dažniausiai pasirenkamas, variantas).
2. Konsensuso būdu priimti tik dalį sprendimų, kitus sprendimus deleguojant ekokaimo Tarybai ar už tam tikrą veiklos sritį atsakingoms darbo grupėms (žr. pavyzdžius antrame šios knygos skyriuje).
3. Ieškoti, kaip patobulinti savivaldos sistemą, kuriant ar diegiant vadybos mokslo inovacijas.

Toliau rasite kelis inovatyvius sprendimų priėmimo būdus, sukurtus Vokietijos ekokaimuose ZEGG ir Sieben Linden. Nors šie metodai buvo kurti siekiant patobulinti savo ekokaimo valdymą, jie yra universalūs ir gali būti taikomi daugelyje ekokaimų, pasiekusių trečiąjį gyvavimo ciklo etapą ir susidūrusių su naujomis savivaldos problemomis.

KETURIŲ PASIRINKIMŲ KONSENSUSO METODAS, TAIKOMAS SIEBEN LINDEN EKOKAIME, VOKIETIJA

Prieš keletą metų Sieben Linden ekokaimas, įkurtas Vokietijoje netoli Poppau miesto, patobulino savo sprendimų priėmimą konsensuso metodu. Patobulinimų prireikė ne todėl, kad gyventojai per daug prieštaravo siūlomiems sprendimams, bet dėl priešingos priežasties – todėl, kad jie neprieštaravo!

Kam tai padeda

Priimant bendrus sprendimus per daug žmonių tylėdavo, kai jiems nepatikdavo siūlymas, nes jie nenorėjo trukdyti kitiems gauti tai, ko jie norėjo. Atrodo, kad naujasis keturių pasirinkimų metodas padeda tiems, kurie nori išreikšti nevisišką pritarimą pasiūlymui, tačiau nenori jo atmesti.

Kaip veikia Sieben Linden keturių pasirinkimų metodas?

Dabar, kai susirinkimo vedėjas prašo priimti sprendimą, Sieben Linden nariai turi pasirinkti iš keturių galimybių:

1. Visiškai pritariu siūlomam sprendimui.
2. Nevisiškai pritariu, tačiau pasiūlymui neprieštarauju.
3. Nepritariu pasiūlymui, bet jo neatmetu.
4. Atmetu.

Kad pasiūlymas būtų priimtas, trys ketvirtadaliai susirinkime dalyvaujančių narių privalo visiškai pritarti siūlomam sprendimui ir nė vienas neturi pasirinkti varianto „atmetu“. Jei visiškai pritariančių yra mažiau nei trys ketvirtadaliai susirinkimo dalyvių, tačiau pasiūlymo niekas neatmetė, jo svarstymas atidedamas. Praėjus kuriam laikui pasiūlymas vėl gali būti pateiktas svarstyti.

Kai pasiūlymas atmetamas

Pasiūlymą atmetantis asmuo privalo surengti keletą diskusijų susitikimuose su pasiūlymo šalininkais mažose grupelėse.

Jei kas nors vis tiek užsispiria blokuoti pasiūlymo priėmimą, jis yra atidedamas dviem savaitėms, per kurias prieštaraujantis asmuo bando surasti dar bent vieną asmenį, kuris taip pat atmetų siūlymą. Jei taip įvyksta, pasiūlymas yra laikomas atmetu. Jei nė vienas kitas asmuo neprieštaruoja pasiūlymui, pastarasis yra laikomas priimtu. (Taigi būtinybė surasti antrą asmenį, kuris atmetų siūlymą, veikia kaip konsensusas pagal formulę „pritaria visi, išskyrus vieną“).

Jei siūlymas atmetamas, du prieštaraujantys asmenys privalo pateikti alternatyvų problemos sprendimo būdą. Jie turi iki kito visos grupės susirinkimo, kuris paprastai sušaukiamas praėjus 4–6 savaičių laikotarpiui, susitikti su kitais nariais ir paruošti naują pasiūlymą, kuris spręstų tą pačią problemą.

Sieben Linden ekokaime šį keturių pasirinkimų metodą taiko tikrai bendruose bendruomenės susirinkimuose, komitetuose sprendimai tebepriimami tradicinio konsensuso pagrindu.

Diana Leafe Christian

Papildoma medžiaga skaitymui:

Sieben Linden ekokaime tinklalapis: <http://www.siebenlinden.de>

HOLOKRATIJA: NAUJOVIŠKAS VEIKLOS ORGANIZAVIMO IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMO METODAS ZEGG EKOKAIME, VOKIETIJA

Visuotinis susirinkimas. Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

Daugelį metų mūsų bendruomenė svarbius sprendimus priimdavo visuotiniame susirinkime taikant konsensuso metodą. Daugumai narių pabodo ilgai trunkantis sprendimų priėmimo procesas, nes mažai informacijos apie pasiūlymus turintys nariai vilkindavo sprendimų priėmimą, taigi, jie susižavėjo inovatyviu sprendimų priėmimo ir veiklos organizavimo modeliu, vadinamu holokratija.

Buvo įsteigta holokratijos darbo grupė, kuri 2009–2010 metais domėjosi, kaip būtų galima šį metodą pritaikyti „seminarų

Sprendimų paieška. Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

organizavimo verslą turinčiai bendruomenei“, kokia yra ZEGG bendruomenė. Po vienerių metų, atlikus paruošiamuosius darbus, ekokaimas perėjo prie naujojo modelio, leidžiančio lanksčiai priimti valdymo sprendimus, o tai labai aktualu mūsų pobūdžio bendruomenei.

Nors sprendimai tebepriimami konsensuso būdu, jie tapo labiau orientuoti į konkrečią mūsų veiklos sritį. Buvo paliktos ir kai kurios esamos organizacinės struktūros, įkomponuojant jas į naująją holokratijos sistemą.

Kaip ir kokie sprendimai priimami ZEGG bendruomenėje?

Socialiniai sprendimai: visi visateisiai bendruomenės nariai susirenka į visuotinį susirinkimą priimti svarbiausius socialinius sprendimus, pvz., dėl naujų narių ar ilgalaikių svečių priėmimo. Susirinkimai paprastai vyksta kartą ar du per metus.

Pagrindiniai finansiniai ir planavimo sprendimai: (pavyzdžiui, tokie, kurių suma viršija 20 tūkstančių eurų, ar kai reikia nuspręsti, kokio tipo namus norime statyti) priimami ekonomų (vok.: *Träger*) susirinkime. ZEGG turi specialią ekonomų grupę, sudarytą iš visateisių bendruomenės narių, kurie nutaria priimti visą atsakomybę už finansus. Už šios pareigos vykdymą jie gauna nedidelį finansinį atlygį, bet taip pat privalo padengti nuostolius, jei ekonominių sąskaitų balansas nesueina. Šią grupę sudaro maždaug 30 ZEGG narių, priimančių pagrindinius finansinius sprendimus konsensuso būdu. Nauji nariai į šią grupę gali būti priimti konsensuso būdu, su sąlyga, kad jie atitinka ekonomui keliamus reikalavimus ir išpildo nustatytas sąlygas. Viena iš keliamų finansinių sąlygų – suteikti bendruomenei 3000 eurų dydžio paskolą. Ekonomų grupė reguliariai susitinka dukart per metus, o kartais ir dažniau, jei atsiranda spęstinių reikalų.

Visus **kitus sprendimus** priima ekokaimo valdymo komanda arba jie perduodami grupei, sprendžiančiai tam tikros specifinės srities reikalus. Šios grupės veikia pagal holokratijos principus.

Holokratija – kas tai?

Holokratija yra universali organizacijos valdymo sistema, pačioje organizacijos šerdyje įtvirtinanti lankstumą ir gebėjimą prisitaikyti. Pavadinimas reiškia, kad valdoma remiantis „holarchijos“ principu arba prigimtinė bet kokios organizacijos struktūra.

ZEGG holokratijos modelyje yra trys pagrindiniai elementai:

- organizacinė struktūra, pagrįsta savivaldos grupėmis;
- valdymo struktūros procesas, atskiriantis taktinius ir strateginius susirinkimus;
- dinamiška ir lanksti kontrolė arba priežiūra, vykdoma laikantis plėtotinio požiūrio.

Buvo suformuoti šios savivaldos grupės:

- tiekimo grupė (virtuvė, pirkiniai, sodo ir daržo priežiūra, derliaus nuėmimas ir maisto sandėliavimas);
- seminarų verslo;
- ekokaimo teritorijos priežiūros grupė (pastatų, sklypo, infrastruktūros objektų priežiūra);
- finansų biuro ir valdytojo grupė;
- socialinių reikalų grupė.

*Diskusija mažoje grupėje.
Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris*

Aukščiausias valdymo organas (įgyvendinimo organas) yra valdymo komanda. Kiekviena savivaldos grupė integruotų rinkimų keliu išsirenka asmenį, kuris atstovautų grupės požiūriui ir interesams valdymo komandoje. Šis asmuo atlieka „atstovaujančiosios grandies“ vaidmenį.

Iš valdymo komandos narių taip pat išrenkamas asmuo, kuris atlieka „vedančiosios grandies“ vaidmenį ir atsako už platesnių valdymo komandos planų ir ketinimų įtraukimą į savivaldos grupės veiklą. Pagal holokratijos modelį „vedančiosios grandies“ vaidmenį atliekančius žmones turi parinkti valdymo komanda, tačiau ZEGG mes dažnai leidžiame šiuos žmones pasirinkti pačioms savivaldos grupėms.

Valdymo komanda priima sprendimus, kurie viršija savivaldos grupių kompetenciją. Ji tvirtina finansavimo kryptis, svarsto bendrą bendruomenės situaciją ir rengia strateginius planus. Jei reikia priimti labai bendro pobūdžio sprendimą, valdymo komanda sukviečia ekonomų arba visateisių narių visuotinį susirinkimą, kuriame svarbiausi sprendimai priimami konsensuso būdu.

Holokratijos modelis

Kaip mes dirbame su skirtingais holokratijos elementais

Bendruomenės saviorganizacija įgyvendinama struktūrizuojant valdymo procesą tokiu būdu, kad darbo procesas (užtikrinantis darbo atlikimą) ir strateginių veiklos kryptių formavimo procesas (ką reikia susisteminti, kad darbai būtų atliekami) būtų atskirti.

Atskiriant taktinius ir strateginius susirinkimus galima pasiekti labiau sufokusuotą ir veiksmingesnę sprendimų priėmimo kultūrą, kuri pagerina tiek darbo, tiek veiklos kryptių pasirinkimo proceso kokybę.

Kiekviena savivaldos grupė kas savaitę sušaukia taktinį susirinkimą, kuris leidžia grupės nariams sinchronizuoti savo darbą apsiikeičiant informacija ir priimant darbinius sprendimus. Be savaitinių taktinių susirinkimų grupės nariai susitinka per rečiau šaukiamą (pvz., mėnesinį) strateginį susirinkimą. Šis susirinkimas yra skirtas priimti formalius ekokaimo politikos sprendimus bei pasidalyti vaidmenimis ir atsakomybe. Strategija kuriama, keičiama ir atšaukiama laikantis „integruoto sprendimų priėmimo“ metodo.

Dalinantis vaidmenimis ir atsakomybe naudojamas „integruotų rinkimų“ metodas, kuris skatina balsuoti už asmenį dėl jo kompetencijos, o ne iš draugiškumo. Pirmajame etape siūlomi kandidatai pristatomi žodžiu, kad kiekvienas galėtų išklausti, kodėl vienas ar kitas kandidatas yra kompetentingas tam darbui. Antrajame etape nariai „integruoja“ anksčiau girdėtą informaciją ir, nusprendę, kuris kandidatas geriausias, atiduoda už jį savo balsą. Daugiausiai balsų gavęs asmuo yra išrenkamas, jei jis sutinka su siūlomomis pareigomis (kadangi netaikoma „savęs iškėlimo kandidatu“ procedūra, gali atsitikti taip, kad kas nors būna išrenkamas, nors prieš tai neparodo jokio noro užimti pareigas). Šios sistemos privalumas yra tas, kad galite išgirsti, kodėl žmonės balsuoja už jus – tai sukuria didesnio skaidrumo ir pasitikėjimo atmosferą. Bendruomenei patinka šis naujas rinkimų būdas ir mes jį dažnai taikome savivaldos grupėse, nors per visuotinius susirinkimus – retai.

Kitas holokratijos elementas yra „dinamiško valdymo“ taikymas, kuris paremtas plėtotiniu požiūriu. Toks valdymas siekia priimti ne „patį geriausią“ sprendimą, bet šiuo metu įmanomą įgyvendinti gerą sprendimą. Gavus daugiau naujos informacijos galima priimti dar geresnį sprendimą ir taip be pabaigos. Tokio valdymo tikslas yra nuolat tobulinti savo sprendimus, susirinkimų metu kaskart ieškant veiksmingo kelio pirmyn ir įtraukiant vis atsirandančią naują informaciją. Tai leidžia išvengti daug nereikalingų diskusijų ir padeda organizacijai priimti greitus, veiksmingus sprendimus, kurie bėgant laikui koreguojami atsižvelgiant į pasikeitusią situaciją.

Aptarti ZEGG holokratijos modelio elementai tiesiogiai lemia mūsų bendruomenės guvumą ir produktyvumą, nes siekiant priimti realiai tuo momentu įgyvendinamą sprendimą, jį galima priimti daug greičiau. Anksčiau mes dažnai ilgam užstrigdavome siekdami surasti patį geriausią sprendimą, tinkantį visiems laikams. Be to, holokratijos principų taikymas padeda pasiekti kokybiškai geresnių sprendimų ilguoju laikotarpiu. Holokratija – tai organizavimo ir bendravimo praktika, vedanti link:

- veiksmingesnio sprendimų priėmimo;
- didesnio aiškumo, kas už ką yra atsakingas;
- hierarchijos ir visuotiniais susirinkimais paremtos demokratijos pakeitimo savireguliacijos grupėmis (holonais), kurios gali spręsti tiek labai specializuotus, tiek ir plataus akiračio reikalaujančius reikalus;
- aiškesnės informacijos tėkmės tarp veiklos zonų (savivaldos grupių ir „grandžių“);
- nuolatinio visų veiksmų atitikties bendruomenės vizijai tikrinimo.

2011 m. sausį bendruomenei išgyvenant „įtemptą laikotarpį“ mes išrinkome „aukščiausią organą“ holokratinėje struktūroje – vizijos kūrimo tarybą. Jos veikla nesusijusi su konkrečiais valdymo sprendimais. Vizijos kūrimo tarybos nariams yra patikėta išreikšti ZEGG bendruomenės požiūrį. Ji tiria,

ką ZEGG nori duoti pasauliui ir ko pasaulis nori iš ZEGG, ir tai išsiaiškinusi suformuluoja atitinkamas užduotis, kurias perduoda valdymo komandai.

Mūsų vizijos kūrimo taryba tiria šias su ZEGG veikla susijusias sritis:

- ekologija ir tvarumas;
- ekonomika;
- tyrimai ir švietimas;
- bendruomenė, vaikai ir senyvo amžiaus nariai;
- dvasingumas, meilė ir santykiai;
- regioninis lygmuo;
- tarptautinis lygmuo.

Trys iš vizijos kūrimo tarybos narių niekuomet negyveno ZEGG bendruomenėje. Įtraukę į tarybą pašaliečius mes gauname papildomos informacijos apie išorinį pasaulį.

Mūsų bendruomenė holokratijos modelį taiko jau dvejus metus. Procesas dar nėra užbaigtas, tačiau jau dabar galime pasakyti, kad dėl holokratijos mūsų sprendimų priėmimo procesas tapo sklandesnis, o kiekvieno atsakomybė – aiškesnė.

Kita vertus, holokratijos modelis buvo sukurtas hierarchinėms verslo bendrovėms, kurios nori suploškinti savo hierarchijos piramidę. Šis modelis nebuvo skirtas bendro tikslo jungiamai bendruomenei valdyti. Mūsų užduotis yra pritaikyti šį modelį prie savo poreikių ir sugalvoti, kaip bendruomenė su visais savo socialiniais aspektais galėtų integruotis į verslo organizacinei struktūrai pritaikytą holokratijos modelį. Tai nėra lengva padaryti ir mes vis dar tebesprendžiame šį uždavinį. Pavyzdžiui, pagal holokratijos modelį valdomoje verslo įmonėje yra įprasta, kad visi darbuotojai priklauso kuriai nors savivaldos grupei ir tokiu būdu tampa sprendimų priėmimo struktūros dalimi. Tačiau daug ZEGG bendruomenės narių yra savarankiškai įsidarbinę ir už ekokaimo ribų dirbantys asmenys, kurie kol kas neįeina į jokią savivaldos grupę. Taigi visų narių atstovavimo valdymo organuose ir informacijos tėkmės klausimai nėra galutinai išspręsti. Tačiau mes esame tvirtai įsitikinę, kad eidami pasirinktu keliu rasime reikalingus sprendimus.

Ina Meyer-Stoll, Achimas Eckeris, ZEGG bendruomenė, Vokietija

SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS BRANDŽIAME SOLBYNO EKOKAIME, ŠVEDIJA

Tinkamas sprendimų priėmimo būdas ekokaimuose dažnai nulemia gebėjimą susitvarkyti su neišvengiamomis bendruomenės krizėmis ir užtikrinti ekokaimo gyvybingumą. Solbyno ekokaimas, būdamas vienas seniausių ir didžiausių ekokaimų Švedijoje, sugebėjo išlikti taikydamas tokį sprendimų priėmimo būdą, kuris daugeliui gyventojų atrodo tinkamas, nors patobulinti jį, savaime suprantama, visada galima.

Solbyno ekokaimas kūrėsi ilgai, steigimo etapas tęsėsi dešimt metų, todėl daugelis iniciatyvinės grupės narių niekada taip ir nepersikėlė į Solbyną. Viskas prasidėjo nuo to, kad aplinkos apsauga besirūpinančių draugų grupė 1978 metų spalio mėnesį susitiko Dalby mieste, kad aptartų ekokaimo idėją. 1979 metais ši grupė į savo diskusijas įtraukė architektą Krister Wiberg iš Lundo Technikos universiteto ir buvo suplanuotas 50 namų ūkių ekokaimas. Tai buvo antrasis Švedijoje kuriamas ekokaimas, kuris iki šiol tebėra vienas didžiausių Švedijoje.

Šiuo metu Solbyne sukurta sudėtingesnė sprendimų priėmimo sistema nei kituose, mažesniuose ir jaunesniuose, ekokaimuose. Ši sistema buvo konstruojama derinant formalų gebėjimą valdyti (valdyba), gyventojams patrauklų svarbiausių sprendimų priėmimo procesą (mėnesiniai bendruomenės susirinkimai) ir būdus, padedančius į bendruomenės valdymą įtraukti neaktyvius gyventojus (klausimynai siunčiami elektroniniu paštu).

Valdybos susirinkimai yra gana formalūs, nes juose laikomasi pavyzdinio valdybos susirinkimo darbotvarkės modelio, paimto iš Švedijos nuomininkų-savininkų kooperatyvinės būsto asociacijos, veikiančios kaip tam tikro tipo gyvenamųjų namų kooperatyvas. Solbino valdybos manymu, būtina nenutolti nuo šio modelio. Valdybos susirinkimams vadovauja pirmininkas, jo eigą protokoluoja sekretorius. Valdybos pirmininkas ir sekretorius renkami kas dvejus metus. Sprendimų priėmimo būdai kinta ir nėra konkrečios taisyklės, kaip sprendimas turėtų būti priimamas. Naudojami tiek konsensuso, tiek balsų daugumos metodai. Susirinkimai yra nuodugnai protokoluojami, o protokolai visiems valdybos nariams išsiunčiami paštu.

Solbino ekokaimo šiltnamio.
Šaltinis: Solbino ekokaimo archyvas

Bendruomenės susirinkimai yra ne tokie formalūs ir kartais gyventojai juos vertina kaip „per daug anarchistinius“. Susirinkimuose gali dalyvauti visi Solbino ekokaimo gyventojai. Bendruomenės susirinkimai taip pat turi struktūrizuotas darbotvarkes ir stengiasi jų laikytis, tačiau ne visada sėkmingai. Kiekvienas bendruomenės susirinkimas, panašiai kaip valdybos susirinkimai, turi pirmininką ir sekretorių. Bendruomenės susirinkimo pirmininkas ir sekretorius keičiasi kas mėnesį, nes kas mėnesį keičiasi už susirinkimo organizavimą atsakingas namų ūkis. Solbino ekokaime susirinkimą organizuojantis namų ūkis vaišina bendruomenės susirinkimo narius kava ir pyragaičiais ir tai, pasirodo, labai padeda gerinti sekmadieninių popietės

susirinkimų lankomumą. Sprendimų priėmimo būdas bendruomenės susirinkimuose gali kisti, sprendžiant vieno darbotvarkės punkto klausimus sprendimai gali būti priimami konsensuso būdu, kito – balsavimo būdu. Gyventojai pabrėžia, kad sprendimai Solbino ekokaime priimami remiantis socialiniais ir ekologiniais kriterijais, t. y. visada atsižvelgiama, ar sprendimas bus naudingas visai bendruomenei ir ar jis gerai paveiks aplinką (ar bent nebus jai žalingas). Solbino ekokaimo gyventojų manymu, finansiniai ir teisiniai apribojimai taip pat gali būti naudingi kaip bendruomenės sprendimų priėmimo kriterijai. Susirinkimai yra nuodugnai protokoluojami, o protokolai visiems gyventojams išsiunčiami paštu.

Solbino ekokaimo bendruomenės nariams taip pat siuntinėjami **klausimynai**, kad jie galėtų pasiruošti diskusijoms ir turėtų daugiau laiko svarstyti klausimų apmąstymams. Kadangi bendruomenės susirinkimuose dalyvauja ne visi, klausimynai padeda į ekokaimo valdymo procesą įtraukti daugiau gyventojų, net jei ne visi nariai užpildo klausimynus. Klausimynai skirti svarbiausiems klausimams ir visiems gyventojams išsiunčiami elektroniniu paštu likus vienam mėnesiui iki svarbaus susirinkimo. Tai sudaro galimybę prieš svarbų susirinkimą kiekvienam užpildyti klausimyną ir atidžiai perskaityti apklausos rezultatų suvestinę.

Informacija apie priimtus sprendimus išplatinama bendrojo namo skelbimų lentoje iškabinant darbotvarkes ir protokolus bei išsiunčiant pranešimus visiems bendruomenės nariams.

Žmonės ekokaime vykstančius sprendimų priėmimo procesus vertina individualiai ir subjektyviai, todėl jų pritarimas arba nepasitenkinimas gali atsispindėti per kasmetinį susirinkimą jiems balsuojant (arba nebalsuojant) už pakartotinį valdybos nario išrinkimą. Be to, kasmetinio susirinkimo dalyviai gali

išreikšti savo nuomonę pritardami/prieštaraudami bendrų projektų įgyvendinimui arba paprasčiausiai dalyvaudami/nedalyvaudami reguliariai šaukiamuose bendruomenės susirinkimuose. Susirinkimo metu visuomet galima klausimus užduoti spontaniškai. Gyventojai gali klausti, kam buvo išleistos tam tikros lėšos, arba aiškintis, ar jos tikrai buvo investuotos įsigyjant kokį nors konkretų daiktą. Atsakymai turi būti užfiksuoti protokoluose, kurie prieinami kiekvienam norinčiam. Taigi bet kuris gyventojas kas mėnesiniuose susirinkimuose gali išsakyti idėją arba prieštaravimą, o per svarbiausius susirinkimus visada skiriama laiko klausimams užduoti. Solbino ekokaimas kartą bandė pasitelkti tarpininką bendruomenės nesutarimui išspręsti – šis sprendimas buvo teigiamai sutiktas ir reikalingas. Tačiau naudojimasis tarpininkų paslaugomis netapo dažnu reiškiniu, nes nehierarchinė ekokaimo struktūra yra neformali, todėl grupei sunku priimti tarpininką.

Visuomet išlieka grėsmė, kad laikui bėgant entuziazmas užsiimti ekokaimo valdymu gali išblėsti ir vis mažiau žmonių jaus atsakomybę prieš bendruomenę. Prieš keletą metų Solbino patyrė tokį nuopuolį, kai vis mažiau žmonių ateidavo į bendruomenės susirinkimus. Mėnesiniuose susirinkimuose, vykstančiuose sekmadienio popietėmis, paprastai dalyvaudavo ne daugiau nei pusė namų ūkių. Kadangi Solbino yra brandos etapą pasiekęs ekokaimas, kai kurie žmonės, pragyvenę ekokaime ilgą laiką, laikosi nuomonės, kad jie tam tikra prasme jau atidirbo bendruomenei ir bendruomenės valdymo reikalai jiems nebėra tokie pat įdomūs kaip steigimo ir įsikūrimo etapuose.

Robertas Hallas

Papildoma medžiaga skaitymui:

• Solbino ekokaimo tinklalapis: <http://www.solbyn.org/>

• Yilmaz, Delfin; Kazbekov, Kirill ir Titiz, Merve (2011). „Sprendimų priėmimas, siekiant užtikrinti strateginį tvarų vystymąsi pasirinktuose Švedijos ekokaimuose“, socialinė situacijos analizė „Ekokaimai tvariam kaimo vystymuisi 1:2011“; [http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/8852967ee79fba23c12578ab0057a787/\\$file/BTH2011Yilmaz.pdf](http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/8852967ee79fba23c12578ab0057a787/$file/BTH2011Yilmaz.pdf)

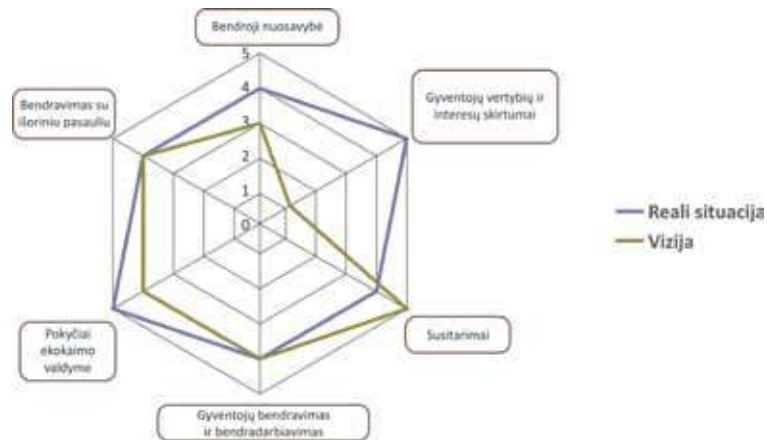
EKOKAIMŲ TVARUMO TESTAS

Šiame skyriuje jūs rasite testą, padedantį įvertinti jūsų ekokaimo tvarumo laipsnį. Testas sukurtas įgyvendinant tarptautinį projektą „Ekokaimai kaip kaimo raidos tvarumo veiksnys“.

Šis testas padės jums:

- suformuoti ekokaimo viziją;
- diagnozuoti esamą būklę;
- įvertinti neatitikimą tarp vizijos ir realybės;
- nustatyti, kokie ekokaimo valdymo aspektai turėtų būti patobulinti.

Idealiu atveju ekokaimas turėtų būti valdomas remiantis vizija, tačiau realybėje tokį sutapimą sunku pasiekti. Testas, pagrįstas radaro tipo analize, padeda nustatyti neatitikimą tarp vizijos ir realybės pagal 6 pagrindinius ekokaimo tvarumo aspektus. Atotrūkis matuojamas užpildant klausimyną ir kiekvieną atsakymą išmatuojant balais (naudojama 5 balų skalė). Toliau pateiktas analizės rezultatų pavyzdys, pavaizduotas grafiškai.

Šiame paveiksle faktinė situacija ekokaime (raudona linija) nedaug tepasikeitė, lyginant su gyventojų pirmine vizija (žalia linija). Jei jūsų ekokaimo analizės rezultatai labai skirsis, atlikite šiuos veiksmus:

- 1) suraskite voratinklio ašis su didžiausiais tarpais tarp vizijos ir faktinės situacijos;
- 2) pabandykite pakeisti realią situaciją trokštama linkme, pvz., organizuokite mokymus, kaip išvengti nesutarimų ir integruoti skirtingus ekokaimo gyventojų požiūrius arba imkitės papildomų valdymo priemonių, kurios būtų nukreiptos į tam tikras bendruomenės grupes;
- 3) patikrinkite, ar jūsų ekokaimo vizija yra reali ir kaip joje tarpusavyje dera šeši tvarumo aspektai, aptarkite galimus ekokaimo modelio ir gyvenimo organizavimo pakeitimus.

Galite užpildyti klausimyną internete <http://www.balticecovillages.eu/lt/ekokaimu-tvarumo-testas> ir gauti rezultatus, atvaizduotus voratinklio schemeje.

Toliau pateikiamas trumpas 12 klausimų klausimynas trumpai analizei.

KLAUSIMAI APIE JŪSŲ VIZIJĄ: KAIP TURĖTŲ BŪTI?

Ar ekokaimo gyvenimas turi būti organizuojamas taip, kad gyventojai turėtų kuo daugiau bendrosios nuosavybės?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Bendrosios nuosavybės ekokaime beveik neturi būti	1
Tik specifiniai objektai, dėl kurių susitarta steigiant ekokaimą, turi būti bendroji nuosavybė	2
Dalis turto turi būti bendra, bet nuostatos dėl bendrų objektų reikalingumo turi būti nuolat peržiūrimos	3
Nekilnojamasis turtas ekokaime turi būti bendroji nuosavybė	4
Nekilnojamasis turtas ir didžioji dalis gyventojų gaunamų pajamų ekokaime turi būti bendroji nuosavybė	5

Ar norint sutelkti ekokaimo gyventojus į vieningą ir draugišką kolektyvą, jų vertybės ir interesai turėtų būti panašūs?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Žmonės turi sugebėti rasti bendrą kalbą nepaisant jokių skirtumų	1
Vertybės ir interesai gali skirtis, bendraujant su kitais gyventojais svarbu išsiugdyti tolerantišką požiūrį	2
Jei naudosime specialias metodikas, padedančias sujungti skirtingus požiūrius, skirtumai bus naudingi bendruomenei	3
Užtenka, kad sutaptų gyventojų pagrindinės vertybinės nuostatos	4
Taip, daugumos gyventojų vertybės ir interesai turėtų būti panašūs, į tai turi būti atsižvelgiama priimant naujus narius	5

Ar norint užtikrinti sėkmingą bendruomenės funkcionavimą reikalingi susitarimai tarp gyventojų dėl taisyklių, reguliuojančių ekokaimo gyvenimą?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Ekokaimas gali funkcionuoti be jokių susitarimų	1
Išryškėjus sritims, dėl kurių nuolat kyla konfliktai, gali būti sudaryta keletas susitarimų	2
Prieš įkuriant ekokaimą reikia susitarti dėl taisyklių, reguliuojančių pagrindinius ekokaimo gyvenimo aspektus	3
Prieš įkuriant ekokaimą reikia susitarti dėl taisyklių, reguliuojančių pagrindinius ekokaimo gyvenimo aspektus, o vėliau jas pildyti pagal poreikį	4
Reikia susitarti dėl kuo daugiau taisyklių, aiškiai reguliuojančių visus ekokaimo gyvenimo aspektus	5

Kiek glaudus turėtų būti jūsų ekokaimo gyventojų bendravimas ir bendradarbiavimas?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Susitikinėti reikia tik tada, kai iškyla būtinybė aptarti ekokaimo valdymo klausimus ar bendrai tvarkyti ekokaimo teritoriją	1
Reikia periodiškai organizuoti susitikimus, kad būtų galima aptarti ekokaimo valdymo klausimus ir tvarkyti ekokaimo teritoriją	2
Reikia reguliariai bendrauti ne tik sprendžiant ekokaimo valdymo problemas, bet ir laisvalaikio, organizuoti įvairius bendrus renginius	3
Turi būti bendraujama ne tik laisvalaikio ir sprendžiant ekokaimo valdymo problemas, bet ir teikiant vienas kitam savitarpio pagalbą, pvz., prižiūrint vaikus, įrengiant pastatus, sodininkaujant	4
Turi būti organizuojami bendri viso ekokaimo ar grupės gyventojų verslai ir savitarpio pagalbos priemonės, siekiama kuo daugiau bendrauti laisvalaikio	5

Kaip dažnai turėtų vykti pokyčiai jūsų ekokaimo gyvenimo organizavime?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Ekokaimo gyvenimo organizavimo tvarka turi būti aiški ir nekintanti, ja nepatenkinti gyventojai turi palikti bendruomenę	1
Pokyčiai turėtų vykti tik dėl tokių dalykų, kurie gali išardyti bendruomenę	2
Pokyčiai turėtų vykti reaguojant į nuolatinius nesutarimus dėl kokio nors ekokaimo gyvenimo organizavimo aspekto	3
Ekokaimo gyvenimo organizavimas turi būti tobulinamas, kai pateikiama vertinga idėja, kaip tai padaryti	4
Ekokaimo gyvenimo organizavimo modelį būtina periodiškai peržiūrėti ir nuolat tobulinti	5

Ar jūsų ekokaimas turėtų imtis aktyviai skleisti ekokaimų judėjimo idėjas visuomenėje?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Ne	1
Ekokaimui užtenka aktyviai dalyvauti ekokaimų judėjimo veikloje	2
Ekokaimui svarbu imtis priemonių, užtikrinančių ekokaimų judėjimo idėjų sklaidą visuomenėje (pvz., dirbti su žiniasklaida, organizuoti ekokaime visuomenei atvirus renginius, konsultuoti, priimti stažuotojus ir pan.)	3
Ekokaimo bendruomenė turėtų ne tik propaguoti ekokaimų judėjimo idėjas visuomenėje, bet ir turėti atstovų nevyriausybinėse ir politinėse organizacijose	4
Ekokaimas turėtų tapti ekokaimų judėjimo idėjas visuomenėje propaguojančiu centru, remiamu įvairių nevyriausybinių ir politinių organizacijų	5

KLAUSIMAI REALIAI SITUACIJAI NUSTATYTI: KAIP YRA IŠ TIKRŲJŲ?

Kiek bendrosios nuosavybės yra jūsų ekokaime?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Bendrosios nuosavybės ekokaime nėra	1
Bendroji nuosavybė yra keli specifiniai objektai, dėl kurių susitarta steigiant ekokaimą	2
Bendrosios nuosavybės objektų daugėja (mažėja) peržiūrint objektų, dėl kurių susitarta steigiant ekokaimą, sąrašą	3
Didžioji dalis gyventojų nekilnojamojo turto ekokaime yra bendroji nuosavybė	4
Nekilnojamasis turtas ir didžioji dalis gyventojų gaunamų pajamų ekokaime yra bendroji nuosavybė	5

Ar dėl skirtingų vertybių ir interesų tarp ekokaimo gyventojų kyla nesutarimų?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Gyventojų vertybių ir interesų skirtumai dažnai sukelia nesutarimų bendruomenėje	1
Gyventojų vertybės ir interesai skiriasi, bet jie tolerantiški kitokiam požiūriui	2
Gyventojų vertybės ir interesai skiriasi, bet jie sugeba integruoti skirtingas nuomones	3
Gyventojų nesutarimus retai lemia jų vertybių ir interesų skirtumai	4
Daugumos gyventojų vertybės ir interesai panašūs, į tai atsižvelgiama priimant naujus narius	5

Kokiu būdu tariamasi dėl gyvenimo organizavimo ekokaime?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Jokių susitarimų nėra	1
Susitariama iškilus problemai	2
Prieš įkuriant ekokaimą buvo susitarta dėl taisyklių, reguliuojančių pagrindinius ekokaimo gyvenimo aspektus	3
Prieš įkuriant ekokaimą buvo susitarta dėl taisyklių, reguliuojančių pagrindinius ekokaimo gyvenimo aspektus, iškilus problemoms jas papildėme	4
Turime taisykles ir procedūras, aiškiai reguliuojančias visus ekokaimo gyvenimo aspektus, jos periodiškai peržiūrimos ir tobulinamos	5

Kiek glaudus jūsų ekokaimo gyventojų bendravimas ir bendradarbiavimas?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Susitinkama tik esant būtinybei aptarti ekokaimo valdymo klausimus ar tvarkyti ekokaimo teritorijos	1
Periodiškai susitinkama aptarti ekokaimo valdymo klausimus ir tvarkyti ekokaimo teritorijos	2
Reguliariai bendraujama ne tik sprendžiant ekokaimo valdymo problemas, bet ir laisvalaikio, organizuojami įvairūs socialiniai renginiai	3
Bendraujama ne tik laisvalaikio ir sprendžiant ekokaimo valdymo problemas, bet ir teikiant vienas kitam savitarpio pagalbą, pvz., prižiūrint vaikus, įrengiant pastatus, sodininkaujant	4
Organizuojami bendri viso ekokaimo ar grupės gyventojų verslai ir savitarpio pagalbos priemonės, siekiama kuo daugiau bendrauti laisvalaikio	5

Kada vyksta pokyčiai jūsų ekokaimo gyvenimo organizavime?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Ekokaimo gyvenimo organizavimo tvarka nekinta, ja nepatenkinti gyventojai turi palikti bendruomenę	1
Ekokaimo gyvenimo organizavimo tvarka keičiama tik tuomet, kai iškyla bendruomenės iširimo grėsmė	2
Ekokaimo gyvenimo organizavimo tvarka keičiama, kai kyla nuolatiniai nesutarimai dėl kokio nors ekokaimo gyvenimo organizavimo aspekto	3
Ekokaimo gyvenimo organizavimo tvarka keičiama, kai pateikiama vertinga idėja, kaip patobulinti ekokaimo gyvenimo organizavimą	4
Ekokaimo gyvenimo organizavimo modelis periodiškai peržiūrimas ir tobulinamas	5

Ar jūsų ekokaimas aktyviai skleidžia ekokaimų judėjimo idėjas visuomenėje?

Atsakymo variantai (pasirinkti vieną)	Taškai
Ne	1
Ekokaimas dalyvauja ekokaimų judėjimo veikloje	2
Ekokaimas imasi tam tikrų iniciatyvų, skleidžiančių ekokaimų judėjimo idėjas visuomenėje	3
Ekokaimas turi atstovų nevyriausybines ir politines organizacijas ir kitais būdais propaguoja ekokaimų judėjimo idėjas visuomenėje	4
Ekokaimas yra aktyviai ekokaimų judėjimo idėjas visuomenėje propaguojantis centras, jį remia nevyriausybines ir politines organizacijas	5

Šį klausimyną ir detalesnei analizei skirtą klausimyną, susidedantį iš 36 klausimų, galite rasti adresu: <http://www.balticecovillages.eu/lt/ekokaimu-tvarumo-testas>

Pasinaudokite internetiniu įrankiu ir gaukite testo rezultatus elektroniniu paštu.

PATARIMAI BRANDOS ETAPĄ PASIEKUSIO EKOKAIMO GYVENTOJAMS

Paremti Baltijos jūros regiono ekokaimų patirtimi

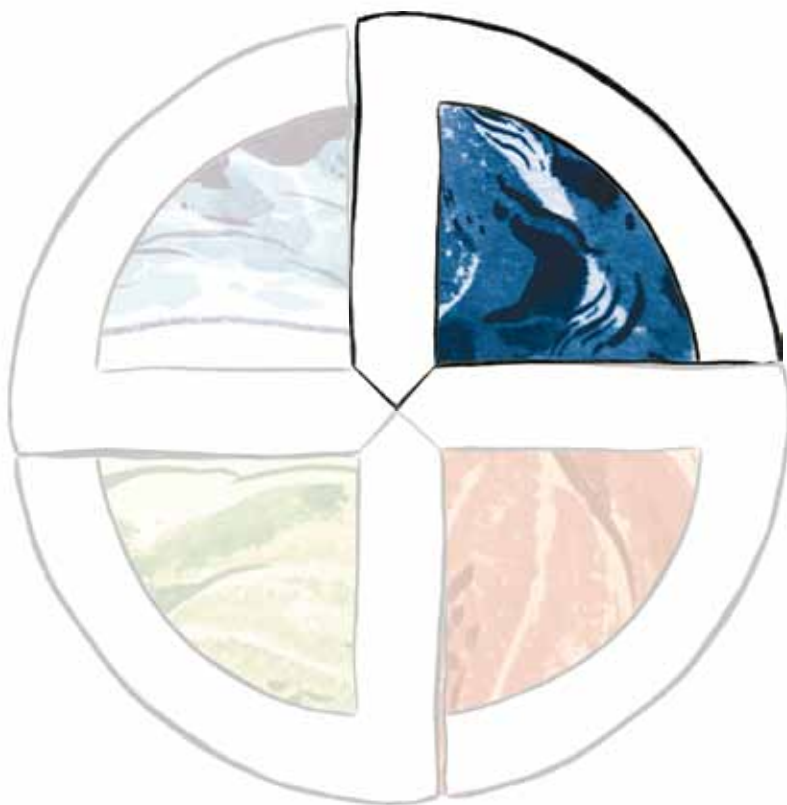
- Periodiškai tikrinkite atotrūkį tarp jūsų ekokaimo vizijos ir realaus gyvenimo. Jei atotrūkis yra labai didelis, laikas susirūpinti ekokaimo tvarumu. Sumažinti grėsmes galima dviem būdais: 1) priartinkite realią situaciją prie vizijos arba/ir 2) peržiūrėkite viziją ir sutarkite su bendruomenės nariais dėl naujo idealaus jūsų ekokaimo modelio varianto.
- Ekokaimo savivaldos sistemos tobulinimo procesas privalo vykti nuolat, kad būtų užkirstas kelias stagnacijai ir užtikrinta, kad valdymas atitiktų bendruomenės norus.
- Skirkite dėmesio vaikų ir jaunimo įtraukimui į ekokaimo gyvenimą ir jų ugdymui, remiantis ekokaimų judėjimo idėjomis bei patirtimi.

4 etapas

VANDENS STICHIJA

Neplaukite pasroviui, patys tapkite srove.

Iš ekokaimų folkloro:

ISTORIJA APIE BENDRADARBIAVIMĄ

Mokytojas rengėsi pamokai, kurioje turėjo vaikams paaiškinti pragaro ir rojaus skirtumus. Jam labai nesinorėjo vaikų gąsdinti pragaro baisybėmis ir pasakoti, kad juos ten velniai virs katiluose. Apie vaikiškus rojaus malonumus gražios istorijos irgi nesugalvojo. Nuėjo miegoti taip susikrimtęs, kad naktį jam prisisapnavo, jog jį aplankė angelas ir pasisiūlė suorganizuoti ekskursiją į rojų ir į pragarą. Mokytojas džiaugsmingai sutiko, tikėdamasis gauti jam taip rūpimos informacijos.

– Dabar esame pragare, – pareiškė angelas. Mokytojas apsižvalgė. Pragaras atrodė keistai. Kaip ir pasakojama, jis buvo apstatytas didžiuliais kunkuliuojančiais katilais, laižomais ugnies liežuvių. Tačiau nusidėjėliai nevirė katiluose, bet stovėjo aplinkui juos ir darė kažkokių keistų judesius. Iš katilų sklido be galo gardūs valgio kvapai. Įsižiūrėjęs mokytojas pamatė, kad visi pragaro gyventojai turi nusitvėrę po didžiulį samtį ir mėgina juo iš katilo pasisemti viralo. Tačiau samtis toks sunkus ir su tokiu ilgu kotu, kad nė vienas nepavyksta išsikelti nors kiek maisto. Jie mėgina vėl ir vėl, tačiau viralas išsilaisto. Kartais atrodo, kad kuriam nors tuoj pavyks iškelti samtį, bet galų gale pritrūksta jėgų ir maistas drimba atgal į katilą, aptaškydamas verdančiais purslais aplink jį susispietusius nusidėjėlius. Visi atrodo be galo išbadėję ir nusikamavę.

– O dabar keliausime į rojų, – tarė angelas ir mokytojas pamatė, kad jie atsidūrė kitoje vietoje, irgi apstatytoje verdančiais katilais. Nuo pragaro ji skyrėsi tuo, kad rojaus gyventojai sėdėjo grupelėmis susibūrę prie katilų ir linksmai tarpusavyje plepėjo. Apžiūrėjęs katilus mokytojas pamatė, kad į juos sumerkti tokie pat didžiuliai samčiai, tačiau žmonės atrodė sotūs ir laimingi.

– Kodėl jie nenori valgyti? – paklausė mokytojas angelo.

– Jie ką tik pasisotino, – atsakė angelas.

– Bet kaip jiems pavyko, juk samčiai čia tokie pat nepakeliami kaip ir pragare, – stebėjosi mokytojas.

– Tai labai paprasta, – atsakė angelas. – Jie kelia samtį ne po vieną, o grupėmis, ir išsikeltą maistą valgo drauge.

4 EKOKAIMŲ GYVAVIMO CIKLO ETAPAS: KŪRYBIŠKUMO BENDRADARBIAUJANT ETAPAS. KAIP SUKAUPTĄ PATIRTĮ PERTEIKTI VISUOMENEI?

*„Vertinkite kiekvieną savo gyvenimo dieną ne pagal tai, ką derlių surinkote,
bet pagal tai, kiek pasėty sėklų sudygo“*

Robertas Luisas Stivensonas

Nors kiekvienas ekokaimas kaip visuma yra individualus ir nepakartojamas, kai kurie sėkmingi jo gyvenimo elementai galėtų būti pritaikyti kituose ekokaimuose. Per ankstesnius ekokaimo gyvavimo ciklo etapus sukaupta patirtis gali tapti svarbiu žinių šaltiniu ne tik kitiems ekokaimams, bet ir visai visuomenei. Ekokaimuose sukaupytų žinių sklaidimu turi būti suinteresuoti ir patys ekokaimai, nes tai svarbi jų tolesnės raidos sąlyga. Tapęs sukauptos patirties ir eksperimentuojant atrastų žinių sklaidimo centru ekokaimas padeda savo gyventojams toliau tobulėti, nes atsiranda galimybė „mokyti mokant kitus“. Iš pradžių žiniomis dažniausiai keičiamasi tarp ekokaimų gyventojų, vėliau į šį procesą įtraukiamos įvairios nevyriausybinės organizacijos, pritariančios ekokaimų judėjimo idėjoms, ar pavieniai ekspertai. Palaipsniui „mokytojo-mokinio“ santykiai gali išsivystyti į bendradarbiavimą. Tuomet hierarchinis santykių pobūdis keičiasi į lygiaverčių partnerių dialogą, kurio metu vyksta ne tik keitimasis žiniomis, bet ir naujų žinių kūrimas. Ekokaimei įsijungus į partnerystės ryšiais pagrįstą žinių kūrimą atsiranda galimybė ne tik kritikuoti šiuo metu visuomenėje įsigalėjusį gyvenimo būdą kaip kenksmingą ekologiškai planetos situacijai, bet ir sukurti bei pasiūlyti visuomenei naujų būdų, kurie galėtų pakeisti šiuo metu įsigalėjusias energijos išgavimo, mitybos, žemės ūkio, gyvenamųjų namų statybos, teritorijų planavimo, švietimo ir kitas sistemas.

Pagrindiniai 4 ekokaimų gyvavimo ciklo etapo elementai

MOKYMASIS MOKANT KITUS BEI ORGANIZUOJANT VIEŠUS RENGINIUS

Nemažai ekokaimų steigiami siekiant susikurti tokią gyvenamąją vietą, kurioje būtų galima atsiriboti nuo nepriimtino visuomenės gyvenimo būdo. Todėl iš pradžių į ekokaimą žiūrima kaip į prieglobstį, kuris turi būti saugomas nuo dažnų pašaliečių vizitų, vertinant juos kaip grėsmę nusistovėjusiam gyvenimo stiliui pačių susikurtoje oazėje. Tačiau bėgant laikui ekokaimai tampa vis atviresni visuomenei. Brandos etapą pasiekusiuose ekokaimuose atsiranda noras sukauptas žinias ir įgūdžius perteikti visuomenei. Tai pasireiškia įvairiausiomis formomis: organizuojant ekokaime mokymus, stažuotes, diskusijas, kultūrinius ir socialinius renginius, konsultuojant ir t. t. Kad šis noras dalytis turimomis žiniomis neišblėstų, svarbu suvokti, jog mokant kitus, organizuojant įvairius renginius vyksta savęs tobulinimo procesas. Mokymas, bendravimas ir diskusijos su kitaip mąstančiais pagilina ir patikslina turimas žinias bei parodo naujas galimybes ekokaimo ir viso ekokaimų judėjimo raidai.

VOKIETIJOS EKOKAIMAS ZEGG KAIP SEMINARŲ CENTRAS

Užsiėmimai apgyvendinimo ir mokymosi centre ZEGG ekokaime. Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

Bendri pietūs lauke. Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

ZEGG ekokaimas jau turi ilgametę istoriją, prasidėjusią nuo 1978 metų įkurtos bendruomenės, kuri 1991 įsteigė ekokaimą. ZEGG bendruomenė sukūrė atviraširdiško bendravimo kultūrą, kurią dažnai giria bendruomenės svečiai. Žingsnis po žingsnio ekokaimas tapo seminarų centru, siūlančiu programas, paremtas jų pačių patirtimi bendruomeninio gyvenimo, tvarumo ir bendravimo srityse.

Kiekvienais metais ZEGG ekokaime vyksta keturi dideli festivaliai ir daugybė seminarų. Pagrindinės mokymų temos yra bendruomenės kūrimas ir bendravimas (žiūrėti pasakojimą apie ZEGG forumą 2 skyriuje), menai ir kūrybiškumas, permakultūra ir tvarumas, taip pat meilės ir kitų santykių problemos.

Mokymų apie bendruomenės kūrimą dalyviai sužino, kaip žmonės gali tapti komanda gyvendami bendruomenėje ir dirbdami projektuose. „Man asmeniškai bendruomenės kūrimas yra tikras nuotykis“, – pasakė vienas iš mūsų mokymų dalyvių praeitais metais. „Buvimas taip arti vienas kito grupėje atskleidė naujas mano asmenybės puses.“ Socialiai sąveikaudami per mokymus sužinote apie save naujų dalykų ir susipažįstate su įrankiais, padedančiais organizuoti grupinę veiklą. Seminarai skirti tiems, kurie ieško prasmės ir gilių patirčių savo gyvenime. Jie yra ypač vertingi projektų iniciatoriams ir su žmonėmis intensyviai dirbančių profesijų atstovams. Dalyviai gali praplėsti savo asmenines lyderio savybes, patobulinti empatinio bendravimo įgūdžius ir gebėjimus sukurti komandas bei joms vadovauti laikantis bendradarbiavimo principo.

Be to, bendruomenė savo svečiams siūlo galimybę atvykti padirbėti drauge su ekokaimo nariais ir įgyti naujų žinių apie sodininkystę, daržininkystę ir dirvos gerinimą bei tiesiogiai patirti gyvenimo glaudžioje bendruomenėje jausmą. Darbo

Tyli meditacija. Nuotraukos autorius: Achimas Eckeris

programos suteikia galimybę už mažesnį atlyginimą arba nemokamai apsistoti ir savanoriškai padirbėti ZEGG bendruomenėje. Programų dalyviai dirbdami kartu gali pažinti įvairius bendruomenės gyvenimo aspektus, suvokti grupės dinamiką, išbandyti nuoširdų bendravimą. Dirbdami jie įgyja permakultūrinės ir ekologinės žemdirbystės bei statybų, ekologiško maisto ruošimo įgūdžių.

Ina Meyer-Stoll

DRAUGIJOS „UNDINĖ“ KULTŪRINĖ VEIKLA, LATVIJA

Draugija „Žalioji tvarka – Pasakų namai „Undinė“ (toliau „Undinė“) yra teisiškai įregistruota ekologinė bendruomenė, veikianti miesto aplinkoje Dubulti rajone (Jūrmaloje). Draugija veikia tiek viešojoje erdvėje, tiek kaip mėgėjiškas kultūros centras. Jos veiklos istorija tapo sėkmės simboliu daugeliui žmonių. Pasakų namai „Undinė“ parodė pavyzdį, kaip turint mažus išteklius įmanoma sukurti kultūrinį objektą, sugebantį veikti ilgą laiką, traukiantį žmones dalyvauti diskusijose ir gauti informacijos, palengvinantį studijas ir kūrybines išraiškas. Sociologiniai tyrimai parodė, kad draugijos sukurta kokybiška ir prasminga viešo bendravimo erdvė didina emocinę trauką prie savo krašto ir šalies.

„Undinės“ tikslas – išsaugoti ir modernizuoti pasakas, etines vertybes, tautinius papročius, sveiką gyvenseną, pagarbą gyvybei, sąžiningą ir kūrybingą darbą savo šalies ir žmonių labui.

Kasdienis gyvenimas „Undinės“ pasakų namuose vyksta kaip nesibaigiantis interaktyvių įvykių ciklas, kur kiekvienas lankytojas tampa dalyviu, piešia, kuria molio skulptūras, dekoruoja sienas, baldus, audinius ir kitus daiktus, kuria instaliacijas, aplinką puošiančius objektus ir kitus praktiškai pritaikomus dalykus. Visa tai kuria ypatingą Pasakų namų atmosferą ir aplinką. Kai labai skirtingi žmonės – profesionalūs menininkai ir ką tik pradėję vaikščioti vaikučiai, pagyvenę žmonės ir paaugliai, hipiai ir oficialių delegacijų nariai, gėlių augintojai, miškų klajokliai ir tie, kurie sėdi prie kompiuterių, pankai ir mokslų daktarai, astronomijos fanai ir dėl žuvų susirūpinę asmenys – susirenka kartu, susikuria maloni ir paslaptiinga nuotaika, nes tai žmonės, kurie visuomet laukė kažko neįprasto, gavę galimybę statyti savo svajonių pilis.

Vėlykų šventės dekoracijos „Undinės“ draugijos kieme. Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa

Visi čia pristatomi renginiai paprastai vyksta šeštadieniais, kaip „Vidurio žemės“ magiškojo žaidimo dalis. Visas žaidimo ciklas trunka apie 11 mėnesių ir pasibaigus kiekvienam žaidimo ciklui rugpjūčio pradžioje vyksta „Undinės“ festivalis. „Undinė“ yra atvira visiems draugijos nariams ir suinteresuotiems asmenims.

Pasakų namai buvo įkurti kaip alternatyvi aplinka su alternatyviais renginiais, taisyklėmis ir pojūčiais. Dalyvaujant šioje aplinkoje atsirado noras sukurti alternatyvią laiko skaičiavimo sistemą. Ieškant tinkamos buvo sukurta keletas variantų. Pasakų namų „Undinė“ įkūrėjai turėjo galimybę pasirinkti bet kurį iš 100 ar 1000 kalendorių, nes pasaulyje egzistuoja daug skirtingų laiko skaičiavimo sistemų, tačiau saulės kalendorius pasirodė esąs įdomiausias. Šioje sistemoje saulė yra veiksnys, darantis didesnę įtaką žmonių gyvenimui nei mėnulis. Kita priežastis, dėl kurios buvo pasirinktas saulės kalendorius, buvo ta, kad ši laiko skaičiavimo sistema yra labiau sistemiška ir logiškesnė nei tradicinė laiko skaičiavimo sistema. Pavyzdžiui, Grigaliaus kalendorius buvo sukurtas kaip politinių veiksmų pasekmė ir nepasižymi nei savo astronominiu tikslumu, nei simboliškumu ar vidine tvarka. Sunku pasakyti, ar saulės kalendorius yra

pats geriausias, tačiau latviai išsaugojo daug informacijos apie jį. Visos aplinkinės tautos iki Kristaus turėjo panašią laiko skaičiavimo sistemą. Galbūt tai, kad dalis informacijos apie saulės kalendorių išgyveno Latvijoje iki nūdienos, lėmė ypatinga istorinė situacija, valstybės neturėjimas.

Siekiant plėtoti latviškas tradicijas, laikantis saulės kalendoriaus sistemos ir suvienijant „Undinės“ bendruomenę, buvo sukurta tradicija rengti „Saulė – 9“ festivalį. „Saulė – 9“ festivalį sudaro devyni saulės kalendoriaus renginiai per visus metus.

Pagal saulės kalendorių metai skirstomi toliau nurodytu būdu:

Keturi ekliptiniai laikotarpiai dalija metus į ketvirčius:

Žiemos ir vasaros saulėgrįža:

Kalėdos – trumpiausia diena, ilgiausia naktis metuose.

Vasarvidžio diena – ilgiausia diena, trumpiausia naktis metuose.

Pavasario ir rudens laikotarpiai:

Velykos – vienodos trukmės diena ir naktis.

Mykolinės – vienodos trukmės diena ir naktis.

Kiekvienas ketvirtis dalijamas perpus pagal gamtoje vykstančius klimatinius pokyčius:

Užgavėnės – tarp Kalėdų ir Velykų.

Usins arba jurginės – tarp Velykų ir Vasarvidžio dienos.

Maros diena – tarp Vasarvidžio dienos ir Mykolinių.

Šventojo Martyno diena – tarp Mykolinių ir Kalėdų.

Metuose yra aštuonios dienos ir keturi ekliptiniai laikotarpiai, kurie lemia saulės šviesos ir gaunamos šilumos kiekio didėjimą arba mažėjimą. Latviai saulės judėjimą per šias aštuonias metų dienas vadina Gadskarta (metų augimas).

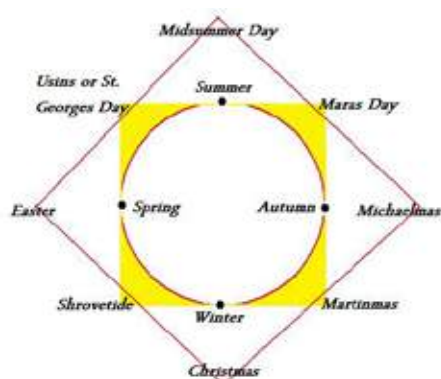
Gadskarta yra saulės metų svarbių įvykių seka, kuri iš metų į metus kartojasi. Metų augimo festivalis gali būti laikomas svarbiu atgaivinant senovišką laiko skaičiavimo būdą, nes senovės kalendoriuje yra nustatytas vienodas saulės ritmas.

„Saulė – 9“ festivalio, kurį organizuoja „Undinė“, metu švenčiamos šios šventės:

Užgavėnės

Pagal senovės saulės kalendorių Užgavėnės žymi kiekvieno naujo pavasario pradžią, paskutinę ir todėl ryškiausią, triukšmingiausią ir džiaugsmingiausią Kaukių dieną.

Užgavėnių kaukėmis pasipuošę persirengėliai yra vadinami Užgavėnių vaikais. Šią dieną Laima dovanoja dovanas tiek vaikams, kurie simbolizuoja naujus metus, tiek ir visiems Užgavėnių

Saulės kalendorius

persirengēliams – laimēs linkētojam, palaimos nešējam. Vaikai dovanas iš suaugusių namiškių gauna per Užgavėnių žaidimus, o persirengēliai su Užgavėnių kaukėmis – iš kaimo seniūnų. Užgavėnių tradicija teigia, kad kuo didesnį atstumą nueisi per šią dieną, tuo bus geriau.

Pavasario saulėgrįža (Velykos)

Velykų diena Latvijoje vadinama Didžioji (latv.: Lieladiena, Lindina, Leudina, ir Leldina, priklausomai nuo dialekto), tai yra Saulės šventė, ji simbolizuoja šviesos ir gyvenimo pergalę prieš tamsą ir mirtį, kai atsitraukia tamsios žiemos jėgos, užleidamos vietą šviesai ir šilumai, atnešančioms gyvybę žemei ir augalams.

Pagal Latvijos liaudies tradicijas Velykos žymi pavasarį, kai diena tampa ilgesnė nei naktis. Per Velykas, saulei kylant ir leidžiantis, jos šešėlis krenta viena linija, slenkančia iš vakarų į rytus. Ši linija vadinama Saulės taku ir Velykų rytą galima pamatyti pavasarinio atlydžio vandens srovių, tekančių saulės kryptimi. Latviai nuo seno tokių vandens srautų vandenį vertino kaip stebuklingą, stiprinantį sveikatą ir grožį.

Didžiąją dieną atliekama daugybė ritualinių apeigų, siekiant užtikrinti, kad ateinantį laikotarpį valdytų gamtos ritmai. Viena pagrindinių apeigų šią dieną yra susijusi su supimusi ant sūpuoklių.

Usins (Jurginės)

Pagal senovės mitologiją, ateinančią iš ikikrikščioniškojo laikotarpio, Usins yra Šviesos dievas – šviesos ir šilumos pergalė. Vyksta apeigos, susijusios su vandeniu, žirgais, bitėmis ir bet kokiomis kitomis stebuklingomis ir kartu labai praktiškoms veikloms. Kai kurios jų atliekamos jau išvakarėse, o dauguma – sveikinant saulėtę Usins dienos rytą. Visai neseniai dar daug kas tikėjo, kad jos simbolizuoja sielos tyrumą ir nemirtingumą.

Usins žymi vasaros pradžią, kai diena ilgėja kartu su jausmais ir energija; gamtoje ir žmonėse jaučiamas gyvenimo džiaugsmas.

Vasarvidžio diena (vasaros saulėgrįža)

Spėjama, kad seniausias šios vasaros saulėgrįžos šventės pavadinamas buvo Žolynų diena, o ne Vidurvasario diena arba Joninės. Ji švenčiama birželio 21 arba 22 dieną, priklausomai nuo saulėgrįžos laikotarpio, kuris kiekvienais astronominiais metais kinta.

Saulėgrįžos dieną gyvybę išbandančios jėgos yra pačios intensyviausios: augaluose, žmonėse ir visoje gamtoje. Žmogus arčiausiai priartėja prie stebuklingo gamtos energijos šaltinio.

Vasarvidžio naktis trumpa; todėl privalome išmokti ją deramai praleisti. Vasarvidžio naktis parodoma, kad žmogaus gyvenimas yra trumpas ir mes turėtume protingai jį nugyventi.

Vainikai yra vienas būdingiausių, reikšmingiausių ir privalomų Latvijos vasaros saulėgrįžos apeigų elementų. Svarbiausias magijos elementas yra ratas. Apibrėžus apskritimą aplink save galima atsiriboti nuo nepageidaujamo poveikio, o būnant rato centre – sutelkti energiją. Jei norite padidinti savo galias, pieškite apsauginius ratus. Bet kokios apeigos visuomet vyksta rato formos vietoje. Senovės latvių sodybos visuomet būdavo apsuptos rato formos tvora. Ratas simbolizuoja saulę, o Vasarvidžio vainikas materializuoja šį simbolį. Vainikas pinamas atsižvelgiant į įvairių žolynų galias. Latvijos liaudies dainose stulbinančiai sutampa nuomonės dėl vainikų žolynų sudėties. Dėl vainikų vyrams taisyklė paprasta: vainikai pinami iš ažuolų šakų. Moterims skirtų vainikų sudėtis įvairesnė. Vainikai pinami iš žydinčių laukų gėlių arba ažuolų šakelių su gėlėmis, skirtomis Šv. Jono motinai. Mažoms mergaitėms vainikai

Vėlykų šventės dekoracijos
"Undinės" draugijos kieme.
Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa

pinami iš žolynų šakelių, o merginoms – iš gėlių ir žolynų. Ištėkėjusių moterų vainikai pinami iš ąžuolo lapų ir gėlių. Senovėje Šv. Jono dieną Vasarvidžio vainikais buvo puošiami įvairiausi objektai: žmonės, gyvuliai, gyvenamųjų namų sienos ir langai, gyvulių aptvarai, klojimai, gyvulių tvartai ir įrankiai, taip pabrėžiant didžiulę magišką vainikų svarbą Šv. Jono dienos apeigose. Šv. Jono dienos vainikas simbolizuoja žmogaus ir gamtos vienovę, troškimą būti vaizdingo vasaros stebuklo dalimi. Vainiku puošiamasi esant emociniam pakilimui, bet tuo pat metu vainikas gali sukurti emocinį pakilimą ir išskirtinumo jausmą. Vainiko dėjimas ant kieno nors galvos reiškia dosnumą, nuoširdumą ir draugystę. Vainikavimas gali vykti dainuojant specialias liaudies dainas, kuriose yra senovinių magiškų formulių, linkinčių gero žmogui ir jo veiklai. Šv. Jono vainikas, nupintas iš tolimosiose žemėse surinktų augalų, uždėtas ant galvos veikia kaip magiškas ratas, kuris saugo nuo nelaimių, ligų ir piktų palinkėjimų.

Vasaros saulėgrįža žymi vasaros vidurį – tai žolynų vešėjimo laikas. Tai metas, rodantis, kad praėjo pusė Saulės metų. Tikima, kad Vasarvidžio dieną sielai leidžiama patekti į anapusinį pasaulį, su sąlyga, kad ji jau užbaigė visus darbus Žemėje.

Maros diena

Tai vasaros pabaiga, derliaus sunokimas, žemdirbių šventė. Ji taip pat simbolizuoja žmogaus brandumą kaip vidinę gyvenimo ugnį. Jos metu garbinama gyvybės galia. Į namus ar jaują atnešama ugnis ir įkuriama duonos kepimo krosnis, nes grūdų derlius yra tiesiogiai susijęs su ugnimi ir duona. Per ilgą laiką pasėti grūdai tapo vėjo nugairintomis varpomis, kurias iškūlus ir sumalus, miltai virto duonos kepalais. Simboline prasme tai panašu į žmogaus gyvenimo kelią, einantį nuo gimimo per augimo ir gyvenimo išbandymų laikotarpius ir atvedantį į brandžiam amžiui būdingą gyvenimo suvokimą.

Rugpjūtį Mara – materialaus pasaulio globėja – tampa svarbiausia dievybe. Ji rūpinasi namais ir šeima, jų materialiniu stabilumu, ypač motinos ir vaikų, šeimos ir namiškių sveikata ir gerove. Mara, būdama Didžiąja motina arba Pirmąja motina, yra visų gamtos stichijų galva ir gali įgyti skirtingus pavidalus, pasireikšdama kaip Motina ugnis, Motina žemė, Motina vėjas ir Motina vanduo.

Rudens saulėgrįža (Mykolinės)

Mykolinės yra pjūties ir derliaus suvežimo į namus diena – paskutinė derliaus nuėmimo diena, kai magiškomis apeigomis bandoma užtikrinti sėkmę kitiems metams ir įgyti laukų dvasios Jumis malonę.

Trumpą laiką šviesos ir tamsos santykis yra lygus. Tebevyksta derliaus nuėmimas. Jumis laimina derlių, ji yra dirvos derlingumą įkūnijanti dvasia, susijusi su anapusiniu pasauliu, todėl po derliaus nuėmimo ateina mirusiųjų sielų maitinimo laikas. Tai laikas, kai buvo bandoma privilioti mirusiųjų sielas, nes siela turi galimybę sugrįžti į Žemę. Buvo laikoma, kad iš visų norų skanaus maisto valgymas visuomet buvo stipriausias troškimas, kuriam vargu ar kas nors gali atsispirti.

Senovės laiko skaičiavimo sistemoje Mykolinės žymi rudens saulėgrįžą, kai diena vėl susilygina su naktimi. Šiauriniame pusrutulyje po Mykolinių saulė šviečia mažiau, dienos trumpėja, o naktys ilgėja. Latvių legendoje apie Saulę tai aiškinama Saulės dukters nuskendimu pavasarį: šviesa silpnėja, nes Saulė vaikštinėja apraudodama savo dukterį.

Šv. Martyno diena

Šv. Martyno diena užbaigia mirusiųjų sielų laikotarpį. Tai žiemos pradžia. Gamtoje vyrauja tylą ir šaltukas. Tai kaukių maskarado laikas, kai galima pasiversti kuo nors kitu, išliekant pačiu savimi. Tai

laikotarpis, kai žiemos nemėgstantys žmonės tiesiog egzistuoja, bet ne gyvena.

Pagal latvių tradicijas Šv. Martyno diena visų pirma siejama su darbo metų gamtoje pabaiga. Ji taip pat žymi ganiavos laikotarpio pabaigą ir visos laukinės gamtos ruošimosi žiemai kulminaciją.

Latviai Šv. Martyno dieną laikė paskutine rudens ir pirmąja žiemos diena. Tai buvo diena, kai visi rudens darbai turėjo būti baigti, derlius nuimtas, dirva suarta. Šiai dienai pasibaigus dirva pradeda ilsėtis ir jei jos ramybė drumsčiama ariant, kitais metais iš šios dirvos negalima tikėtis jokio derliaus.

Martyno diena dažnai lyginama su Usins diena arba Jurginėmis, nes per ją atsisveikinama su rudeniu ir sveikinama žiema, o per antrąją atsisveikinama su žiema ir sveikinamas pavasaris.

Žiemos saulėgrįža (Kalėdos)

Kalėdos yra ketvirtoji ir paskutinė saulėgrįžos šventė – tai laikas, kai diena yra trumpiausia, o naktis – ilgiausia. Po Kalėdų prasideda saulės sugrįžimas ir dienos ima ilgėti. Saulėgrįžos diena laikoma gruodžio 22-oji. Tačiau pagal Latvijos liaudies dainas ir kitus šaltinius matyti, kad anksčiau saulėgrįža buvo švenčiama 3–4 dienas, pradedant nuo gruodžio 20–21 d.

Tai lėto šviesos grįžimo šventė. Tai Saulės dukters vestuvių laikas. Šiai šventei reikia pradėti ruoštis iš anksto: sutvarkyti kiemą, papuošti namus įvairiais papuošalais iš šiaudų, džiovintų gėlių, medžio drožlių, paukščių plunksnų ir vilnos. Per Kalėdas ypač populiarius buvo puzuri – kabantys namų papuošalai, paprastai gaminami iš mažų šiaudų ar nendrių detalių, prisiūti prie vilnonio audinio, arba mažytės saulės – į bulves susmaigstyti šiaudai ir nendrės.

Tą dieną buvo ruošiami ypatingi valgiai ir gėrimai. Kiaulės nosis (skirtinguose latvių kalbos dialektuose vadinama smeceris, kukis arba koca) (Kalėdos netgi būdavo vadinamos Kiaulės nosies vakaru), pupos, žirniai, kraujinės dešros, pyragai ir alus buvo laikomi pagrindiniais Kalėdų stalo valgiais.

Kūčių vakarą taip pat vykdavo speciali apeiga– iš anksto paruoštas didžiulis ažuolo rąstas buvo tampomas iš vieno namo į kitą (kartais aplink namo kiemą) ir sudeginamas pasiekus paskutinįjį namą (todėl Kūčios taip pat vadinamos Rąsto vakaru). Vieni mano, kad rąstas simbolizuoja saulę, taigi, tampydami rastą žmonės traukia ir skatina saulę sugrįžti, kiti galvoja, kad tempiant rastą iš vienos vietos į kitą surenkamos visos nelaimės ir rūpesčiai, kurie sunaikinami rastą sudeginus.

Temų renginiams parinkimas ir renginių dažnis

Saulės kalendoriaus festivalis („Saulė – 9“) rengiamas pagal saulės kalendoriaus sistemą. Kiekvieno renginio turinys ir pasirodymai keičiasi priklausomai nuo dalyvauti galinčių artistų ir organizatorių idėjų.

Atvirų durų dienos „Undinėje“ vyksta kiekvieną šeštadienį. Visų šeštadienių atvirų durų dienų programa parenkama atsižvelgiant į savaitinius renginius ir tuometinius bendruomenės poreikius.

Informacijos apie renginius sklaida visuomenėje

Visa informacija apie renginius skelbiama „Undinės“ svetainėje, išsiunčiama elektroniniu paštu bendruomenės nariams, reklamuojama vietiniuose informacijos šaltiniuose, skelbiama įvairiose socialinių portalų grupėse, kurias sukūrė tų pačių pažiūrų žmonės, bei perduodama iš lūpų į lūpas.

„Undinė“ šeštadieniais sulaukia daug lankytojų ir kiekvienas iš jų randa ką nors įdomaus. Saulės kalendoriaus festivalio renginiai gausiai lankomi ir jau tapo įprasta, kad juose dalyvauja žmonės, kurie nepriklauso „Undinės“ bendruomenei.

Žmonėms patinka čia lankytis, vieną kartą pabuvoję „Undinėje“ jie vėl sugrįžta ir pasikviečia savo draugus arba netgi patys dalyvauja organizuojant renginius. Visi renginiai yra nemokami. Nėra jokios

lankytojų diskriminacijos, čia laukiamas kiekvienas. Tačiau galioja griežta sąlyga: „Undinės“ teritorijoje draudžiama vartoti alkoholį, gerti „Coca-Cola“ bei rūkyti.

Šaltinis: <http://www.undine.lv/eng/>

Papildoma medžiaga skaitymui:

Undinės ekokaimo tinklalapis: <http://www.undine.lv/eng/>

PASAULIO TAIKOS DIENOS DĄBRÓWKOJE, LENKIJA

Dąbrówkos kaimą įkūrusią alternatyvią bendruomenę daugiausiai sudaro artistai, muzikantai, dailininkai, dizaineriai, architektai. Kartą per metus bendruomenė organizuoja viešą renginį – Pasaulio Taikos dieną (toliau – PTD), kai žmonės iš artimiausių kaimų (taip pat ir iš visos šalies bei pasaulio) susirenka pasiklausyti koncertų, šventės metu skatinamas ekologiškas gyvenimo būdas ir stiprinami socialiniai tarpusavio ryšiai. Į šventę susirenkantys žmonės panašūs savo socialinėmis charakteristikomis, juos sieja panaši nuomonė apie gyvenimo būdą ir veiklą.

Kur svečiai apsistoja?

PTD organizuojama vasarą, todėl svečiai apsigyvena Słomińscy šeimos valdoje kempingo sąlygomis. Tai geriausia išeitis, norint suorganizuoti vietą tokiam dideliui žmonių, be to, taip šventės dalyviai gali gyventi ekologiškai – būti arti gamtos ir šalia panašiai mąstančių žmonių.

Ką svečiai valgo?

Svečiams tiekiamas maistas taip pat yra labai glaudaus santykio tarp kaimo gyventojų – šventės organizatorių, ir svečių išraiška. Maistą ruošia vietos gyventojai ir svečiai. Kaip ir įprastoje mugėje maistas parduodamas šalia koncerto vietos ir kiekvienas lankytojas gali nusipirkti, ką nori. Maistas, laikantis ekologiško gyvenimo būdo, patiekiamas ant kopūstų lapų.

Kaip perkama?

Siekiant išvengti daugybės su mokesčiais susijusių problemų, organizatoriai (Słomińscy šeima ir jų kaimynai iš Dąbrówkos) pagamina popierines kaladėles (kaip tam tikrą vietos valiutą) asociacijos veiklai remti. Kiekvienas PTD lankytojas nusiperka tokių kaladėlių ir vėliau jos tampa mokėjimo priemone PTD. Šiuo metu viena kaladėlė kainuoja 2 Lenkijos zlotus, t. y. apie pusę euro. Tai geriausias sprendimas abiem pusėms – organizatoriai surenka lėšų savo veiklai remti, o lankytojai jaučiasi saugūs, kai nėra atsiskaitoma tikrais pinigais. Tokiu būdu iki minimumo sumažinama vagystės galimybė ir, kas svarbiausia – panaikinama pinigų samprata ir milžiniškas jų poveikis žmonėms. Vienintelis svarbus dalykas yra gyvenimas arti gamtos. Kiekviena kaladėlė vadinama „falemka“. Apibendrinant, PTD galioja tik „falemkos“, jokia kita valiuta nepriimama.

Minčių ir įsitikinimų bendrumas

PTD nėra vien tik muzikos festivalis, tai kartu yra būdas suvienyti veiksmus ir propaguoti ekologišką gyvenimo būdą. Pavyzdžiui, 2012 metais Lenkijoje buvo organizuojami protestai prieš genetiškai modifikuotus organizmus (GMO) ir ekokaimo gyventojai aktyviai dalyvavo veiksmuose prieš GMO Lenkijoje. „Pasaulio taikos dienos 2012“ taip pat buvo pasisakoma prieš modifikuotų organizmų tiekimą į Lenkijos rinką. Dauguma šventės dalyvių dalyvavo protestuose prieš Lenkijos prezidento

pritarimą GMO įstatymui. Tokie ir panašūs įsitikinimai ir požiūris į gyvenimo būdą glaudžiai susieja PTD organizatorius ir svečius bei padeda tvirčiau siekti bendrų tikslų ir laikytis tam tikro elgesio modelio.

Su PTD susiję renginiai

Kiekvienas PTD renginys siejamas su tam tikra tema. 2012 metais Słomińscy šeima ir kaimynai iš Dąbrówkos surengė tradicinio Lenkijos kaimo dienas – kaip įžangą į PTD. Šio renginio programoje buvo drabužių vakarėlis, kurio metu buvo įgyvendinama keitimosi drabužiais iniciatyva „Iš vienos spintos į kitą“; akrobatinis Dąbrówkos gyventojų pasirodymas; filmų peržiūra ir kampanijos „Stop GMO“ pristatymas.

Kai pono Słomińscy paklausė, kodėl PTD nėra plačiai reklamuojama bent jau šalies mastu, jis atsakė, kad tie, kurie nori, sužinos, o svarbiausia – jie nesijaučia pajėgūs suvaldyti tūkstančius žmonių.

Akivaizdu, kad Dąbrówkos žmonės užkrečia kitus savo gera valia, gyvenimo būdu ir įsitikinimais. Galbūt tai yra Pasaulio taikos dienų Dąbrówkoje fenomenas.

Gabriela Górewicz

Daugiau informacijos apie PTD galima rasti pažiūrėjus filmuotą koncertų medžiagą adresu <http://www.youtube.com/watch?v=LI-cut3cfp8> ir daug kitos filmuotos medžiagos YouTube svetainėje.

BENDRADARBIAVIMAS

Įvairių formų bendradarbiavimas su kitais ekokaimais ir organizacijomis arba individais yra labai svarbūs ekokaimų judėjimui. Pirmuosius žingsnius šia kryptimi, skatinančius žmones apsispręsti dėl naujo požiūrio į gyvenimo būdą, žengė Ross ir Hildur Jackson, 1987 metais įkurdami labdarinę organizaciją „Gaia Trust“. Jos veikla buvo nukreipta į naujoviškų koncepcijų apie tai, kaip galėtų būti tvarkomi žmonių santykiai su gamtos pasauliu ir tarpusavyje, populiarinimą ir visuomenės raginimą kurti technologijas ir ekonomiką, kurios remtų naująjį požiūrį. 1993 metais „Gaia Trust“ inicijavo pirmosios nacionalinės ekokaimų organizacijos – Danijos ekokaimų bendradarbiavimo tinklo – įsteigimą. Netrukus, 1995 metais Findhorno mieste, į renginį susirinkus daugiau nei 350 žmonių iš 40 pasaulio valstybių ekokaimų, buvo įkurtas Pasaulinis ekokaimų tinklas (angl.: Global Ecovillage Network arba GEN). 2012 metais Pasaulinis ekokaimų tinklas turėjo savo atstovus visuose pasaulio kampeliuose, sujungdamas daugelį nacionalinių ekokaimų tinklų ir atskirų ekokaimų. Nuo 2000 metų Pasaulinis ekokaimų tinklas turi Jungtinių Tautų Ekonominės ir socialinės tarybos konsultanto statusą, todėl tinklui nuolat atstovaujama Jungtinių Tautų būstinėje vykstančiuose trumpuose pasitarimuose. Tuo pat metu regionuose egzistuoja daugybė ekokaimus vienijančių nepriklausomų bendradarbiavimo tinklų.

XXI amžiuje atsirado naujų ekokaimų judėjimo jungimosi į tinklus formų. Tinklai tapo decentralizuoti; jie vienija žmones komandiniam darbui, siekiant drauge sukurti ką nors naujo. Dauguma jų yra dvišaliai arba daugiašaliai ir vienija ne tik ekokaimų gyventojus. Naujos kartos tinklai yra paremti platforma ir jungia keletą skirtingų interesų turinčių narių grupių, susijusių su ta platforma. Kiekviena grupė gauna naudos iš kitos grupės buvimo tame pačiame tinkle. Pavyzdžiui, gamtinės žemdirbystės platformos pagrindu sukurtas tinklas vienija daržovių ir vaisių, auginamų naudojant natūralius žemės ūkio metodus, augintojus ir vartotojus (apie Lietuvos gamtinės žemdirbystės tinklą skaitykite kitame skyriuje). Naujos kartos tinklai ne tik prisideda prie ekologinio gyvenimo būdo propagavimo, bet ir padeda kurti naujus ekonominius, socialinius ir kultūrinius būdus daryti tai, kas keičia dominuojančias kultūrines sistemas, ir suteikia galimybę stiprinti harmoniją santykiuose su gamta ir pačiu savimi.

Toliau pristatomi du bendradarbiavimo modeliai. Pirmasis pasakojimas – apie švedų ekokaimų bendradarbiavimą, kuris įgyvendinamas tradiciniu būdu. Įkūrus asociaciją entuziastų grupė užsiima informacijos sklaida, narių mokymu ir bendrų renginių organizavimu bei ekokaimų interesų gynimu politiniame lygmenyje. Antrajame pasakojime pristatomas Lietuvos Melkio ekokaimo organizuotas bendradarbiavimo tinklas, kuris remiasi naujos kartos tinklaveikos modeliu ir siekia užmegzti ryšius tarp įvairių organizacijų ir individų, kad paskatintų juos prisidėti prie ekokaimo judėjimui aktualių projektų įgyvendinimo.

„NJORD“ ASOCIACIJA, SIEKianti ATSTOVAUTI ŠVEDIJOS EKOKAIMAMS

Švedijos ekokaimų judėjimo istorija yra ilga ir susijusi su tarptautiniu judėjimu. Tačiau Švedijos ekokaimams nepavyko sukurti stiprios organizacijos, kuri rūpintųsi šiandieninių ekokaimų plėtra. Neseniai pavyko atgaivinti „Njord“ asociaciją, anksčiau atstovavusią Švedijos ekokaimų judėjimui. Dabar ji veikia kaip Švedijos nacionalinė ekokaimų asociacija, siekianti palaikyti judėjimą ir remti atskirų ekokaimų plėtrą.

„Njord“ asociaciją 1987 metais įkūrė Marilyn Mehlmann. Pavadinimas „Njord“ reiškia Šiaurės šalių mitologinį dievą, besirūpinantį tam tikrais ekologiniais aspektais. Be to, tariant šis žodis skamba panašiai kaip „en jord“, kuris švedų kalba reiškia „viena žemė“. 1987 metais ekosavivaldybės iniciatorius Torbjorn Lahti suorganizavo ekokaimų seminarą pirmojoje Švedijos ekosavivaldybėje Övertorneå, kur susirinko geriausi šalies ekspertai. Dėl šio seminaro „Njord“ asociacijos veikla suaktyvėjo, buvo inicijuota keletas naujų ekokaimų projektų. „Njord“ organizavo ekologinės statybos ir vandens išteklių valdymo seminarus ir ekskursijas, išleido naujienlaiškį. 1995 m. asociacija pasiuntė du atstovus į susirinkimą Findhorno ekokaime Škotijoje, kurio metu buvo įkurtas Pasaulinis ekokaimų tinklas, ir 1996 metais padėjo šiai tarptautinei organizacijai surengti pirmąjį viešą prisistatymą Stambule vykusioje Jungtinių Tautų HABITAT konferencijoje gyvenviečių klausimais.

„Njord“ asociacija siekė būti skėtine organizacija ekokaimams Švedijoje, tačiau niekuomet nesistengė į savo veiklą įtraukti daugiau žmonių. Daugelis žmonių nesuvokė savo ekologiškai orientuotų gyvenviečių kaip ekokaimo ir neįžvelgė asociacijos vykdomos veiklos naudos. Todėl „Njord“ tapo kelių ekokaimų gyventojų ir svajotojų jungiančia organizacija ir labiau rūpinosi akademiniiais ir urbanistiniais ekologinės statybos klausimais nei atstovavo tikrosioms ekokaimų judėjimo idėjomis. Neturint aiškios veiklos krypties „Njord“ 2002 metais nustojo veikti.

Praėjus aštuoneriems metams iškilo idėja atgaivinti „Njord“. Ją paskatino Švedijos tarptautinės plėtros bendradarbiavimo agentūros ir Pasaulinio ekokaimų tinklo finansuojamas projektas „Mokyklos sveiko gyvenimo stiliaus“. Per projekto dalyvių iš 10 valstybių, įsikūrusių šalia Baltijos jūros, susitikimą, 2010 m. vykusį Estijoje, 59 atstovai iš ekokaimų, permakultūros projektų, besikeičiančio miesto bei urbanistinės sodininkystės judėjimų nusprendė atgaivinti „Njord“. Išėjus mėnesius iki ir po šio susitikimo nedidelė entuziastų grupelė dirbo siekdama atgaivinti „Njord“ asociaciją, keldama jai naujus tikslus. Naujosios „Njord“ asociacijos dėmesys buvo sutelktas į atstovavimą Švedijos ekokaimams, konsultacijas ekokaimams ir potencialiems ekokaimų gyventojams bei ryšių palaikymą su Pasauliniu ekokaimų tinklu. 2011 metų

Nacionalinio Švedijos ekokaimų tinklo narių susitikimas. Nuotraukos autorius: Alicia Ferliková

liepą „Njord“ asociacija jau galėjo prisistatyti Pasaulinio ekokaimų tinklo Europos, Afrikos ir Artimųjų Rytų skyrių generalinėje asamblėjoje, vykusioje Tamera mieste, Portugalijoje, ir būti pripažinta Švedijos nacionaliniu ekokaimų tinklu. 2011 m. lapkričio 18–20 d. 45 ekokaimų gyventojai susirinko į nacionalinį „Njord“ susirinkimą Hågabys ekokaime, kuris buvo organizuojamas kaip ES Baltijos jūros regiono programos remiamo projekto „Ekokaimai kaip tvarios kaimiškųjų teritorijų raidos veiksnys“ dalis. Šiame istoriniame susirinkime ekokaimų gyventojai dalijosi savo patirtimi, užmezgė naujų pažinčių ir įsitikino nacionalinės ekokaimų bendruomenės būtinybe, norint padėti kiekvienam ekokaimui, turinčiam individualių poreikių.

Kitas metinis susitikimas 2012 m. kovo mėnesį įvyko Jarna mieste, jo metu buvo išrinkta iš penkių asmenų susidedanti nauja valdyba, kurių dauguma gyvena ekokaime. Tinklas pakeitė savo pavadinimą į „Ekobyarnas riksorganisation (ERO)“ (Nacionalinė ekokaimų asociacija). Buvo inicijuoti ir suplanuoti nauji projektai. Šiandien Švedijoje egzistuoja daug daugiau ekokaimų ir perspektyvių ekoprojektų nei septintajame ir aštuntajame dešimtmečiuose, ir tikimasi, kad visos Švedijos ekokaimai dalyvaus ir dirbs kartu koordinuojant veiklą ir sukuriant įgytų žinių bei patirties banką. ERO tikslas – palengvinti naujų ekokaimų kūrimąsi, pavyzdžiui, siūlant darbo tinklę galimybes, informaciją ir išteklius, prisidėti prie esamų ekokaimų augimo, reikšti bendrą nuomonę santykiuose su likusia visuomenės dalimi ir propaguoti Švedijos ekokaimų pažiūras. Iki šios dienos asociacija veikia savanorišku pagrindu, vienintelis pajamų šaltinis yra narystės mokesčiai ir nepanaudotos metinių susirinkimų ir kitų organizuotų renginių lėšos. Dalyvaujant bendruose projektuose, pavyzdžiui, su savivaldybėmis, įmanoma asociacijoje sukurti apmokamas darbo vietas – tai yra ilgalaikis asociacijos siekis.

Robertas Hallas ir Karlas Randau

Papildoma medžiaga skaitymui:

• Tinklapis: <http://njord.spruz.com>

• Pasaulinio ekokaimų tinklo (PET) svetainė: www.gen-europe.org

NAUJOVIŠKI BENDRADARBIAVIMO BŪDAI: JŪROS ŽVAIGŽDĖS TIPO BENDRADARBIAVIMO TINKLAS MELKIO EKOKAIME, LIETUVA

Didžioji dalis Melkio ekokaimo veiklos skirta ekokaimų judėjimo idėjų įgyvendinimui ir sklaidai visuomenėje, o ne kaimo gyventojų gerovės didinimui. Siekiant perduoti savo žinias visuomenei buvo sukurtas bendradarbiavimo tinklas, kurį Melkio gyventojai vadina socialiniu klasteriu.

Socialiniam klasteriui Melkio ekokaime kurti buvo pasirinktas naujos kartos bendradarbiavimo mechanizmas – jūros žvaigždės tipo tinklo modelis. Siekiant rasti tinkamiausią sprendimą buvo įvertintos įvairios kitos galimos bendradarbiavimo formos, tačiau, kūrėjų nuomone, jūros žvaigždės tinklo organizacinė struktūra labiausiai atitinka kaime vyraujančią draugiškumo atmosferą ir komandos dvasią.

Jūros žvaigždės tipo tinklo veikla organizuojama naudojant tokį pat mechanizmą, kokį virtuozai naudoja šis jūros gyvis, kurio vardu pavadintas modelis. Iš pirmo žvilgsnio jūros žvaigždės judėjimas pasiremiant galūnėmis atrodo chaotiškas. Tačiau iš tikrųjų viskas vyksta labai sistemiskai. Tuo momentu, kai prireikia pasiversti ar persikelti iš vieno taško į kitą, autonominis galūnių judėjimas ima paklusti bendram ritmui. Ta galūnė, kuri yra geriausioje padėtyje, imasi lyderio vaidmens. (Svarbu pabrėžti, kad viena jūros žvaigždės galūnė nebūna stipresnė už kitas – viskas priklauso nuo konkrečios jos padėties konkrečiu momentu). Tuo pačiu metu žemesnysis judėjimo mechanizmo hierarchijos

sluoksnius – plaukeliai, kuriais yra padengta galūnių apačia, padeda virpančiais judesiais. Jūros žvaigždė neturi galvos, todėl 5 galūnių judėjimo koordinacija vyksta keičiantis informacija, kuri gaunama gaudant plaukelių virpesių kryptį.

Analogiškai gali veikti ir tinklinė organizacija. Jūros žvaigždės tinklas yra pagrįstas decentralizacijos principu, todėl vadovas (kaip ir jūros žvaigždė galva) nėra būtinas, o tinklo veiklas įgyvendina suburtos teminės darbo grupės.

Kurdami Melkio ekokaimo tinklą steigėjai nuosekliai suformavo visus jūros žvaigždės principu pagrįsto tinklo elementus, kurių, kaip ir jūros žvaigždės rankų, turi būti penketas:

1. **Darbo grupės.** Darbo grupės yra paremtos nehierarchine struktūra, kurioje visi dalyviai yra lygūs. Melkio bendruomenėje grupės pradeda kurtis tuo metu, kai idėjų generatorius pasiūlo naują idėją. Pavyzdžiui, 2011 metais buvo įkurta kanapių auginimo grupė. Grupės nariai propaguoja tradicinio lietuviško augalo – kanapių – auginimą.

2. **Katalizatoriai** – idėjų generatorius. Katalizatoriaus vaidmenį tinkle dažniausiai atlieka Melkio ekokaimo įkūrėja, Vilniaus universiteto profesorė, socialinių mokslų daktarė Zinaida Gineitienė. Ji generuoja naujas idėjas ir jas perteikia sukvietos naujos darbo grupės nariams, prašydama jas išplėtoti ir pradėti įgyvendinti. Kartais naujas idėjas pateikia kitų darbo grupių nariai ar nauji tinklo dalyviai, atėję su pasiūlymu organizuoti naujo projekto įgyvendinimą. Projekto įgyvendinimui suburiama nauja grupė, kuri pradeda įgyvendinti šią idėją.

*Bendradarbiavimo tinklo įkūrėja ir katalizatorius
Zinaida Gineitienė. Nuotraukos autorius:
Živilė Gedminaitė-Raudonė*

3. **Bendra ideologija.** Kiekviena Melkio ekokaimo tinklo darbo grupė turi savo ideologiją, kuri yra susijusi su įgyvendinama idėja. Tačiau visos tinklo darbo grupės vadovaujasi bendra Melkio bendruomenės ideologija, kuri remiasi noru išsaugoti istorinio ir kultūrinio paveldo žinias ir perduoti jas iš kartos į kartą.

4. **Kitose organizacijose sukauptos patirties panaudojimas.** Melkio ekokaimo tinklo darbo grupių nariais yra įvairių nevyriausybinų organizacijų nariai, kurie neapsiriboja veikla savo organizacijoje. Pavyzdžiui, pastatų iš šiaudų ir molio grupei priklauso nemažai Šiaudinių namų statytojų asociacijos narių. Kultūrinio paveldo grupei priklauso nariai iš įvairių istorinių klubų, artistų grupių, religinių organizacijų.

5. **Įgyvendintojai.** Darbo grupės idėjų įgyvendintojai imasi visų reikiamų veiksmų, kad būtų įgyvendintos idėjų generatorių pasiūlytos iniciatyvos. Jais kai kada būna tik Melkio bendruomenės nariai, bet dažniausiai pasitelkiami ir žmonės iš išorės. Pagrindinis Melkio bendruomenės projektų įgyvendintojų charakterio bruožas remiasi principu „pradėtus darbus nuveik iki galo“.

Svarbiausi jūros žvaigždės tipo tinklo elementai

Pastaruoju metu Melkio ekokaime aktyviausiai veikia šios darbo grupės:

- kanapių auginimo darbo grupė;
- moterų verslininkių ir vadovių darbo grupė;
- pastatų iš šiaudų ir molio darbo grupė;
- kultūrinio paveldo darbo grupė, besirūpinanti vietovės istorijos išsaugojimu ir perteikimu jaunimui per ekokaime organizuojamas vasaros stovyklas, festivalius ir kitus socialinius renginius;
- mokymų darbo grupė, propaguojanti ekologinį ūkininkavimą, senųjų amatų ir ekologinių pastatų statymo technologijas.
- pagalbos socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms darbo grupė, kuri rūpinasi aplink Melkio kaimą gyvenančiais našlaičiais, neįgaliais ir vyresnio amžiaus žmonėmis, kurių negloboja jų vaikai, skurdžiomis šeimomis, turinčioms priklausomybę nuo narkotikų ar alkoholio;
- ūkinės veiklos darbo grupė atsakinga už vietos gyventojų, neturinčių darbo ar gyvenančių žemiau skurdo ribos, įtraukimą į ekologinį ūkininkavimą ir kitas ekokaime veiklas, taip ugdant jų darbo įgūdžius ir padedant užsidirbti papildomų pajamų.

Melkio kaimo bendruomenės nariai džiaugiasi pasirinkę jūros žvaigždės tipo organizacinę struktūrą. Jų nuomone, ji labai padeda sukurti bendruomenėje draugišką ir kūrybišką nusiteikimą, yra lanksti ir padeda operatyviai prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių. Pasirinkta organizacinė struktūra leido į tinklo veiklą sėkmingai įtraukti ne tik bendruomenės narius, bet ir pilietiškai nusiteikusius žmones iš visos Lietuvos: mokytojus ir universitetų dėstytojus, vienuolius, įvairių socialinių institucijų darbuotojus, verslininkus. Dauguma Melkio ekokaime tinklo narių negyvena šiame kaime, tačiau dažnai čia lankosi. Tinklo narių nuomone, jūros žvaigždės tipo tinklas veikia daug efektyviau nei tradicinė asociacija, turinti vadovą ir tarybą.

Dalia Vidickienė

Papildoma medžiaga skaitymui apie Jūros žvaigždės formos tinklo organizacinę struktūrą: Ori Brafman ir Rod Beckstrom (2006). Jūros žvaigždė ir voratinklis: The Unstoppable Power of Leaderless Organizations (Nesustabdoma vadovų neturinčių organizacijų jėga), Penguin.

VYRAUJANČIŲ KULTŪRINIŲ SISTEMŲ KEITIMAS

Kai kurie ekokaimai, pasiekę tam tikrą brandą, kelia sau ambicingus tikslus pakeisti visuomenėje įsigalėjusius mastymo ir veiklos modelius. Pirmiausia jie išbando alternatyvius būdus savo ekokaime ir, juos išstobulinę bei įsitikinę jų veiksmingumu, mėgina juos propaguoti visuomenėje. Toliau rasite keletą pasakojimų apie tai, kaip ekokaimo daroma įtaka keičia tradicines žemės ūkio, maisto vartojimo ir švietimo sistemas.

ALTERNATYVIOS BENDRUOMENĖS REMIAMA PERMAKULTŪRINĖ SODININKYSTĖ, LENKIJA

Kai kuriems žmonės nuosavo sodo ar daržo auginimas gali būti didelis iššūkis. Pasiklydę „civilizacijos džunglėse“ individai neturi nei laiko, nei noro, nei žinių kaip elgtis su vieta, kurioje jie gyvena, ir bent keletą minučių skirti kam nors gyvam – augalams.

Ekokaimo bioįvairovė. Nuotraukos autorius: Monika Podsiadła

Lenkijoje įsikūrusi alternatyvi bendruomenė yra labai aktyvi permakultūrinės žemdirbystės principų propaguotoja ir rėmėja. Svarbiausias dalykas permakultūroje yra etinės nuostatos, jos nusakytos Bill Mollison knygoje „Permakultūra. Kūrėjo vadovas“, vadinamoje permakultūros „Biblija“:

1. Rūpinimasis Žeme, natūralia aplinka, ekosistema. Tai reiškia dėmesį žemės derlingumui, žalos nedarymą egzistuojančioms ekosistemoms, jokių cheminių medžiagų nepylimą į dirvą ir aplinką, mūsų daromo neigiamo poveikio gamtai mažinimą iki minimumo, o taip pat mūsų pačių poreikių ribų apmąstymą ir sąmoningą šių poreikių mažinimą.

2. Rūpinimasis žmonėmis, darniu visuomenės vystymusi ir pagrindinių poreikių patenkinimu. Dalijimasis tuo, ką galime išauginti ir pagaminti. Darbas paremtas savanoriškumu, o ne prievarta. Bendradarbiavimas vietoje konkurencijos. Rūpinimasis visų visuomenės amžiaus grupių vystymusi ir poreikiais. Abipusis domėjimasis vieni kitais ir draugiški santykiai tarp kaimynų. Ryšių stiprinimas rengiant susitikimus ir bendradarbiaujant. Tolerancija kitoms religijoms ir pasaulėžiūroms. Destruktyvių požiūrių ir elgesio eliminavimas, demonstruojant iš bendradarbiavimo kylančią naudą, o ne baudžiant ar niekinant. Tobulinimasis vietoje vartojimo ar turtėjimo kitų žmonių sąskaita.

3. Sąžiningas dalijimasis išaugintomis gėrybėmis. Gamyba ir išaugintų gėrybių paskirstymas savo gyvenamojoje vietoje, atsisakant daug energijos išteklių reikalaujančių paskirstymo sistemų naudojimo. Dalijimasis pertekline produkcija. Ko nereikia – grąžiname atgal aplinkai. Ekosistemų stiprinimas.

Permakultūra siūlo tenkinti visus žmonių ir visuomenės materialinius, kultūrinius ir protinius poreikius bendradarbiaujant su gamta ir gerbiant jos teises. Tikslas pasiekiamas laikantis šių taisyklių:

- racionalus save pilnai aprūpinančių gyvenviečių, ūkių, didesnių kaimų ir miestelių suprojektavimas nepažeidžiant egzistuojančių gamtos ekosistemų. Tiesą sakant, tai turi netgi praturtinti ekosistemas;
- gamtos imitavimas, tokiu būdu pasiekiant didžiausią efektą suvartojant minimalų energijos (pastangų) kiekį;

- sudėtinių sistemos dalių daugiafunkcionalumo didinimas: vienas elementas privalo atlikti daug vaidmenų arba turi galėti pakeisti kitus elementus;
- bendradarbiavimas su gamta, o ne veikimas prieš ją;
- tikėjimas, kad sistemų produktyvumas yra neribotas. Ribas sukuria tik mūsų turimos informacijos ar vaizduotės stoka;
- kiekviena gamtos dalis turi įtakos ekosistemai, kurioje ji funkcionuoja. Viskas yra susieta į abipusių ryšių ir įtakų tinklą;
- pozityvus, kūrybiškas mąstymas. Kiekviena problema turi sprendimą. Ar jį rasime, priklauso nuo mūsų. Dažniausiai paprasti sprendimai yra geriausi;
- atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimas vietoje iškastinės kilmės energijos;
- uždaro energijos judėjimo ciklo kūrimas, pavyzdžiui: atliekų perdirbimas, atliekų kompostavimas ir pakartotinis panaudojimas natūralioje sistemoje;
- vietos socialinių grupių ir ryšių kūrimas remiantis bendradarbiavimo, draugystės, supratimo principais;
- vietovės ekonomikos stiprinimas. Ekonomiškai save išlaikančių ūkių, kaimų, gyvenviečių kūrimas. Nepriklausomybės nuo išorinių sistemų siekis;
- pagarba visų gyvų būtybių teisei į gyvybę, laimę ir laisvę.

Tanki augmenija. Nuotraukos autorius: Monika Podsiadla

Permakultūra siūlo mums būdus, apie kuriuos dar visai neseniai niekas nebuvo girdėjęs. Jūs galite auginti daržą visur: balkone, ant palangės, ant sienos, lango, vazone, plastikiniame vamzdyje, bate, ant stogo, statinaitėje ir t. t. Gali nuskambėti juokingai, bet taip yra. Šios idėjos sėkmingai įgyvendinamos.

Sėja mulčiumi padengtame dirvožemyje. Nuotraukos autorius: Monika Podsiadla

Įkvėpimas prisijungti prie „žaliojo švietimo“ Andrzejus Mlynarczykas apėmė 1996 metais pagyvenus Findhorno ekokaime Škotijoje. Grįžęs į Lenkiją jis pertvarkė savo daržą ir sodą pagal „permakultūros metodus“ – tai davė labai gerų rezultatų. Padengus dirvą mulčiumi ji tapo derlingu daržu ir žydinčiu sodu.

2001 metais Andrzejus pasitaikė galimybė sudalyvauti trijų mėnesių trukmės permakultūros ir alternatyvaus dizaino mokymo kursuose ekocentre „Folkecenter-Thy“ Danijoje. Andrzejus ir jo partnerė Monika sugrįžę iš mokymų pradėjo organizuoti praktinius permakultūros mokymus ir švietėjiškus kursus vaikams ir paaugliams.

Šie mokymai rengiami jų sode ir įvairiose Lenkijos vietovėse. Mokymų metu jie suteikia pagrindinių žinių apie permakultūrą. Be teorijos dėstymo mokymų vadovai daug laiko praleidžia perteikdami jaunimui praktines žinias ir įgūdžius.

Permakultūrinės žemdirbystės privalumai:

- Vietoj labai modifikuoto ir cheminių medžiagų prikimšto maisto valgote šviežių ir sveiką maistą;
- Daugelis namų ūkių ieško būdų, kaip sutaupyti pinigų. Taigi, net mažuose soduose vietoje dekoratyvinių pievelių atsiranda lysvių su valgomaisiais augalais.
- Kadangi permakultūrinė žemdirbystė yra pagrįsta natūraliais procesais, ji nereikalauja jokių papildomų išlaidų. Visiškai įdiegus permakultūrinę sistemą, naudojančią iš Gamtos nukopijuotas technologijas ir metodus, turime stabilų ir teikiantį naudą daržą. Palyginti su tradicine, permakultūrinė žemdirbystė nereikalauja daug darbo. Dėl protingų permakultūros sprendimų namuose išaugintas maistas, leidžiantis atsikratyti priklausomybės nuo nesveikų, modifikuotų maisto produktų, yra praktiškai prieinamas kiekvienam.

- Permakultūrinė ir biodinaminė žemdirbystė padeda sujungti skirtingų kultūrų, tikėjimų ir interesų žmones. Dalijimasis maistu arba valgymas drauge didesnėje grupėje tampa dienos švente, o gavę žinių apie tai, kaip sėkla pavirsta vešliu augalu, kuris vėliau tampa mūsų maistu ir paskui vėl sugrįžta suktis gyvybės ratu, pasijuntame sužinoję paslaptį.
- Valgydami pačių užaugintą maistą mes ne tik gerai žinome, iš kur jis atkeliavo, bet ir atrandame naują ryšį su Gamta – tai įmanoma net stipriai urbanizuotose zonose. Tai suteikia tikrą džiaugsmą, kurį dar labiau sustiprina daržovių ir vaisių aromatas, skonis ir tikras šviežumas. Derlius keliauja tiesiai į mūsų lėkštę, neprarasdamas vertingų vitaminų ir mineralinių medžiagų, su juo nėra chemiškai eksperimentuojama ir jis neturi keliauti tūkstančius kilometrų.
- Gyvenimas apsuptiems žalumos suteikia ramybės ir tylumos. Namie išaugintos daržovės moko gerbti gyvybę ir Gamtą – mes nešvaistome jokių jos teikiamų gėrybių.

Vešli permakultūrinio daržo augmenija. Nuotraukos autorius: Monika Podsiadła

Mes padėjome įsteigti daugybę skirtingų sodų ir daržų visoje Lenkijoje. Mūsų veikla propaguojant permakultūrinius metodus įkvepia daugybę žmonių. Vis daugiau žmonių ateina pas mus prašyti patarimų, žinių, augalų... Stebime didėjančią Lenkijos visuomenės susidomėjimą valgomųjų augalų auginimu. Daugelis jų garsiai šneka, kad namie išaugintas maistas leidžia sutaupyti. Jie ieško pigių sprendimų, nereikalaujančių daug sąnaudų ar darbo...

Monika Podsiadła ir Andrzejus Młynarczykas

Papildoma medžiaga skaitymui:

Monikos ir Andrzejaus tinklalapis apie permakultūrą: www.permakultura.com.pl

GAMTINĖS ŽEMDIRBYSTĖS RĖMĖJŲ TINKLAS LIETUVOJE

Pastaruoju metu vis labiau populiarėja tokie ūkininkavimo būdai, kurie leistų užauginti kuo kokybiškesnius maisto produktus ir kuo mažiau alintų gamtą. Labiausiai šiuos reikalavimus atitinka gamtinės žemdirbystės sistema. Lietuvos ekokaimų gyventojai įkūrė nacionalinį bendradarbiavimo tinklą, jungiantį šio augalininkystės metodo rėmėjus.

	AUGINIMO BŪDAS		
	Tradicionis	Ekologinis	Gamtinis
Mechanizuotas arimas	Taip	Taip	Ne
Augimo reguliatoriai	Sintetiniai insekticidai ir herbicidai	Natūralūs insekticidai ir herbicidai, sėjomaina	Mulčiavimas

Pagrindiniai tradicinės, ekologinės ir gamtinės žemdirbystės skirtumai

Kas tai yra gamtinė žemdirbystė?

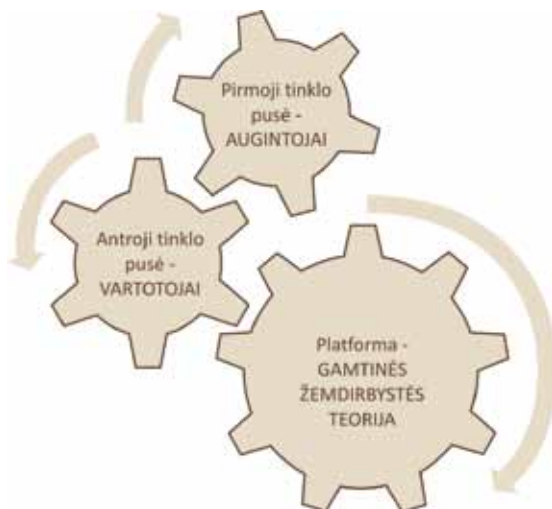
Gamtinė žemdirbystė – tai toks ūkininkavimo būdas, kai nenaudojamas joks dirvos įdirbimas, o remiamasi natūraliai vykstančiais dirvodaros procesais, sekant gamtos pavyzdžiu. Dirbamuose laukuose dirvožemis nuolat alinamas ir naikinamas, o gamtoje dirvožemis nuolat „auga“, jo derlingasis sluoksnis nuolat storėja, nes kasmet užaugusi augalų masė krenta ant žemės, yra skaidoma mikroorganizmų ir tampa augalų maistu. Kas lieka – užkonservuojama dirvoje humuso pavidalu. Gamtinėje žemdirbystėje dirvožemis taip pat nekasamas, nepurenamas, leidžiant susikurti natūraliai struktūrai, kuri užtikrina gerą dirvos kvėpavimą, drėgmę ir sąlygas veikti gyviems dirvos organizmams. Imituojant gamtoje vykstančius procesus dirvos paviršius dengiamas paklote – mulčiuojamas (ne dėl drėgmės palaikymo ir ne dėl „piktžolių“ susilpninimo – tai šalutiniai efektai) negyva augaline organika: sausa žole, lapais, pjuvenomis ir pan. Bakterijos ir grybeliai, skaidantys organiką, išskiria į dirvą anglies dvideginį, kuris, būdamas sunkesnis už orą, leidžiasi į dirvą, tirpsta vandenyje ir atitenka augalams. Tokiu būdu ūkininkaujant ir kokybė geresnė, ir aplinka švaresnė, o su laiku – ir derlius didesnis nei ariamojoje žemdirbystėje. Be to, nereikia pirkti nei trąšų, nei pesticidų, nes dėl sukurto ir palaikomo mikroorganizmų balanso dirvoje neįsigali patogeniniai organizmai, nėra augalų ligų.

Laimio auginamas gamtinės žemdirbystės daržas.
Nuotraukos autorius: Živilė Gedminaitė-Raudonė

Gamtinės žemdirbystės entuziastų poreikis bendrauti

2008 metais Lietuvos ekologyvenviečių judėjimo nariai įsteigė naujos kartos tinklą. Tai buvo decentralizuotas dvipusis tinklas, vienijantis daržovių ir vaisių, išaugintų taikant natūralius žemės ūkio metodus, augintojus ir vartotojus.

Dvišalis gamtinės žemdirbystės rėmėjų tinklas

2008 metais interneto svetainėje www.gerazemdirbyste.lt atsirado forumas, į kurį pradėjo burtis gamtinė žemdirbystė besidomintys žmonės. Inciatoriai ir pirmieji forumo dalyviai buvo Lietuvos ekologinių kaimų judėjimo atstovai. Tačiau gamtinės žemdirbystės entuziastų skaičius greitai plėtėsi.

Šia ekologinių kaimų judėjimo propaguojama ūkininkavimo sistema ėmė domėtis vis daugiau žmonių, kurie nori valgyti ekologiškus vaisius ir daržoves. Vieniems tai aktualu taupumo sumetimais, nes užsiauginti – pigiau nei pirkti. Kiti turėtų už ką nusipirkti, bet suvokia, kad parduotuvėje ar turguje parduodamų ekologiškų daržovių kokybė yra nepalyginamai prastesnė, palyginus su produktais, užaugintais gamtinės žemdirbystės būdu. Dauguma šių žmonių rūpinasi ne tik savo mityba, bet ir nori gyventi nepažeisdami gamtos dėsnių, pritaria ekokaimų judėjimo idėjoms.

Laimis didina savo daržą prie tvenkinio mulčiavimui naudodamas melsus. Nuotraukos autorius: Živilė Gedminaitė-Raudonė

Gamtinės žemdirbystės rėmėjų tinklo veikla

Neformaliai bendraujant žmonėms, kurie patys bando taikyti gamtinės žemdirbystės principus, kilo poreikis rengti seminarus, kuriuose būtų galima gauti daugiau žinių, keistis patirtimi. Reaguojant į šį poreikį imta organizuoti paskaitas ir praktinius užsiėmimus, konsultantai gali atvykti pas augintoją ir padėti jam adaptuoti turimas žinias prie vietovės ir sklypo ypatumų. Kai kurie ekokaimų gyventojai tikisi, kad artimoje ateityje ši veikla gali tapti konsultacijų ir mokymų verslu, duodančiu pragyvenimui reikalingų pajamų.

Tinklo narių bendradarbiavimas padeda kaupti gamtinės žemdirbystės patirtį ir tobulinti jos technologiją, teorines žinias pritaikyti prie Lietuvos klimatinių sąlygų. Vienas iš tinklo įkūrėjų ir seminarų vedėjų Saulius Jasionis sako: „Žmonės, kurie nori daržininkauti pagal naujus metodus, gyvena išsibarstę po visą Lietuvą, o suėję kartu, turi galimybę keistis žiniomis. Kai visą patirtį susistemini, rezultatų gali pasiekti daug greičiau, lengviau ir kitiems perduoti jau sukurtus metodus. Juk ne kiekvienas nori ar sugeba eksperimentuoti, geriau eiti jau pramintu keliu.“

Iš pradžių Lietuvos gamtinės žemdirbystės entuziastai labiausiai rėmėsi N. I. Kurdiumovo knygomis apie tai, kaip „nereikia“ dirbti žemės. Tačiau gilinantis, kaupiant žinias, bandant jas praktikoje, ilgainiui susiformavo savita teorija, kuri gerokai platesnė ir gilesnė nei N. I. Kurdiumovo mokymas. Taigi galima teigti, kad tinklo veikla padėjo Lietuvoje susiformuoti unikaliai gamtinės žemdirbystės mokyklai.

Tinklo veikla skirta ne tik tiems, kurie pagal gamtinės žemdirbystės principus augina sau aukščiausios kokybės maistą, bet ir žmonėms, ieškantiems, kur galėtų tokių produktų įsigyti. Nuo 2011 metų tinklas ėmėsi organizuoti **gamtinės žemdirbystės būdu išaugintų daržovių ir vaisių prekybos sistemą**. Jau atsirado keletas augintojų, kurie savo produkciją imasi pardavinėti. Informacija apie juos pateikiama interneto svetainėje.

Tinklas parengė gamtinės žemdirbystės produkcijos sertifikavimo taisykles, kurios numato visas būtinas auginimo sąlygas, griežtą agrotechnikos kontrolę bei produktų realizavimo terminus. Pagal gamtinės žemdirbystės principus užauginta produkcija, išskyrus laikomą žiemai, realizuojama ne vėliau, kaip per parą nuo nuskynimo ar išrovimo. Dauguma produktų pardavinėjami tik auginimo vietoje, iškasant ar nuskinant pasirinktą produktą tik atvykus pirkėjui. Tai leidžia dar labiau padidinti maisto kokybę, užtikrinant, kad vartotojas gautų maksimaliai šviežią produktą. Juk uogos dalį vitaminų ir kitų bioaktyvių medžiagų praranda jau po minučių. Vaisiai – po valandos. Kai kurios daržovės šviežumą išlaiko ilgiau. Todėl jokiaje parduotuvėje tikrai šviežio maisto nenusipirksi, nes kol atvežama, sandėliuojama, išdėliojama į lentynas, supakuojama ir parduodama, maistas praranda šviežumą.

Pirkėjams paruoštos daržovės. Nuotraukos autorius: Ieva Lučiūnaitė

Tinklo nariai nuolat ieško naujų, visuomenei patrauklių būdų propaguoti gamtinę žemdirbystę. Pavyzdžiui, imta organizuoti **gamtinės žemdirbystės produktų degustacijas**. Tokių degustacijų idėja ekokaimo gyventojui Laimiui Žmuidai kilo atsitiktinai, beragaujant skirtingas savo užaugintas bulvių veisles. „Šiomet auginau trylika bulvių veislių. Norėjau pasirinkti skaniausias ir gražiausias bulves, kurias verta auginti ateityje. Viriau, kepiu, lyginu vienos veislės subtilumus su kitos, užsirašinėju pastabas ir pats ragavimo procesas man taip patiko, kad kilo mintis, kodėl gi nepasidalinus savo potyriais ir su kitais žmonėmis? Kodėl nepadarius didesnio viešo renginio?“ – pasakoja augintojas.

Pirmoji degustacija buvo rengiama su abejonėmis, jauduliu ir trupučiu baimės – o jei nepavyks? Tačiau pavyko puikiai, nes į degustaciją atėjo ne atsitiktiniai žmonės, o tie, kuriuos sudomino pateikta informacija apie gamtinę žemdirbystę, kuriems yra svarbu, ką jie valgo. Todėl ir pajuto skirtingus veislių skonius. Buvo ragaujamos devynios bulvių veislės. Ragautojams buvo pateikti devyni virtų bulvių gabalėliai ir devyni keptų bulvių gabalėliai. Virta ir kepta visiškai be jokių prieskonių, net be druskos ir be aliejaus. Taip buvo daroma tyčia, kad jokių būdu nebūtų paslėptas tikrasis bulvės skonis. Žinoma, paragavus bulvę be nieko, vėliau buvo galimybė paragauti ją ir su druskyte, ir su sviestuku, tačiau renginio esmė – pajusti tikrą bulvės skonį. Ragavimas užtruko apie tris valandas. Tai nebuvo aštuoniolikos gabaliukų bulvių susimetimas į skrandį. Po kiekvieno gabaliuko reikėjo pajusti skonį, palyginti jį su kitų gabaliukų skoniais, užsigerti vandens, kad pasiruoštum naujam ragavimui, pamąstyti, įsijauti, užsirašyti potyrius.

Įvairių rūšių bulvės, skirtos "Ragavimo šventės" dalyviams. Nuotraukos autorius: Roberta Sabaliauskaitė

Degustacija ne tik padėjo jos dalyviams pasirinkti bulves, kurias verta auginti arba nusipirkti, bet ir suteikė daug naujų žinių. Pertraukėles tarp bulvių ragavimo pokalbiais apie bulves užpildė trys savo srities specialistai: gamtinės žemdirbystės Lietuvoje pradininkas Saulius Jasionis – pasakojimais apie bulvių kilmę, istoriją, auginimo būdus; ragaujamų bulvių augintojas Laimis Žmuida – pasakojimais apie konkrečias bulves ir jų auginimo sąlygas bei restorano „Gurmė“ savininkas ir vyriausiasis virėjas Nerijus Vasiliauskas, dalydamasis patarimais, kaip reikėtų ragauti produktus, kad pajauštume jų skonio subtilybes.

Kadangi renginys puikiai pavyko, tinklo nariai ateityje ketina rengti daugiau tokių degustacijų ir neapsiriboti vien bulvių skanavimu. Nė kiek ne mažiau įdomios bus ir morkų, žirnelių, salotų, pomidorų, ridikėlių degustacijos.

Jau tradiciniu tapo kasmet vykstantis **sėklų ir sodinukų mainų renginys**. Renginio idėja – keistis savomis, patikrintomis ir geromis sėklomis. Tačiau dažnai keičiamasi ir parsisiųstomis ar parsivežtomis, Lietuvoje dar niekada neaugintų veislių sėklomis. Sėklos renginyje būna pagrindinė valiuta, retų sėklų paprastai nepavyksta įsigyti už pinigų, jų savininkai nori jas išmanyti į kitas geras sėklas.

Papildoma medžiaga skaitymui apie gamtinės žemdirbystės metodus:

- Kurdiumovas N. I., *Protingas daržas*. Katilevičius Algirdas, 2010.
- Курдюмов Н. И. (2012). Умный сад и хитрый огород. Владис.
- Fukuoka M. (2001), *The One-Straw Revolution*. (Vienos braškės revoliucija) Other India Press (Eighth impression).
- Hart R. (1991, 1996 pakeitimai) *Forest Gardening: Rediscovering Nature and Community in a Post-Industrial Age* (Miško sodininkystė: Gamtos ir bendruomenės atradimas iš naujo poindustriniame amžiuje) Green Books (UK).

ŠEIMOS MOKYKLOS JUDĖJIMAS EKOBENDRUOMENĖJE „PIEBALGA“, LATVIJA

Piebalga bendruomenės entuziastai sugalvojo įsteigti savo šeimos mokyklą Jaunpiebalga kaime, remdamiesi Europos ir JAV patirtimi ir švietimo sprendimų vaikams, kuriuos siūlo tradicinis švietimo modelis, stebėjimu. Ši mokykla gali būti laikoma alternatyva dabartinei Latvijos švietimo sistemai. Mokyklos steigėjai laikosi nuomonės, kad dabartinė švietimo sistema Latvijoje yra netinkama bendrajam vaikų išsilavinimui, tačiau tai nereiškia, kad judėjimas nepritaria vaikų lavinimui.

*Senųjų amatų paslapčių perėmimas.
Nuotraukos autorius: Daina Saktiņa*

Ekomokyklos/šeimos mokyklos idėja yra pagrįsta įsitikinimu, kad vaikai žinių įgyja savanoriškai, be jokio spaudimo, matydami, kad intelektas ir visa protinė veikla yra nukreipta į visuomenės savišvietą, o tai reiškia, jog aplinka skatina visą gyvenimą trunkantį mokymąsi. Laikomasi nuomonės, kad vaikas turėtų įgyti tokių žinių, kurias jis galėtų taikyti savo kasdiniame gyvenime. Skatinamos vaikų iniciatyvos, dalyvavimas sprendimų priėmimo procese ir visuomeniniame gyvenime.

Mokyklos steigimas yra planavimo etape, vyksta diskusijos dėl mokyklos patalpų, idėjos pristatymo visuomenei, vis dar tobulinama mokyklos koncepcija. Mokyklos steigimo idėja buvo paremta:

1. Bendruomenės narių nuojautomis, kas ir kaip būtų geriau jų vaikams ir jiems patiems.
2. Konsultacijomis su šeimomis, kurios moko savo vaikus namuose.
3. Patirties ir panašių mokyklų kitose šalyse sėkmingų pavyzdžių apibendrinimu.

Ekomokyklos kūrimo projekte 2012 metais dalyvavo 14 suaugusiųjų ir 17 vaikų.

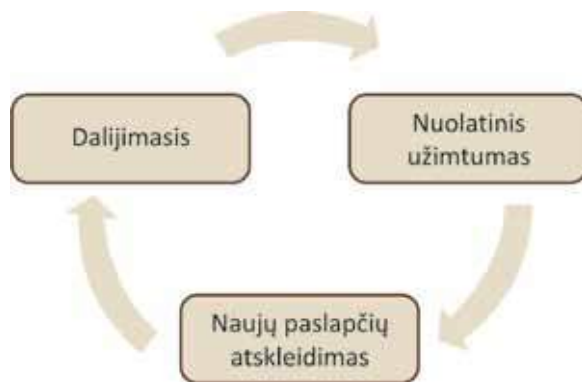
Ekomokyklos idėjos kuratoriai

Piebalga ekomokyklos idėją įgyvendina „Piebalgos ekologiškai tvarios save išlaikančios bendruomenės“ asociacija. Juridiniam asmeniui atsiveria didesnės galimybės veikti ir pristatyti savo idėjas platesnei visuomenei, todėl buvo nuspręsta įsteigti asociaciją.

Asociacijos tikslas – „sukurti naujos rūšies visuomenę, kurios šeimų ir asmenų pažiūros būtų panašios, kur kiekvienas asmuo gyventų pagal savo sugebėjimus, savo santykius grįstų protu ir meile bei žiūrėtų į kitą žmogų kaip į Dievo duotą pokytį jo gyvenime, tapdamas nuoširdžiai laimingu“.

Ekomokyklos (šeimos mokyklos) koncepcija

Mokyklos koncepcija yra pagrįsta dieviško kūrimo principo pasaulyje įkūnijimu arba atgaivinimu, pradedant nuo savęs ir savo šeimos, pamažu plečiant išmintingos meilės kultūrinę aplinką. Procesas vykdomas taikant tris pagrindinius principus: nuolatinio užimtumo, naujų paslapčių atskleidimo ir dalijimosi.

Pagrindiniai šeimos mokyklos principai

Igyvendinant šiuos principus mokykloje taikomi tokie mokymo metodai:

- tiesioginio suvokimo metodai (koncentracija, meditacija, maldos);
- konkrečios problemos sprendimo planavimas, siekiant konkrečių gyvenimo tikslų, kaip atsako į galimybes ir iššūkius;
- individualių sprendimų kūrimas intelektualiai gyvenimo veiklai arba savo misijos įgyvendinimo planui;
- šventės, sezoninės apeigos, atviravimo būreliai ir bendras darbas, veikla komandoje, pvz., organizuojant ir įvairinant renginius.

Mokoma laikantis šių nuostatų:

- gyventi reikia ekologiškai ir laikantis Latvijos nacionalinių tradicijų;
- į žmogų reikia žiūrėti kaip į vientisą būtybę, apimant jos fizinius, energinius, emocinius, protinius ir dvasinius aspektus;
- mokymasis turi trukti visą gyvenimą;
- pedagogika turi būti pagrįsta meile.

Pagrindinis šeimos mokyklos elementas yra užsiėmimai šeimoje. Juos organizuoja proceso vadovas, kuris bendradarbiauja su šeimomis kuriant mokymo temas, atskleidžiant pasaulio esmę, keičiantis patirtimi. Proceso vadovas yra nematerialus įkvėpimo šaltinis organizuojant užsiėmimus šeimoje.

„Mokymosi medžiaga“ gaunama susikoncentruojant į devynis mokomuosius dalykus. Vaikas pasirenka, kurie dalykai jį domina. Mokymai nėra rengiami nustatytu laiku (nėra mokymosi tvarkaraščio). Pažinimo procesas (mokymasis) vyksta visą dieną, įkomponuojant šį procesą į kasdienį šeimos gyvenimą. Išskirti šie devyni mokomi dalykai:

1. Dieviškumo atskleidimas (joga, meditacija, ezoterika, ir t. t.).
2. Menai.
3. Visuomeniniai santykiai.
4. Gamtiniai santykiai.
5. Ekologinės technologijos.
6. Ekologinė statyba.
7. Amatai.
8. Vaisiai (apima viską, kas gaunama rūpinantis gamta).
9. Rūpinimasis gamta.

Sodas šeimos ūkyje. Nuotraukos autorius: Daina Sakštinė

Ekomokyklos organizatoriai dirba ties šių temų turiniu ir mokymo metodais. Siekiama kuo plačiau apimti visus mokomus dalykus.

Ekomokykloje nėra jokios klasifikacijos pagal amžiaus grupes; mokykla siūlo visą gyvenimą trunkantį švietimą – tai reiškia, kad vaikas, jaunuolis ar subrendęs žmogus mokosi visą gyvenimą. Laikoma, kad kiekvieno žmogaus mokymosi procesas prasideda nuo jo pradėjimo momento ir baigiasi su jo mirtimi.

Ekomokyklos mokytojai yra tėvai, kurie dalijasi savo patirtimi su vaikais. Mokymasis vyksta individualiai kiekvienoje šeimoje (vaikai, tėvas, motina, senelis, močiutė ir t. t.) – ekomokykla nėra vieta, kur „atvedate“ vaiką tam tikram laikui mokyti išvardytų disciplinų.

Mokomasi diskusijų forma visą dieną, nes laikoma, jog vaiko mokymosi procesas prasideda jam nubudus. Laikomasi Latvijos saulės kalendoriaus principo. Taigi, mokykla aktyvią veiklą pradeda iškart po Kalėdų, siejant tai su gamtoje vykstančiais budimo procesais, o mokslų pabaiga yra planuojama lapkritį, Šv. Martyno dieną, kai įvertinamos kiekvieno mokyklos dalyvio per metus įgytos vertybės (žinios, įgūdžiai, dorovinis vystymasis ir t. t.). Laikomasi senovinio savaitės supratimo, kad savaitė susideda iš 9 dienų: pirmadienio, antradienio, trečiadienio, ketvirtadienio, penktadienio, šeštadienio, sekmadienio, pusiau šventės ir šventės).

Mokykloje nėra nustatytų mokymo laikotarpių ir egzaminų. Mokiniai patys įvertina save ir kitus.

Pabaigoje keletas bendrų „Piebalgos ekologiškai tvarios save išlaikančios bendruomenės“ asociacijos patarimų:

- pirmiausia išvadukite Vaiką nuo blogio, o jau tada suteikite jam žinių – tuomet tikrai išmokysite;
- pirmiausia sumažinkite Vaiko pavydą ir tik tada atkreipkite jo dėmesį į žinias ir paskatinkite jo domėjimąsi – tuomet tikrai išmokysite;
- pirmiausia sukurkite Vaiko tapatybę, tik tuomet sėkite žinias į jį - tuomet tikrai išmokysite;
- pirmiausia išauklėkite Vaiką ir tik tuomet mokykite jį - tuomet tikrai išmokysite.

Šiuo metu ekomokyklos steigėjai vis dar planuoja, kaip pritraukti daugiau tėvų ir paskleisti mokyklos idėją visuomenėje.

Alvis Zukovskis – Piebalga Latvijos bendruomenė, „Development JP“ asociacijos narys.

Papildoma medžiaga skaitymui:

Mokyklos svetainė: http://www.philos.lv/Gimenes_skola.html

Apie šeimos mokyklos koncepciją:

• <http://www.familiesinschools.org/about-us/mission-history/>

• <http://www.sylvfamilyschool.org/Welcome.html>

Apie humanitarinę pedagogiką:

• Амонашвили Ш.А. 2010. „Как любить детей (опыт самоанализа)“. Донецк: Изд-во «Ноллидж»)

• <http://www.sylvfamilyschool.org/Welcome.html>

PATARIMAI EKOKAIMAMS, PRADEDANTIEMS BENDRADARBIAUJANČIO KŪRYBIŠKUMO ETAPĄ

paremti Baltijos jūros regiono ekokaimų patirtimi

- Naudokite mokymo procesą kaip galimybę mokytis patiems.
- Sužinokite apie naujos kartos tinklaveikos modelius ir naudokite juos praktikoje.
- Išnaudokite visas galimybes bendradarbiauti su politinėmis, vyriausybėmis, verslo ir nepelno siekiančiomis organizacijomis, kad ekokaimų judėjimo idėjos būtų skleidžiamos visuomenėje.
- Jei jūsų ekogymnastika arba ekoprojektas turi vertingų idėjų, paslaugų ar produktų, kuriuos galima būtų pasiūlyti viešai, prisijunkite prie virtualaus tarptautinio tinklo – Ekokaimų kelio. Daugiau informacijos apie Ekokaimų kelią rasite: <http://www.ecovillageroad.eu>.

PADĖKA

Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programos projekto „Ekokaimai kaip tvarios kaimiškųjų teritorijų raidos veiksnys“ komanda dėkoja Europos Sąjungai už suteiktą galimybę įgyvendinti šį projektą bei pasidalinti jo rezultatais ir idėjomis su visuomene. Šio projekto tikslas yra skatinti ekokaimų judėjimo veiklą formuojant ekologiškai tvarų gyvenimo būdą Baltijos jūros regione. Šį projektą įgyvendino partneriai iš Lietuvos (pagrindinis projekto partneris), Suomijos, Latvijos, Lenkijos ir Švedijos. Projekto įgyvendinime taip pat dalyvavo asocijuoti partneriai iš Baltarusijos, Suomijos, Vokietijos, Rusijos ir Švedijos. Projektas buvo įgyvendinamas nuo 2010 iki 2013 metų.

Svarbus projekto rezultatas yra trys vadovėliai, parengti remiantis Baltijos jūros regione įsikūrusių ekokaimų gerosios praktikos pavyzdžiais. Šiame vadovėlyje „Kaip susikurti harmoningą gyvenimą? Įkvepiančios istorijos iš ekokaimų patirties“ pasakojama apie ekokaimų įkūrimą ir valdymą, bendruomenės kūrimo būdus ekokaime, įvairius socialinius ekokaimų gyvenimo aspektus. Kiti du vadovėliai „Įkvepiančios istorijos iš ekokaimų patirties: ekotechnologijų taikymo praktikoje pavydžiai“ ir „Verslumas ekokaime: inovatyvių ekologiškų verslų įtaka visuomenės raidai“ skirti susipažinti su gamtai draugiškų technologijų gerosios praktikos pavyzdžiais bei ekologiškų verslų įgyvendinimo patirtimi ekokaimuose. Kiti svarbūs projekto rezultatai yra ekokaimo socialinio ir ekonominio gyvybingumo vertinimo metodika, visiems prieinama projekto internetinėje svetainėje (<http://www.balticecovillages.eu/lt/ekokaimu-tvarumo-testas>); „Baltijos jūros šalių ekokaimų kelio“ internetinė svetainė, kurioje ekokaimų gyventojai pristato savo veiklas, dalinasi žiniomis su visais besidominčiais ir kviečia aplankyti ekokaimus; rekomendacijos kaimo politikos formuotojams dėl reikalingų priemonių darniai ir tvariai ekokaimų raidai.

Šio vadovėlio kūrimo procese dalyvavo didelė komanda, jungianti žmones su nemenka patirtimi ekologinėje srityje – mokslininkus, ekokaimų judėjimo organizacijų atstovus, ekokaimų gyventojus. Kaip šio vadovėlio redaktoriai, norime padėkoti visiems ekokaimų gyventojams ir ekspertams, kurie mielai sutiko pasidalinti savo patirtimi kaip straipsnių autoriai ar suteikdami reikalingą informaciją.

Šiame vadovėlyje pateiktos istorijos ir gerosios praktikos pavyzdžiai atspindi autorių nuomonę ir jų patirtį, už jų turinį atsako tik autoriai. Nors vadovėlio redaktoriai pateiktą informaciją laiko patikima, tačiau negali garantuoti jos tikslumo ir išsamumo.

Dar kartą dėkojame už suteiktą finansinę Europos Sąjungos (Europos Regioninio Plėtros Fondo) paramą projekto įgyvendinimui. Įgyvendinant Europos Sąjungomis dalinai finansuojamą projektą, jo įgyvendinimui papildomų lėšų iš įvairių šaltinių skyrė ir projekto partneriai, todėl norime ir jiems už tai padėkoti.

Linkime skaitytojams įkvepiančių akimirkų skaitant šią knygą! Detalesnės informacijos apie projektą galima rasti projekto tinklapyje: www.balticecovillages.eu.

Vilnius, 02.09.2013

Projekto komanda

Pagrindinis projekto partneris

Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, www.laei.lt

Projekto partneriai

MTT Suomijos žemės ir maisto ūkio institutas, www.mtt.fi

Latvijos valstybinis agrarinės ekonomikos institutas, www.lvaei.lv

Suderbyno kooperatyvas, www.suderbyn.se

Vakarų Pomeranijos verslo mokykla, www.zpsb.szczecin.pl

Asocijuoti projekto partneriai

www.zegg.de

www.ftacademy.ru

www.gen-europe.org

www.slu.se

www.ecohome-ngo.by

www.permaculture.se

www.ekobyar.se

www.cbss.org

www.cisr.ru

BEN (Baltic Ecovillage Network)

GEN-Finland
(www.rihmasto.fi/skey)

www.balticecovillages.eu

www.ecovillageroad.eu

Kaip susikurti harmoningą gyvenimą? Įkvėpiančios istorijos iš ekokaimų patirties.

Sudarytojas: Dalia Vidickienė. Vilnius: BMK leidykla, 2013. – 124 p.

ISBN 978-609-8080-32-2

Šiandien vis daugiau žmonių susimąsto, kaip susikurti tokį gyvenimo stilių, kuris nepažeistų harmonijos su Žeme ir kitais žmonėmis. Daug atsakymų į šį klausimą turi ekokaimų judėjimas. Knygoje pateikiamuose pasakojimuose glaustai pristatoma įdomiausia ir sėkmingiausia ekokaimų judėjimo praktika Europoje, daugiausia Baltijos jūros regione. Jei skaitysite knygą nuosekliai, pasijusite dalyvaujantys virtualioje ekskursijoje po Europos ekokaimus ir susipažinsite su ekokaimų gyvavimo ciklo etapais, apimančiais ekokaimo vizijos formavimą ir steigimą; įsikūrimą ir pirmuosius gyvenimo metus naujoje bendruomenėje; pokyčius bendruomenėje ir jų valdymą bei gyvenvietės tapimą centru, aktyviai besidalinančiu žiniomis apie ekokaimų judėjimą. O jei ieškote konkrečių sprendimų, elkitės su knygos skyriais tarsi su LEGO konstruktoriumi – skaitykite skyrius apie jus dominančią temą ir išsirinkite tokį sprendimo būdą, kuris labiausiai atitiktų jūsų poreikius ir vertybes.

UDK 634/635

Ka-145

